

Jozef Toman

INDIVIDUÁLNE PRACOVNÉ PRÁVO IV.

Zodpovednosť za škodu a bezdôvodné obohatenie

II. diel

**Osobitná zodpovednosť zamestnanca za škodu
Spôsob a rozsah náhrady škody
Premlčanie**

Bratislava 2020

Autor

JUDr. et Mgr. Jozef Toman, PhD.

Recenzenti

Prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.

Doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M.

Vedecká monografia vznikla ako výstup medzinárodného projektu Nadácie Friedricha Eberta, zastúpenie v Slovenskej republike, pod názvom „Kultúra sveta práce/Kultur der Arbeitswelt“.

Právne výklady a stanoviská obsiahnuté v texte publikácie sú subjektívnym názorom autora, nemožno ich stotožňovať s postojmi Friedrich Ebert Stiftung a Labour Law Association / Asociácia pracovného práva.

Vydavateľ: Friedrich Ebert Stiftung, zastúpenie v SR; Bratislava 2020

Návrh obálky: Jakub Filo

Rok a miesto vydania: Bratislava, 2020

Rozsah publikácie: 296 Strán

ISBN 978-80-89149-76-6 (brožované)

ISBN 978-80-89149-77-3 (online)

Obsah

Zoznam skratiek	8
4 Osobitná zodpovednosť zamestnanca za schodok na zverených hodnotách, ktoré je povinný vyúčtovať	9
4.1 Predpoklady zodpovednosti zamestnanca za vzniknutý schodok na zverených hodnotách, ktoré je povinný vyúčtovať.....	9
4.2 Prvý predpoklad - existencia pracovnoprávneho vzťahu medzi zamestnancom a zamestnávateľom	16
4.3 Druhý predpoklad - platná dohoda o hmotnej zodpovednosti	17
4.3.1 Pojem dohoda o hmotnej zodpovednosti	17
4.3.2 Pojem dohoda o spoločnej hmotnej zodpovednosti.....	21
4.3.3 Dohoda o hmotnej zodpovednosti pri dohodách o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru.....	36
4.3.4 Formálne náležitosti dohody o hmotnej zodpovednosti.....	38
4.3.5 Odstúpenie od dohody o hmotnej zodpovednosti a zánik dohody o hmotnej zodpovednosti.....	50
4.3.6 Predmet dohody hmotnej zodpovednosti - hodnoty určené na obeh a obrat	56
4.3.7 Obsah dohody o hmotnej zodpovednosti	68
4.3.8 Zverenie hodnôt určených na obeh a obrat zamestnancovi	74
4.3.9 Vyúčtovanie zverených hodnôt – vyúčtovanie bez inventarizácie, inventarizácia.....	76
4.4 Tretí predpoklad - schodok.....	98
4.5 Zavinenie – prezumpcia zavinenia pri zodpovednosti za schodok	124
4.6 Zbavenie sa zamestnanca zodpovednosti za schodok	126
4.6.1 Stret zodpovednosti za škodu (schodok)	129
4.6.2 Spoluzodpovednosť zamestnávateľa pri schodku	143
4.6.3 K otázke objektívnych príčin.....	165
4.7 Príčinná súvislosť pri zodpovednosti za schodok.....	169
4.8 Procesná stránka (rozhodovanie súdov) vo veciach zodpovednosti za schodok.....	170

5	Zodpovednosť zamestnanca za stratu zverených predmetov	175
5.1	Predpoklady zodpovednosti zamestnanca za stratu predmetu zvereného na písomné potvrdenie.....	175
5.2	Prvý predpoklad - existencia pracovnoprávneho vzťahu	177
5.3	Druhý predpoklad - predmet zveriteľný na písomné potvrdenie	178
5.4	Tretí predpoklad - písomné potvrdenie o zverení predmetu	181
5.5	Štvrtý predpoklad - škoda v podobe straty predmetu zvereného na písomné potvrdenie	187
5.6	Zavinenie straty predmetu zvereného na písomné potvrdenie	190
5.7	Príčinná súvislosť medzi konaním zamestnanca a stratou predmetu	191
6	Rozsah náhrady škody	192
6.1	Rozsah náhrady škody pri pracovnom pomere.....	192
6.2	Rozsah náhrady škody pri dohodách o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru	202
7	Spôsob náhrady škody.....	205
7.1	Uvedenie do predchádzajúceho stavu	207
7.2	Náhrada škody v peniazoch.....	211
7.3	K prípustnosti úrokov z omeškania.....	212
7.4	K prípustnosti započítania pohľadávky	214
8	Škoda na veci	219
9	Náhrada schodku, náhrada straty predmetu	233
9.1	Náhrada škody v prípade individuálnej hmotnej zodpovednosti za schodok.....	233
9.2	Náhrada škody v prípade spoločnej hmotnej zodpovednosti za schodok.....	233

10 Uplatnenie náhrady škody	239
10.1 Konanie zamestnávateľa (poškodeného)	239
10.2 Konanie zamestnanca (škodcu)	241
10.3 Stanovenie výšky požadovanej škody zamestnávateľom	242
10.4 Prerokovanie požadovanej škody so zamestnancom	243
10.5 Prerokovanie škody so zástupcami zamestnancov	248
10.6 Dohoda o náhrade škody a spôsobe jej úhrady	249
10.7 Uznanie záväzku k náhrade škody a domnienka o existencii dlhu v čase uznania	249
10.8 Ustanovenie podmienky v dohode o spôsobe náhrady škody	259
10.9 K zrážkam zo mzdy pre prípad škody a pred určením výšky škody	260
11 Premlčanie náhrady škody	264
12 K ďalším otázkam ohľadom náhrady škody	287
12.1 Moderačné právo súdu – zníženie náhrady škody	287
12.2 Škoda v prípade právneho vzťahu s cudzím prvkom	287
Zoznam použitej a odporúčanej literatúry	289
Príloha č. 1:	292
Príloha č. 2:	294

JUDr. et Mgr. Jozef Toman, PhD. (1982)

Od roku 2010 pôsobí na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR, kde je od januára 2011 riaditeľom odboru pracovných vzťahov zodpovedným za pracovnoprávnu legislatívu v Slovenskej republike (napr. Zákonník práce, zákon o kolektívnom vyjednávaní, zákon o minimálnej mzde). Publikuje vedecké a odborné články a knihy v oblasti pracovného práva (pracovný čas, dovolenka, prekážky v práci, dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, skončenie pracovného pomeru, vyslanie, apod./ a prednáša problematiku pracovného práva so zameraním na individuálne pracovnoprávne vzťahy. Je podpredsedom Labour Law Association/Asociácia pracovného práva.

Zoznam skratiek

AKV – Asociace pro rozvoj kolektivního vyjednávání a pracovních vztahů

BOZP – Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

Čl. – Článok

ČR – Česká republika

EÚ – Európska únia

KS – Krajský súd

NS – Najvyšší súd

NR – Národná rada

OS – Okresný súd

SR – Slovenská republika

Ust. – Ustanovenie

ÚS – Ústavný súd

Zb. – Zbierka zákonov

Z.z. – Zbierka zákonov

4 Osobitná zodpovednosť zamestnanca za schodok na zverených hodnotách, ktoré je povinný vyúčtovať

§ 182 až § 184 ZP upravujú osobitnú zodpovednosť zamestnanca za škodu na zverených hodnotách a predpoklady tejto zodpovednosti (dohoda o hmotnej zodpovednosti, dohoda o spoločnej hmotnej zodpovednosti, hodnoty určené na obeh a obrat, zverenie týchto hodnôt, vyúčtovanie týchto hodnôt, inventarizácia, schodok). § 189 ZP potom upravuje otázku určenia podielov na náhrade škody z dôvodu vzniku schodku pri spoločnej hmotnej zodpovednosti.

4.1 Predpoklady zodpovednosti zamestnanca za vzniknutý schodok na zverených hodnotách, ktoré je povinný vyúčtovať

V prípade osobitnej hmotnej zodpovednosti za schodok Zákonník práce, pracovnoprávna teória a judikatúra súdov ustanovuje nasledovné predpoklady zodpovednosti zamestnanca za schodok:

Predpoklady zodpovednosti zamestnanca za schodok
<p>1. existencia pracovnoprávneho vzťahu medzi zamestnancom a zamestnávateľom,</p> <p>2. platná písomná dohoda o (spoločnej) hmotnej zodpovednosti,</p> <p>3. zverenie hodnôt určených na obeh a obrat, u ktorých je povinnosť vyúčtovať ich (pozn. v kontexte tejto dohody),</p> <p>4. schodok na zverených hodnotách určených na obeh alebo obrat, u ktorých je povinnosť ich vyúčtovať (schodok → náhrada škody) – t.j. že zverené hodnoty chýbajú, ale nevie sa ako sa stratili.</p> <p>+ zavinenie zamestnanca, ktoré sa však predpokladá/prezumeje v rozsahu nedbanlivosti (<i>zamestnanec sa môže vyviníť celkom¹, šťastie² – napr. zodpovednosť konkrétnej osoby, zamestnávateľa – t.j. preukáže, že schodok nezavinil - nezavinenie musí v konaní namietat zamestnanec a musí ho preukázať, resp. musí byť preukázané</i>),</p> <p>+ protiprávnosť je daná výsledkom – zamestnávateľ preukazuje, že vznikol schodok, nie ako vznikol (príčina), nemusí preukazovať konkrétne konanie/nekonanie zamestnanca (<i>zodpovednosť je daná existenciou výsledného stavu - schodok, čo je škoda a aj protiprávny následok</i>),³</p> <p>+ príčinná súvislosť medzi konaním (nekonaním zamestnanca) a následkom (schodkom) sa tiež nepreukazuje, ale je daná výsledkom, príčina nie je relevantná – zamestnanec však môže otázku príčinnej súvislosti nastoliť – svojim vyvinením sa, ak preukáže ako vznikol schodok alebo čo ho zapríčinilo, mohlo zapríčiniť, preukázaním inej príčiny vzniku schodku alebo inej príčiny, ktorá „spolupôsobila“ pri vzniku schodku)⁴</p> <p>→ v prípade spoločnej hmotnej zodpovednosti je to aj záväzok zamestnanca, že bude za schodok spoločne zodpovedať s inými zamestnancami (so spoločnou hmotnou zodpovednosťou) – predpokladom je „spoločné“ zverenie hodnôt a „spoločné“ vyúčtovanie</p>

- 1 Celkom: oznámenie nedostatku zamestnávateľovi a zamestnávateľ s tým nič nerobil a nedostatok znemožnil ochranu hodnôt – napr., preplnený sklad a skladovanie vecí na voľnom priestranstve.
- 2 Šťastie – také pracovné podmienky, ktoré sťažujú ochranu hodnôt.
- 3 Napr. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. et al.: Občianske právo hmotné 2 (2009), str. 390 uvádza v kontexte občianskeho práva, že „protiprávnosť sa nepredpokladá (neprezumeje), takže musí byť poškodeným vždy preukázaná.“ Toto platí aj pri všeobecnej zodpovednosti zamestnanca za škodu podľa § 179 ZP. V prípade osobitnej zodpovednosti za škodu je to komplikovanejšie – protiprávnosťou je stav, ktorý nastal – škoda (schodok) a stratený predmet. Táto skutočnosť v pracovnom práve nie je podmienkou/predpokladom zodpovednosti zamestnanca podľa pracovnoprávnej teórie a podľa rozhodovania súdov, pretože zamestnávateľ preukazuje len uzatvorenie dohody o hmotnej zodpovednosti a vznik schodku.
- 4 WITZ, K. a kol.: Československé pracovní právo (1967), str. 348.

K otázke predpokladov zodpovednosti zamestnanca za schodok a ich splnenia sa vyjadrovali súdy v celom rade prípadov. Príkladom možno uviesť niektoré rozhodnutia:

NS ČR: 21 Cdo 1901/98: Odpovědnost zaměstnance za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, **je zvláštní pracovněprávní odpovědností, která se vyznačuje zpřísněnými podmínkami ve vztahu k odpovídajícímu subjektu, tj. zaměstnanci.**

Předpokladem této odpovědnosti jsou vznik škody ve formě schodku na svěřených hodnotách a uzavření dohody o hmotné odpovědnosti, na základě níž zaměstnanec přebírá odpovědnost za tyto hodnoty. Odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách se zaměstnanec zproští zcela, popřípadě zčásti jen tehdy, prokáže-li, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění.

NS SR: 3 Cdo 121/2000 : zodpovednosť za schodok na zverených hodnotách, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať

Pred NS SR sa riešila už len otázka: **či boli splnené predpoklady vzniku zodpovednosti odporkyne za uplatnenú škodu podľa ust. § 176 ods. 1⁵, alebo podľa § 172 a nasl. ZP⁶, tak ako to žiadala odporkyňa.**

NS SR: Konštrukcia tohto druhu osobitnej zodpovednosti, na rozdiel od všeobecnej zodpovednosti zamestnanca *podľa § 172 ZP*, je založená na tom, že zamestnanec, s ktorým bola uzavretá dohoda o hmotnej zodpovednosti, nevyúčtoval hodnoty zverené na základe tejto dohody, hoci ich bol povinný vyúčtovať, takže vznikol schodok. Je to zodpovednosť za predpokladané zavinenie spočívajúce v tom, že zamestnanec nesplnil povinnosť vyúčtovať zverené hodnoty.

Predpokladmi vzniku zodpovednosti podľa § 176 ods. 1 ZP sú existencia pracovnoprávneho vzťahu, vznik škody vo forme schodku, uzavretie platnej dohody o hmotnej zodpovednosti a zavinenie zamestnanca. Základným predpokladom zodpovednosti za schodok je uzavretie platnej dohody o hmotnej zodpovednosti za tieto hodnoty. Bez nej by nemohol zamestnávateľ uplatňovať voči zamestnancovi túto osobitnú zodpovednosť, ale len zodpovednosť za škodu podľa podmienok všeobecnej zodpovednosti zamestnanca *podľa § 172 ZP*.

Dohoda o hmotnej zodpovednosti je dvojstranným právnym úkonom, na ktorý sa vzťahujú ustanovenia § 240 až § 245 ZP.⁷ Musí sa uzavrieť písomne, inak je neplatná (§ 176 ods. 2 ZP).⁸

5 V súčasnosti § 182 ZP – hmotná zodpovednosť.

6 V súčasnosti § 179 ZP – všeobecná zodpovednosť za škodu.

7 V súčasnosti ustanovenia OZ o platnosti úkonov.

8 V súčasnosti § 182 ods. 2 ZP.

Dohodou preberá zamestnanec zodpovednosť za schodok na ktoromkoľvek pracovisku a v ktorejkoľvek funkcii spojenej s touto zodpovednosťou. V dôsledku toho netreba pri platnom prevedení na inú prácu, či zaradení na iné pracovisko, prípadne pri preložení s ním uzatvárať novú dohodu o hmotnej zodpovednosti. Zodpovednosť za schodok na zverených hodnotách na základe dohody o hmotnej zodpovednosti si tak nesie zamestnanec prakticky pri akejkoľvek zmene pracovného pomeru so sebou. Táto zodpovednosť trvá zásadne od uzavretia takejto dohody až do skončenia pracovného pomeru, pokiaľ však nedôjde k odstúpeniu od dohody.⁹

Z vykonaného dokazovania vyplýva, že odporkyňa pracovala u odporcu na základe pracovnej zmluvy od 1. februára 1993 vo funkcii obchodník. Jej pracovné povinnosti boli vymedzené vo vnútropodnikovej smernici č. 3 z 26. júla 1993 a následne upravené vnútropodnikovou smernicou č. 5 z 10. októbra 1994. V súvislosti s vymedzením jej pracovných povinností dňa 26. júla 1993 bola s ňou uzavretá písomná dohoda o hmotnej zodpovednosti. Podľa bodu III tejto dohody prevzala hmotnú zodpovednosť za hodnoty špecifikované v bode I dohody, t.j. za sklad TMI produktov, ako aj za hodnoty, ktoré vo svojej funkcii v budúcnosti prevezme v súvislosti s funkciou uvedenou v bode I, t.j. s funkciou obchodník.

Za správny preto treba považovať názor súdov oboch stupňov, že dohoda o hmotnej zodpovednosti bola koncipovaná širšie ako len zodpovednosť za sklad TMI produktov, čo vyplýva priamo z dohody o hmotnej zodpovednosti z 26. júla 1993, ako aj z obsahu vnútropodnikových smerníc č. 3 a 5, pričom sa hmotná zodpovednosť vzťahovala aj na finančné prostriedky, ktoré v súvislosti s výkonom svojej funkcie preberala.

Takto odporkyňa prevzala v hotovosti (dňa 30. decembra 1993 286 000 Sk a dňa 31. januára 1994 200 000 Sk), celkom sumu 486 000 Sk na úhradu cla a DPH. Odporkyňa v priebehu konania nepopierala prevzatie uvedenej sumy. Z dokladov predložených navrhovateľom mali sudy preukázané, že odporkyňa z tejto sumy použila na úhradu cla a DPH sumu 315 000 Sk a zvyšok, t.j. 170 992 Sk navrhovateľovi nevyúčtovala.

Dovolačí súd nezistil rozpor medzi obsahom spisu (ktorého súčasťou bol aj vyšetrovací spis Okresného úradu Policajného zboru Bratislava III ČVS: VP-1797/1994) a rozhodnutím odvolacieho súdu, takže ním vyslovené závery mali oporu v spise a vykonanom dokazovaní. Preto ich namietanie v dovolacom konaní považoval Najvyšší súd SR za účelové. V dovolacom konaní neboli zistené žiadne okolnosti, ktoré by spochybňovali správnosť rozsudku odvolacieho súdu. Aj dovolací súd zhodne s odvolacím

⁹ Pozn. autora, prípadne aj po skončení - § 184 ods. 3 ZP „Ak zamestnanec so spoločnou hmotnou zodpovednosťou, ktorého pracovný pomer sa skončil/t.j. minulý čas/zároveň nepožiadala o vykonanie inventarizácie /pozn. z dôvodu skončenia pracovného pomeru, a teda aj zániku dohody o hmotnej zodpovednosti/, zodpovedá za prípadný schodok zistený najbližšou inventarizáciou /t.j. aj ak bude po skončení pracovného pomeru/.

súdom dospel k záveru, že všetky predpoklady zodpovednosti odporkyne za predmetný schodok boli splnené. Odporkyňa, ktorú v konaní zaťažovalo dôkazné bremeno, nepreukázala, že zistený schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jej zavinenia (§ 176 ods. 3 ZP).¹⁰ Jej tvrdenia, že nemala vytvorené pracovné podmienky, sa javia účelovými, pretože v priebehu celého konania takéto námietky nevzniesla a ani svoje tvrdenie uvedené až v dôvodoch dovolania ničím nekonkretizovala. Iné skutočnosti, ktoré by bolo možné považovať za dôvod čo aj len čiastočného zbavenia sa jej zodpovednosti za vzniknutú škodu, nepreukázala. Keďže odvolací súd nezistil žiadne také skutočnosti, ktoré by umožňovali zníženie rozsahu náhrady škody, dôvodne tzv. zmierňovacie právo podľa § 183 ods. 2 ZP nepoužil.

Pokiaľ ide o námietky odporkyne týkajúce sa platnosti dohody o hmotnej zodpovednosti, s týmito sa podrobne vyporiadal vo svojom rozhodnutí odvolací súd a jeho závery dovolací súd považuje za správne.

Za nedôvodnú treba považovať aj námietku týkajúcu sa **nedostatku aktívnej legítimácie** navrhovateľa, pokiaľ ide o vymáhanie predmetného schodku. Z obsahu spisu vyplýva, že **Mgr. P. bol konateľom navrhovateľa**. Odporkyňa nepopierala, že sumu 200 000 Sk prevzala od Mgr. P., ktorý v zmysle § 133 OBZ jej ju odovzdal ako konateľ – štatutárny orgán spoločnosti. Z uvedeného vyplýva, že peniaze teda **neprevzala od neho ako od súkromnej fyzickej osoby, ale od štatutárneho orgánu**, ktorý je oprávnený konať v mene obchodnej spoločnosti, t.j. navrhovateľa.

NS ČR: 21 Cdo 2292/2018: natankovanie nafty, použitie kreditnej karty, prekročenie primeraného rozsahu natankovaného paliva, ako aj spotreby vozidla – schodok nevznikol, ide o všeobecnú zodpovednosť za škodu
Dovolení žalobce proti rozsudku Krajského soudu není přípustné ... neboť rozhodnutí odvolacího soudu [jeho právní závěr o tom, že čerpání pohonných hmot (motorové nafty) zaměstnancem za užití zaměstnavatelem mu svěřené čipové (tankovací) karty v množství (objemu), **které převyšuje normovanou spotřebu zaměstnancem užívaného vozidla, není schodkem na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat**] je v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu a není důvod, aby rozhodná právní otázka byla posouzena jinak.

Je mimo pochybnost, že možnosť zvýšenej zodpovednosti zamestnanca *podle ustanovení § 252 odst. 1 zák. práce* je žádoucí při výkonu každého zaměstnání, v rámci něhož je nutné, aby zaměstnancům byly svěřeny určité hodnoty, s nimiž sami disponují a hospodaří a které jsou povinni ve stanoveném období vyúčtovat. Odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách přejímá zaměstnanec na základě písemné dohody o odpověd-

¹⁰ § 176 ods. 3 ZP ustanovoval: „Zamestnanec sa zbaví zodpovednosti celkom, prípadne sčasti, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia.“

nosti, ktorá musí obsahovať záväzok zamestnanca prevziať zodpovednosť za hodnoty, ktoré mu zamestnávateľ sverí a ktoré je zamestnanec povinen vyúčtovať (presné vymedzenie hodnot, za ktoré zamestnanec prevzal zodpovednosť, zde není nutné). Zákoník práce v ustanovení § 252 odst. 1 formou demonstratívneho výčtu uvádí hodnoty, ktorých se má zodpovednosť za schodek týkať. Jsou to hotovosti, ceniny, zboží, zásoby materiálu nebo jiné hodnoty, které jsou předmětem obratu nebo oběhu. **Jde-li o vydávání cenin a přijímání peněz za tyto ceniny, může se týkat zvýšená zodpovednosť například zamestnanců ve spojích, prodavačů losů nebo vstupenek do divadel, kin či na jiné kulturní akce, zamestnanců, jimž jsou za účelem plnění pracovních povinností poskytovány poukázky na pohonné hmoty, nebo také jako v případě žalovaného v projednávané věci zamestnanců, kterým je sverena tzv. čipová (tankovací) karta** (ke shora uvedenímu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2012 sp. zn. 21 Cdo 3574/2011).

V posuzovaném prípade žalovaný, který byl u žalobce zamestnan jako **řidič-opravitel**, prevzal podle dohody o hmotné zodpovednosti ze dne 26. 1. 2009 zodpovednosť kromě jiného **za schodek vzniklý vyúčtováním nákupu na kreditní kartu**. Jestliže však v období od února 2009 do září 2009 čerpal na tankovací kartu (podle tvrzení žalobce navíc oproti normované spotřebě kamionu zn. XY) pohonné hmoty v objemu 12 045,93 litrů v celkové ceně nejméně 251.271,93 Kč, potom žádný rozdíl mezi účetním a fyzickým stavem nevznikl. **Není zde žádný rozdíl mezi skutečně fyzicky nakoupenou naftou a částkou, která byla na nákup vynaložena.**

Tvrdí-li dovolatel, že vynaložená částka byla přemrštěná a neodpovídala normované spotřebě vozidla, potom odvolací soud správně přisvědčil soudu prvního stupně, že rozdíl mezi normovanou a vykázanou spotřebou může být skutečnou škodou, kterou je třeba posuzovat podle ustanovení § 250 zák. práce o obecné zodpovednosti zamestnanca za škodu.

Preradenie zamestnanca na iné pracovisko, kde nenastúpil

Ak je pracovník prevedený na inú prácu alebo preložený na pracovisko so spoločnou hmotnou zodpovednosťou, ale na toto pracovisko vôbec nenastúpi, nezodpovedá za manko vzniknuté na tomto pracovisku.¹¹ V tomto prípade je vylúčená príčinná súvislosť medzi vznikom manka a správaním sa pracovníka, ktorý na pracovisko nenastúpil. Tento pracovník s úspechom preukáže, že manko nezavinil.¹²

11 FREUND, M.: Sprievodca pracovným právom (1983), str. 178.

12 FREUND, M.: Sprievodca pracovným právom (1983), str. 178.

Schodok a bezdôvodné obohatenie

NS: R č. 32/1989 (6 Cz 10/87)

Neoprávněným majetkovým prospěchem organizace je plnění přijaté od pracovníka na úhradu schodku, jestliže schodek vznikl úplně nebo zčásti bez jeho zavinění, takže v tomto rozsahu plnil bez právního důvodu.

Rozsah, v němž se pracovník zprostil *podle ustanovení § 176 odst. 3 zákoníka práce*¹³ uvedené odpovědnosti, musí být v řízení o vydání neoprávněného majetkového prospěchu bezpečně zjištěn, aby bylo možné určit výši neoprávněného majetkového prospěchu, který takto organizace získala a který je povinna vydat.

Žalobcovia sa žalobou domáhali proti žalovanej organizácii vydaniu neoprávněného majetkového prospěchu. Uviedli, že pracovali ako hmotne zodpovední pracovníci žalovanej organizácie v jej predajniach, v ktorých boli zistené schodky. Na úhradu týchto deficitov im bolo na základe dohody o zrážkach zo mzdy zrazených celkom 12 740 Kčs. Členkou kolektívu hmotne zodpovedných pracovníkov bola v rozhodných inventarizačných obdobiach tiež Z.D., ktorá bola odsúdená za to, že v týchto obdobiach krátila tržby, čím spáchala trestný čin rozkrádania majetku ... V konaní tejto pracovníčky žalobcovia videli okolnosť, pre ktorú sa úplne zbavili zodpovednosti za schodok. V dôsledku toho potom sumy, ktoré im boli zrazené na úhradu deficitov, činia neoprávněný majetkový prospěch, ktorý žalovaná organizácia na ich úkor získala.

NS: citoval vtedajší § 243 ods. 1 a 2 ZP – v súčasnosti je to § 222 ZP.

V projednávané věci se žalobci domáhali vůči žalované organizaci vydání neoprávněného majetkového prospěchu s odůvodněním, že na úhradu schodků plnili, ačkoliv k tomu nebyli povinni, neboť se své odpovědnosti zprostili, takže plnili bez právního důvodu. Poukázali přitom na trestnou činnost Z.D. s tím, že v jednání této pracovnice spatřovali okolnost, pro kterou se odpovědnosti zcela zprostili.

Případem neoprávněného majetkového prospěchu je i plnění na úhradu schodku, jestliže pracovník později prokázal, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění. Rozsah, v jakém se pracovník *podle ustanovení § 176 odst. 3 zákoníka práce* zprostil odpovědnosti, musí být v řízení o vydání neoprávněného majetkového prospěchu postaven najisto, aby bylo možné určit výši neoprávněného majetkového prospěchu, který plněním pracovníka organizace získala. V daném případě bylo proto třeba, aby si soudy opatřily úplné podklady pro posouzení toho, zda se žalobci zprostili odpovědnosti zcela, popřípadě zčásti a konkrétně z jaké části.

13 V současnosti § 182 ods. 3 ZP.

Dostatečné podklady neměly soudy především v bezpečném zjištění toho, v jaké míře zavinila schodky Z.D. **Nebylo možné vycházet pouze z toho, že této pracovníci bylo v trestním řízení uloženo nahradit žalované organizaci škodu ve výši 13 500 Kčs.** V trestním řízení soud zjišťoval rozsah trestní odpovědnosti Z.D. a dospěl k závěru, že způsobilá žalované organizaci škodu nejméně 13 500 Kčs. Žalované organizaci přiznal částku 13 500,- Kčs a se zbytkem jejího nároku ji odkázal na řízení občanskoprávní. Bylo proto nezbytné, aby soud doplnily dokazování a na základě jeho výsledků určily, v jaké výši Z.D. způsobilá škodu žalované organizaci a odpovídá (podle míry svého zavinění ve smyslu ustanovení § 182 odst. 3 zákoníka práce)¹⁴ za vzniklé schodky. Zejména měl být proveden důkaz spisem sp.zn. 1 T 489/84 okresního soudu v Havlíčkově Brodě, protože důkaz pouze trestním rozsudkem nepostačoval, popřípadě měly být provedeny i další důkazy potřebné pro posouzení míry zavinění Z.D., jak by jejich potřeba vyplynula z provedeného důkazu trestním spisem.

Povinností soudů bylo zabývat se tím, zda se žalobci zprostiti své odpovědnosti zcela, popřípadě z větší části, též se zřetelem na jiné skutečnosti. Za tím účelem bylo nutné podrobněji vyslechnout žalobce, eventuálně informované pracovníky žalované organizace, zjistit výsledky předchozích inventarizací apod. V tomto směru bylo třeba se zabývat např. i tvrzením žalobců V.R. a L.B. o tom, že na jaře 1983 nesouhlasili se zařazením Z.D. do kolektivu hmotně odpovědných pracovníků a žádali v té souvislosti o provedení inventarizace, a posoudit, zda šlo o případ, na který dopadá ustanovení § 46 odst. 2 nařízení vlády ČSSR č. 54/1975 Sb. 1).

Bude též povinností soudu zjistit, zda žalovaná organizace v mezidobí uplatnila vůči žalobcům nárok na úhradu zbylých částí schodků, které nebyly uhrazeny srážkami ze mzdy, a za tím účelem vyžádat příslušné spisy a provést jimi důkaz.

KS Bratislava: 2 Co/211/2011: nesplnenie predpokladov osobitnej zodpovednosti za škodu a jej zaplatenie, bezdôvodné obohatenie zamestnávateľa

Navrhovateľ - zamestnanec žiadal vydanie bezdôvodného obohatenia, pretože tvrdil, že nejde o manko ale o škodu, kde dôkazné bremeno nesie odporca. Túto škodu pod tlakom uhradil (tvrdil, že k tomu pristúpil preto, že mu bolo povedané, že bude zbavený funkcie vedúceho predajne, preto nekonal slobodne). OS aj KS dali za pravdu zamestnávateľovi, pretože sa tvrdené skutočnosti nepreukázali.

Pozn. autora: ak by sa uvedené skutočnosti preukázali, ide o bezdôvodné obohatenie na strane zamestnávateľa, a teda zamestnanec plnil bez právneho dôvodu a má právo na vydanie bezdôvodného obohatenia (§ 222 ZP).

14 V súčasnosti § 189 ods. 4 ZP.

4.2 Prvý predpoklad - existencia pracovnoprávneho vzťahu medzi zamestnancom a zamestnávateľom

Platí to, čo bolo uvedené v texte pri všeobecnej zodpovednosti za škodu, t.j. aby mohlo ísť o osobitnú zodpovednosť za schodok podľa pracovnoprávneho predpisu musí byť založený pracovnoprávny vzťah.

Neplatnosť dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru a existencia písomnej dohody o hmotnej zodpovednosti

Právnu otázku však môže vyvolať situácia, **kedy ide o neplatné založenie pracovnoprávneho vzťahu** (napr. nedostatok písomnej formy u dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru) **ale existencie písomnej dohody o hmotnej zodpovednosti**. V prípade faktického pracovného pomeru alebo faktického pracovnoprávneho vzťahu platí, že takýto vzťah spadá pod rámec pracovného práva a nie pod rámec občianskeho práva. Zároveň však dohoda o hmotnej zodpovednosti je naviazaná na platnú pracovnú zmluvu alebo dohodu o pracovnej činnosti, apod., a teda (ak nejde o konverziu z dôvodu zastierania právnych úkonov – napr. ústna dohoda o pracovnej činnosti je vlastne pracovná zmluva), pri neexistencii platného právneho úkonu zakladajúceho pracovnoprávny vzťah, nemôže existovať ani platná dohoda o hmotnej zodpovednosti. Takáto zodpovednosť by teda bola všeobecnou zodpovednosťou za škodu z faktického pracovnoprávneho vzťahu.

Zverenie hmotnej zodpovednosti zamestnancovi zamestnávateľom a užívateľským zamestnávateľom pri dočasnom pridelení

V praxi¹⁵ sa poukazuje na problémy aplikácie zverenia hodnôt v prípade dočasne prideleného zamestnanca a to vzhľadom na to, že medzi užívateľským zamestnávateľom a zamestnancom nie je právny vzťah. Istým spôsobom je možné splnomocniť užívateľského zamestnávateľa, aby konal v mene agentúry dočasného zamestnania, a teda zverenie hodnôt užívateľským zamestnávateľom bude zverením hodnôt zamestnávateľom, ale použiteľnosť tohto modelu je limitovaná. Na pracovisku u užívateľského zamestnávateľa pracujú popri sebe zamestnanci kmeňoví (užívateľského zamestnávateľa) a zamestnanci dočasne pridelení. Preklenúť problém zverenia hodnôt individuálne je možné vyššie uvedeným spôsobom, ale v prípade spoločnej hmotnej zodpovednosti nie je problematická otázka kolektívu v zmysle organizačnom/tímovom (zaradením zamestnanca do nejakého kolektívu, v ktorom bude pracovať), ale v zmysle právnom – nie je možné vytvárať spoločnú hmotnú zodpovednosť medzi zamestnancami dvoch zamestnávateľov.

15 ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákoník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 64.

4.3 Druhý predpoklad - platná dohoda o hmotnej zodpovednosti

4.3.1 Pojem dohoda o hmotnej zodpovednosti

Pojem (individuálna) dohoda o hmotnej zodpovednosti

Dohoda o hmotnej zodpovednosti je právny úkon v zmysle § 34 OZ. (**NS: R 25/1982** - *Právním úkonom ve smyslu tohoto ustanovení je tedy i dohoda o hmotné odpovědnosti, neboť tu jde o projev vůle, jímž organizace svěříuje pracovníkovi hodnoty k vyúčtování a pracovník se zavazuje svěřené hodnoty vyúčtovat s tím, že odpovídá za vzniklý schodek.*)

Zamestnanec sa v dohode o hmotnej zodpovednosti všeobecne zaväzuje na seba prezviať zodpovednosť za zverenú hotovosť, ceny, tovar, zásoby materiálu alebo iné hodnoty určené na obeh alebo obrat, ktoré je povinný vyúčtovať, a v prípade, ak ich nevyúčtuje, zodpovedá za vzniknutý schodok (tzv. manko). Dohoda teda vyjadruje záväzok zamestnanca zodpovedať osobitne, v prípade, ak hodnoty nevyúčtuje (v zmysle, ak vznikne schodok).

Samotné uzatvorenie dohody o hmotnej zodpovednosti môže byť požiadavkou zamestnávateľa spojenou s výkonom práce¹⁶ na konkrétnom pracovnom mieste (tam, kde sa zverujú hodnoty na obeh a obrat, ktoré sa majú vyúčtovať).

Samotná dohoda o hmotnej zodpovednosti môže obsahovať „doložku“ o spoločnej hmotnej zodpovednosti, kedy ide o zodpovednosť zamestnancov na určitom pracovisku za zverenú hodnotu. V tomto prípade zamestnanec hodnoty nepreberá individuálne ani ich nevyúčtováva individuálne, ale ide o kolektívne prevzatie a vyúčtovanie hodnôt. Ide o záväzok kolektívu zodpovedať za hodnoty s tým, že v prípade vzniku schodku sa musí určiť individuálny podiel každého zamestnanca (podieli sa určujú podľa § 189 ZP s výnimkou prípadu, ak možno identifikovať zavinenie konkrétneho zamestnanca).

Dohoda o hmotnej zodpovednosti môže byť samostatný písomný dokument, ale môže byť aj súčasťou pracovnej zmluvy (pozri aj **NS: R 12/1976**). V prípade, ak je súčasťou pracovnej zmluvy, sa odstúpenie od dohody o hmotnej zodpovednosti bude týkať len časti pracovnej zmluvy (čo je relatívne neštandardný spôsob z hľadiska pracovného práva).

16 Ak ide o požiadavku na pracovisko, kde je určené, že zamestnanci majú mať dohodu o hmotnej zodpovednosti a zamestnanec sa k takejto dohode nechce zaviazat, je otázne, či s ním zamestnávateľ môže uzatvoriť pracovnú zmluvu, ak ostatní zamestnanci takúto dohodu majú uzatvorenú (nerovnaké zaobchádzanie z hľadiska zodpovednosti za škodu). Zároveň sa musí skúmať, prečo zamestnanec odmieta takúto dohodu uzatvoriť, či je to subjektívny alebo objektívny dôvod (napr. pracovné podmienky neumožňujú opatrovat' zverenú hodnotu). U zamestnanca, ktorý už je v pracovnom pomere, ale od dohody odstúpi, síce ide o nesplnenie požiadaviek zamestnávateľa, ale ak ide o oprávnené /platné/ odstúpenie (napr. pre neutvorenie pracovných podmienok na starostlivosť o zverenú hodnotu, neodstránenie nedostatkov), nemožno aplikovať výpovedný dôvod podľa § 63 ods. 1 písm. d) bod 3 ZP.

Dohodu o hmotnej zodpovednosti možno uzatvoriť aj pri dohodách o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru (v praxi však aplikačný problém bude predstavovať postup podľa § 189 ZP pri určovaní podielov pri spoločnej hmotnej zodpovednosti, ak sú založené na priemernom mesačnom zárobku zamestnanca podľa § 134 ZP, pretože § 134 ZP sa na dohody zo svojej povahy nevzťahuje).

Neuzatvorenie dohody o hmotnej zodpovednosti a zodpovednosť za schodok

Zákonník práce neprikazuje zamestnávateľovi uzatvorenie dohody o hmotnej zodpovednosti. Je to teda na jeho zvážení. V prípade ak dohoda o hmotnej zodpovednosti nebola uzatvorená alebo nepokrýva určité hodnoty /hoci boli zverené/ alebo je neplatná (napr. pre neurčitost', nedostatok formy, čas uzatvorenia, apod.) **nie je možné použiť zodpovednosť podľa § 182 ZP.**

Zamestnanec je osoba v pracovnoprávnom vzťahu a ak by zamestnávateľovi spôsobil škodu z nedbanlivosti alebo úmyselne na hodnotách, **neuzatvorenie dohody o hmotnej zodpovednosti nemôže mať následok, že by za škodu zamestnávateľovi nezodpovedal** [pozri aj povinnosť podľa § 81 písm. e) ZP]. Zamestnávateľ **môže od zamestnanca požadovať náhradu škody na základe § 179 ZP** (tzv. všeobecná zodpovednosť za škodu). V tomto prípade však musí zamestnancovi **zavinenie preukázať**.

V tejto súvislosti sa **NS: R 12/1976** vyslovil: V prípade, že organizácia požaduje náhradu schodku od pracovníka z titulu hmotnej zodpovednosti *podľa ustanovenia § 176 Zák. práce* a súd zistí, že s ním neuzavrela dohodu o hmotnej zodpovednosti, je povinný skúmať, či pracovník nezodpovedá za škodu na základe všeobecnej zodpovednosti podľa ustanovenia § 172 Zák. práce.

Základný rámec pri otázkach zodpovednosti za schodok dal judikát **NS: R 12/1976** (v tejto časti je uvádzaná len jeho časť relevantná pre ďalší výklad). Jednotlivé jeho aspekty budú rozoberané aj ďalej v texte

NS: R 12/1976 (Cpj 50/76)

1. Podmienky vzniku platnej dohody o hmotnej zodpovednosti

Zo Zákonníka práce vyplývajú určité požiadavky pre uzavretie a platnosť dohôd o hmotnej zodpovednosti, spoločné pre všetky prípady, v ktorých sa dohoda o hmotnej zodpovednosti uzaviera. Pre platnosť dohody o hmotnej zodpovednosti sa vyžaduje, **aby medzi jej účastníkmi bol pracovnoprávny vzťah.**

Podmienka účinne uzavretého pracovného pomeru pre platnosť dohody o hmotnej zodpovednosti vyplýva priamo zo znenia ustanovenia § 176 ods. 1 Zák. práce umožňujúceho uzavrieť túto dohodu s pracovníkmi. Pracovníkom v zmysle Zákon-

níka práce je ten, kto sa podieľa svojou prácou v rámci pracovného pomeru uzavretého medzi ním a organizáciou na plnení jej úloh (§ 11 a § 27 Zák. práce).¹⁷ **Nie je vylúčené, aby dohoda o hmotnej zodpovednosti bola obsiahnutá v pracovnej zmluve.**

Možnosť uzavrieť dohodu o hmotnej zodpovednosti pri prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru nie je v Zákonníku práce upravená.¹⁸ Súdna prax ju odôvodňuje poukazom na to, že *zo znenia ustanovenia § 235 ods. 1 Zák. práce nemožno vyvodiť, že by bola dohoda o hmotnej zodpovednosti, uzavretá pri dohode o pracovnej činnosti, neplatná (porov. rozhodnutie uverejnené pod č. 98/1968 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR).*

V súvislosti so vznikom dohody o hmotnej zodpovednosti je aktuálna **otázka právnej subjektivity účastníkov dohody.** Spôsobilosť občana mať v pracovnoprávných vzťahoch práva a povinnosti a spôsobilosť vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať tieto práva a brať na seba tieto povinnosti vzniká, pokiaľ nie je stanovená inak, začiatkom kalendárneho roku, v ktorom občan dokončil povinnú školskú dochádzku (§ 11 ods. 1 Zák. práce).¹⁹ Význam, dôležitosť a právne dôsledky uzavretia dohody o hmotnej zodpovednosti nachádzajú výraz v ustanovení § 1 ods. 2 Zák. práce,²⁰ podľa ktorého pracovník môže uzavrieť dohodu o hmotnej zodpovednosti len po dovŕšení osemnástich rokov veku. Nedodržanie tejto hmotnoprávnej podmienky robí dohodu o hmotnej zodpovednosti neplatnou (§ 242 ods. 1 písm. a/ Zák. práce).²¹

Ďalšou hmotnoprávnou podmienkou vzniku platnej dohody o hmotnej zodpovednosti je jej **písomná forma.** Ustanovenie § 176 ods. 2 Zák. práce na jej nedodržanie *vyšlovne viaže neplatnosť dohody.*

Uvedené zásady boli rozpracované už vo smernici pléna bývalého Najvyššieho súdu, uverejnenej pod č. 64/1961 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR, a sú aktuálne aj za účinnosti Zákonníka práce, ako aj v záveroch občianskoprávneho kolégia bývalého Najvyššieho súdu, Cpj 31/67, ktorých obsah bol súdom oznámený v skôr pre služobnú potrebu vydávanom „Výběru rozhodnutí a sdělení ve věcech občanskoprávních“ č. 2/1967.

17 V súčasnosti § 11 ZP.

18 V súčasnosti to nepriamo vyplýva z toho, že na dohody sa vzťahuje prvá časť Zákonníka práce, a teda aj § 11 ods. 3 ZP a aj z odkazu na § 182 ZP cez § 225 ods. 1 ZP.

19 V súčasnosti túto otázku rieši § 11 ods. 2 ZP.

20 V súčasnosti § 11 ods. 3 ZP.

21 V súčasnosti § 39 OZ.

2. Skúmanie náležitostí dohôd o hmotnej zodpovednosti v konaní o náhradu škody

V konaní o náhradu škody *podľa ustanovenia § 176 Zák. práce*²² povinnosťou súdu zistiť, či bola platne uzavretá dohoda o hmotnej zodpovednosti v zmysle už uvedených zásad.

Túto skutočnosť treba zistiť z originálu zmluvy, ktorý treba vyžiadať už v rámci prípravy pojednávania 2). V prevažnej väčšine prípadov súdy zisťujú, či pracovník a organizácia uzavreli dohodu o hmotnej zodpovednosti. V niektorých prípadoch sa však nesprávne uspokojia len so súhlasným vyhlásením o tejto skutočnosti.

Vo veci sp. zn. 3 C 13/74 Okresného súdu v Galante organizácia uplatňovala náhradu škody z titulu hmotnej zodpovednosti pracovníka. V priebehu konania súd však zistil, že žalovaný nepodpísal dohodu o hmotnej zodpovednosti; v tom čase bol dokonca voči nemu účinný trest zákazu činnosti (ktorú napriek tomu vykonával) po dobu 2 rokov na základe rozhodnutia súdu vydaného v trestnom konaní.

Z obsahu súdneho spisu ako aj z rozhodnutia súdu by malo byť zrejmé, či v prípadoch, v ktorých organizácie uplatňujú nárok na náhradu škody z titulu hmotnej zodpovednosti, **účastníci uzavreli platnú dohodu o hmotnej zodpovednosti**. Obsah zmluvy treba v zápisnici o pojednávaní konštatovať a v rozsudku hodnotiť, či zmluva má potrebné náležitosti.

Vo veci sp. zn. 6 C 1064/68 Okresného súdu v Trebišove súd napr. zistil, že v dohode o hmotnej zodpovednosti neboli presne určené povinnosti pracovníka.

Treba sa teda v súvislosti s hmotnou zodpovednosťou zaoberať tým, **ako má byť v dohode určená náplň práce (funkcia) pracovníka a ako majú byť určené hodnoty**, za ktoré prevzal zodpovednosť v dohode o hmotnej zodpovednosti.

Dohoda o hmotnej zodpovednosti nie je vždy spojená s výkonom určitej funkcie.

Preto nepresnosti údajov v tomto smere, či už pri uzavieraní pracovnej zmluvy alebo pri jednotlivých zmenách pracovísk, pokiaľ nie sú takého charakteru, že robia príslušný právny úkon neplatným podľa ustanovenia § 242 ods. 1 písm. b) Zák. práce²³, **nerobia ani dohodu o hmotnej zodpovednosti neplatnou**.

Napriek tomu je nutné, aby pri uzavieraní dohody bolo jasné, akú funkciu má pracovník vykonávať. Nutné je to preto, aby nevznikli pochybnosti, kedy ide u pracovníka o prevedenie na inú prácu alebo o preloženie, a v ktorých prípadoch má právo odhody o hmotnej zodpovednosti odstúpiť.

22 V súčasnosti § 182 ZP.

23 Pozn. v súčasnosti: slobodne, vážne, určito a zrozumiteľne.

Podmienkou platnosti dohody o hmotnej zodpovednosti nie je vykonanie inventarizácie hodnôt, za ktoré má pracovník zodpovedať. Vo väčšine prípadov sa dohody o hmotnej zodpovednosti uzavierajú na osobitnom tlačive, obsahujúcom predtlač údaje o dátume jej uzavretia, dátume preberajúcej inventúry, podpisov účastníkov, pracovného zaradenia pracovníka a výslovného záväzku, v dohode uvedené zverené hodnoty vyúčtovať.

3. Evidencia hospodárskych prostriedkov

Pozn. autora - táto časť judikátu R 12/1976 je šťastí neaktuálna pre zrušenie a zmenu príslušných právnych predpisov.

...Skutočné stavy hospodárskych prostriedkov sa musia zistiť fyzickou inventúrou, ak to pripúšťa ich povaha (pri zásobách, pokladničných hotovostiach, ceninách a pod.) a ak tomu nebráni miesto, kde sú počas inventarizácie.

Nesplnenie tejto povinnosti /*pozn. autora inventarizácie*/ nemá za následok neplatnosť dohody, má však pre organizáciu tie dôsledky, že **musí inými dôkaznými prostriedkami preukázať stav hodnôt, za ktoré pracovník prevzal hmotnú zodpovednosť a skutočnosť, či došlo ku škode (k schodku na zverených hodnotách).**

Ak je potrebné, súdy v konaní o náhradu škody vykonávajú dokazovanie o okolnostiach, za ktorých došlo k prevzatiu hodnôt, ktoré sú povinní pracovníci vyúčtovať, ako aj o správnosti postupu organizácie pri inventarizácii, a to napr. znaleckým posudkom znalca z odboru účtovníctva a výsluchom svedkov (napr. pracovníkov, ktorí vykonávali inventúru), ako aj preskúmaním dokladov o inventúre.

Vo veci sp. zn. 5 C 1540/71 Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi na návrh žalovaného bolo vykonané položkovité porovnanie výsledkov odovzdávajúcej inventarizácie so stavom podľa účtovnej evidencie a súd zistil, že **inventúrne zoznamy boli opravované bez toho, že by opravy boli odôvodnené a podpísané členmi inventarizačnej komisie**. Súd preto dospel k záveru, že existencia schodku nebola vierohodne preukázaná.

4.3.2 Pojem dohoda o spoločnej hmotnej zodpovednosti

V prípade, že na pracovisku pracuje viac (resp. najmenej dvaja) zamestnancov, ktorí majú mať zverené hodnoty na tomto pracovisku, avšak nie individuálne, pretože na pracovisku na hodnoty „dozerá“ kolektív zamestnancov (napr. sklad, predajňa), do úvahy pripadá /je možno povedať, že je to takmer nevyhnutné/ spoločná /„kolektívna“/ hmotná zodpovednosť zamestnancov na pracovisku, ktorí prevezmú hodnoty spoločne (nemusia to byť naraz vzhľadom na fluktuáciu v kolektíve) a ktorí spoločne zodpovedajú za vyúčtovanie hodnôt na takomto pracovisku a za schodok.

Individuálna vs. spoločná hmotná zodpovednosť

Do režimu spoločnej hmotnej zodpovednosti možno zaradiť len tých zamestnancov, ktorých povaha práce umožňuje, aby mohli zodpovedať spoločne, t. j. ak vznikne škoda, za škodu budú zodpovedať spoločne²⁴.

Do úvahy pripadá aj možnosť, že za niektoré hodnoty bude zamestnanec zodpovedať individuálne a za niektoré spoločne (z dohody to musí priamo vyplývať) – nemôže však ísť o rovnaké veci.

Príklad: Zamestnankyňa v pokladni – možnosť individualizovaného postupu – zamestnankyňa zadáva svoj kód a vloží do pokladne svoju pokladnicu (individuálna zodpovednosť je možná a mala by mať prednosť) alebo v malej predajni blokuje tovar vždy jedna z predavačiek (spoločná hmotná zodpovednosť, individuálna zodpovednosť sa javí ako nemožná). Nad každou pokladňou sú v boxe zamknuté cigarety a pokladničky nemajú automaticky pridelenú pokladňu, ale idú do tej, ktorá je práve voľná, pretože prichádzajú na zavolanie, ak sa zvýši počet čakajúcich zákazníkov pred pokladňami – takáto zodpovednosť je spoločná a nie individuálna.

Doložka o spoločnej hmotnej zodpovednosti

Doložka o spoločnej hmotnej zodpovednosti je doložkou k dohode o hmotnej zodpovednosti, t.j. vyjadrí sa v nej, že zamestnanec zodpovedá za hodnoty spoločne s ostatnými členmi kolektívu. Takáto doložka môže byť uzatvorená aj pre prípad, že by na pracovisku kde pracuje jeden zo zamestnancov nastúpil aj ďalší zamestnanec aj ich zodpovednosť má byť spoločná (z dohody to takto musí vyplývať – t.j. de facto ide o odkladaciu podmienku).

NS: R 12/1976: ustanovenie § 184 ZP predpokladá pri kolektívnej zodpovednosti uzatvorenie **samostatných** dohôd o hmotnej zodpovednosti **s každým členom kolektívu** s doložkou o spoločnej hmotnej zodpovednosti za schodok. **Preto aj platnosť každej dohody sa musí posudzovať samostatne.**

Člen kolektívu - obmedzenie zodpovednosti len na niektorých spoločne zodpovedných zamestnancov

Členom kolektívu je každý zamestnanec, ktorý má pracovať na pracovisku so spoločnou hmotnou zodpovednosťou.

²⁴ Napr. dobová literatúra uvádza: „Takýmto pracoviskom, kde pracujú pracovníci, ktorí zodpovedajú za schodok spoločne, je napríklad predajňa s viacerými pracovníkmi alebo reštauračná kuchyňa, kde okrem vedúceho kuchára pracujú ďalší pracovníci, alebo určité oddelenie s viacerými pracovníkmi v obchodnom dome, apod. Nie je však možné požadovať, aby napríklad čašníci zodpovedali za schodok spoločne s vedúcim kuchárom a ďalšími pracovníkmi v kuchyni. Musí teda ísť o pracovisko, kde pre spoločnú zodpovednosť sú vytvorené podmienky.“ TEJKAL, J.: Zákoník práce v otázkách a odpovediach (1968), str. 210.

Odborná literatúra²⁵ poukazuje aj na isté problémy spojené so spoločnou hmotnou zodpovednosťou, pričom poukazuje na rôzne možné situácie. Súvisí to vlastne s otázkou, či na pracovisku, kde pracuje kolektív a kde sa zamestnanci majú starať o hodnoty musí byť zavedená spoločná hmotná zodpovednosť. Zákoník práce to výslovne nestanovuje. Význam spoločnej hmotnej zodpovednosti je v spoločnej opatere hodnôt. Ak sa hodnoty majú opatrovať len individuálne, nemôže byť spoločná hmotná zodpovednosť ani dojednaná (osoba, ktorá nemá prístup k hodnotám ani za ne nemôže zodpovedať). **NS: R 55/1984:** dohodu o hmotnej zodpovednosti treba uzatvoriť so všetkými zamestnancami, ktorí majú prístup k prevzatým hodnotám a majú možnosť s nimi disponovať.

Ak nastane opačná situácia, kedy zamestnanci majú spoločne hodnoty opatrovať ale nie je dohodnutá spoločná hmotná zodpovednosť, neznamená to, že dohody o individuálnej hmotnej zodpovednosti sú neplatné, ale zamestnávateľ bude mať problém s tým, že zamestnanci sa v takejto situácii môžu vyviníť a zodpovednosť sa posudzujú ako zodpovednosť konkrétnej osoby za konkrétne vyúčtovanie, avšak na pracovisku, kde sa koná spoločne. **NS: R 43/1983:** ak nebola dohodnutá spoločná hmotná zodpovednosť viacerých zamestnancov, **nestávajú sa ich individuálne dohody o hmotnej zodpovednosti neplatnými**. Každý zo zamestnancov zodpovedá za schodok na zverených hodnotách, ktoré je povinný vyúčtovať.

Ešte horší je prípad, ak sa na pracovisku nachádzajú aj osoby so spoločnou hmotnou zodpovednosťou a osoby bez hmotnej zodpovednosti. Ako bude poukázané nižšie, ak vplyv týchto osôb má taký dopad na zverené hodnoty, že ich kolektív spoločne hmotne zaviazaných nemôže opatrovať, zamestnanci sa celkom alebo sčasti zbavia zodpovednosti. Druhým rozmerom tejto situácie je otázka nerovnakého zaobchádzania, a to aj vo väzbe na to, že jedna skupina zamestnancov vôbec nenesie hmotnú zodpovednosť a druhá skupina zamestnancov ju nesie, ako aj vo väzbe iných dôsledkov z toho vyplývajúcich, ak škoda (schodok) na pracovisku vznikne (aplikácia pravidiel § 179 ZP vs. § 182 ZP).

Situácia môže byť skomplikovaná tým, že ak napr. zamestnanec od dohody odstúpi (na čo má niekedy právo) alebo ju vôbec nechce podpísať (zamestnávateľ ho nevie donútiť). Tu sa možno domnievať, že hmotná zodpovednosť na pracovisku môže byť ustanovená ako požiadavka výkonu práce, a teda ak zamestnanec prestane spĺňať požiadavky, mohol by dostať výpoveď pre nespĺňanie požiadaviek podľa § 63 ods. 1 písm. d) bod 3 ZP. Podmienkou však je skutočnosť, že sa tak stalo bez zavinenia zamestnávateľa (t.j. ak odstúpenie nie je na základe toho, že zamestnanec vyzval zamestnávateľa na odstránenie nedostatkov na pracovisku so spoločnou hmotnou zodpovednosťou a zamestnávateľ ich neodstránil v čase do jedného mesiaca potom, čo dostal jeho písomné oznámenie – a táto žiadosť bola objektívna-oprávnená). Môže sa stať, že od dohody odstúpi aj niekoľko zamestnancov alebo všetci zamestnanci. Ak by odstúpil len jeden zamestnanec

25 ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákoník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 68.

alebo niekoľko zamestnancov a vznikne schodok, vzniká síce rozdiel z hľadiska dôsledkov, ale v prípade súdneho konania by sa súd mal zaoberať okolnosťami odstúpenia, a teda spoluzodpovednosťou zamestnávateľa za tento stav.

NS: R 28/1976 (5 Cz 27/74):

Omezení společné hmotné odpovědnosti jen na některé pracovníky v prodejně obchodní organizace nelze samo o sobě bez přihlídnutí ke konkrétním podmínkám na pracovišti považovat za nesplnění povinnosti zajišťovat pracovníkům pracovní podmínky pro řádné plnění pracovních úkolů (§ 170 odst. 1 zák. práce).

Skutečnost, že ředitel organizace ... vymezil okruh funkcí v organizaci, pro jejichž výkon je nezbytné uzavření písemné dohody o odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, aniž odpovídajícím způsobem přihlédl ke konkrétním podmínkám v určité prodejně nebo na jiném pracovišti této organizace, může však být důvodem pro částečné nebo úplné zproštění odpovědnosti hmotně odpovědných pracovníků za schodek pro nevytvoření pracovních podmínek zaviněním organizace (§ 176 odst. 3 zák. práce v souvislosti s § 170 odst. 1 zák. práce).²⁶

Žalující obchodní organizace se domáhala vůči žalovaným náhrady schodku, zjištěného v samoobslužné prodejně za inventurní období od 17.11.1970 do 9.6.1971.

Všichni žalovaní navrhli zamítnutí žaloby, popřípadě snížení náhrady škody *podle ustanovení § 183 zák. práce /pozn. autora* znížení náhrady škoda podľa súčasného ZP nie je už možné/. Poukazovali na to, že v září 1968 došlo jednostranným rozhodnutím vedení podniku ke zrušení kolektivní hmotné odpovědnosti pracovníků prodejny. Hmotná odpovědnost byla ponechána jen pro funkce vedoucího prodejny, jeho zástupce a vedoucího skladu, i když se žalovaní tomuto postupu bránili. Tento stav vedl podle názoru žalovaných ke snížení vědomí odpovědnosti ostatních pracovníků při výkonu práce. Dále žalovaní namítali, že skutečný stav pracovníků byl během celého inventurního období nižší než plánovaný stav a že prodejní místnost byla krajně nepřehledná vzhledem ke čtyřem silným nosným sloupům, takže pracovní podmínky v prodejně byly značně ztíženy.

NS:... Jak soud prvního stupně, tak i odvolací soud omezily odpovědnost žalovaných za vzniklý schodek na čtyři pětiny škody vyčíslené inventurou, a to zejména z důvodu omezení okruhu hmotně odpovědných pracovníků v prodejně, jakož i s ohledem na po-

²⁶ Pozn. vtedy to práva úprava výslovné umožňovala – vyhlásené znenie § 176 ods. 4 zákona č. 65/1965 Sb. Zákonník práce – „*Ústredné orgány môžu po dohode s ústrednými výbormi odborových zväzov určiť funkcie, pre výkon ktorých je nevyhnutné uzavretie písomnej dohody o hmotnej zodpovednosti.*“ a posledné znenie pred zrušením: „*Ústredné orgány môžu ustanoviť pracovnoprávnym predpisom zásady pre vymedzenie okruhu prác, pre výkon ktorých je nevyhnutné uzavretie písomnej dohody o hmotnej zodpovednosti; so zamestnancami vykonávajúcimi tieto práce, je zamestnávateľ povinný dohodu uzavrieť.*“

stupné snižovanie ztratného v průběhu uvedeného inventurního období. Z odůvodnění rozsudků soudů obou stupňů však není jasno, jaký vliv na vznik vyčísleného schodku měly jednotlivé shora uvedené příčiny, popřípadě i další příčiny.

V projednávané věci byli z celého kolektivu pracovníků působících v prodejně zavázáni dohodou o hmotné odpovědnosti jen žalovaní. Přitom zůstalo skutkově neobjasněno, jakým způsobem zanikla dohoda o hmotné odpovědnosti uzavřená dříve s ostatními pracovníky prodejny. Termín „zrušení dohody o hmotné odpovědnosti“, kterého použily soudy obou stupňů, zákoník práce nezná.

Omezení hmotné odpovědnosti jenom na některé pracovníky prodejny, např. na vedoucího, jeho zástupce, popřípadě i na některého dalšího pracovníka, nelze ovšem samo o sobě bez přihlédnutí ke konkrétním podmínkám prodejny považovat za nevytvoření pracovních podmínek ve smyslu ustanovení § 170 odst. 1 zák. práce, a to už z toho důvodu, že podle ustanovení § 176 odst. 4 zák. práce mohou ústřední orgány v dohodě s ústředními výbory odborových svazů stanovit jen některé funkce, pro jejichž výkon je nezbytné uzavření písemné dohody o hmotné odpovědnosti. /pozn. autora – takéto ustanovenie už v súčasnosti právne predpisy neobsahujú/.²⁷

Za současné právní úpravy ohledně pracovníků, s nimiž je nutno uzavřít smlouvu o hmotné odpovědnosti, nelze již vždy usuzovat na spoluzavinění organizace, není-li smlouva o hmotné odpovědnosti uzavřena se všemi pracovníky.

V důsledku této změny není nadále možno při posuzování uvedené otázky usuzovat vždy na spoluzavinění organizace, není-li smlouva o hmotné odpovědnosti uzavřena se všemi pracovníky např. v prodejně.

Pozn. autora: Súd tu potom uviedol, že podľa zmenenej právnej úpravy: môže šéf organizácie štátneho obchodu - pokiaľ si to nevyhradí generálne riadenstvo - vymedziť okruh funkcií, pre ktorých výkon je nevyhnutné uzavrieť písomnú dohodu o zodpovednosti za schodok na svěřených hodnotách, ktoré je pracovník povinný vyúčtovať (§ 5 smernice ministerstva obchodu ČSR č. 6/1971 uverejnené vo Věstníku ministerstva vnitřního obchodu ČSR). Takáto úprava v súčasnosti už nie je, a teda je potrebné vnímať aj tento aspekt v prípade aplikovania rozhodnutia. Samotná otázka, či neuzatvorenie dohody o hmotnej zodpovednosti so všetkými zamestnancami má následky je stále aktuálna.

27 Súd tu uvádzal, že: „Jinak bylo třeba věc posuzovat za platnosti výnosů ministerstva vnitřního obchodu uveřejněných pod č. 62/1958 a č. 21/1959 Věstníku ministerstva vnitřního obchodu, v nichž byly závazně vypočteny funkce, s nimiž byla spojena povinnost uzavřít smlouvu o hmotné odpovědnosti. Tehdy bylo považováno neuzavření této smlouvy za spoluvinu organizace vůči hmotně odpovědným pracovníkům a jejich podíly vyjadřovaly výši této spoluviny. Tak byla tato otázka řešena i ve směrnicí pléna bývalého Nejvyššího soudu k zajištění jednotného výkladu dříve platného zákona č. 71/1958 Sb., jež byla uveřejněna pod č. 64/1961 Sbírky rozhodnutí čs. soudů.“

Pak ovšem nemůže jít o objektivní příčinu na straně organizace, jak se domníval soud druhého stupně, i kdyby bylo prokázáno, že neuzavření dohody o hmotné odpovědnosti se všemi pracovníky prodejny vznik schodku ovlivnilo. Jestliže je řediteli obchodní organizace, popřípadě generálnímu ředitelství, ponecháno právo vymezit, s kým z okruhu všech pracovníků bude dohoda o hmotné odpovědnosti uzavřena, pak by ovšem tento výběr funkcí měl být v souladu se zásadami, na kterých je vybudována úprava odpovědnosti jak pracovníků, tak organizací, zejména tedy s přihlédnutím k článku IV. zák. práce a k ustanovení § 170 zák. práce.

Hlavním smyslem společné hmotné odpovědnosti je totiž zajištění zvýšené ochrany majetku v ..., zvýšení odpovědnosti pracovníků a tím i posílení jejich zájmu na výsledcích hospodaření. Jde tedy nyní o to, že **mají-li jen někteří pracovníci nést sami riziko hmotné odpovědnosti za škodu, ač k hodnotám jim svěřeným mají přístup i jiní pracovníci, měl by ředitel organizace (nebo její generální ředitelství) při stanovení funkcí, se kterými je spojena povinnost uzavřít dohodu o hmotné odpovědnosti (§ 5 odst. 1 směrnice ministerstva obchodu ČSR č. 6/1971 uveřejněné ve Věstníku ministerstva obchodu ČSR), přihlížet ke konkrétním podmínkám, které jsou v prodejně, v provozovně či na jiném pracovišti (u prodejen obchodních organizací např. velikost prodejny, její umístění, uspořádání a technické vybavení, forma prodeje a návštěvnost prodejny, popřípadě další specifická povaha pracoviště).**

Částečné nebo úplné zproštění se odpovědnosti hmotně odpovědných pracovníků pro nevytvoření pracovních podmínek zaviněním organizace podle ustanovení § 176 odst. 3 zák. práce ve spojení s ustanovením § 170 odst. 1 zák. práce pak může přicházet v úvahu jen tehdy, když výsledky provedeného dokazování poskytují dostatečnou oporu pro závěr, že organizace okruh funkcí spojených s povinností uzavřít dohodu o hmotné odpovědnosti pro konkrétní provozovnu nevymezila dostatečně odpovědným způsobem, a tedy nepřihlédla k okolnostem shora uvedeným.

V této věci nebylo v řízení před soudy obou stupňů zatím bezpečně zjištěno, že by příčinou, popřípadě jednou z příčin vzniku schodku byla právě ta skutečnost, že smlouva o hmotné odpovědnosti nebyla uzavřena se všemi pracovníky, kteří měli k hodnotám přístup. Soudy obou stupňů opírají své závěry v tom směru jmenovitě o výpověď svědka J.K.; ten ovšem takovou možnost jen připustil. Vypovídal totiž z hlediska zkušeností v jiné prodejně, jejímž byl vedoucím; o prodejně, v níž vznikl tento schodek, uvedl jen to, že jde o místnost velmi nepřehlednou, protože uprostřed je několik nosných sloupů. Úvahy o poklesu zájmu pracovníků na hospodaření této prodejny nejsou podloženy žádnými konkrétními zjištěními.

Soudy obou stupňů si také blíže neobjasnily, jaké provozní příčiny vedly žalující organizaci k zmíněným opatřením (tj. k omezení dohody o kolektivní hmotné odpovědnosti jen na některé pracovníky) v této konkrétní prodejně a jak se tato opatření promítala do způsobu i výše odměňování žalovaných a ostatních pracovníků prodejny.

Bez vlivu na výsledek řízení nemůže být ani vyřešení otázky, jakým způsobem došlo k zániku původní dohody o společné hmotné odpovědnosti všech pracovníků (§ 177 zák. práce), kteří měli hmotnou odpovědnost za svěřené hodnoty. Pro jednoznačný závěr v tomto směru také není v dosavadním řízení u soudů obou stupňů dostatečný podklad.

V tejto súvislosti bola v českej praxi²⁸ položená aj špecifická otázka, či je možné odovdiť zodpovednosť vedúceho zamestnanca a jeho zástupcu za schodok pre prípad, že títo riadia kolektív spoločne zodpovedných zamestnancov, ale neprichádzajú do styku so zverenými hodnotami, resp. s nimi zamestnávateľ neuzatvoril dohodu o zodpovednosti za zverené hodnoty s doložkou spoločnej zodpovednosti? Na túto otázku bola daná odpoveď, že samotná skutočnosť, že zamestnanec je vedúcim (zástupcom) a riadi kolektív spoločne hmotne zodpovedných zamestnancov nepostačuje k tomu, aby niesol zodpovednosť za vzniknutý schodok (je potrebné s nimi dojednať hmotnú zodpovednosť). Ak tomu tak nie je, neznamená to, že táto osoba nezodpovedá za škodu vôbec, ale išlo by o všeobecnú zodpovednosť za škodu s preukazovaním zavinenia. Nad rámec odpovede, ktorá bola daná je však potrebné uviesť, že ak nastáva situácia, že samotný vedúci zamestnanec je na takomto pracovisku, pracuje s hodnotami ale nemá hmotnú zodpovednosť, zamestnávateľ sa vystavuje riziku, že zamestnanci sa budú snažiť zbaviť zodpovednosti za schodok celkom alebo sčasti, a to tým, že na pracovisku sú aj ďalšie osoby, ktoré majú prístup k hodnotám ale nezodpovedajú za ne, a teda, že nielen kolektív, ktorí zodpovedá za hodnoty má k nim prístup.

Vedúci kolektívu a jeho zástupca

V prípade kolektívnej hmotnej zodpovednosti sa používa aj pojem „vedúci a jeho zástupca“.

Pojem „vedúci“ nie je spojený so slovom „zamestnanec“, hoci je nepochybné, že ide o zamestnanca, inak by išlo o osobu mimo rámec pracovného práva. Možno si však položiť otázku, či „vedúci“ a „vedúci zamestnanec“ je ten istý pojem (a nezdá sa, že by išlo o legislatívny nedostatok, pretože je to tak používané v § 182, § 183, § 189). Podľa § 9 ods. 3 ZP: „Vedúci zamestnanci zamestnávateľa sú zamestnanci, ktorí sú na jednotlivých stupňoch riadenia zamestnávateľa oprávnení určovať a ukladať podriadeným zamestnancom zamestnávateľa pracovné úlohy, organizovať, riadiť a kontrolovať ich prácu a dávať im na ten účel záväzné pokyny.“ Pri porovnaní postavenia vedúceho v § 182 ZP a definície § 9 ods. 3 ZP sa javí, že pojem „vedúci“ spadá pod pojem „vedúci zamestnanec“.

28 Stanovisko AKV č. 18, bod 27.

Pojem „zástupca vedúceho“ Zákonník práce nevymedzuje. Ide o osobu, ktorá je oprávnená vedúceho zastupovať. Zákonník práce hovorí o zástupcovi v jednotnom čísle (z gramatického hľadiska ide o jednu osobu – aj podiely podľa § 189 ZP sú nastavené na jedného vedúceho a jedného zástupcu). Nezdá sa, že by Zákonník práce počítal s tým, že na pracovisku by malo byť viac vedúcich (organizačne zmiešaný kolektív) a viac zástupcov (či už jedného vedúceho alebo viacerých vedúcich) – hoci vo veľkom logistickom sklade²⁹ s niekoľkými tisícami metrov štvorcových sa určite nachádza viac vedúcich. Zároveň na takomto mieste aj vedúci môže mať svojho vedúceho, a teda je otázne, či takýto vedúci II. stupňa tiež spadá pod hmotnú zodpovednosť. Tu je však potrebné poukázať aj na takúto situáciu – napr. reštaurácia – kde pracujú aj kuchári a čašníci – kuchári majú hmotnú zodpovednosť za stav zásob spoločne s hlavným kuchárom a čašníci za prevzaté peniaze – ich pracoviská sa zároveň sčasti kryjú.³⁰

Pokiaľ ide o viac zástupcov, ak by sa pripustilo, že každý zamestnanec môže podľa potreby zastupovať vedúceho, znamenalo by to vylúčenie aplikácie pravidla o limitovanej náhrade škody do rozsahu mesačného priemerného zárobku. Zástupca vedúceho je pre účely § 182 ZP funkcia, na ktorej osoba vedúceho zastupuje (v čase neprítomnosti). Nie je rozhodujúce, či situácia zastupovania nastane alebo nie.

Postavenie „vedúceho“ a „zástupcu“ musí byť formalizované – t.j. z pracovnej zmluvy/dohody o hmotnej zodpovednosti musí byť zjavné, že určitá osoba má na pracovisku, kde sa uplatňuje spoločná hmotná zodpovednosť postavenie vedúceho a zástupcu vedúceho.

Môže sa objaviť aj otázka, **či jedna osoba môže mať postavenie „vedúceho“ alebo „zástupcu“ len k jednému pracovisku alebo aj na viacerých pracoviskách.** Možno sa domnievať, že takéto postavenie pre viaceré pracoviská by mohlo byť vylúčené povahou veci, t.j. možnosťou opatrovať hodnoty paralelne na dvoch pracoviskách (čo sa javí ako vylúčené, hoci možno pripustiť, že otázka závisí od šírky vymedzenia pracoviska

29 Je nepochybné, že právna úprava v čase jej vzniku počítala s podstatne menšími prevádzkovými priestormi, kde mala byť uplatňovaná dohoda o hmotnej zodpovednosti – malé predajne, menšie sklady, apod. Uplatnenie hmotnej zodpovednosti na ploche supermarketu s rozlohou 10000 m², kde pracuje napr. 50 zamestnancov je teda krajne problematické, pretože zamestnanci majú svoje pridelené pozície (sektory) a možnosť opatrovať hodnoty, hoci aj ako kolektív, sa javí za danej situácie a za daného počtu zákazníkov ako takmer nemožné. Pre porovnanie pozri aj záver NS ČR 21 Cdo 492/2019.

30 Príklad je postavený na situácii zmienenej v dobovej literatúre. „*Takýmto pracoviskom, kde pracujú pracovníci, ktorí zodpovedajú za schodok spoločne, je napríklad predajňa s viacerými pracovníkmi alebo reštauračná kuchyňa, kde okrem vedúceho kuchára pracujú ďalší pracovníci, alebo určité oddelenie s viacerými pracovníkmi v obchodnom dome, apod. Nie je však možné požadovať, aby napríklad čašníci zodpovedali za schodok spoločne s vedúcim kuchárom a ďalšími pracovníkmi v kuchyni. Musí teda ísť o pracovisko, kde pre spoločnú zodpovednosť sú vytvorené podmienky.*“ TEJKAL, J.: Zákonník práce v otázkách a odpovediach (1968), str. 210.

a v praxi zamestnanec non-stop nie je prítomný na svojom pracovisku a pri spoločnej hmotnej zodpovednosti sa často osoby na pracovisku menia podľa rozvrhu zmien).

Neustanovenie vedúceho na pracoviskách so spoločnou hmotnou zodpovednosťou a otázka účinnosti dohody o hmotnej zodpovednosti

Obvodný súd pre Prahu I: R č. 5/1963 (9 C 173/62)

Súd zistil, že v dohodách o hmotnej zodpovednosti nebol ustanovený vedúci. Podnik sa k otázke súdu vyjadril, že žiadny zo žalovaných vedúcim v pravom slova zmysle nebol. Podľa súdu, potom však vzniká situácia, že je tu kolektívna hmotná zodpovednosť, ale nie je vedúci kolektívu. Je tu otázka, či už len preto je zmluva o hmotnej zodpovednosti neúčinná.

Súd: Skutečnosť, že nebyl ustanoven vedoucí, je nedostatkom, který má své pro podnik nepříznivé důsledky při stanovení rozsahu náhrady škody, nemá však za následek neúčinnost celé smlouvy. Podle § 4 odst. 2 zák. č. 71/1958 Sb.³¹ může smlouvu o hmotné odpovědnosti uzavřít i více zaměstnanců společně. V tomto ustanovení není stanoveno, že by podmínkou platnosti bylo, aby některý z nich byl vedoucím. Proto i smlouva o kolektivní hmotné odpovědnosti, v níž nebyl ustanoven vedoucí, vyhovuje podmínkám § 4 cit. zákona.“

Podmienky platnosti spoločnej hmotnej zodpovednosti – vymedzenie rozsahu nakladania s hodnotami v dohode o spoločnej hmotnej zodpovednosti

NS: R 43/1983: Podmínkou právně účinného vzniku tohoto závazku je to, že pracovník řádně uzavřel pracovní smlouvu (případně dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr), že dovršil osmnáct let věku (§ 11 odst. 2 zákoníka práce) a že byl zařazen na pracoviště s dalšími hmotně odpovědnými pracovníky.

Je-li dohoda o hmotné odpovědnosti platně uzavřena, pak pracovník bere na sebe závazek, že bude odpovídat za schodek vzniklý hospodařením kolektívu společně hmotně odpovědných pracovníků, do něhož byl zařazen a jehož členové jsou povinni převzaté hodnoty vyúčtovat a uhradit případně vzniklý schodek. Odpovědnost pracovníka, který převzal závazek z důvodu společné hmotné odpovědnosti, se týká všech hodnot, jež byly převzaty pracovníky kolektívu podle předávací inventury.

Podmínkou platnosti závazku o společné hmotné odpovědnosti není rozsah nakládání se svěřenými hodnotami jednotlivým pracovníkem kolektívu; tento rozsah je totiž vymezen náplní práce, jak byla dohodnuta v pracovní smlouvě.

31 V súčasnosti § 182 ods. 1 druhá veta ZP.

NS: R 12/1976 (Cpj 50/75) 6. Kolektívna hmotná zodpovednosť

Je veľa pracovísk, na ktorých pracujú viacerí pracovníci a povaha práce tu vyžaduje, aby bola s nimi uzavretá dohoda o hmotnej zodpovednosti. Týka sa to najmä obchodného úseku (predajní, skladov). Na tieto prípady pamätá ustanovenie § 176 ods. 1 *Zák. práce, keď v druhej vete*³² ustanovuje, že v dohodách sa môže s pracovníkom súčasne dojednať, že ak bude pracovať na pracovisku s viacerými pracovníkmi, ktorí uzavreli dohodu o hmotnej zodpovednosti, zodpovedá s nimi za schodok spoločne.

Zásady uvedené už v súvislosti s platnosťou a podmienkami dohody o hmotnej zodpovednosti jedného pracovníka treba aplikovať aj na dohody o kolektívnej zodpovednosti za schodok. Niektoré osobitosti v právnej úprave si vyžiadala skutočnosť, že v prípade kolektívnej zodpovednosti môže dôjsť ku zmene v pracovnom kolektíve a že všetci pracovníci z tohto kolektívu svojou prácou vplyvajú na výsledky hospodárenia celého pracoviska.

Treba zdôrazniť, že *ustanovenie § 176 ods. 1, veta druhá, Zák. práce predpokladá uzavretie samostatných dohôd o hmotnej zodpovednosti s každým členom kolektívu s doložkou o spoločnej zodpovednosti za schodok. Preto aj platnosť každej dohody treba posudzovať samostatne.*

Osobitná úprava pre kolektívnu hmotnú zodpovednosť je obsiahnutá v *ustanovení § 177 Zák. práce*³³ o odstúpení od dohody o hmotnej zodpovednosti. Podľa ustanovenia § 177 ods. 1, veta druhá, Zák. práce, ak zodpovedá pracovník za schodok spoločne s ostatnými pracovníkmi, môže odstúpiť aj vtedy (okrem prípadov uvedených v prvej vete tohto ustanovenia), ak je na pracovisko zaradený iný pracovník alebo ustanovený iný vedúci, prípadne zástupca vedúceho. Kolektívna hmotná zodpovednosť **predpokladá vzájomnú dôveru členov kolektívu** a preto pri akejkoľvek zmene v jeho zložení musí byť daná pracovníkovi možnosť od dohody odstúpiť.

Z tých istých dôvodov *ustanovenia § 46 ods. 2 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.*³⁴ upravuje osobitný postup pri inventarizácii. Ustanovenie § 46 ods. 2 *citovaného nariadenia* sa vzťahuje na prípady dotýkajúce sa všetkých členov kolektívu, odsek 3 tohto ustanovenia len na prípady, ak sa právny úkon vzťahuje iba na jedného z nich.

Podľa ustanovenia § 46 ods. 2 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb. sa na pracoviskách, kde pracujú pracovníci, ktorí zodpovedajú za schodok spoločne s ostatnými, musí inventarizácia vykonať pri uzavretí dohôd o hmotnej zodpovednosti so všetkými spoločne zodpovednými pracovníkmi, pri zániku všetkých týchto dohôd, pri prevedení na

32 V súčasnosti § 182 ods. 1 ZP druhá veta.

33 V súčasnosti § 183 ZP.

34 Pozn. autora, tieto otázky upravuje § 184 ZP.

inú prácu alebo na iné pracovisko alebo pri preložení všetkých spoločne zodpovedných pracovníkov, pri zmene vo funkcii vedúceho alebo jeho zástupcu a na žiadosť ktoréhokoľvek zo spoločne zodpovedných pracovníkov pri zmene v ich kolektíve, prípadne pri odstúpení niektorého z nich od dohody o hmotnej zodpovednosti.

Podľa ustanovenia § 46 ods. 3 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb., ak pracovník, ktorý zodpovedá za schodok spoločne s ostatnými a ktorého pracovný pomer sa skončil alebo ktorý bol prevedený na inú prácu alebo na iné pracovisko alebo preložený, nepožiadá súčasne o vykonanie inventarizácie, zodpovedá za prípadný schodok zistený najbližšou inventarizáciou. Ak pracovník, ktorý je zaraďovaný na pracovisko, kde pracujú pracovníci zodpovedajúci za schodok spoločne, nepožiadá súčasne o vykonanie inventarizácie, zodpovedá, pokiaľ od dohody o hmotnej zodpovednosti neodstúpil, za prípadný schodok zistený najbližšou inventarizáciou.

Okresný súd v Martine vo veci sp. zn. 6 C 144/73 zistil, že vedúci kolektívu hmotne zodpovedných pracovníkov **bol počas celého inventúrneho obdobia práceneschopný. Žalobu voči nemu správne zamietol v zmysle ustanovenia § 176 ods. 3 Zák. práce.**

Vo veci sp. zn. C 416/73 Okresného súdu v Žiari nad Hronom odvolací súd zaujal správny záver, že **iba prechodná nepritomnosť hmotne zodpovedného pracovníka (vedúceho kolektívu) na pracovisku pre účasť na zahraničnej rekreácii nie je dôvodom pre vykonanie inventúry. Nešlo teda o prípad, v ktorom by organizácia bola povinná vykonať inventarizáciu (teraz v zmysle ustanovenia § 46 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.).**

Vo veciach sp. zn. 10 C 278/72 Okresného súdu v Nitre, sp. zn. 6 C 95/72 Okresného súdu v Liptovskom Mikuláši a sp. zn. 8 C 2/74 Okresného súdu v Rimavskej Sobote posúdili sudy **správne zbavenie sa zodpovednosti hmotne zodpovedných pracovníkov, keď zistili, že schodok zavinil výlučne jeden zo spoločne zodpovedných pracovníkov.**

Vo veci sp. zn. C 416/73 Okresné súdu v Žiari nad Hronom zistil súd **u jedného zo žalovaných pracovníkov, že s organizáciou neuzavrel dohodu o hmotnej zodpovednosti, a preto u neho prichádza do úvahy zodpovednosť podľa ustanovenia § 172 Zák. práce.**³⁵

Nie vo všetkých dohodách je obsiahnutý záväzok o spoločnej zodpovednosti za schodok všetkých pracovníkov, pracujúcich na jednom pracovisku, ako by to zodpovedalo ustanoveniu § 176 ods. 1, veta druhá, Zák. práce.

³⁵ T.j. všeobecná zodpovednosť za škodu podľa § 179 ZP.

Vo veci sp. zn. 6 C 5/73 Okresného súdu v Bardejove bola predložená dohoda o hmotnej zodpovednosti, podľa ktorej vedúci je zodpovedný za prípadný schodok do výšky 40 %, jeho zástupca do výšky 30 % a tri predavačky do výšky po 10 %. Ostatné predavačky neuzavreli dohodu o hmotnej zodpovednosti. Súd prvého stupňa pri rozhodovaní vychádzal z uzavretej dohody, *hoci táto je v rozpore s ustanovením § 176 v súvislosti s ustanovením § 182 Zák. práce.*

ÚS ČR: II.ÚS 4/95

K rozdiľnosti postavení zamestnanců, kteří uzavřeli dohodu o individuální nebo společné hmotné odpovědnosti, z hlediska ústavních

Stěžovatelka ...uvádí, že *podle § 177 odst. 2 zákoníku práce*³⁶ dohoda o hmotné odpovědnosti zaniká dnem skončení pracovního poměru, tudíž právní důsledky, vyplývající z *ustanovení § 31 odst. 3 nařízení vlády č. 108/1994 Sb.*³⁷, po zániku dohody o hmotné odpovědnosti nutno považovat za stojící v rozporu s principem právního státu. **Zároveň namítá nerovnost pracovníků s individuální a společnou hmotnou odpovědností.**

Uvedené ustanovení, zakládající objektivní odpovědnost pracovníka **i po skončení pracovního poměru, a tedy rovněž po zániku dohody o hmotné odpovědnosti, nelze považovat za rozporné s principem právního státu**, vyjádřeným v čl. 1 Ústavy České republiky. Je tomu tak ze dvou důvodů.

Prvním je skutečnost, že odpovědnostní právní vztah je důsledkem porušení právní povinnosti, tvořící obsah původního právního vztahu, a jeho vazba na původní právní vztah musí nutně existovat pouze v momentu vzniku odpovědnostního právního vztahu, nikoli však i nadále, což je i případ odpovědnosti, založené napadeným ustanovením.

Druhým důvodem je pak skutečnost, že právní úprava zakotvuje pracovníkovi právní možnost se vzniku objektivní odpovědnosti za schodek úspěšně bránit.

Nerovnost právní úpravy individuální a společné hmotné odpovědnosti v *§ 31 odst. 1 a § 31 odst. 3 nařízení vlády č. 108/1994 Sb.*, spočívající v tom, že inventarizace se při skončení pracovního poměru u individuální hmotné odpovědnosti provádí obligatorně a u společné hmotné odpovědnosti na návrh pracovníka, nezakládá protiústavnost citovaného ustanovení.

Ústavní soud České republiky se v konstantní judikatuře ztotožnil se stanoviskem Ústavního soudu ČSFR č. 11/1992 Sbírky usnesení a nálezů, ve kterém vyjádřil chápání

³⁶ V SR § 183 ods. 2 ZP.

³⁷ V SR § 184 ods. 3 ZP. V ČR to bolo: *Podle § 31 odst. 3 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., jestliže pracovník se společnou hmotnou odpovědností, jehož pracovní poměr skončil, nepožádá zároveň o provedení inventarizace, odpovídá za případný schodek, zjištěný nejbližší inventarizací na jeho dřívějším pracovišti.*

principu rovnosti takto: „Je věcí státu, aby v zájmu zabezpečení svých funkcí rozhodl, že určité skupině poskytne méně výhod jako jiné. Ani tu však nemůže postupovat libovolně ... Pokud zákon určuje prospěch jedné skupiny a zároveň tím stanoví neúměrné povinnosti jiné, může se tak stát jenom na základě odvolání se na veřejné hodnoty.“

Znevýhodnění pracovníků se společnou hmotnou odpovědností nespočívá v zúžení jejich právní ochrany, nýbrž v přesunu povinnosti o tuto ochranu se ucházet. Tímto jednak není založena povinnost, kterou by bylo možno označit jako povinnost neúměrnou, a jednak důvodem takovéto nerovnosti je různost obou srovnávaných případů. U odpovědnosti individuální se jedná o vztah mezi zaměstnavatelem a pracovníkem, u odpovědnosti společné se jedná nikoli pouze o vztah mezi zaměstnavatelem a pracovníkem, nýbrž i vztah, zahrnující další pracovníky. **S ohledem na možný pohyb ve stavu pracovníků by v případech společné hmotné odpovědnosti vázání obecné inventarizace na skončení pracovního poměru u každého z nich naopak znamenalo zavedení neúměrné povinnosti pro zaměstnavatele.**

Z uvedených důvodů nutno návrh na zrušení § 31 odst. 3 nařízení vlády č. 108/1994 Sb. považovat za zjevně neopodstatněný. Jelikož se od posouzení ústavnosti citovaného ustanovení odvíjí i posouzení napadených rozhodnutí obecných soudů, za zjevně neopodstatněný nutno označit i návrh na jejich zrušení. Uvedený závěr je podle § 43 odst. 1 písm. c) zákona č. 182/1993 Sb. důvodem odmítnutí ústavní stížnosti.

Podmienky platnosti záväzku o spoločnej hmotnej zodpovednosti – dojednanie rozsahu nakladania s hodnotami zverenými k vyúčtovaniu u jednotlivých zamestnancov kolektívu

NS: R 43/1983 (6 Co 50/81)

Odpovědnost pracovníka, který převzal závazek o společné hmotné odpovědnosti spolu s ostatními pracovníky kolektivu, se týká všech hodnot, jež byly převzaty podle předávací inventury a dalších dokladů o jejich převzetí. Rozsah nakládání s těmito hodnotami svěřenými k vyúčtování u jednotlivých pracovníků kolektivu není rozhodující pro platnost závazku o společné hmotné odpovědnosti.

Má-li pracovník přístup k převzatým hodnotám a má-li možnost s nimi disponovat, je v zájmu ochrany majetku ... nutné, aby za tyto hodnoty také odpovídal.

Žalujúca organizácia sa domáhala na žalovaných náhrady schodku, ktorý bol zistený inventúrou z 2. novembra 1977 na predajni v H. Z celkového schodku vo výške 20 560, - Kčs odpísala žalujúca organizácia na svoju ťarchu čiastku 5 000, - Kčs z dôvodu spoluzavinenia. Žalované odmietli zaplatiť čiastky na ne pripadajúce, zatiaľ čo ostat-

ní hmotne zodpovední pracovníci svoje podiely uhradili mimosúdne. Žalovaná M. P. trvala na zamietnutí žaloby z toho dôvodu, že na predajni pracovala ako upratovačka a na predaji sa nepodieľala. Ostatní traja žalovaní navrhli zamietnutie žaloby, pokiaľ išlo o polovicu žalobou uplatneného nároku, s tým, že sa vyskytovali nedostatky na strane žalujúcej organizácie spočívajúce v organizačnej a riadiacej práci a v zaistení podmienok pre riadny výkon práce.

NS: Podľa ustanovení § 176 odst. 1, veta druhá, zákonníka práce³⁸ platí, že v dohodách môže byť s pracovníky súčasne ujednané, že budú-li pracovať na pracovíšti s více pracovníky, ktorí uzavreli dohodu o hmotné zodpovednosti, odpovedajú s nimi za schodek spoločne.

Podmínkou právně účinného vzniku tohoto závazku je to, že pracovník řádně uzavřel pracovní smlouvu (případně dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr), že dovršil osmnáct let věku (§ 11 odst. 2 zákonníka práce) a že byl zařazen na pracoviště s dalšími hmotně zodpovědnými pracovníky.

Je-li dohoda o hmotné zodpovednosti platne uzavřena, pak pracovník bere na sebe záväzok, že bude odpovedat za schodek vzniklý hospodařením kolektivu spoločne hmotné zodpovedných pracovníků, do něhož byl zařazen a jehož členové jsou povinni převzaté hodnoty vyúčtovat a uhradit případně vzniklý schodek. Odpovědnost pracovníka, který převzal závazek z důvodu společné hmotné zodpovednosti, se týká všech hodnot, jež byly převzaty pracovníky kolektivu podle předávací inventury.

Podmínkou platnosti závazku o společné hmotné zodpovědnosti není rozsah nakládání se svěřenými hodnotami jednotlivým pracovníkem kolektivu; tento rozsah je totiž vymezen náplní práce, jak byla dohodnuta v pracovní smlouvě. Má li pracovník volný přístup k převzatým hodnotám a možnost s nimi disponovat, je v zájmu ochrany majetku ...*pozn. autora – majetku zamestnávateľa*/, aby za tyto hodnoty také odpovedal.

Nelze proto souhlasit s názorem odvolacího soudu, že dohoda o hmotné zodpovednosti uzavřená se žalovanou M. P. je neplatná podle ustanovení § 242 odst. 1 písm. a) zákonníka práce³⁹, údajně proto, že žalovaná jako uklízečka žádné hodnoty ve smyslu ustanovení § 176 odst. 1 zákonníka práce nepřevzala ani sama, ani prostřednictvím jiného člena kolektivu zavázaného společně hmotnou zodpovedností, s takovými hodnotami nenakládala a ani je nebyla povinna vyúčtovat.

38 V súčasnosti § 182 ods. 1 ZP, druhá veta.

39 V súčasnosti § 39 OZ: „Neplatný je právny úkon, ktorý svojim obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom.“

Tento záver nemá oporu ani ve výsledcích provedeného dokazování. Soudy obou stupňů se nevypořádaly se skutečností, že podle pracovní smlouvy uzavřené mezi účastníky nebyla žalovaná M. P. přijata na funkci „uklížečky“, nýbrž „pracovnice v obchodě“. Podle pracovní náplně stanovené pro tuto funkci patřilo mezi povinnosti této žalované mimo jiné i připravovat pracoviště pro včasné zahájení prodeje, konat práce spojené s přemísťováním, balením a tříděním zboží, dbát o přehledné uspořádání zboží a přitom stále pečovat o čistotu celého pracoviště. Žalovaná M. P. ostatně sama ve své výpovědi jako účastnice řízení před soudem prvního stupně 26.4.1978 připustila, že pravidelně přebírala ranní dodávku mléka, během pracovní doby konala drobné práce spojené s uspořádáním věcí na prodejně, mlela kávu, případně vypomáhala při výkupu láhví. Vzhledem k obsahu pracovní smlouvy měla tedy tato žalovaná možnost (a rovněž i povinnost) manipulovat s hodnotami svěřenými kolektivu hmotně odpovědných pracovníků prodejny, což také činila, jak sama připustila. Hodnoty také společně se členy kolektivu převzala a na základě dohody o hmotné odpovědnosti byla povinna je vyúčtovat.

Podle ustanovení § 5 odst. 1 směrnice č. 6 ministerstva obchodu ČSR z 30.4.1971 (uveřejněné ve Věstníku ministerstva obchodu ČSR, v částce 6/1971) může ředitel organizace vymezit z hlediska zabezpečení ochrany socialistického vlastnictví a podle potřeb organizace (pokud si tuto pravomoc nevyhradí generální ředitelství) okruh funkcí, pro jejichž výkon je nezbytné uzavření písemné dohody o odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je pracovník povinen vyúčtovat podle ustanovení § 176 zákoníka práce. Spadala-li tedy funkce pracovníka v obchodě do takto vymezeného okruhu funkcí, pro jejichž výkon je nezbytné uzavření dohody o hmotné odpovědnosti, a žalovaná práce uvedené v pracovní smlouvě skutečně vykonávala, pak z výše uvedených důvodů nemůže být dohoda o hmotné odpovědnosti uzavřená se žalovanou M. P. neplatná.⁴⁰

Ze stejných důvodů nelze souhlasit s názorem odvolacího soudu, že by se tato žalovaná, i kdyby platně uzavřela dohodu o kolektivní hmotné odpovědnosti, vždy zprostila odpovědnosti pouze poukazem na to, že neměla možnost s hodnotami manipulovat tak, jak to předpokládá ustanovení § 176 odst. 1 zákoníka práce. Jak již bylo uvedeno, žalovaná M. P. měla k těmto hodnotám přístup a měla nejen možnost, ale i povinnost s nimi manipulovat.

Odstraňovanie nedostatkov na pracovisku so spoločnou hmotnou zodpovednosťou

Podľa § 182 ods. 4 ZP: „Ak nedostatky vzniknú v pracovných podmienkach zamestnancov so spoločnou hmotnou zodpovednosťou **v súvislosti s tým**, že bol na ich pracovisko zaradený iný zamestnanec alebo iný vedúci, prípadne zástupca vedúceho, alebo s tým, že

40 Pozn. v súčasnosti pracovné právo už takéto pravidlo priamo neupravuje. Zamestnávateľ rozhoduje, ktoré pozície sú vhodné na uzatvorenie dohody o hmotnej zodpovednosti.

niektorý zo zamestnancov od dohody o hmotnej zodpovednosti odstúpil, zamestnávateľ je povinný nedostatky odstrániť bez zbytočného odkladu.“ § 182 ods. 4 ZP viaže vznik nedostatkov na zmenu v kolektíve alebo v zmenu v stave hmotnej zaviazanosti.

Neodstránenie nedostatkov bude mať vplyv na posudzovanie miery zodpovednosti zamestnávateľa za prípadný schodok zistený pri inventarizácii.

4.3.3 Dohoda o hmotnej zodpovednosti pri dohodách o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru

Dohodu o hmotnej zodpovednosti možno uzatvoriť aj v prípade dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, avšak povaha spoločnej hmotnej zodpovednosti do istej miery vylučuje aplikáciu tohto inštitútu /problém s aplikovaním § 189 ZP a lex specialis v § 225 ZP/.

NS: R č. 98/1968 (6 Cz 38/68)

Dohoda o hmotnej zodpovednosti môže byť uzatvorená i pri dohode o prácach konaných mimo pracovný pomer, jmenovite pri dohode o pracovnej činnosti; zejména z ustanovení § 235 odst. 1 zák. práce⁴¹ neplyne, že by bola taková dohoda neplatná podľa § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce.⁴²

Zamestnávateľ mal uzatvorenú dohodu o pracovnej činnosti – v dohode bližšie špecifikovaný stánkový predaj tovaru prevzatého z jeho predajne. V stánku bolo zistené manko.

NS: Dohody o prácach konaných mimo pracovný pomer majú umožniť organizáciám zajišteni tých úkolů, jejichž plnění pracovníky, kteří jsou k organizaci v pracovním poměru, neodpovídá příliš malému rozsahu nebo ojedinelosti těchto úkolů. Rozmanitost předpokládané činnosti došla výrazu v tom, že zákoník práce vymezil u dohod o pracovní činnosti práva a povinnosti organizací a pracovníků jen v nezákladnějších rysech a dal tak co největší možnost smluvní volnosti účastníků. Z toho tedy vyplývá, že pokud to zákoník práce v čtvrté části neuvádí, není možno na tyto dohody vztahovat ta ustanovení, která upravují práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru. Současně však z toho plyne, že zákoník práce nevylučuje, ale naopak předpokládá, že účastníci mohou sjednat při dohodách o pracovní činnosti i takové úmluvy, které zákoník práce jinak upravuje při pracovním poměru (srov. důvodovou zprávu k zákoníku práce).

41 § 235 ods. 1 ZP – 65/1965 Zb.: „Pracovník zodpovedá organizácii, s ktorou uzavrel dohodu, za škodu spôsobenú zavineným porušením povinností pri výkone práce alebo v priamej súvislosti s ním rovnako ako pracovníci v pracovnom pomere, i keď túto škodu spôsobili jeho rodinní príslušníci, ktorí mu pri tejto práci pomáhali. Ak ide o prácu vykonávanú na základe dohody o vykonaní práce, nesmie výška náhrady škody spôsobenej z nedbanlivosti presiahnuť tretinu skutočnej škody a nesmie byť ani vyššia ako tretina odmeny dojednanej za vykonanie tejto práce.“

42 Pozn. v súčasnosti § 39 OZ.

Z tohoto pohľadu je treba vykládať i ustanovení § 235 *odst. 1 zák. práce*.⁴³ Toto ustanovení obsahuje úpravu zodpovednosti pracovníka za škodu organizácii, s níž uzavrel dohodu o pracovnej činnosti, ktorou jí spôsobil zaviněným porušením povinností při výkone práce nebo v přímé souvislosti s ním, a to stejně jako u pracovníků v pracovním poměru. Z ustanovení § 235 *odst. 1 zák. práce* není možno vzhledem k jeho znění a smyslu (arg. slova „stejně jako pracovníci v pracovním poměru“) dovodit, že by byla dohoda o hmotné zodpovednosti uzavřená při dohodě o pracovní činnosti neplatná. Nelze totiž v této souvislosti pominout, že i zodpovednost *podle § 176 zák. práce* vychází ze zaviněni pracovníka, jež ovšem zákon předpokládá a umožňuje pracovníku, aby se zprostil zodpovednosti, jestliže prokáže, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zaviněni.

Sjednání dohody o hmotné zodpovednosti při dohodě o pracovní činnosti není tedy - jak se domníval krajský soud - v rozporu s *ustanovením § 235 odst. 1 zák. práce* a tato dohoda nemůže být z toho důvodu neplatná *podle § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce*. Opačný závěr krajského soudu, vyjádřený v důvodech jeho rozhodnutí, nemá opory v zákoně a je nesprávný, neboť z *první věty prvního odstavce § 235 zák. práce* nelze dovodit ani gramatickým ani logickým výkladem, že by vylučovala možnost uzavírání dohod o hmotné zodpovednosti. Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr, zejména dohody o pracovní činnosti, jsou uzavírány hojně právě na úseku služeb obyvateľstvu, kde povaha činnosti nezbytně předpokládá a vyžaduje zvýšenou zodpovednost pracovníků za škody na základě dohod o hmotné zodpovednosti. Tomuto závěru nasvědčuje i *ustanovení § 234 zák. práce*,⁴⁴ které příkladmo (arg. zejména) vypočítává povinnosti pracovníků i organizací tak, že pracovníkům ukládá řádně hospodařit se svěřenými prostředky a střežit a ochraňovat majetek /*pozn. autora vo vlastníctve zametsnávatela/* před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím, organizacím pak povinnost vytvářet pracovníkům přiměřené pracovní podmínky zajišťující řádný a bezpečný výkon práce.

Podle bodu 3 dohody o pracovní činnosti ze dne 21. 7. 1966 přejala žalovaná zboží a jiné hodnoty na potvrzený dodací list (přemístěnkou) nebo jiný písemný doklad *podle § 172 a násl. zák. práce* s tím, že mimo jiné podpisem této dohody o zvýšené zodpovednosti přejímá na sebe závazek k vyúčtování svěřených hodnot a k úhradě zjištěného schodku podle uvedeného zákona. Je proto správný právní závěr, že zodpovednost žalované za škodu, která je předmětem žaloby, musí být posuzována se zřetelem k smluvnímu ujednání účastníků *podle § 176 a násl. zák. práce*.

43 Pozn. v súčasnosti § 225 ZP.

44 Pozn. v súčasnosti § 224 ods. 1 ZP.

4.3.4 Formálne náležitosti dohody o hmotnej zodpovednosti

Sposobilosť uzatvoriť dohodu o (spoločnej) hmotnej zodpovednosti

Pre uzatvorenie dohody o hmotnej zodpovednosti sa vyžaduje vek najmenej 18 rokov (§ 11 ods. 3 ZP), t.j. dohoda uzatvorená skôr ako v tento deň je neplatná a nevyvoláva ani právne účinky po dovŕšení tohto veku. Toto platí bez ohľadu na to, či je zamestnanec spôsobilý na právne úkony vo všeobecnosti (podľa § 8 ods. 2 OZ).

NS: R č. 30/1988 (6 Cz 45/87)

Dohodu o hmotnej zodpovednosti môže pracovník platne uzavrieť už v průběhu dne, který datem odpovídá tomu dni, kdy se pracovník před osmnácti lety narodil.

NS: *Podle ustanovení § 11 odst. 2 zák. práce⁴⁵ může pracovník uzavřít dohodu o hmotné zodpovědnosti jen po dovršení osmnácti let věku.*

Před dovršením osmnácti let nemůže tuto smlouvu platně uzavrieť ani pracovník, jenž dosáhl zletilosti např. uzavřením manželství s povolením soudu (*srov. také Souhrnný rejstřík ke Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek 1949 - 1963, vydaný Nejvyšším soudem ČSSR v nakladatelství SEVT, Praha 1983, str. 656*).

Dohoda o hmotnej zodpovednosti (§ 176 zák. práce) by byla *podle ustanovení § 242 odst. 1 písm. a) a § 11 odst. 2 zák. práce neplatná, jestliže by ji pracovník uzavřel před dovršením osmnácti let, tedy před nabytím zletilosti.*

Tuto věkovou hranici zakotvuje *také ustanovení § 8 odst. 2, věta první, o.z.*; vykládáno je v praxi soudů tak, že občan dovŕšuje **osmnáct let věku počátkem (v 00.00 hodin) toho dne, kterým svým číslom a mesícem odpovídá dni, kdy se před osmnácti lety narodil.**

Není důvodu, aby pojem dovŕšení osmnácti let obsažený v *ustanovení § 11 odst. 2 zák. práce* byl vykládán jinak. Proto pracovník může platně uzavrieť dohodu o hmotnej zodpovednosti již během toho dne, který svým číslom a mesícem odpovídá dni, kdy se před osmnácti lety narodil.

Identifikácia zamestnávateľa v dohode o hmotnej zodpovednosti, konanie za zamestnávateľa

Dohoda o hmotnej zodpovednosti je dvojstranný právny úkon dvoch strán a preto aj na strane zamestnávateľa musia byť splnené podmienky, ktoré vylúčia pochybnosť, že ide o „záväzok“ zamestnávateľa. Vadou právneho úkonu na strane zamestnávateľa

45 V súčasnosti § 11 ods. 3 ZP.

môže byť skutočnosť, že zamestnávateľ v dohode nie je dostatočne identifikovaný alebo dohodu za neho uzatvoril niekto, kto na to nebol oprávnený (viď. napr. § 9 – 10 ZP – konanie za zamestnávateľa, časť OZ o zastúpení). *K otázke vlastnoručného podpisu alebo jeho nahradenia mechanickými prostriedkami pozri ďalej v texte.*⁴⁶

ÚS ČR: nález Ústavního soudu IV. ÚS 160/99

Za situace, kdy pracovněprávní předpisy nepředepisují povinnost označit zaměstnavatelský subjekt jeho obchodním jménem, a kdy bylo nepochybné, kdo je účastníkem právního úkonu, nebyla podle názoru Ústavního soudu dotčena písemnost předmetné dohody o hmotné odpovědnosti. Ústavní soud se proto v posuzované věci nemohl ztotožnit s názorem obecných soudů, které v nepřesném označení zaměstnavatelského subjektu shledaly nesplnění požadavku písemné formy. Uvedený postup obecných soudů by vyjadřoval přepjatý formalismus, jehož důsledkem by byla zjevná nespravedlnost a došlo tak k dotčení smyslu občanského soudního řízení, tak jak je vymezen v *ustanovení § 1 o.s.ř.*, a v podstatě i práva na soudní ochranu.

NS ČR: 21 Cdo 1330/2004: neplatnosť dohody pre formálne neúplné označenie zamestnávateľa

Žalovaná ... v období od 1.10.1991 do 30.4.2000 pracovala u právnej predchodkyne žalobkyne (I. a P. b. a.s.) ako pokladníčka, zistila pri uzávierke pokladne dňa 7.4.2000 na svojej pokladni schodok 200 000, - Kč, ktorého výška bola potvrdená dňa 10.4.2000 kontrolnými inventúrami ostatných pokladníc. Dohodu o hmotnej zodpovednosti podpísala dňa 26.7.1991.

NS ČR: S názorem žalované, že písenná dohoda o hmotné odpovědnosti ze dne 26.7.1991 neobsahuje dostatečně určité označení zaměstnavatele a tak není platná, dovolací soud nesouhlasí.

Dohoda je dvoustranný právní úkon směřující ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují. (*srov. § 240 odst. 1 zák. práce*).⁴⁷ Jako každá smlouva, je i dohoda o hmotné odpovědnosti *podle ustanovení § 176 zák. práce* uzavřena, jakmile se účastníci shodli na jejím obsahu (*§ 244 odst. 1 zák. práce*).⁴⁸ Vzniknou-li o jejím obsahu pochybnosti, *ustanovení § 240 odst. 3 zák. práce* pro tento případ stanoví, že projev vůle je třeba vykládat tak, jak to se zřetelem k okolnostem, za kterých byl učiněn, odpovídá pravidlům slušnosti a občanského soužití. / *pozn. autora – v SR dobré mravy*/.

46 **NS: R 25/1982:** vlastnoručný podpis, ktorý nie je možné nahradit' mechanickými prostriedkami (napr. podpisovou pečiatkou štatutárneho orgánu).

47 V SR § 34 OZ.

48 V SR § 18 ZP.

V projednávané věci dovolateľka nenamítá, že by predmet smlouvy z dne 26.7.1991 byl sjednán neurčitě anebo nesrozumitelně; nenamítá ani, že by dohodu o hmotné odpovědnosti uzavírala s jiným subjektem, než byl její tehdejší zaměstnavatel. Lze jí sice přisvědčit v tom, že zaměstnavatel (právní předchůdce žalobkyně) není v dohodě označen všemi zákonem vyžadovanými identifikačními znaky, avšak s přihlédnutím k okolnostem, za nichž došlo k uzavření dohody o hmotné odpovědnosti (mezi účastníky řízení bylo nesporné, že v době uzavření této dohody byla žalovaná zaměstnana v pracovním poměru u právního předchůdce žalobkyně), jakož i z chování žalované v následujícím období (kdy jako pokladní plnila vůči svému zaměstnavateli - právnímu předchůdci žalobkyně povinnosti vyplývající pro ni z predmetné dohody), však není po skutkové stránce pochybnost o tom, mezi kým (mezi kterými konkrétními subjekty zaměstnavatelem a zaměstnancem) byl založen právní vztah z této dohody vyplývající. Protože v listině obsahující dohodu o hmotné odpovědnosti byl zaměstnavatel žalobkyně označen nezaměnitelným způsobem (byť neúplně), nelze sdílet názor dovolateľky, že dohoda o hmotné odpovědnosti je pro nedostatek písemné formy neplatná.

NS ČR: 21 Cdo 920/2006: Z hlediska platnosti dohody o hmotné odpovědnosti je však nepochybně významné, zda tento právní úkon za zaměstnavatele sjednal a podepsal zaměstnanec, který je k tomu oprávněn.

KS Trnava: 24 Co/386/2013: platnosť dohody o hmotnej zodpovednosti – podpísanie splnomocnenou osobou

OS: V konaní bolo ... preukázané, že účastníci konania riadne uzavreli dňa 29.4.2011 pracovnú zmluvu na dobu neurčitú, na druh práce „predavačka“, zároveň uzavreli dohodu o spoločnej hmotnej zodpovednosti za zverené hodnoty (tovar, peňažná hotovosť, ceniny, zásoby, hmotný a nehmotný investičný majetok). Uvedenú pracovnú zmluvu a dohodu o hmotnej zodpovednosti podpísala za navrhovateľa Ing. Z. Z. na základe oprávnení vyplývajúcich jej z pracovnej náplne, v spojení s plnomocenstvom udeľným jej navrhovateľom dňa 1.6.2006, neobstojí preto námietka odporkyne, že pracovná zmluva, resp. dohoda o hmotnej zodpovednosti sú neplatné z dôvodu ich podpisu neoprávnenou osobou.

KS:

Odvolaťka: Odvolaťka dôvodila, že navrhovateľ na pojednávaní dňa 14.01.2013 priznal, že on osobne nepodpísal dohodu o hmotnej zodpovednosti zo dňa 29.04.2011 a vyslovil, že dohodu podpísala Ing. Z. Z., ktorej údajne udelil na tento účel plnomocnenstvo vzťahujúce sa aj na podpisovanie pracovných zmlúv. Na otázku, prečo priamo z dohody nevyplýva, že navrhovateľ bol niekým pri tomto úkone zastúpený, navrhovateľ uviedol, že to nemá vplyv na platnosť dohody. S týmto názorom však odvolaťka nesúhlasí a považuje ho za nesprávny. Z hľadiska právnej istoty a stability, ako aj so zrete-

lom na zásadu určitosti právnych úkonov musí byť priamo z výrazovej stránky úkonu celkom a nepochybne zrejmé, či úkon uskutočnil priamo jeho pôvodca alebo pôvodca úkonu sa dáva niekým zastúpiť. Je nemysliteľné, aby záhlavie spornej dohody deklarovalo ako pôvodcu úkonu priamo navrhovateľa, pričom v závere dohody sa uvádza iba nečitateľný škrabanec a až z konania na súde vyjde najavo, že by mal patriť inej osobe ako navrhovateľovi. Preto je odvolateľka názoru, že pre platnosť spornej dohody sa vyžaduje slovný odkaz na túto právnu skutočnosť, že sa navrhovateľ dal zastúpiť inou osobou. Dodatočné predloženie plnomocenstva pred súdom nemá potenciál konvalidovať hmotnoprávne nedostatky spornej dohody. Ďalej pozornosti súdu ušlo, že jeho závery vyplývajúce z rozsudku nie sú v súlade s tým, čo vyšlo najavo z ústnych prednesov. Skutkové tvrdenie navrhovateľa svedkyňa Z. vôbec nepotvrdila, netvrdila, že by spornú dohodu skutočne podpísala ona a na otázku, komu vlastne patrí podpis na dohode, či bola dohoda podpísaná skutočne oprávnenou osobou sa nevyriešilo ani to, že navrhovateľ v deň vyhlásenia rozsudku predložil sériu dokumentov znejúcich na svedkyňu Z., ktorými sa pokúsil túto spornú otázku riešiť. Rovnaké námietky ako voči spornej dohode sa vzťahujú aj na samotnú pracovnú zmluvu zo dňa 29.04.2011.

KS: stotožnil s OS.

V danom prípade bola argumentácia ... založená výlučne na tom, že vadná je samotná pracovná zmluva uzavretá s navrhovateľom dňa 29.04.2011 a následne aj dohoda o spoločnej hmotnej zodpovednosti zo dňa 29.04.2011, keď oba právne úkony podpísala za navrhovateľa Ing. Z. Z., a pre platnosť spornej dohody sa podľa názoru odporkyne vyžaduje slovný odkaz na právnu skutočnosť, že sa navrhovateľ dal zastúpiť inou osobou, čo sa v tomto prípade nestalo, keď v závere dohody sa uvádza iba nečitateľný škrabanec a až z konania na súde vyjde najavo, že by mal patriť inej osobe ako navrhovateľovi a dodatočné predloženie plnomocenstva pred súdom nemá potenciál konvalidovať hmotnoprávne nedostatky spornej dohody.

Odvolací súd, zhodne s názorom súdu prvého stupňa a v súlade s argumentáciou navrhovateľa, dospel k jednoznačnému záveru o platnosti pracovnej zmluvy zo dňa 29.04.2011, a aj dohody o hmotnej zodpovednosti zo dňa 29.04.2011, ktorú v písomnej forme uzavreli navrhovateľ ako zamestnávateľ a odporkyňa ako zamestnanec. Za navrhovateľa pracovnú zmluvu a aj dohodu o spoločnej hmotnej zodpovednosti podpísala Ing. Z. Z. v súlade s plnomocenstvom udeleným navrhovateľom dňa 1.6.2006 ako aj na základe oprávnenia vyplývajúce z jej pracovnej náplne, konkrétne Ing. Z. bola oprávnená robiť právne úkony za zamestnávateľa v pracovnoprávných vzťahoch v rozsahu - spracovávať a podpisovať pracovné zmluvy, dohody o zmene pracovných podmienok, dohody o skončení pracovného pomeru, dohody o hmotnej zodpovednosti.

Úvaha právneho zástupcu odporkyne, že musí byť priamo z výrazovej stránky úkonu celkom a nepochybne zrejmé, či úkon uskutočnil priamo jeho pôvodca alebo pôvod-

ca úkonu sa dáva niekým zastúpiť, neobstojí. Pokiaľ v úvodnej časti týkajúcej sa označenia zamestnávateľa nie je uvedené, že úkon pracovnej zmluvy, resp. dohodu o spoločnej hmotnej zodpovednosti podpisuje za zamestnávateľa splnomocnený zástupca, tak táto skutočnosť následne vyplýva zo záverečnej časti dohôd, kde pri podpise zamestnávateľa sa nachádza jeho pečiatka, je uvedený podpis a je tam uvedená skratka v. z., čo znamená v zastúpení. Podľa názoru odvolacieho súdu z podpisovej časti namietaných právnych úkonov vyplýva, že išlo o úkony urobené v zastúpení. Napriek tomu, že z úvodnej časti pracovnej zmluvy a dohody o hmotnej zodpovednosti nevyplýva, že za zamestnávateľa sa úkony vykonávajú v zastúpení Ing. Z., nie je možné bez ďalšieho vyvodiť, že takýto nedostatok má za následok neplatnosť pracovnej zmluvy a dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti.

Odvolateľka sa v ďalšej časti odvolania podrobne venuje vyhodnoteniu svedeckých výpovedí, pričom namieta vierohodnosť svedkov vypočutých prvostupňovým súdom. ... **Skutočnosť, že vypočutí svedkovia sú zamestnancami účastníka konania, sama o sebe nevedie k záveru, že jeho výpoveď nie je pravdivá - vierohodná** (pozri NS ČR sp. zn. 2 Cdon 175/97).

Platnosť a účinnosť dohody o hmotnej zodpovednosti, viazanie účinnosti dohody o hmotnej zodpovednosti na odkladaciu podmienku

Dohoda o hmotnej zodpovednosti môže byť uzatvorená **samostatne** (v čase uzatvorenia pracovnej zmluvy alebo neskôr) alebo môže byť aj **súčasťou pracovnej zmluvy**. **Nemôže byť dojednaná so spätnou účinnosťou** (pozri NS: R 28/1961).

NS ČR: 21 Cdo 2196/2010 – dohoda o hmotnej zodpovednosti uzatvorená o deň skôr ako pracovná zmluva (pozn. autora zverenie notebooku ako pracovného nástroja a nie ako vec do skladu nemôže byť na dohodu o hmotnej zodpovednosti)

Pozn. súd rozhodol aj o tom, že dohoda o hmotnej zodpovednosti nemohla byť uzatvorená,⁴⁹ ale išlo skôr o zverenie predmetu na písomné potvrdenie.

Namítá-li dále dovolatel, že dohoda o hmotné odpovědnosti zakládá odpovědnost žalovaného i za situace, že byla uzavřena o 1 den dříve než pracovní smlouva, neboť tako-

49 Právní otázku platnosti dohody o hmotné odpovědnosti z hlediska jejich náležitosti podle ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce odvolací soud (resp. soud prvního stupně, s jehož právním závěrem se odvolací soud plně ztotožnil) posoudil v souladu s ustálenou judikaturou, která vychází z názoru, že předmětem dohody o hmotné odpovědnosti mohou být pouze hodnoty určené k oběhu nebo obratu, se kterými zodpovědný zaměstnanec může osobně disponovat po celou dobu, po kterou mu byly tyto hodnoty svěřeny. Z těchto hodnot jsou vyloučeny základní prostředky, např. motorová vozidla, a drobné předměty (srov. např. právní názor uvedený ve *Zhodnocení Nejvyššího soudu SSR ze dne 6.11.1975 sp. zn. Cpj 50/75, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1976, pod č. 12, str. 73 - 74, popř. právní názor uvedený v Rozsudku Nejvyššího soudu SSR ze dne 26.6.1972 sp.zn. 4 Cz 16/72 uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1972, pod č. 70).*

výto prílišný formalizmus není vzhľadom k deštrujúcimú pracovněprávnímú vzťahu a tedy užívání předmětného notebooku ze strany žalovaného namístě, a že v prípade, nelze-li platně uzavřít dohodu o hmotné odpovědnosti na notebook podle ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce, dopadá na daný prípad *ustanovení § 178 odst. 1 zák. práce* (neboť sporná dohoda o hmotné odpovědnosti je v podstatě písemným potvrzením o převzetí svěřeného předmětu, za jehož ztrátu nese zaměstnanec žalovaný odpovědnost), **potom opomíjajú, že podmíankou platnosti dohody o hmotné odpovědnosti je existence pracovněprávního vzťahu mezi účastníky dohody** (srov. *Zhodnocení Nejvyššího soudu SSR ze dne 6. 11. 1975 sp. zn. Cpj 50/75, uveřejněný ve Sbirce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1976, pod č. 12, str. 62 - 63*), a z povahy věci vyplývá, že **tato podmínka se stejně tak vztahuje i na platnost potvrzení o převzetí svěřeného předmětu podle ustanovení § 178 odst. 1 zák. práce**. Platí totiž, že mezi zaměstnanci a zaměstnavateli **vnikajú pracovněprávní vztahy, a pokud zákoník práce nebo jiný právní předpis nestanoví jinak, vznikajú pracovněprávní vztahy nejdříve od uzavření pracovní smlouvy** (srov. § 1 odst. 1 a 2 zák. práce).

Byla-li dohoda podepsána dne 31. 3. 2006, a pracovněprávní vztah mezi účastníky vznikl až dňem 1. 4. 2006, je závěr odvolacího soudu v souladu se zákonem a s výše uvedenými obecně přijímanými právními názory, na nichž dovolací soud nemá důvod cokoliv měnit.

NS: R č. 28/1961 (13 C 33/59)

Smlouva o hmotné odpovědnosti, pro níž je stanovena obligatorní písemná forma, se stává perfektním až podpisem smlouvy a působí ode dne jejího podpisu. Její sjednání se zpětnou účinností je v rozporu s účelem zák. č. 71/1958 Sb. a ust. § 41 obč. zák.⁵⁰

Před podpisem smlouvy odpovídá zaměstnanec za způsobené škody podle § 2 zák. č. 71/1958 Sb. (srov. § 4 odst. 5).

Jádrem sporu je otázka, zda je **přípustné uzavření smlouvy o hmotné odpovědnosti se zpětnou účinností**, to znamená, **zda hmotná odpovědnost zaměstnance počíná od podpisu smlouvy o hmotné odpovědnosti anebo zda působí zpětně od převzetí prodejny či zásob.**

Písemná forma smlouvy o hmotné odpovědnosti (srov. § 4 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb., § 4 odst. 1 vyhl. č. 165/1958 Ú. l., bod 64 vyhl. č. 125/1959 Ú. l.) je **hmotně právní**

50 § 41 zákona č. 141/1950 Zb., Občiansky zákonník ustanovoval:

„(1) Právní úkon, pre ktorý zákon alebo dohoda strán vyžadujú písomnú formu, pôsobí od podpisu strán; podpisy nemusia byť na tej istej listine. Podpis toho, kto nevie alebo nemôže písať, nahradí potvrdenie dvoch svedkov o jeho súhlase na listine samej.

(2) Napodobnenie podpisu mechanickými prostriedkami postačuje len tam, kde je to obvyklé.

Súčasně znenie § 40 ods. 3 OZ: *Písomný právní úkon je platný, ak je podpísaný konajúcou osobou; ak právní úkon robia viaceré osoby, nemusia byť ich podpisy na tej istej listine, ibaže právní predpis ustanovuje inak. Podpis sa môže nahradit' mechanickými prostriedkami v prípadoch, keď je to obvyklé.*“

podmínkou vzniku platné smlouvy⁵¹ a pokud tato podmínka nebyla splněna, nejde tu o platný projev vůle směřující k uzavření této pracovní smlouvy (srov. *směrnice pléna Nejvyššího soudu, uveřejněné pod č. 27/1960 Sbírky rozh. čs. soudů*).

Pracovní smlouva, pro níž je stanovena obligatorní písemná forma, tedy i smlouva o hmotné odpovědnosti, **se stává perfektní až podpisem smlouvy a působí ode dne jejího podpisu**. Její sjednání se zpětnou účinností je v rozporu s účelem zák. č. 71/1958 Sb. a ust. § 41 obč. zák.⁵² Pokud podnik takovou smlouvu uzavřel - patrně ve snaze zbavit se tíživého důkazního břemene - působí tato smlouva jako platná smlouva podle § 4 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb. až ode dne podpisu. **Před podpisem odpovídá zaměstnanec za způsobné škody podle § 2 cit. zák.** (srov. § 4 odst. 5) /pozn. autora: **podľa všeobecnej zodpovednosti za škodu/**.

NS ČR: 21 Cdo 920/2006: schodok, dohoda o hmotnej zodpovednosti, podpísanie dohody osobou konajúcou za zamestnávateľa, účinnosť dohody o hmotnej zodpovednosti, viazanie účinnosti dohody o hmotnej zodpovednosti na splnenie podmienky

Dňa 4. júla 1995 vznikol na pracovisku bankovej prevádzky žalobkyne v pokladni, ktorú obe žalované obsluhovali, schodok. Obe žalované mali so žalobkyňou uzatvorené dohody o hmotnej zodpovednosti, avšak schodok odmietli zaplatiť.

NS ČR: Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zatím zjištěno, že žalovaná2) uzavřela se žalobkyní (s jejím generálním ředitelem) dne 1.6.1995 pracovní smlouvu, v níž se zavázala vykonávat práci jako pokladník; téhož dne uzavřela s žalobkyní (za níž jednal pracovník pobočky P.) dohodu o hmotné odpovědnosti za svěřené hodnoty: pokladní hotovost, cestovní šeky, jiné pokladní hodnoty, pokladní poukázky, jakož i za hodnoty, které při výkonu své funkce v bance kdykoliv později řádně převezme (srov. Čl 1).

Po absolvování příslušného školení, byla při závěrečných kvalifikačních zkouškách hodnocena stupněm 2, a proto nesměla vykonávat funkci samostatné pokladní, a byla - poté co se dne 28.6.1995 vrátila na pracoviště v P., - oprávněna pracovat pouze pod dohledem jako pokladní v zácviku. Dne 4.7.1995 byla na pokladně, kde žalovaná2) pracovala pod vedením žalované1), podle údajů pokladní knihy podepsaných oběma žalovanými zjištěna diference 150.000,- Kč.

Za tohoto skutkového stavu bylo pro posouzení věci v první řadě významné, **zda dohoda o hmotné odpovědnosti ze dne 1.6.1995 byla sjednána platně a zda, popřípadě kdy, nastaly její právní účinky.**

51 Aj v súčasnosti je písomná forma hmotnoprávnu podmienkou dohody o hmotnej zodpovednosti. Dohoda o hmotnej zodpovednosti sa musí uzatvoriť písomne, inak je neplatná (§ 182 ods. 2 ZP).

52 Tento záver platí aj v súčasnosti.

Dovolatelka v prvej rade namítá, že dohoda o hmotnej zodpovednosti z dne 1.6.1995 je podepsána pouze jedním pracovníkem, a to v případě dohody o hmotné zodpovednosti dokonce pracovníkem pobočky P., což je - jak dovozovala - v rozporu jak s organizačním řádem, tak s uvozujícími ustanoveními dohody o hmotné zodpovednosti.

Uvedení druhu práce, popř. funkce, kterou má zaměstnanec vykonávat je nutné jen proto, aby následně nevznikaly pochybnosti, kdy jde u zaměstnance o převedení na jinou práci anebo o přeložení, a v kterých případech má právo od dohody o hmotné zodpovednosti odstoupit. Podle původní dohody totiž nebude za schodek odpovídat tehdy, když od ní odstoupí, a to nejspíše v době, kdy je realizována změna pracovního poměru (převedení na jinou práci, přeložení, zařazení na jiné pracoviště, změna v kolektivu hmotně zodpovedných zaměstnanců). Z hlediska platnosti dohody o hmotné zodpovednosti proto není významné, jakou funkci a na jakém pracovišti, popř. v jakém kolektivu hmotně zodpovedných zaměstnanců, zaměstnanec zastává v době jejího uzavření a zda jsou tyto okolnosti v dohodě o hmotné zodpovednosti uvedeny.

Z hlediska platnosti dohody o hmotné zodpovednosti je však nepochybně významné, zda tento právní úkon za zaměstnavatele sjednal a podepsal zaměstnanec, který je k tomu oprávněn.

Pozn. NS ČR tu uviedol, že súdy sa nezoaoberali otázkou platnosti dohody o hmotnej zodpovednosti z tohto hľadiska. Vytkol odvolaciemu súdu, že nie je jasné, o ktoré dôkazy (organizačné predpisy) oprel svoje skutkové zistenia a akými úvahami sa riadil pri hodnotení dôkazov, ani nevykonol ďalšie dôkazy – NS ČR tak konštatoval, že skutkové zistenie nemá oporu vo vykonanom dokazovaní a teda nie je možné posúdiť dôvodnosť námietky dovolateľky.

Podstatou ďalších námietok dovolateľky je, že nesouhlasí s tým, jak odvolací soud hodnotil provedené důkazy vztahující se právě k posouzení otázky, zda dohoda o hmotné zodpovednosti **byla-li by uznána za právně závaznou rovněž vstoupila v účinnost.**

Dohoda o hmotné zodpovednosti musí obsahovat závazek zaměstnance převzít zodpovednost za hodnoty, které mu zaměstnavatel svěří a které je zaměstnanec povinen vyúčtovat (§ 176 odst. 1 zák. práce). Předpokladem platnosti dohody o hmotné zodpovednosti **naproti tomu není uvedení funkce a pracoviště zaměstnance, se kterými je jeho hmotná zodpovednost spojena, ani vymezení hodnot, za které zaměstnanec převzal hmotnou zodpovednost. Z tohoto pohledu není samo o sobě významné, zda po vzniku pracovního poměru a po sepsání dohody o hmotné zodpovednosti dojde ke změně sjednaných pracovních podmínek ohledně sjednaného druhu práce.** Podstatné je, zda zaměstnanec podepsal dohodu o hmotné zodpovednosti, a zda při výkonu pracovní činnosti přichází do styku s hodnotami, které je povinen vyúčtovat.

Není však vyloučeno, aby - tak, jako u kteréhokoliv jiného právního úkonu - byl vznik účinků platně uzavřené dohody o hmotné odpovědnosti vázán na splnění podmínek (§ 241 odst. 1 zák. práce).⁵³

V dohodě o hmotné odpovědnosti ...⁵⁴ bylo dále - kromě jiného (*srov. Čl. 8 větu druhou*) - **ujednáno, že tato dohoda vstupuje v platnost dnem podpisu oběma stranami a stává se účinnou dnem sepsání předávacího protokolu dle Čl. 1.** I když dohoda o hmotné odpovědnosti přejímá zaměstnanec odpovědnost za schodek na kterémkoliv pracovišti, v kterékoliv funkci spojené s touto odpovědností, **neznamená to automaticky, že dohoda se stává platnou a účinnou vždy od okamžiku jejího podpisu.**

Stejně tak není předpokladem platnosti dohody o hmotné odpovědnosti - obecně vzato - vykonání inventarizace svěřených hodnot a tudíž ani sepsání předávacího protokolu.

Protože však účinky uzavřeného právního úkonu lzeázat na splnění podmínek, bylo třeba v posuzovaném případě v rámci hodnocení důkazů vyložit, jaké důsledky z hlediska účinnosti dohody ze dne 1.6.1995 má v dané věci ujednání účastníků obsažené v Čl. 8 této dohody, a **zda uvedené ujednání vlastně nepředstavuje sjednání odkládací podmínky.**

Závěr odvolacího soudu o tom, že dohoda o hmotné odpovědnosti je nejen platná, ale i účinná, je za tohoto stavu předčasný.

Vykonanie inventarizácie ako podmienka platnosti dohody o hmotnej zodpovednosti?

Samotné vykonanie inventarizácie hodnôt, za ktoré má zamestnanec zodpovedať, nie je podmienkou platnosti dohody o hmotnej zodpovednosti. Zamestnávateľ bude musieť však v prípade sporu inými dôkazmi preukázať, aké hodnoty zamestnancovi zveril. **NS: R 16/1972:** podmienkou platnosti dohody o hmotnej zodpovednosti **nie je vykonanie inventarizácie hodnôt**, za ktoré má zamestnanec zodpovedať. **NS ČR: 21 Cdo 920/2006:** Stejně tak není předpokladem platnosti dohody o hmotné odpovědnosti - obecně vzato - vykonání inventarizace svěřených hodnot a tudíž ani sepsání předávacího protokolu.

Uvedenie funkcie v dohode o hmotnej zodpovednosti

Súdy už dlhodobo zastávajú názor, že neuvedenie funkcie v dohode o hmotnej zodpovednosti ju nerobí neplatnou. Uvedený záver vyplýva nielen zo zákona (ktorý

⁵³ V SR: § 36 OZ.

⁵⁴ NS ČR tu vytkol odvolaciemu súdu hodnotenie dôkazov, viď. rozhodnutie.

túto podmienku neustanovuje a zároveň ustanovuje podmienky odstúpenia od dohody o hmotnej zodpovednosti) ale aj z toho, samotná funkcia mení len postavenia zamestnanca v kolektíve z hľadiska miery jeho podielu na úhrade schodku (viď. § 189 ZP).

NS ČR: 21 Cdo 263/2002: napadnutie platnosti dohody o hmotnej zodpovednosti. Neuvedenie funkcie v dohode o hmotnej zodpovednosti

Z hľadiska skutkového stavu bylo v posuzované věci - mimo jiné - zjištěno, že žalovaný1), který u žalobce pracoval na základě pracovní smlouvy ze dne 27.8.1990 nejdříve na zapracování od 30.8.1990 do 31.8.1990 jako prodavač na 137 L. a od 1.9.1990 jako vedoucí provozní jednotky s místem výkonu práce P., L., 096 P., uzavřel se žalobcem dne 27.8.1990 též dohodu o hmotné odpovědnosti, v níž v bodě I. převzal hmotnou odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování buď sám, nebo společně s pracovním kolektivem určité provozovny nebo pracoviště, jehož bude členem. Inventarizací ke dni 24.11.1993 provedenou na provozovně žalobce č. 096 ve V.-P. byl zjištěn schodek ve výši 385.379,- Kč.

Odvolací soud jak vyplývá z odůvodnění jeho rozsudku - za tohoto skutkového stavu návrh žalovaného 1) na přípustění **dovolání pro otázku zda dohoda o hmotné odpovědnosti, ve které není výslovně označena funkce hmotně odpovědného pracovníka, může zakládat odpovědnost vedoucího v případě, že takovou funkci skutečně vykonává, zamítl** proto, že **ji soud řešil v souladu s platnou judikaturou, na kterou odkázal (R 12/1976 str. 65 odst. 4 a 5 a str. 66 odst. 2 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).**

Dovolatel v dovolání namítá, že názor odvolacího soudu se opírá o judikaturu zastaralou, z doby před více než dvaceti lety. Považuje za nepřijatelné, aby kvalifikovaná odpovědnost podle § 176 a násl. zák. práce byla přičítána vždy, bez ohledu na to, jaký byl obsah dohody, jak byla označena funkce hmotně odpovědného pracovníka - zda jde o zaměstnance řadového či vedoucího nebo jeho zástupce, a současně dovozuje, že sankce neplatnosti (byť dílčí) hrozí vždy, když v písemném projevu vůle bude v takovém případě chybět označení hmotně odpovědného zaměstnance, neboť dohoda o hmotné odpovědnosti musí být určitá a nesmí připouštět různý výklad.

Odpovědnost zaměstnance za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, *podle ustanovení § 176 zák. práce* je zvláštní pracovněprávní odpovědností, která se vyznačuje zprísňenými podmínkami ve vztahu k odpovídajícímu subjektu, tj. zaměstnanci. Předpokladem této odpovědnosti jsou vznik škody ve formě schodku na svěřených hodnotách a uzavření dohody o hmotné odpovědnosti, na základě níž zaměstnanec přebírá odpovědnost za tyto hodnoty. Odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách se zaměstnanec zproští zcela, popřípadě zčásti, jen tehdy, prokáže-li, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění (§ 176 odst. 3 zák. práce).

Základním předpokladem odpovědnosti zaměstnance za schodek na svěřených hodnotách je, aby mezi ním a zaměstnavatelem byla uzavřena platná dohoda o hmotné odpovědnosti za tyto hodnoty. Náležitostí dohody o hmotné odpovědnosti požadovanou zákonem je především její písemná forma; nedostatek této formy má za následek neplatnost dohody o hmotné odpovědnosti (*srov. § 176 odst. 2 zák. práce*). Dohoda o hmotné odpovědnosti musí obsahovat závazek zaměstnance převzít odpovědnost za hodnoty, které mu zaměstnavatel svěří a které je zaměstnanec povinen vyúčtovat (*§ 176 odst. 1 zák. práce*).

Podmínkou platnosti dohody o hmotné odpovědnosti naproti tomu není uvedení funkce a pracoviště zaměstnance, se kterými je jeho hmotná odpovědnost spojena, ani vymezení hodnot, za které zaměstnanec převzal hmotnou odpovědnost.

Dohodou o hmotné odpovědnosti přejímá zaměstnanec odpovědnost za schodek na **kterémkoliv pracovišti, v kterémkoliv funkci spojené s touto odpovědností a v jakémkoliv kolektivu společně hmotně odpovědných zaměstnanců, kam bude kdykoliv později převeden, zařazen nebo přeložen** (*§ 177 odst. 1 zák. práce*). Odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách na základě dohody o hmotné odpovědnosti nese zaměstnanec **při každé změně pracovního poměru s sebou**; tato odpovědnost trvá zásadně od uzavření takovéto dohody až do skončení pracovního poměru (*pokud nedojde k odstoupení od dohody - srov. § 177 odst. 2 zák. práce*). Zaměstnanec **odpovídá za schodek v kterémkoliv funkci spojené s hmotnou odpovědností na kterémkoli pracovišti zásadně podle původní dohody** o hmotné odpovědnosti. Podle původní dohody nebude za schodek odpovídat tehdy, když od ní odstoupí, a to nejpozději v době, kdy je realizována změna pracovního poměru (převedení na jinou práci, přeložení, zařazení na jiné pracoviště, změna v kolektivu hmotně odpovědných zaměstnanců). **Z hlediska platnosti dohody o hmotné odpovědnosti proto není významné, jakou funkci a na jakém pracovišti, popřípadě v jakém kolektivu hmotně odpovědných zaměstnanců, zaměstnanec zastává v době jejího uzavření a zda jsou tyto okolnosti v dohodě o hmotné odpovědnosti uvedeny.**

Proto okolnost, že v dohodě o hmotné odpovědnosti nebyla označena funkce hmotně odpovědného pracovníka - zda jde o zaměstnance řadového či vedoucího nebo jeho zástupce, nemohla - jak vyplývá z výše uvedeného - způsobit její neplatnost.

K uvedeným závěrům, z nichž odvolací soud v projednávané věci vycházel, dospěla judikatura soudů již v minulosti (*srov. stanovisko býv. Nejvyššího soudu K uplatňování ustanovení zákoníku práce o odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je pracovník povinen vyúčtovat, Cpj 50/75, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 12, ročník 1976, str. 65 odst. 4 a 5 a str. 66 odst. 2*), tyto závěry jsou přijí-

mány i v súčasnej dobe (*srov. napríklad odôvodnení rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.3.1999, sp.zn. 21 Cdo 1901/98, uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 30, ročník 2000*) a **dovolací soud nemá žádný důvod tuto ustálenou judikaturu měnit.**

Forma dohody o hmotnej zodpovednosti

Dohoda o hmotnej zodpovednosti musí mať **písomnú formu**⁵⁵, inak je neplatná (doložka neplatnosti – § 17 ods. 2 ZP). Dohoda môže byť aj súčasťou pracovnej zmluvy.⁵⁶ Nemusi byť uzatvorená len pri vzniku pracovného pomeru ale aj neskôr.

Podpis má byť vlastnoručný [NS: R 25/1982: vlastnoručný podpis, ktorý nie je možné nahradiť mechanickými prostriedkami (napr. podpisovou pečiatkou štatutárneho orgánu)].

NS: R č. 25/1982 (5 Cz 56/79)

Náležitosti dohody o hmotné zodpovednosti (§ 176 odst. 1 a 2 zákonníka práce)⁵⁷, k jej platnosti je zapotrebi písomnej formy, je jej podpis. Vlastnoručný podpis takej dohody nelze nahradit mechanickými prostředky (např. podpisovým razítkem statutárního orgánu organizace). Písomná dohoda o hmotné zodpovednosti (§ 176 odst. 2 zákonníka práce) opatřená jen takovým podpisovým razítkem je tedy neplatná.

NS: V projednávané věci byl uplatněn nárok na náhradu škody z důvodu odpovědnosti za svěřené hodnoty převzaté žalovanými na základě dohod o hmotné odpovědnosti *podle ustanovení § 176 a § 182 zákonníka práce*. Z těchto ustanovení vyplývají určité požadavky pro uzavření a platnost dohod o hmotné odpovědnosti. Jednou z podmínek vzniku platné dohody o hmotné odpovědnosti je její písomná forma. Ustanovení § 176 odst. 2 zákonníka práce na nedodržení písomné formy tu výslovně váže neplatnost dohody (§ 242 odst. 2 zákonníka práce).⁵⁸ **Bylo proto povinností soudu v řízení zjišťovat a v rozsudku hodnotit, zda v daném případě měly uzavřené dohody o hmotné odpovědnosti potřebné náležitosti.**

... podle ustanovení § 240 odst. 1 zákonníka práce ⁵⁹ je právní úkon projevem vůle směřujícím ke vzniku, změně nebo zániku práv a povinností, které právní předpisy

55 Dobová důvodová správa k zákonu č. 71/1958 Zb. k tomu uváděla, že „*písomná zmluva má zabrániť tomu, aby hmotne zodpovedal zamestnanec, ktorý si svojho záväzku vôbec nebol vedomý*“.

56 Dobová důvodová správa k zákonu č. 71/1958 Zb. k tomu uváděla, že „*Zamestnanec môže hmotnú zodpovednosť prevziať buď osobitnou písomnou zmluvou alebo môže byť tento záväzok obsiahnutý priamo v pracovnej zmluve. Ak je záväzok obsiahnutý priamo v pracovnej zmluve, je žiaduce, aby bol zamestnanec na tento záväzok priamo pri prijímaní osobitne upozornený*“.

57 V súčasnosti § 182 ZP.

58 V súčasnosti § 17 ods. 2 ZP.

59 Pozn. v súčasnosti § 34 OZ.

s takovým projevem spojují. **Právním úkonem ve smyslu tohoto ustanovení je tedy i dohoda o hmotné odpovědnosti**, neboť tu jde o projev vůle, jímž organizace svěřuje pracovníkovi hodnoty k vyúčtování a pracovník se zavazuje svěřené hodnoty vyúčtovat s tím, že odpovídá za vzniklý schodek. Poněvadž dohoda je oboustranným projevem vůle, je **nutno zjišťovat, zda náležitosti písemného projevu byly splněny nejen ze strany hmotně zavázaných pracovníků, nýbrž i ze strany žalující organizace.**

Kdyby byl soud prvního stupně zkoumal obsah předložených dohod o hmotné odpovědnosti, byl by musel zjistit, že v dohodách uzavřených mezi organizací a žalovanými jsou v podpisové části **dohod u razítka organizace pouze podpisová razítka oprávněných statutárních orgánů družstva (tzv. faksimile).**

Náležitosti písemného projevu vůle účastníků dohody o hmotné odpovědnosti spočívají v tom, že se obsah tohoto právního úkonu uvede v příslušné listině. Přitom písemný projev vůle účastníků dohody nemusí být učiněn vlastnoručně; je proto běžné, že se tyto písemné dohody zhotovují mechanickými prostředky. Další pojmovou náležitostí formy této dohody je však podpis umístěný na konci textu dohody o hmotné odpovědnosti, **neboť teprve vlastnoručním podpisem na takové listině potvrzuje účastník jako subjekt právního vztahu, že se ztotožňuje s písemným projevem vůle obsaženým v jejím textu.** Proto u dohody o hmotné odpovědnosti, u níž se vyžaduje *podle ustanovení § 176 odst. 2 zákoníka práce* pod sankcí neplatnosti písemná forma, **nelze nahrazovat vlastnoruční podpis příslušného pracovníka organizace mechanickým prostředkem, jímž jsou v daném případě podpisová razítka statutárních orgánů žalující organizace.** Takovéto dohody jsou z uvedených důvodů ve smyslu ustanovení § 242 odst. 2 *zákoníka práce*⁶⁰ neplatné.

Zmena dohody o hmotnej zodpovednosti

Dohodu o hmotnej zodpovednosti môžu strany za dobu trvania aj zmeniť – napr. zúženie, rozšírenie, spresnenie hodnôt, prípadne uzatvoriť aj doložku o spoločnej hmotnej zodpovednosti (je však potrebné riešiť praktické problémy prechodu od individuálnej k spoločnej hmotnej zodpovednosti).

4.3.5 Odstúpenie od dohody o hmotnej zodpovednosti a zánik dohody o hmotnej zodpovednosti

Od dohody o hmotnej zodpovednosti možno odstúpiť. V prípade § 183 ZP ide len o odstúpenie od dohody zo strany zamestnanca. § 183 ZP neupravuje odstúpenie zamestnávateľa.

⁶⁰ Pozn. v súčasnosti § 17 ods. 2 ZP.

Dôvody odstúpenia

Dôvody odstúpenia od dohody zo strany zamestnanca upravuje § 183 ods. 1 ZP. Ak nastane situácia, ktorá umožňuje odstúpenie od dohody o hmotnej zodpovednosti a zamestnanec od nej neodstúpi (napr. preradenie na inú prácu) dohoda o hmotnej zodpovednosti ako taká sama osebe nezaniká.

Možnosť odstúpenia zamestnanca od dohody o hmotnej zodpovednosti
<p><u>Individuálna hmotná zodpovednosť</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ak sa preraduje na inú prácu, (súvisí s druhom práce) 2) zaraďuje na iné pracovisko, (súvisí so zmenou pracoviska) 3) prekladá (súvisí so zmenou miesta výkonu práce)⁶¹ <p>alebo</p> <ol style="list-style-type: none"> 4) ak zamestnávateľ v čase <u>do jedného mesiaca po tom, čo dostal jeho písomné upozornenie, neodstráni nedostatky v pracovných podmienkach, ktoré bránia riadnemu hospodáreniu so zverenými hodnotami.</u> <p><u>± pri spoločnej hmotnej zodpovednosti /v kontexte zmeny na jeho pracovisku/:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ak je na pracovisko zaradený iný zamestnanec alebo 2) ustanovený iný vedúci, 3) prípadne jeho zástupca.⁶²

Odstúpenie umožňuje aj § 19 ZP, ak by strana bola uvedená do omylu (tu je možné odstúpenie aj od počiatku).

Iné dôvody odstúpenia od dohody o hmotnej zodpovednosti

Súd (Cz 32/1970) sa zaoberal aj otázkou dojednania iných dôvodov odstúpenia – „účastníci sa **môžu dohodnúť aj na iných dôvodoch odstúpenia od dohody o hmotnej zodpovednosti. Takúto dohodu môžu účastníci dojednať aj dodatočne.**“

Účinky odstúpenia od dohody o hmotnej zodpovednosti

§ 183 ods. 2 ZP vymedzuje aj **účinky odstúpenia**. Dohoda o hmotnej zodpovednosti **zaniká ... dňom odstúpenia od tejto dohody** (t. j. nie od počiatku, za čas jej trvania teda spôsobovala následky), nie je teda možné aplikovať ustanovenie § 48 OZ o odstúpení od zmluvy (dohody) od počiatku.

61 Napr. zrušený zákon č. 65/1965 Zb. v § 38 ods. 3: „Preložiť zamestnanca na výkon práce do iného miesta, než bolo dojednané v pracovnej zmluve, možno iba s jeho súhlasom a v rámci zamestnávateľa, pokiaľ to nevyhnutne vyžaduje jeho prevádzková potreba.“ Súčasný Zákonník práce už inštitút preloženia neobsahuje.

62 Pojem nevymedzený v Zákonníku práce, ale pozícia vymedzená v dohode o hmotnej zodpovednosti.

Deň odstúpenia Zákonník práce priamo nevymedzuje, a teda sú možné dve alternatívy: 1) deň doručenia odstúpenia (§ 38 ZP) alebo deň uvedení v odstúpení (za podmienky, že nejde o skorší deň ako bolo odstúpenie doručené zamestnávateľovi). Keďže ako je uvedené nižšie, zákon nespája s formou negatívne následky, účinky by spôsobil aj ústne odstúpenie – dňom oznámenia alebo dňom, ku ktorému zamestnanec formuloval účinky (napr. 29.10. pred svedkami vedúcemu zamestnancovi povedal, že k 1.11. odstúpuje od dohody o hmotnej zodpovednosti).⁶³

Forma odstúpenia od dohody o hmotnej zodpovednosti

Pokiaľ ide o **formu odstúpenia**, táto musí byť písomná (ako písomné oznámenie odstúpenia od dohody o hmotnej zodpovednosti), ale Zákonník práce nespája s nedodržaním písomnej formy následok neplatnosti právneho úkonu (v ustanovení sa nepoužíva doložka „inak je neplatný“).⁶⁴ **NS: R 12/1976: k odstúpeniu môže dôjsť aj ústne.** Zamestnanec musí však inými dôkaznými prostriedkami dokazovať, že došlo k odstúpeniu od dohody o hmotnej zodpovednosti.

Obsah odstúpenia od dohody o hmotnej zodpovednosti

Samotné odstúpenie od dohody o hmotnej zodpovednosti je jednostranný právny úkon, a teda sa vyžaduje aj splnenie podmienok pre jeho platnosť (napr. určitosť). Právne účinky spôsobuje len platné odstúpenie od dohody o hmotnej zodpovednosti. Keďže odstúpenie je možné len v prípadoch, kedy to ustanovuje zákon (prípadne aj dohoda strán – vid. vyššie), v odstúpení od dohody o hmotnej zodpovednosti tento dôvod musí byť vymedzený, a to nielen prepisom zákonného ustanovenia ale aj popisom situácie.

Zánik dohody o hmotnej zodpovednosti

Dohoda o hmotnej zodpovednosti môže aj zaniknúť (právna udalosť bez výslovnej vôle zmluvných strán – ex lege) – presnejšie nezaniká dohoda ale osobitná zodpovednosť za škodu. Takýto zánik v zmysle § 183 ods. 2 ZP nastáva **dňom skončenia pracovného pomeru**. Dohoda o hmotnej zodpovednosti (je účinnosť) je naviazaná na vznik pracovnoprávneho vzťahu (pracovnú zmluvu) – dňom, ktorý je dohodnutý ako deň nástupu do zamestnania, a teda nemôže sama o sebe existovať po skončení pracovného

63 Pre porovnanie § 253 ods. 2 ZP ČR: „Závazek z dohody o odpovědnosti za svěřené hodnoty zaniká dnem skončení pracovního poměru nebo dnem, kdy bylo odstoupení od této dohody doručeno zaměstnavateli, není-li v odstoupení od této dohody uveden den pozdější.“

64 Hoci je tú istý konflikt aj s povinnosťou doručovania písomností zamestnanca zamestnávateľovi podľa § 38 ZP - § 38 ods. 3 ZP. Podľa zákona ide o písomnosť – písomná forma a ide o zánik povinnosti zamestnanca (zánik dohody o hmotnej zodpovednosti) a tá sa má doručovať na pracovisku alebo ako doporučená zásielka.

pomeru. Zmluvné strany z tohto hľadiska ani nemusia urobiť osobitný úkon, ktorým by od dohody o hmotnej zodpovednosti odstúpili alebo by ju vypovedali.

Ďalšie dôvody zániku dohody o hmotnej zodpovednosti

Odborná literatúra⁶⁵ uvádza, že strany sa môžu dohodnúť aj na zániku dohody o hmotnej zodpovednosti (pre iné prípady ako ustanovuje zákon) hoci Zákonník práce uvádza len dva dôvody zániku: skončenie pracovného pomeru a odstúpenie.

V praxi sa môže objaviť aj otázka prevodu dohody o hmotnej zodpovednosti pri prevode podniku. Zákonník práce pri prevode podniku upravuje len všeobecnú sukcesiu práv a povinností a neupravuje ako možnosť odstúpenia od dohody o hmotnej zodpovednosti prevod podniku. Uvedené súvisí nielen s tým, že sa zákonodarca touto otázkou nezaoberal ale aj s tým, že prevod môže mať rôznu povahu – napr. predaj celého podniku (kde sa mení majiteľ) ale napr. len predaj časti podniku, napr. dvoch skladov. Zároveň pri prevode vzhľadom, na due diligence, sa robia aj kontroly stavu hodnôt, ktoré sa prevádzajú. Ak je však v sklade prevádzaná len časť zamestnancov, je potrebné vyhodnotiť, či nenastal jeden z prípadov, kedy je možné od dohody odstúpiť, kedy je potrebné vykonať inventarizáciu a kedy nedochádza k zániku niektorých dohôd o hmotnej zodpovednosti z dôvodu skončenia pracovného pomeru so zamestnávateľom (napr. zo skladu sa prevádza 10 z 50 osôb na iné miesto a k inému subjektu – v danom prípade hoci ich dohody o hmotnej zodpovednosti nezanikajú – prevádzajú sa, u pôvodného subjektu vzhľadom na stav, ktorý nastal de facto došlo k zániku týchto dohôd (účinkov z nich – hoci viď. aj § 184 ods. 3 ZP – analógia „ak sa pracovný pomer skončil“ – de facto u pôvodného v tomto ohľade skončil).

Obnovenie dohody o hmotnej zodpovednosti ex lege

Ak súd rozhodol, že pracovný pomer sa skončil neplatne (a teda sa neskončil a naďalej trvá) a zároveň sa dohoda o hmotnej zodpovednosti skončila zo zákona – zanikla skončením pracovného pomeru, možno sa domnievať, že nastáva ex lege aj „obnovenie“ dohody o hmotnej zodpovednosti, teda nikdy nezanikla (nikdy sa neskončila osobitná zodpovednosť za škodu). Viď. **NS:R 12/1976**: Pre zánik dohody o hmotnej zodpovednosti skončením pracovného pomeru sa predpokladá platné skončenie pracovného pomeru podľa príslušných ustanovení Zákonníka práce.

K otázke zániku hmotnej zodpovednosti (zániku dohody o hmotnej zodpovednosti) sa vyslovovali aj súdy:

65 ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 72.

NS: R 12/1976 (Cpj 50/76)

4. Zánik dohody o hmotnej zodpovednosti

Podľa ustanovenia § 177 ods. 2 Zák. práce⁶⁶ dohoda o hmotnej zodpovednosti zaniká dňom skončenia pracovného pomeru alebo dňom odstúpenia od tejto dohody.

Pre zánik dohody o hmotnej zodpovednosti skončením pracovného pomeru sa predpokladá platné skončenie pracovného pomeru podľa príslušných ustanovení Zákonníka práce.⁶⁷

Zánik dohody o hmotnej zodpovednosti odstúpením od nej je upravený v ustanovení § 177 ods. 1 Zák. práce.⁶⁸ Podľa tohto ustanovenia pracovník, ktorý uzavrel dohodu o hmotnej zodpovednosti, môže od nej odstúpiť, ak ho organizácia prevádza na inú prácu či zaraďuje, ak ho organizácia prevádza na inú prácu či zaraďuje na iné pracovisko alebo prekladá. Aj keď ustanovenie § 177 ods.1 Zák. práce upravuje, že odstúpenie sa musí oznámiť organizácii písomne, **nie je na rozdiel od uzavretia dohody o hmotnej zodpovednosti na nesplnenie písomnej formy viazaná neplatnosť tohto právneho úkonu. Pri nedostatku písomnej formy odstúpenia musí pracovník dokázať, že od dohody o hmotnej zodpovednosti odstúpil.**

Pre odstúpenie od dohody o hmotnej zodpovednosti platí aj všeobecné ustanovenie § 245 ods. 4 Zák. práce.⁶⁹

Iný prípad zániku dohody o hmotnej zodpovednosti Zákonník práce nepozná. Z toho treba vyvodiť, že dohoda o hmotnej zodpovednosti je **platná počas celého trvania pracovného pomeru; ak teda prestane pracovník vykonávať funkciu, s ktorou je spojená povinnosť zverené hodnoty vyúčtovať, dohoda nezaniká.** Ako už bolo povedané, pri prevedení pracovníka na iné práce alebo na iné pracovisko, pri jeho preložení ako aj pri zániku pracovného pomeru je organizácia povinná vykonať inventarizáciu. Ak tak neurobí, musí rovnako ako pri nevykonaní preberajúcej inventúry dokazovať výsledky hospodárenia na príslušnom pracovisku ku dňu prevedenia pracovníka na inú prácu.⁷⁰

66 V súčasnosti rieši túto otázku § 183 ods. 2 ZP.

67 Uvedený záver by znamenal, že ak súd rozhodne o neplatnosti skončenia pracovného pomeru, pracovný pomer naďalej podľa pracovnej zmluvy trvá a trvá aj hmotná zodpovednosť založená dohodou o hmotnej zodpovednosti.

68 V súčasnosti upravuje túto otázku § 183 ods. 1 ZP.

69 § 245 ods. 1 ZP znel: „Od pracovnej zmluvy možno odstúpiť (§ 33 ods. 2) len dokiaľ zamestnanec nenastúpil do práce.“ V súčasnosti ide o § 19 ods. 3 ZP: „Odstúpiť od pracovnej zmluvy podľa odseku 2 možno najneskôr do začatia výkonu práce zamestnancom. Odstúpenie od pracovnej zmluvy musí byť písomné, inak je neplatné.“

70 V súčasnosti § 184 ods. 1 a 2 ZP.

Zo skutočnosti, že dohoda o hmotnej zodpovednosti je platná počas celého trvania pracovného pomeru, nemožno vyvodiť súhlas pracovníka so zaradením na akúkoľvek funkciu, s ktorou je spojená hmotná zodpovednosť. Aj tu sa vyžaduje splnenie podmienok určených pre príslušný právny úkon, prevedenie na inú prácu alebo preloženie (pozri ustanovenia druhého oddielu prvej hlavy druhej časti Zákonníka práce).⁷¹

/pozn. autora/ NS sa v **judikáte R 12/1976** a vyslovil aj **k odstúpeniu v prípade spoločnej hmotnej zodpovednosti:**

Osobitná úprava pre kolektívnu hmotnú zodpovednosť je obsiahnutá v *ustanovení § 177 Zák. práce*⁷² o odstúpení od dohody o hmotnej zodpovednosti. Podľa ustanovenia § 177 ods. 1, veta druhá, Zák. práce, ak zodpovedá pracovník za schodok spoločne s ostatnými pracovníkmi, môže odstúpiť aj vtedy (okrem prípadov uvedených v prvej vete tohto ustanovenia), ak je na pracovisko zaradený iný pracovník alebo ustanovený iný vedúci, prípadne zástupca vedúceho. Kolektívna hmotná zodpovednosť **predpokladá vzájomnú dôveru členov kolektívu** a preto pri akejkoľvek zmene v jeho zložení musí byť daná pracovníkovi možnosť od dohody odstúpiť.

Z tých istých dôvodov *ustanovenia § 46 ods. 2 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.*⁷³ upravuje osobitný postup pri inventarizácii. Ustanovenie § 46 ods. 2 *citovaného nariadenia* sa vzťahuje na prípady dotýkajúce sa všetkých členov kolektívu, odsek 3 tohto ustanovenia len na prípady, ak sa právny úkon vzťahuje iba na jedného z nich.

Podľa *ustanovenia § 46 ods. 2 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.* sa na pracoviskách, kde pracujú pracovníci, ktorí zodpovedajú za schodok spoločne s ostatnými, musí inventarizácia vykonať pri uzavretí dohôd o hmotnej zodpovednosti so všetkými spoločne zodpovednými pracovníkmi, pri zániku všetkých týchto dohôd, pri prevedení na inú prácu alebo na iné pracovisko alebo pri preložení všetkých spoločne zodpovedných pracovníkov, pri zmene vo funkcii vedúceho alebo jeho zástupcu a na žiadosť ktoréhokoľvek zo spoločne zodpovedných pracovníkov pri zmene v ich kolektíve, prípadne pri odstúpení niektorého z nich od dohody o hmotnej zodpovednosti.

Podľa *ustanovenia § 46 ods. 3 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.*, ak pracovník, ktorý zodpovedá za schodok spoločne s ostatnými a ktorého pracovný pomer sa skončil alebo ktorý bol prevedený na inú prácu alebo na iné pracovisko alebo preložený, nepožiada súčasne o vykonanie inventarizácie, zodpovedá za prípadný schodok zistený najbližšou inventarizáciou. Ak pracovník, ktorý je zaraďovaný na pracovisko, kde pracujú pracovníci zodpovedajúci za schodok spoločne, nepožiada súčasne o vykonanie inventarizá-

71 Prevedenie na inú prácu - § 55 ZP, preloženie na inú prácu – Zákonník práce neupravuje.

72 V súčasnosti § 183 ZP.

73 Pozn. autora, tieto otázky upravuje § 184 ZP

cie, zodpovedá, pokiaľ od dohody o hmotnej zodpovednosti neodstúpil, za prípadný schodok zistený najbližšou inventarizáciou.

4.3.6 Predmet dohody hmotnej zodpovednosti - hodnoty určené na obeh a obrat

Vo väzbe na dohodu o hmotnej zodpovednosti možno prevziať zodpovednosť len za hodnoty určené na obeh alebo obrat, ktorými sú napr. zverené hotovosti, ceniny,⁷⁴ tovar, zásoby materiálu.^{75 76} Podľa § 182 ods.1 ZP ide o „*hotovosti, ceniny, tovar, zásoby materiálu alebo iné hodnoty určené na obeh alebo obrat*“.

Príklad: *Ide napr. o pozíciu pokladníka (zverená hotovosť v pokladnici), zamestnanca za priehradkou (zverená hotovosť, ceniny, kolký), zamestnanca v obchode (zverený dohľad nad tovarom), zamestnanca v sklade (zodpovednosť za tovar na sklade, napr. aj za kancelárske stoličky a počítače, ak by išlo o predávaný tovar alebo tovar na sklade (teda hodnota určená na obrat – predaj). K podmienke osobnej dispozície – pozri ďalej.*

Hmotnú zodpovednosť zamestnanca **nemožno založiť uzatvoriť v prípade vecí, ktoré nie sú určené na obeh a obrat**, ako je napr. vybavenie kancelárie zamestnanca, počítač (ani individuálna a ani spoločná), automobil.

Súdy sa vyslovili k otázke **vecí vylúčených zo zverenia: NS: R 12/1976:** z okruhu hodnôt (určených na obeh a obrat) sú **vylúčené základné prostriedky, napr. motorové vozidlá a drobné krátkodobé predmety v používaní (napr. inventárne predmety)**. Dohody o hmotnej zodpovednosti, ktoré majú za predmet motorové vozidlá, sú neplatné a zodpovednosť vodiča za jemu zverené auto možno posudzovať len podľa ustanovenia § 179 ZP (t. j. podľa všeobecnej zodpovednosti za škodu). **Prepravovaný tovar** predstavuje hodnotu v zmysle ustanovenia § 182 ods. 1 ZP aj vtedy, ak má povahu základných prostriedkov alebo predmetov postupnej spotreby.

Príklad: *Kamión prepravuje motorové vozidlá.*

Predmetom hmotnej zodpovednosti vodiča podľa § 182 ods. 1 ZP môžu byť tzv. **bloky na benzín, naftu a pod. zverené na vyúčtovanie**.

74 Dôvodová správa k zákonu č. 71/1958 Zb. to spájala s prácou pokladníka.

75 Dôvodová správa k zákonu č. 71/1958 Zb. to spájala s prácou skladníka.

76 Uvádza sa, že „*úprava sa vzťahuje najmä na zamestnancov v obchode, ďalej na zamestnancov, ktorí inkasujú peniaze (sprievodcovia v električkách, autobusoch, apod., čašníkov, vyberačov nájomného a iných poplatkov), na zamestnancov pošty, ktorí vydávajú ceniny a prijímajú za ne peniaze, na skladníkov, šatniarky, výčapných, kuchárov, závozníkov, apod.*“ TEJKAL, J.: Zákoník práce v otázkách a odpovediach (1968), str. 208.

V českej praxi⁷⁷ bola položená aj otázka, či je možné dojednať dohodu o hmotnej zodpovednosti aj so zamestnancom, ktorý disponuje s bankovým účtom (napr. účtovníčka) vo vzťahu k prostriedkom na tomto účte (t.j. hodnotou sú peniaze na účte a zmeny sa vykonávajú transakciami – pričom zodpovednosť sa primárne týka týchto transakcií - chybnosť). Zároveň je ale uvedené, že prístup k tomuto účtu nemá len tento jediný zamestnanec ale je možné identifikovať podľa prihlásenia v internetovom bankovníctve, kto sa prihlásil na účet a kto platbu vykonal. Má byť takáto zodpovednosť individuálna alebo spoločná? A ak áno, či zodpovedá zamestnanec podľa pravidiel zodpovednosti za schodok, ak stratí prístupové údaje k tomuto účtu a dôjde k jeho zneužitiu treťou osobou? V tejto súvislosti bola daná záporná odpoveď, ktorá sa odvoláva na to, že podmienkou hmotnej zodpovednosti je osobná dispozícia prostriedkami počas celej doby a tomu „*neodpovedá situácie, kedy má zamestnanec možnosť disponovať s týmito hodnotami pouze zprostředkovaně, totiž prostřednictvím platební karty nebo chráněného přístupu k internetovému bankovníctví, a stejnou dispozici mají i jiné osoby. Každá transakce těmito prostředky je dohledatelná a schodek v pravém slova smyslu, za který nese jinak zamestnanec odpovědnost dle ustanovení § 252 a násl. ZP, zde nemůže reálně vzniknout.*“ Možná je len všeobecná zodpovednosť za škodu založená na zavinení.

Uvedenie vecí, ktoré nie sú určené na obeh a obrat v dohode o hmotnej zodpovednosti a jej neplatnosť z tohto dôvodu

Ak sú v dohode o hmotnej zodpovednosti uvedené aj veci (hodnoty), ktoré nie sú hodnoty určené na obeh a obrat, nerobí to samé o sebe dohodou o hmotnej zodpovednosti neplatnou, ale zamestnávateľ v tejto časti nemôže požadovať vyúčtovanie.

Pojem obeh

K pojmu **obeh** sa vyslovil **NS ČR: 21 Cdo 1205/2010: Oběhem** pro účely hmotné zodpovednosti je treba rozumieť i situáciu, kedy jsou zamestnanci svěřeny určité hodnoty (materiál ke zpracování), s nimiž sám disponuje a přetváří je (vytváří z nich něco jiného) a které je povinen následně vyúčtovat. Jde řečeno jinak o případy, **kdy určitá hodnota (nemůže být sporu o tom, že zlato jinou hodnotou je) opustí sféru dispozice zaměstnavatele, je svěřena zaměstnanci, a po splnění stanoveného účelu se zase vrací nazpět k zaměstnavateli.** I v takovom prípade je s povinnosťou prijímať hodnoty a tyto hodnoty následně zaměstnavateli vyúčtovat nutně spojená zodpovednosť za škodu (schodek) na týchto hodnotách, samozrejme za predpokladu osobní dispozice zodpovedného zamestnanca s tými hodnotami po celou dobu, po ktorou jsou mu svěřeny.

Osobná dispozícia zodpovedného zamestnanca s hodnotou po celý čas jej zverenia

Ide o podmienku, ktorá sa nevyjadruje v dohode o hmotnej zodpovednosti ale súvisí s požiadavkou na zamestnávateľa na vytvorenie podmienok ochrany zverenej hod-

⁷⁷ Viac pozri Stanovisko AKV č. 18, bod 26.

noty. V právnej úprave ČR sa táto požiadavka už výslovne premietla do právnej úpravy (§ 252 ods. 1 ZP ČR).⁷⁸

Ak takáto možnosť osobnej dispozície nie je, zamestnanec by túto skutočnosť vo vlastnom záujme mal namietať pri prevzatí predmetov. Ak takáto skutočnosť je daná situáciou na pracovisko alebo zmenami, zamestnanec má podľa § 178 ods. 2 ZP oznamovaciu povinnosť „*Ak zamestnanec zistí, že nemá utvorené potrebné pracovné podmienky, je povinný oznámiť to vedúcemu zamestnancovi.*“; prípadne práva spojené s odstúpením od dohody o hmotnej zodpovednosti (§ 183 ods. 1 ZP).

V judikatúre (napr. **NS: R 12/1976**) sa ustanovili dve podmienky (základné pravidlá). Charakteristickými znakmi zverených hodnôt, ktoré je povinný zamestnanec vyúčtovať, je **ich určenie na obeh alebo obrat (prvá podmienka)** a **osobná dispozícia zodpovedného zamestnanca s nimi po celú dobu, po ktorú sú mu zverené (druhá podmienka)**. Základnou podmienkou (pozri **NS: R 70/1972**) je skutočnosť, že „*predmetom dohody o hmotnej zodpovednosti môžu byť len hodnoty určené na obeh, s ktorými má zodpovedný zamestnanec možnosť nakladať po celý čas, po ktorý je mu predmet zverený*“.

Splnenie tejto podmienky je kľúčové a v mnohých prípadoch sa zamestnanec zbavuje svojej zodpovednosti celkom alebo sčasti pretože zamestnávateľ nesplnil túto požiadavku (napr. voľný pohyb ďalších osôb v sklade, po pracovnej dobe – t.j. možnosť odcudzenia tejto veci).

Vybrané rozhodnutia súdov k otázke hodnôt určených na obeh a obrat

NS: R 12/1976 (Cpj 50/75)

Hodnoty zverené na vyúčtovanie

Charakteristickými znakmi zverených hodnôt, ktoré je povinný pracovník vyúčtovať, je **ich určenie na obeh alebo obrat a osobná dispozícia zodpovedného pracovníka s nimi po celú dobu, po ktorú sú mu zverené**.

Predmetom dohody o hmotnej zodpovednosti môžu byť teda hodnoty vykazujúce uvedené znaky. Z okruhu týchto hodnôt sú **vyklúčené základné prostriedky**, napr. motorové vozidlá a drobné krátkodobé predmety v používaní (napr. inventárne predmety).

⁷⁸ § 252 ods. 1 ZP ČR: „*Byla-li se zaměstnancem uzavřena dohoda o odpovědnosti k ochraně hodnot svěřených zaměstnanci k vyúčtování (dále jen „dohoda o odpovědnosti za svěřené hodnoty“), za které se považují hotovost, ceniny, zboží, zásoby materiálu nebo jiné hodnoty, které jsou předmětem obratu nebo oběhu, s nimiž má zaměstnanec možnost osobně disponovat po celou dobu, po kterou mu byly svěřeny, je povinen nahradit zaměstnavateli schodek vzniklý na těchto hodnotách.*“

Je preto nesprávna prax niektorých organizácií, ktoré uzavierajú s vodičmi zmluvy o hmotnej zodpovednosti, týkajúce sa motorových vozidiel. Dohody o hmotnej zodpovednosti, ktoré majú za predmet motorové vozidlá, sú neplatné a zodpovednosť vodiča za zverené mu auto možno posudzovať len podľa ustanovenia § 172 Zák. práce.⁷⁹

Prepravovaný tovar predstavuje však hodnotu v zmysle ustanovenia § 176 ods. 1 Zák. práce aj vtedy, ak má povahu základných prostriedkov alebo predmetov postupnej spotreby. Tak isto aj tzv. bloky na benzín, naftu a pod., zverené na vyúčtovanie, môžu byť predmetom hmotnej zodpovednosti vodiča podľa ustanovenia § 176 Zák. práce. Nejde tu o zodpovednosť podľa ustanovenia § 178 Zák. práce.^{80 81}

Vo veci sp. zn. 8 C 326/74 Okresný súd v Žiline správne považoval za predmet hmotnej zodpovednosti aj stravné lístky.⁸²

Pri predmetoch postupnej spotreby prevzatých na vyúčtovanie súdy vychádzajú vo svojom rozhodovaní z konkrétnych okolností prípadu; ak hmotne zodpovedný pracovník nemal vytvorené podmienky umožňujúce mu starať sa o zverené predmety bez rizika strát, prípadne bez možnosti účinne ich používanie a obeh kontrolovať, súdy hmotnú zodpovednosť správne neuznávajú.

Okresný súd v Michalovciach vo veci sp. zn. 11 C 502/73 správne zamietol žalobu o náhradu časti nevrátených príborov, pretože účtujúci čašník, ktorému príbory boli zverené na základe dohody o hmotnej zodpovednosti, nemal vytvorené podmienky, za ktorých by mohol ich obeh sledovať, a súd nezistil ani jeho zavinenie v zmysle ustanovenia § 172 Zák. práce.⁸³

Vo veci sp. zn. 11 C 501/73 Okresného súdu v Michalovciach súd však správne odvodnil svoje rozhodnutie tým, že totiž príbory v sklade majú povahu zverených hodnôt, ktoré je pracovník povinný vyúčtovať.

V niektorých prípadoch organizácie podali žalobu o náhradu schodku, hoci sa škoda týkala predmetov vybavenia predajne alebo pohostinstva. Súdy zodpovednosť vedúcich predajní v takýchto prípadoch správne posudzovali podľa ustanovenia § 172 Zák. práce.⁸⁴

79 T.j. podľa § 179 ZP – všeobecná zodpovednosť za škodu.

80 T.j. v súčasnosti zverenie veci na písomné potvrdenie podľa § 185 ZP.

81 V súčasných podmienkach ide napr. o palivové karty pre vodičov, na ktorých je istá hodnota alebo ktorými možno platiť za palivo, pričom vo viacerých sporoch išlo o to, že táto karta bola z dôvodu nedbanlivosti vodiča odcudzená a boli na nej urobené neoprávnené platby. Súdy túto otázku zhodnocovali ako vznik schodku na hodnotách.

82 Napr. v súčasných podmienkach by išlo o tzv. gastrolístky, elektronické stravovacie karty, ktoré prevzal zamestnanec a ktoré má proti podpisu odovzdať jednotlivým zamestnancom. Nejde o prípad zamestnanca, ktorý prevezme svoje gastrolístky podľa § 152 ZP.

83 Pozn. v súčasnosti § 177 ods. 1 ZP.

84 V súčasnosti podľa § 179 ZP – všeobecná zodpovednosť za škodu

Za predmet hmotnej zodpovednosti treba považovať návratné obaly (porov. smernice a závery uverejnené pod č. 64/1961 a č. 40/1964 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR). Treba však rozlišovať medzi prevzatou hmotnou zodpovednosťou za obaly (ich nevyúčtovanie je schodkom) a medzi prípadmi, keď obaly na vyúčtovanie zverené neboli (u tých ide o zodpovednosť pracovníkov podľa ustanovenia § 172 Zák. práce). Treba teda vždy zistiť všetky okolnosti, významné pre posúdenie otázky, či bola založená hmotná zodpovednosť týkajúca sa obalov a aké boli konkrétne pracovné podmienky pre manipuláciu a skladovanie obalov (z hľadiska spoluzodpovednosti organizácie).

Podľa ustanovenia § 172 Zák. práce⁸⁵ sa posudzujú aj náhrady škôd, ktoré vznikli zaplatením penále dodávateľským organizáciám za včas nevrátené obaly.

NS: R 70/1972 (4 Cz 16/72)

Predmetom dohody o hmotnej zodpovednosti ... môžu byť len hodnoty určené k obehu, s ktorými má zodpovedný pracovník možnosť nakladať po celý čas, pokiaľ mu je predmet zverený.

Žalujúca ... organizácia sa žalobou domáhala náhrady škody s odôvodnením, že žalovaný zodpovedá podľa ustanovení § 4 a § 8 zákona č. 71/1958 Zb.⁸⁶ za rozdiel v drobných a krátkodobých predmetoch (DKP) zistený pri inventarizácii k 18.9.1965. Ďalšou žalobou uplatnil žalobca nárok na náhradu obdobnej škody za inventarizačné obdobia k 23.9.1966 a k 29.11.1966.

NS: Dohodou o hmotnej zodpovednosti môže pracovník prevziať zodpovednosť za zverenú hotovosť, ceniny, tovar, zásoby materiálu alebo iné hodnoty, ktoré je povinný vyúčtovať ... Charakteristickým znakom všetkých uvedených hodnôt je ich určenie na obeh či obrat a to, že sú v dispozícii zodpovedného pracovníka.

Nebolo by preto v súlade s účelom tejto zvýšenej zodpovednosti, keby sa mala vzťahovať i na predmety inventárne, v zásade na obeh neurčené; podobne by sa s úspechom nemohla uplatniť zvýšená zodpovednosť voči pracovníkovi, ktorý nemá príslušné hodnoty v osobnej dispozícii a nemá ani možnosť ich obeh kontrolovať (porov. závery k otázke zodpovednosti za základné prostriedky, drobné a krátkodobé predmety a za stratu obalov uverejnené pod č. 40/1964 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR).

V danom prípade suma 1 441, 50 Kčs, ktorú súd uložil žalovanému zaplatiť, predstavuje hodnotu 5 kusov fajčiarskych súprav (po 160 Kčs), fotostojanu (60 Kčs) a 50 %

85 V súčasnosti podľa § 179 ZP – všeobecná zodpovednosť za škodu. Nejde teda o schodok (vec bola vyúčtovaná neskôr) ale škodu, ktorá vznikla z dôvodu penále uplatneného voči zamestnávateľovi tretími osobami.

86 V súčasnosti § 182 ZP.

hodnoty chýbajúcich obrúskov, príborov, podnosu a ďalších 2 fajčiarskych súprav, zníženej podľa znalca o 74 Kčs s odkazom na zistenú výpočtovú chybu pri sieťových záclonách a zelených závesoch. Odhliadnuc od pochybností, ktoré vyvolávajú uvedené výpočty, mali sudy vyvodiť závery zo skutočnosti, že niektoré predmety, ktorých hodnotu (alebo jej časť) má žalovaný nahradiť, tvorili zrejme súčasť hotelového inventáru (fotostojan, prípadne fajčiarske súpravy), ostatné veci potom boli síce určené na obeh, ale žalovaný ako vedúci hotela ich pravdepodobne nemal v osobnej dispozícii či pod vlastnou kontrolou.

Pri všeobecnom znení bodu 4 pracovnej zmluvy zo 16.3.1965, obsahujúcom dohodu o hmotnej zodpovednosti žalovaného za „ZP, DKP, PM, OT a ZM“, bolo treba zisťovať ..., **k čomu smerovala vôľa účastníkov pri uzavretí dohody, teda v akom rozsahu preberal žalovaný hmotnú zodpovednosť výlučne sám, za čo zodpovedal ako vedúci kolektívu spoločne hmotne zodpovedných pracovníkov a či mal - iba v rámci výkonu svojej funkcie vedúceho so zodpovednosťou podľa ustanovenia § 172 Zák. práce** - zabezpečiť uzavretie dohôd o hmotnej zodpovednosti s ich konkrétnym obmedzením na jednotlivých pracovníkov a im zverené hodnoty.

Napokon si sudy náležite neuvedomili, že i pri svojom dostatočne nepodloženom závere o hmotnej zodpovednosti žalovaného v celom uplatňovanom rozsahu bolo treba zisťovať aj podklady významné z hľadiska možnosti zbaviť sa zodpovednosti (§ 176 ods. 3 Zák. práce). V tomto smere nebola preverená dôvodnosť obrany žalovaného o hmotnej zodpovednosti ďalších osôb a sudy sa nezaoberali ani všeobecnou podmienkou úspešnej ochrany majetku ..., či totiž žalobca sám vytvoril pre ňu potrebné priaznivé podmienky (por. *najmä ustanovenie § 170 Zák. práce*).

Mestský súd v Prahe: R č. 31/1988 (13 Co 272/85)

Za hodnoty, ktoré je pracovník povinen vyúčtovať a za ktoré môže platne prevzít hmotnou zodpovednosť ..., nelze považovat zásoby paliva, se kterými pracovník nakládá při výkonu své pracovní činnosti topiče.

Obvodní soud pro Prahu 1 zamítl žalobu s návrhem, aby žalovaný byl uznán povinným zaplatit žalujícímu podniku bytového hospodářství náhradu za schodek v palivu, určeném pro vytápění domu čp. 2061 v P.-S. ... Došel k závěru, že nelze vycházet ze znaleckého posudku podaného v jiném řízení, v němž žalobce vymáhal nedoplatky z vyúčtování dodávky tepla na uživatelích bytů; kromě toho poukazoval na to, že palivo přijímaly i jiné osoby, které neuzavřely dohody o hmotné odpovědnosti, a nebyla také řádně provedena inventarizace paliva.

Žalobca v odvolaní: Poukazoval na to, že pri nástupu žalovaného do pracovného poměru ve funkci topiče byla provedena inventura, kterou bylo zjištěno, že v kotelně je

369 q koksu a toto množství žalovaný převzal a potvrdil. Množství paliva bylo zjištěno odhadem, a to porovnáním skutečného množství paliva s účetní evidencí, kubickým obsahem uhelny a měrné váhy koksu s přihlédnutím k dlouholetým zkušenostem pracovníka provádějícího inventuru. K provedené inventuře žalovaný neměl připomínky a pokud došlo k tomu, že palivo sám od dodavatelů nepřebíral, ale převzali je za něho uživatelé bytů, bylo jeho povinností palivo překontrolovat a uvést do výkazu topiče. Všechny dodací listy, tedy i ty, které sám nepodepisoval, odevzdával přímo v provozovně OPBH, a proto mu muselo být známo, jaké množství paliva bylo dodáno. Množství dodaného paliva nikdy nereklamoval a nemůže obstat ani jeho námitka, že spotřeba ovlivňovaly i opotřebení a celkový stav kotelny, protože k tomu přihlížel znalec při výpočtu spotřeby paliva. K rozhodnému období obsluhu kotlů prováděl žalovaný sám a další dva topiči mu jen za jeho přítomnosti pomáhali.

Městský soud v Praze svým rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně s tím, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

NS: R č. 40/1964 (Cpj 154/63)

Odpovědnost za základní prostředky a drobné krátkodobé předměty; odpovědnost za ztrátu obalů.

I. Odpovědnost za základní prostředky a drobné krátkodobé předměty:

(a) Zvýšená odpovědnost *podle § 4 zák. č. 71/1958 Sb.*⁸⁷ může být smluvena jen u takových svěřených hodnot, které jsou předmětem obratu nebo oběhu. **Tak je tomu nejen u hotovostí, cenin, zboží atd., ale i u jiných hodnot k vyúčtování**, např. u takových před zaměstnancem, který za jejich vyúčtování převzal hmotnou odpovědnost, **ze skladu jiným pracovníkům, aby jimi nakládali, používali je při výkonu svého zaměstnání nebo i mimo ně, a po skončení tohoto používání je vrátili do skladu, nebo sami vykážali, co se s nimi stalo.**

U takových hodnot na skladě lze smluvit zvláštní hmotnou odpovědnost za jejich vyúčtování s pracovníkem pověřeným vedením skladu, případně s jinými pracovníky ve skladu pověřenými manipulací s těmito hodnotami; tito pracovníci budou proto odpovědní z nevyúčtování *podle § 4 a v rozsahu § 8, příp. § 9 zák. č. 71/1958 Sb.*

⁸⁷ § 4 ods. 1 zákona: „*Ak prevzal zamestnanec písomnou zmluvou zodpovednosť za zverené hotovosti a ceniny, materiálové zásoby, tovar a iné hodnoty na vyúčtovanie, zodpovedá za vzniknutý schodok. Od tejto zodpovednosti sa oslobodí celkom, prípadne sčasti, ak dokáže, že schodok vznikol celkom, prípadne sčasti bez jeho zavinenia najmä tým, že vedenie podniku nevytvorilo pracovné podmienky, ktoré by zamestnancovi umožnili správny výkon jeho povinností. Túto zmluvu nemožno však uzavrieť s maloletými zamestnancami.*“ V súčasnosti § 182 ZP.

(b) **Pokud by základní prostředky nebo drobné krátkodobé předměty měly charakter předmětů, jak je má na mysli § 5 odst. 1 cit. zák.,⁸⁸ tj. předmětů potřebných k výkonu povinností vyplývajících z pracovního poměru pracovníka, a to předmětů drobnějších, jak je to zřejmé z příkladného výpočtu v cit. ustanovení, byla by tu dána, byly-li převzaty na písemné potvrzení, zvláštní odpovědnost podle cit. ustanovení. Předpokladem této odpovědnosti ovšem je, aby takto hmotně zavázaný pracovník měl výlučnou možnost s těmito předměty nakládat. Musí tedy jít o předměty svěřené zaměstnanci pro vlastní jeho upotřebení při pracovním výkonu a nikoliv o takové předměty, kterými nakládají i jiní pracovníci.**

Tam, kde by předpoklad nakládání předmětem výlučně jen odpovědným pracovníkem nebyl splněn, odpovídal by jen *podle § 2 a v rozsahu § 6 cit. zák. Tak např. pracovník, který převzal na písemné potvrzení kontrolní váhy a jiné stroje a přístroje tvořící inventář prodejny*, odpovídal by za ně podle § 2, 6 cit. zák.⁸⁹

(c) Předměty, které jsou zaměstnancům svěřovány za tím účelem, aby je propůjčovali dalším osobám, **např. hostům, jako jsou příbory a nádobí v pohostinství a ložní prádlo v hotelích, nemají povahu předmětů, které má na mysli ustanovení § 5 odst. 1 cit. zák.** Nejsou pracovníku svěřeny k tomu, aby jich sám při výkonu svého zaměstnání používal, nýbrž dostávají se do rukou i jiných osob, které s nimi nakládají, je používají, a to ať již hostů nebo spoluzaměstnanců odpovědného pracovníka. Odpovědnost podle ustanovení § 5 tu tedy nepřichází v úvahu a i v případě, že by pracovník převzal tyto předměty na písemné potvrzení, odpovídal by pouze podle § 2 a v rozsahu § 6 cit. zák.

(d) Odpovědnost za základní prostředky, které nemají povahu hodnota uvedených v § 4 odst. 1, *příp. předmětů, jaké má na mysli ustanovení § 5 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb., např. za motorová vozidla, základní zařízení provozovny - nábytek, stroje, nutno posuzovat podle § 2 a její rozsah podle § 6 cit. zák.*

II. Odpovědnost za ztrátu obalů:

Nejvyšší soud (občanskoprávní kolegium) se zabýval znovu (*viz doprovodný referát k směrnicí pléna k zajištění jednotného výkladu zák. č. 71/1958 Sb., uveř. pod č. 64/61 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR, str. 185*) otázkou, **zda obaly lze považovat za hodnoty, jež jsou svěřeny zaměstnanci k vyúčtování a zda tedy mohou být zásadně předmětem smlouvy o převzetí hmotné odpovědnosti ve smyslu § 4 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb.**

⁸⁸ § 5 odst. 1 zákona: „Za stratu nástrojov, ochranných odevov a iných predmetov, ktoré vedenie podniku zverilo zamestnancovi na písomné potvrdenie, zodpovedá zamestnanec, okrem prípadu, ak dokáže, že stratu nezavinil.“. V súčasnosti § 185 ZP.

⁸⁹ § 6 zákona riešil všeobecný rozsah náhrady škody

Po opätňnám projednání věci dospělo se k závěru kladnému, totiž, že obaly mohou být předmětem smlouvy ve smyslu uvedeného zákonného ustanovení.

Tomuto závěru nasvědčuje znění uvedeného zákonného ustanovení (*slova: «...materiálové zásoby, zboží a jiné hodnoty k vyúčtování»*) vzhledem k jeho celkem široké formulaci, i to, že u obalů jde o svěření hodnoty, jež jsou předmětem oběhu (*viz stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu Cpj 154/63*), přičemž ekonomicky není rozdílu mezi zbožím a obaly. Tento výklad vyplývá i ze smyslu ustanovení § 4 ve spojení se základním ustanovením § 1 zák. č. 71/1958 Sb., totiž poskytnout vlastnictví náležitou ochranu.

Jiná je ovšem otázka, kterou bude nutno v konkrétním případě řešit, zda totiž byly vytvořeny pracovníkovi přiměřené pracovní podmínky, které by mu umožnily správný výkon jeho povinností. Pokud by zaměstnanec prokázal, že schodek vznikl zcela, popř. z části z toho důvodu, že mu nebyly vytvořeny přiměřené pracovní podmínky, které by mu umožnily správný výkon jeho povinností byl by odůvodněn závěr, podle něhož by se zaměstnanec zcela nebo zčásti odpovědnosti za schodek zprosil.

NS ČR: 21 Cdo 1205/2010: hodnota určená na spracovanie, ktorej vzhľad sa mení ako hodnota určená na obeh a obrat - materiál (drahý kov - zlato), ktorý žalovaný prevzal za účelom plnenia pracovných povinností - odlievanie šperkov podľa stanoveného technologického postupu

Žalovaný /robotník na úseku liatie zlatých šperkov/ dňa 6.1.1992 uzavrel so žalobcom dohodou o hmotnej zodpovednosti za hodnoty zverené na vyúčtovanie. Dňa 14.7.1994 žalovaný prevzal k liatiu čisté zlato s hmotnosťou cca dvoch kilogramov, prácu dokončil vo fáze hrubých odliatkov cca okolo 11. hodiny dopoludnia a potom zlaté odliatky (stromčeky) nechal vyschnúť na peci a odišiel s väčšinou ostatných zamestnancov dielne na obed. Po svojom návrate zistil, že všetkých päť odliatkov sa stratilo, čím žalobcovi vznikla škoda vo výške 486160, - Kč. Udalosť bola neúspešne vyšetrovaná políciou a príslušná poisťovňa vyhlásila škodu ako nelikvidnú. Žalobca má za to, že za vzniknutú škodu zodpovedá žalovaný, ktorý prevzal na základe dohody o hmotnej zodpovednosti zlatý materiál, ktorý bol povinný vyúčtovať, a porušil svoje povinnosti vyplývajúce zo smernice č. 10 pre hospodárenie s drahými kovmi, ak pred svojím odchodom z pracoviska neuschoval zlato v pancierovanom trezore; preto je povinný nahradiť žalobcovi škodu vzniknutú na hodnotách, ktoré mu boli zverené na vyúčtovanie.⁹⁰

90 Súdy zistili tento skutkový stav: Z hľadiska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno, že žalovaný pracoval u žalobce na základě pracovní smlouvy ze dne 2.1.1992 od 6.1.1992 jako dělník na úseku lití zlatých šperků a že dne 6.1.1992 převzal na základě dohody se žalobcem hmotnou odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování. Dne 14.7.1994 žalovaný prováděl lití šperků ze zlata (v ryzosti 585/1000), jehož převzetí stvrdil svým podpisem, a v 11.06 hodin odešel spolu s ostatními spoluzaměstnanci dílny z pracoviště na oběd a ponechal 5 ks neopracovaných zlatých odliťků (tzv. stromečků) o váze cca

NS ČR: Za tohoto skutkového stavu bylo pro rozhodnutí sporu především významné vyřešení právní otázky, **zda materiál (drahý kov - zlato), který žalovaný převzal za účelem plnění pracovních úkolů lití šperků podle stanoveného technologického postupu, může být způsobilým předmětem dohody o hmotné odpovědnosti.**

Zákoník práce v ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce⁹¹ formou demonstrativního výčtu uvádí hodnoty, kterých se má odpovědnost za schodek týkat. Jsou to hotovosti, ceniny, zboží, zásoby materiálu nebo jiné hodnoty, které jsou předmětem oběhu nebo obratu. Charakteristickým znakem svěřených hodnot, který umožňuje jejich odlišení od ostatních hodnot, je jejich určení pro oběh nebo obrat a osobní dispozice odpovědného zaměstnance s nimi po celou dobu, po kterou jsou mu svěřeny. **Podle ustálené judikatury svěřenými hodnotami jsou také například zásilky v dopravě (přpravované zboží), návratné obaly a mohou jimi být i předměty ve skladě (přibory, nádobí, ložní prádlo, ručníky) vždy za předpokladu, že odpovědný zaměstnanec má k osobní dispozici s nimi vytvořeny přiměřené pracovní podmínky (k tomu srov. zejména Stanovisko k uplatňování ustanovení zákoníku práce o odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1976, pod č. 12).**

S názorem odvolacího soudu, **že zlato převzaté žalovaným k výkonu sjednané práce nelze považovat za hodnotu svěřenou k vyúčtování, neboť bylo určeno ke zpracování, dovolací soud nesouhlasí.**

Je mimo pochybnost, že možnost zvýšené odpovědnosti zaměstnance *podle ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce* je žádoucí při výkonu každého zaměstnání, v rámci něhož je nutné, aby zaměstnancům byly svěřeny určité hodnoty, s nimiž sami disponují a hospodaří a které jsou povinni ve stanoveném období vyúčtovat. Odvolacímu soudu lze přisvědčit, že způsobilým předmětem dohody o hmotné odpovědnosti jak výslovně vyplývá z *ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce* - mohou být pouze hodnoty určené k oběhu nebo obratu. **Odvolací soud však nepřihlíží náležitě k tomu, že o oběhu hodnot nelze hovořit jen tehdy, kdy na jejich vzhledu a obsahu se v důsledku zaměstnancovy práce ničeho nemění.**

Oběhem pro účely hmotné odpovědnosti je třeba rozumět i situaci, kdy jsou zaměstnanci svěřeny určité hodnoty (materiál ke zpracování), s nimiž **sám disponuje a přetváří je (vytváří z nich něco jiného)** a které je povinen následně vyúčtovat. Jde řečeno jinak o případy, **kdy určitá hodnota (nemůže být sporu o tom, že zlato jinou**

2 kg sušit na vypalovací peci. Po návratu z oběda v 11.45 hodin zjistil, že se žádný z těchto odlítků na vypalovací peci již nenachází; pachatel krádeže nebyl zjištěn. Podle vyúčtování k 1.9.1994, obsaženého v osobního výkazu žalovaného, je jako **rozdíl mezi skutečným stavem 2697,55 g a účetním stavem 4760,53 g evidována ztráta (viz zápis 14.7.94) 2063,95 g zlata.**

91 V současnosti v SR § 182 ZP.

hodnotou je) opustí sféru dispozice zaměstnavatele, je svěřena zaměstnanci, a po splnění stanoveného účelu se zase vrací nazpět k zaměstnavateli. I v takovém případě je s povinností přijímat hodnoty a tyto hodnoty následně zaměstnavateli vyúčtovat nutně spojena odpovědnost za škodu (schodek) na těchto hodnotách, samozřejmě za předpokladu osobní dispozice odpovědného zaměstnance s těmi hodnotami po celou dobu, po kterou jsou mu svěřeny.

Uvedené vztaženo na posuzovanou věc znamená, že **zlato, které žalovaný převzal k výkonu sjednané práce (za účelem lití zlatých šperků) a se kterým v rámci své osobní dispozice prováděl určitý výrobní postup (přebíral zlato v určitém tvaru a struktuře, která se v důsledku jím vykonávané práce tavením měnila), je nepochybně hodnotou, kterou je zaměstnanec povinen následně po zpracování vyúčtovat, a proto je způsobilým předmětem dohody o hmotné odpovědnosti, na jejímž základě zaměstnanec přijímá zvýšenou odpovědnost ve smyslu ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce.**

Okolnost, na kterou ve prospěch svých opačných úvah poukazuje odvolací soud, že při tomto technologickém postupu docházelo také k určité výrobní ztrátě na zpracovávaném materiálu, kterou sice zaměstnanec může ovlivnit pečlivostí při výrobním postupu, ale které také nemůže zabránit neznamena, že by z tohoto důvodu byla hmotná odpovědnost zaměstnance na svěřených hodnotách vyloučena; eventuelní ztráta (nutný úbytek hodnot), které zaměstnanec nemůže zabránit, představuje v takovém případě nezaviněnou škodu vzniklou přirozeným charakterem znehodnocení nebo úbytku hodnot, která vyplývá z hospodářského rizika (někdy vyjádřenou tzv. normou ztrát), za kterou zaměstnanec neodpovídá (§ 178b zák. práce).⁹²

NS ČR: 21 Cdo 492/2019: tovar vyskladaný na pultech samoobslužnej predajne ako hodnota určená na obeh a obrat

Žalované pracovali na predajni a mali uzatvorenú dohodu o hmotnej zodpovednosti. Bol zistený schodok.

Dovolenie (otázka) na NS ČR: zda hodnotami svěřenými zaměstnanci k vyúčtování podle ustanovení § 252 zákoníku práce může být i zboží, které je vyskládáno na regálech samoobslužné prodejny, které je tak volně přístupné zákazníkům

Dovozují (pozn. zamestnankyne), že je zcela nerozhodné, zda se zaměstnanec zavázal ve smlouvě se zaměstnavatelem v režimu hmotné odpovědnosti chránit i zboží vyskládané na regálech v samoobsluze, neboť není splněna zákonná podmínka pro

⁹² Pozn. v SR § 181 ods. 3 ZP. Zároveň je potrebné uviesť, že toto pravidlo je upravené v časti o všeobecnej zodpovednosti za škodu. Jeho uplatnenie v prípade osobitnej zodpovednosti za škodu je v spojení s tým, že zamestnanec sa zbavuje škody z dôvodu, že ide o inú skutočnosť, ktorá je príčinou škody.

vznik takové odpovědnosti, a to podmínka osobní dispozice se svěřenou hodnotou, a že kontrola korunou nepředstavuje dostatečně průkazné zjištění schodku na hodnotách svěřených zaměstnanci či kolektivu zaměstnanců k vyúčtování.

NS ČR:

Zboží, které je umístěno na prodejně, je z povahy věci určeno k obratu nebo k oběhu bez ohledu na to, ve které části prodejny je umístěno; zaměstnanec neztrácí možnost osobní dispozice se zbožím jen z toho důvodu, že je „vyskládáno v regálech samoobslužné prodejny, kde je volně přístupné zákazníkům“.

Opačný názor by znamenal, že – aby byla zachována možnost osobní dispozice zaměstnanců se svěřenými hodnotami, bylo by třeba zboží důsledně uchovávat mimo přístup zákazníků a tím je z oběhu či obratu prakticky vyloučit, a jestliže by mělo být vystaveno v regálech, bylo by – tak řečeno – „k volnému odběru“, kde by škodu vzniklou ztrátou či odcizením – jak uvedeno výše – nesl podnikatel ze svého.

Dovolatelky tak zaměňují otázku, které hodnoty jsou hodnotami svěřenými k vyúčtování a které tedy mohou být předmětem dohody o odpovědnosti podle ustanovení § 252 zák. práce⁹³, s otázkou zproštění se odpovědnosti ve smyslu ustanovení § 252 odst. 5 zák. práce.⁹⁴

Aby totiž zaměstnanec mohl řádně hospodařit s hodnotami svěřenými zaměstnavatelem [srov. § 301 písm. d) zák. práce], musí mu zaměstnavatel kromě jiného vytvářet podmínky pro plnění jeho pracovních úkolů [srov. § 38 odst. 1 písm. a) zák. práce], přičemž tato vzájemná vazba práv a povinností se týká i vytváření přiměřených pracovních podmínek k péči o hodnoty svěřené k vyúčtování. Zaměstnavatel je povinen tyto podmínky vytvářet bez ohledu na to, zda o to zaměstnanci formálně požádali, ať již písemně nebo ústně; písemná forma upozornění na závady v pracovních podmínkách může mít za následek možnost odstoupení od dohody o odpovědnosti za svěřené hodnoty za podmínek stanovených v § 253 odst. 1 zák. práce (jak to zmiňuje soud prvního stupně). V závislosti na závažnosti zjištěných závad v pracovních podmínkách, na tom, zda zaměstnanci na závady upozornili anebo je nechávali bez povšimnutí a dovolávali se jich až ex post, lze potom uvážit, zda se zprostili povinnosti nahradit schodek zcela nebo jen zčásti. Z uvedeného vyplývá, že soudy nepochybily, jestliže za hodnoty svěřené zaměstnanci k vyúčtování považovaly též „zboží, které je vyskládáno na regálech samoobslužné prodejny“.

93 Pozn. v SR - § 185 ods. 1 ZP.

94 Pozn. v SR - § 185 ods. 2 ZP:

Vlastníctvo zverených hodnôt

V prípade hodnôt sa môže objaviť otázka, či zamestnanec môže prevziať zodpovednosť iba za hodnoty, ktoré sú vo vlastníctve zamestnávateľa. Súd dal na to odpoveď, že zodpovednosť nie je obmedzená len na hodnoty, ktoré sú vo vlastníctve zamestnávateľa.

NS ČR: 21 Cdo 4711/2017⁹⁵

Žalobca: namítá, že odvolací súd nesprávne posoudil otázku, zda schodek na svěřených hodnotách vzniká pouze tehdy, jedná-li se o svěřené hodnoty ve vlastnictví zaměstnavatele. Připomíná ustálenou judikaturu, podle níž svěřenými hodnotami jsou také například zásilky v dopravě (přepravované zboží), návratné obaly a mohou jimi být i předměty ve skladě (přístroje, nádobí, ložní prádlo, ručníky). Mohou-li být svěřenými hodnotami i zásilky v dopravě svěřené dopravcem řidiči, přičemž z povahy přepravní smlouvy je zřejmé, že dopravce nemůže být vlastníkem zasílaného zboží, neboť vlastníkem je jiná osoba, zpravidla odesílatel nebo příjemce, vyplývá z toho, že není potřebné, aby hodnoty, které zaměstnavatel svěřil zaměstnanci, byly ve vlastnictví zaměstnavatele.

V praxi sa objavuje aj otázka hmotnej zodpovednosti za veci, ktoré zamestnávateľ nemá v legálnej držbe. Časť odbornej literatúry⁹⁶ sa domnieva, že zamestnanec má hmotnú zodpovednosť aj za tieto veci a zamestnanec nemá dôvod skúmať právnu povahu (pôvod) vecí, s ktorými hospodári a poukazuje na princíp dobromyseľnosti nadobúdania vlastníckeho práva v judikatúre ústavného súdu (ÚS SR: I. ÚS 549/2015). Možno si však položiť otázku, do akej miery môže zamestnanec zodpovedať za škodu, ak vec patrí inému a zamestnávateľ ju nemá legálne (hoci je dobromyseľný), t.j. do akej miery bude zamestnanec zodpovedať za stratu veci voči zamestnávateľovi (túto stratu by si voči zamestnávateľovi najprv musela ako škodu uplatniť iná osoba a následne regresne voči zamestnancovi zamestnávateľ, pretože ak by si v konaní uplatnil právo len zamestnávateľ bez odvodu od práva tretej osoby a v súdnom konaní sa zistí, že mu vec nepatrila a nemal ju ani v legálnej držbe, nemohla mu vzniknúť škoda).

4.3.7 Obsah dohody o hmotnej zodpovednosti

Pokiaľ ide o obsah dohody o hmotnej zodpovednosti, v časti ktorá sa týka hodnôt určených na obeh a obrat, súdy sa zaoberali otázkou, akým spôsobom majú byť tieto hodnoty v dohode o hmotnej zodpovednosti vymedzené, ako konkrétne, a či sa majú presne uvádzať konkrétne hodnoty, ktoré boli zverené.

⁹⁵ Rozsudok sa týka aj zbavenia sa zamestnanca zodpovednosti pre nevytvorenie pracovných podmienok zamestnávateľom – v tejto časti viď. iná časť textu.

⁹⁶ ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 66.

NS: R 12/1976: Pre platnosť dohody o hmotnej zodpovednosti nemá podľa súdu význam ani to, či sú v tejto dohode uvedené hodnoty určené na obeh a obrat, ktoré boli zamestnancovi zverené a ktoré je povinný vyúčtovať. V princípe sa teda takouto dohodou zamestnanec zaviazuje k hmotnej zodpovednosti za veci určené na obeh a obrat, ktoré v budúcnosti prevezme.

Podľa súdu v dohode by sa malo uviesť (aspoň odkazom na pracovnú zmluvu), akú prácu a kde ju zamestnanec vykonáva.

V dohode by sa teda malo stanoviť, že zamestnanec na základe tejto dohody **preberá zodpovednosť za zverenú hodnotu – založiť zodpovednosť zamestnanca za schodok na zverených hodnotách**, t. j. zamestnanec zodpovedá za schodok na zverených hodnotách (*t. j. zodpovednosť s prezumpciou viny*), ak nepreukáže, že schodok vznikol bez jeho zavinenia. Zamestnanec má mať založenú povinnosť hodnoty vyúčtovať.

V prípade spoločnej hmotnej zodpovednosti sa musí založiť aj zodpovednosť s ďalšími osobami (na pracovisku). Napr. zamestnanec na základe tejto dohody preberá spoločnú hmotnú zodpovednosť za zverenú hodnotu (.....) spolu so zamestnancami pracujúcimi v predajni Potraviny, ulica, mesto, ktorí majú uzatvorenú dohodu o hmotnej zodpovednosti a prebrali spoločnú hmotnú zodpovednosť.

Problémom v praxi pri tejto skutočnosti je napr. to, že potravinový reťazec má v meste 10 predajní a zamestnanec je presúvaný medzi týmito predajňami. Keďže predajňa je samostatné pracovisko, pri každom preradení (hoci sa napr. miesto výkonu práce nemení, pretože je vymedzené ako obec) dochádza k zaradeniu zamestnanca do nového kolektívu – ako pracovisko so spoločnou hmotnou zodpovednosťou nemožno považovať všetkých 10 predajní spolu. Pri takejto fluktuácii je otázne, do akej miery je vôbec naplnený účel inštitútu spoločná hmotná zodpovednosť, ak zamestnanec netvorí pevnú súčasť žiadneho kolektívu a kolektív sa permanentne mení. Zároveň vzhľadom na prítomnosť zamestnanca napr. na 3 rôznych pracoviskách počas mesiaca by to znamenalo, že pri inventúre v každej predajni, kde vznikne schodok, by sa musel podieľať na jeho úhrade (a teda na základe jednej dohody o hmotnej zodpovednosti by paralelne zodpovedal za schodky v 3 predajniach hoci je zjavné, že paralelne sa zamestnanec na takýchto prevádzkach nemôže nachádzať). Z tohto hľadiska sa javí, že v takomto prípade má význam založenie len tak hmotnej zodpovednosti, kde vyúčtovanie je možné okamžite – napr. práca v pokladni – prevzatie stavu a vyúčtovanie stavu počas pracovnej zmeny.

V dohode sa môžu špecifikovať a vyčísliť zverenú hodnotu, aby bolo zreteľné, za čo zamestnanec zodpovedá, napr. finančná hotovosť vo výške, materiál v predajni podľa inventárneho súpisu tvoriaceho súčasť tejto dohody, materiál v sklade. Ale táto skutočnosť sa môže riešiť aj samostatne.

V dohode by sa malo stanoviť, **odkedy zamestnanec preberá zodpovednosť** za tieto hodnoty osobitne (napr. dňom podpisu tejto dohody alebo od určitého dátumu a potom už preberá zodpovednosť aj za budúce hodnoty).

V dohode možno vyjadriť základné **pravidlá (záväzky)**, ako **hospodáriť so zverenými hodnotami** [uvedené už vyplýva napr. z § 81 písm. e) ZP]. V dohode možno teda vyjadriť, že zamestnanec je povinný riadne hospodáriť so zverenými hodnotami odovzdanými zamestnávateľom, chrániť ich pred poškodením, zničením, stratou alebo zneužitím. Toto môže byť aj obsahom pracovnej zmluvy.

V súvislosti s obehom a obratom je dôležitá aj jeho **evidencia**, preto v dohode môže byť vyjadrená povinnosť zamestnanca viesť a predkladať poverenému zamestnancovi zamestnávateľa v stanovených lehotách potrebné doklady a výkazy (v prípade spoločnej hmotnej zodpovednosti môžu byť týmto poverení aj/iba niektorí zamestnanci).

Zamestnávateľovi zo zákona vyplýva povinnosť vytvárať zamestnancovi podmienky, ktoré mu umožnia plniť povinnosti z dohody o hmotnej zodpovednosti. Túto povinnosť možno vyjadriť aj v dohode: *Zamestnávateľ je povinný vytvoriť zamestnancovi také pracovné podmienky, ktoré mu umožnia riadne plniť povinnosti vyplývajúce z tejto dohody.*

Zamestnanec má zo zákona informačnú povinnosť, ak zistí nedostatky. Toto možno vyjadriť aj v dohode: *Ak zistí zamestnanec nedostatky, je povinný takúto skutočnosť bezodkladne písomne oznámiť zamestnávateľovi a zamestnávateľ je povinný prijať opatrenia na ich odstránenie a zabezpečenie potrebných pracovných podmienok.*

Okrem evidencie sa predpokladá aj pravidelná „kontrola“, uzatvorenie obehu a obratu v určitom období – tzv. **inventarizácia**. V dohode preto možno výslovne v súlade s § 182 ZP vyjadriť, kedy je zamestnávateľ povinný vykonať inventarizáciu.

Súdy sa vyjadrili napr. k týmto otázkam:

Uvedenie zverených hodnôt v dohode o hmotnej zodpovednosti

Podľa rozhodnutia súdov, hodnoty môžu byť v dohode uvedené všeobecne, t.j. nie doslovná konkretizácia hodnôt (napr. prevzatie sumy 1000,- eur). Zároveň však musí byť určitým spôsobom vymedzený okruh hodnôt – napr. v pokladni – peniaze, stravné lístky, darčekové poukážky, platby bankovými kartami /to však ide o prepojenie medzi vydaním dokladu a realizáciou platby a to aj platby nezávadné – t.j. ktorá nebude v budúcnosti stornovaná pre neoprávnenosť, apod.

KS Trnava: 9 Co/3/2012: neurčitosť dohody o hmotnej zodpovednosti, individuálna vs. spoločná hmotná zodpovednosť

OS: Návrh nie je dôvodný. Navrhovateľ sa domáhal zaplatenia peňažnej sumy od odporkyne titulom jej zodpovednosti za schodok na zverených hodnotách, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať. Dňa 08.08.2005 uzatvoril navrhovateľ s odporkyňou dohodu o hmotnej zodpovednosti. Zo samotnej dohody ako listinného dôkazu a zo svedeckej výpovede Ing. V. vyplýva, že ide o individuálnu dohodu o hmotnej zodpovednosti. Podľa názoru súdu na pracovisku s viacerými zamestnancami mala byť uzatvorená dohoda o spoločnej hmotnej zodpovednosti zamestnancov, uzavretie individuálnej hmotnej zodpovednosti však zákon nevyklučuje.

Na základe uzavretej dohody o hmotnej zodpovednosti mala odporkyňa prevziať tovar v sklade a v predajni a peniaze v pokladni. Pri uzatváraní dohôd o hmotnej zodpovednosti so zamestnancami navrhovateľ nevykonával inventarizácie, toto však nespôsobuje neplatnosť dohôd o hmotnej zodpovednosti.

Podľa dohody o hmotnej zodpovednosti zo dňa 08.08.2005 odporkyňa mala prevziať zodpovednosť za tovar v sklade a v predajni a peniaze v pokladnici.

Predmet dohody o hmotnej zodpovednosti nie je presne špecifikovaný, nie je možné určiť, za ktorý tovar a za ktoré peniaze zodpovedá práve odporkyňa. Z tohto pohľadu je predmet dohody o hmotnej zodpovednosti neurčitý a takýto právny úkon je neplatný.

Rovnakú dohodu o hmotnej zodpovednosti mala uzatvorenú aj pôvodne odporkyňa v 2. rade Z. M., rodená M., ktorá takisto mala zodpovedať za tovar v sklade a v predajni a za peniaze v pokladnici. Súd prvého stupňa uzatvoril, že dohoda o hmotnej zodpovednosti uzatvorená s odporkyňou je absolútne neplatná z dôvodu neurčitosti právneho úkonu.

Navrhovateľ si uplatnil v konaní svoj nárok na základe individuálne uzavretej dohody o hmotnej zodpovednosti s odporkyňou, avšak výpočet oprel o ustanovenia § 189 ods. 2 Zákonníka práce ako pri spoločnej hmotnej zodpovednosti.

Navrhovateľ v konaní nepreukázal výšku vzniknutého schodku na tovare. Vzhľadom na rozdielne výpovede svedkov je zrejmé, že inventúra nebola vykonaná riadne, napríklad nebola riadne stanovená cena niektorých výrobkov, ktoré navrhovateľ predával so zľavou a ktorá sa pri inventúre nezohľadnila. Navrhovateľ nepreukázal ani schodok na peniazoch v pokladni. Sám uviedol, že nejaký finančný obnos dávala odporkyňa Ing. V., navrhovateľ si nepamätal, koľko to bolo. Z dôvodu hospodárnosti konania súd prvého stupňa nepovažoval za nevyhnutné zisťovať presnú výšku schodku, pretože na základe

vyššie uvedeného právneho názoru odporkyňa nevznikla zodpovednosť za schodok na zverených hodnotách, pretože dohoda o hmotnej zodpovednosti je neplatná.

Odporkyňa mali byť zverené konkrétne hodnoty určené na obeh, s ktorými má ako zodpovedný zamestnanec možnosť nakladať po celý čas, pokiaľ mu je predmet zverený, čo v tomto prípade nebolo splnené (viď R 70/1972).

Konanie pred KS:

Odporca: Pri posudzovaní platnosti dohody o hmotnej zodpovednosti zistil, že ide o individuálne uzavretú dohodu o hmotnej zodpovednosti, dohody v takomto znení mali uzatvorené i ostatné zamestnankyne navrhovateľa. Z dohody o hmotnej zodpovednosti nie je dostatočne zrejmé, za ktorý tovar tá-ktorá pracovníčka zodpovedá, nie je uvedené, o ktorú predajňu sa jedná. Pri individuálnej zodpovednosti musí byť predmet dohody o hmotnej zodpovednosti zverený len jednej pracovníčke, musí byť umožnené s ním disponovať, aby mala kľúče výlučne sama, aby zabezpečila tento tovar. V prípade odporkyne sa toto však nestalo, prístup k tovaru mali všetky pracovníčky, ktorých počet sa menil. Pri odchode pracovníčok a pri príchode nových sa nerobila inventúra. Pri výpočte schodku navrhovateľ vychádzal zo zásad, platiacich pri spoločnej hmotnej zodpovednosti.

Navrhovateľ v konaní nepreukázal, že by na predajni vznikol schodok. Inventúra v predajni mala byť urobená tak, aby nevznikli pochybnosti o jej správnosti. Inventúra sa mala začať dňa 15.01.2008, kedy odporkyňa odovzdala kľúče od predajne, na druhý deň predajňu otvárali úplne cudzí ľudia. Kľúče od predajne sa nachádzali v predajni obuv. Navrhovateľ priznal v konaní, že počas inventúry bral nejaké drobnosti z predajne.

K námietke navrhovateľa, že vyhlásenie zodpovednej osoby pred začatím inventarizácie k inventarizácii vykonanej v dňoch 22. a 23.01.2007 s prebytkom podpísala, keďže súhlasila s výsledkami. Takéto vyhlásenie sa podpisovalo po skončení inventarizácie, ako to bolo zaužívané. Pokiaľ by inventúra zo dňa 15. a 16.01.2008 bola vykonaná správne, bola by podpísala vyhlásenie zodpovednej osoby v tomto prípade. Nesúhlasila však s priebehom inventarizácie ani s jeho závermi, nepodpísala ani inventarizačný záznam ani vyhlásenie.

KS: stotožnil sa s OS.

V súdnom prípade nebola preukázaná existencia predpokladov zodpovednosti odporkyne za navrhovateľom tvrdený schodok. Navrhovateľ nepreukázal objektívne zistený schodok, nepreukázal, že za tento schodok zodpovedá odporkyňa. Neboli teda preukázané predpoklady zodpovednosti za schodok na zverených hodnotách: vznik škody ako schodku, existencia platnej dohody o hmotnej zodpovednosti, zavinenie odporkyne.

NS ČR: 21 Cdo 1901/98: schodok, inventúra, vymedzenie hodnôt v dohode, budúce hodnoty, neplatnosť dohody o hmotnej zodpovednosti pre neuvedenie zverených hodnôt

Žalovaná pracovala ako vedúca podatelne a pokladne lesného závodu, uzavrela 30. 4. 1993 dohodu o hmotnej zodpovednosti za hodnoty zverené na vyúčtovanie. Pri inventúre uskutočnenej 18. 10. 1994 bol v pokladni uvedeného lesného závodu zistený schodok vo výške 205 088 Kč.

Námietka dovolateľky: nie je daná jej zodpovednosť za schodok na zverených hodnotách lebo chýba základný predpoklad tejto zodpovednosti, ktorým je platne dojednaná dohoda o hmotnej zodpovednosti. Dohoda o hmotnej zodpovednosti z 1. 3. 1985 nie je podľa odvolateľky platná, pretože neobsahuje hodnoty zverené na vyúčtovanie. Príloha k tejto dohode je podpísaná výhradne žalovanou a ani z nej nevyplýva, k akému dokladu či listine prílohu tvorí; nemôže sa preto obsahovo jednať o dohodu.

NS ČR: žalovaná, ktorá u žalobce pracovala jako vedoucí podatelny a pokladni lesního závodu ve Zbraslavi, uzavřela se žalobcem dne 1. 3. 1985 dohodu o hmotné odpovědnosti, kterou v bodě 1. převzala hmotnou odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování s tím, že rozsah převzatých hodnot je v připojeném inventárním seznamu. K dohodě o hmotné odpovědnosti byl přiložen list, v němž byly k bodu 1) uvedeny mimo jiné pokladní hotovost, výplata mezd a platů a výplata cestovních účtů.

Inventarizací provedenou ve dnech 18. 10. - 21. 10. 1994 byl v pokladně lesního závodu ve Zbraslavi zjištěn schodek na pokladní hotovosti ve výši 205 088 Kč.

Z hlediska platnosti dohody o hmotné odpovědnosti proto není významné, jakou funkci a na jakém pracovišti, popřípadě v jakém kolektivu hmotné odpovědných zaměstnanců, zaměstnanec zastává v době jejího uzavření a zda jsou tyto okolnosti v dohodě o hmotné odpovědnosti uvedeny.

Stejně tak je **pro platnost dohody** o hmotné odpovědnosti **bez významu, zda jsou v ní uvedeny hotovosti, ceniny, zboží, zásoby materiálu nebo jiné hodnoty, které byly zaměstnanci svěřeny a které je zaměstnanec povinen vyúčtovat.**

Dohoda o hmotné odpovědnosti **neomezuje odpovědnost zaměstnance jen na ty hodnoty, které mu jsou zaměstnavatelem svěřeny při uzavření této dohody.**

Dohodou o hmotné odpovědnosti přejímá zaměstnanec odpovědnost za schodek **na jakýchkoli dalších hodnotách**, které mu budou zaměstnavatelem svěřeny kdykoliv **po uzavření této dohody**, půjde-li o hodnoty, jež jsou způsobilé být předmětem dohody o hmotné odpovědnosti (tj. hodnoty, které jsou předmětem obratu nebo oběhu a s nimiž má zaměstnanec možnost nakládat po celou dobu, po kterou mu byly svěřeny).

Okolnost, že hodnoty svěřené zaměstnanci nejsou vymezeny přímo v dohodě o hmotné odpovědnosti, proto není - stejně jako okolnost, že při uzavírání dohody není provedena inventarizace těchto hodnot - na újmu platnosti dohody o hmotné odpovědnosti. V takovém případě je ale na zaměstnavateli, aby jinými důkazními prostředky prokázal, jaké hodnoty byly zaměstnanci svěřeny, jaký byl jejich stav v době, kdy je zaměstnanec převzal, a zda došlo ke škodě (ke schodku na těchto hodnotách).

V posuzovaném případě byla dohoda o hmotné odpovědnosti ... uzavřena mezi žalobcem a žalovanou písemně a obsahovala závazek žalované převzít odpovědnost za hodnoty, které jí žalobce svěřil a které je žalovaná povinna vyúčtovat; formou i obsahem tak tato dohoda odpovídala ustanovení § 176 odst. 1 a 2 zák. práce. **Okolnost, že v této dohodě o hmotné odpovědnosti nebylo uvedeno, jaké hodnoty byly žalované svěřeny, ne mohla - jak vyplývá z výše uvedeného - způsobit její neplatnost.**

Z toho důvodu nebylo pro posouzení platnosti této dohody podstatné, zda písemnost, která k ní byla přiložena a v níž byla uvedena mimo jiné pokladní hotovost, představovala vymezení hodnot, za které žalovaná převzala hmotnou odpovědnost, a zda byla součástí dohody o hmotné odpovědnosti.

NS ČR: 21 Cdo 2426/2009: Je nepochybné, že zaměstnanec může odpovídat za schodek jen na těch hodnotách, které mu zaměstnavatel svěřil a které tedy zaměstnanec převzal. Proces převzetí svěřených hodnot však není nijak formalizován, zejména není stanoveno, že působí-li na pracovišti zaměstnanci s individuální hmotnou odpovědností, že je třeba individualizovat hodnoty s nimiž bude každý přicházet do styku.

Předmětem dohody o hmotné odpovědnosti bez ohledu na to, zda jde o hmotnou odpovědnost společnou nebo individuální, je - *jak z ustanovení § 176 zák. práce vyplývá* - závazek zaměstnance, že přebírá odpovědnost za hodnoty, které mu zaměstnavatel svěřil a které je zaměstnanec povinen vyúčtovat. **Postačí proto, aby hodnoty, kterých se dohoda týká, byly v ní uvedeny obecně, tak, jak tomu bylo kupř. v posuzované věci peníze, karty, šeky, ostatní ceny** (k jinému závěru ostatně nedospívá ani žalovaná zmínovaná usnesení Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 16 Co 86/99, jak je z odůvodnění tohoto rozhodnutí patrné).

K vlastnímu převzetí těchto hodnot potom dochází v průběhu účinnosti dohody o hmotné odpovědnosti přijímáním a vydáváním peněz, karet, šeků, ostatních cenin podle běžných pravidel pokladní práce.

4.3.8 Zverenie hodnôt určených na obeh a obrat zamestnancovi

Predpokladom povinnosti vyúčtovať zverené hodnoty je aj skutočnosť, že konkrétne hodnoty boli zamestnancovi aj odovzdané. Ako uviedol vyššie **NS ČR: 21 Cdo 1901/98: Okolnost, že hodnoty svěřené zaměstnanci nejsou vymezeny přímo v dohodě o hmotné**

odpovednosti, proto není - stejně jako okolnost, že při uzavírání dohody není provedena inventarizace těchto hodnot - na újmu platnosti dohody o hmotné odpovědnosti. V takovém případě je ale na zaměstnavateli, aby jinými důkazními prostředky prokázal, jaké hodnoty byly zaměstnanci svěřeny, jaký byl jejich stav v době, kdy je zaměstnanec převzal, a zda došlo ke škodě (ke schodku na těchto hodnotách).

V praxi teda môže nastať situácia, kedy zamestnanec podpíše prevzatie konkrétnych hodnôt, a teda nie je sporné, aké hodnoty má vyúčtovať alebo situácia, kedy zamestnanec uzatvorí dohodu o hmotnej zodpovednosti alebo nastane určitý stav, kedy nie je jasné, aké hodnoty boli zamestnancovi zverené (napr. sa nevykonala inventarizácia pri uzatvorení dohody o hmotnej zodpovednosti) – za tejto situácie zamestnávateľ musí inými prostriedkami preukázať, aké hodnoty boli zamestnancovi zverené. Samotný proces „zverenia“/„prevzatia“ konkrétnych hodnôt nie je v Zákonníku práce výslovne regulovaný a nevyžaduje sa ani žiadna konkrétna forma, pričom ale § 184 ZP upravuje požiadavku na vykonanie inventarizácie ale jej nevykonanie automaticky neznamená, že nemôže vzniknúť schodok.

V niektorých prípadoch však zamestnávateľ ani nevie preukázať, že zamestnanec prevzal hodnoty.

NS SR: 5 Cdo 248/2009: nepreukázanie zverenia hodnôt

Vodič - skladník na distribučnom stredisku D. mal uzatvorenú dohodu o hmotnej zodpovednosti a podľa článku III. ods. 1 sa zaviazal zistený schodok na zverených hodnotách nahradiť v plnej výške, pokiaľ nepreukáže, že schodok čiastočne alebo celkom vznikol bez jeho zavinenia.

OS: Vzal do úvahy aj skutočnosť, že vykonaním inventarizácie tovarových zásob navrhovateľom ... na distribučnom stredisku v B., zistil navrhovateľ inventarizačné rozdiely, čím bola spôsobená navrhovateľovi škoda vo forme schodku.

KS v Bratislave: návrh zamietol. Spornou považoval skutočnosť, či hodnoty, na ktorých vznikol schodok, boli zverené odporcom, poprípade aký bol ich stav v dobe ich prevzatia odporcom a vznik schodku na týchto hodnotách.

Po doplnení dokazovania o vyjadrenie navrhovateľa, že nedisponuje s dôkazom, ktorým by preukázal prevzatie zverených hodnôt odporcom, dospel k záveru o nenaplnení predpokladov vzniku zodpovednosti odporcu za škodu titulom schodku na zverených hodnotách. Vychádzal zo záveru, že navrhovateľ nepreukázal rozhodujúcu skutočnosť, že tovar, na ktorom navrhovateľ schodok zistil formou rozdielu medzi skutočným stavom zverených hodnôt a údajmi účtovnej evidencie, odporca osobne fakticky prevzal do dispozície v súlade s čl. I ods. 2 písm. b/ Dohody o hmotnej zodpovednosti momentom potvrdenia ich prevzatia (výnosová

pokladňa - 57), v dôsledku ktorej skutočnosti odporcovi nevznikla zodpovednosť za vyúčtovanie zverených hodnôt.

NS SR: je zrejmé, že **ťažisko dovolacieho konania v prejednávanej veci spočíva v riešení otázky, či boli splnené predpoklady vzniku zodpovednosti odporcu podľa ustanovenia § 182 ods. 1 prvá veta Zákonníka práce. ...**

Táto zodpovednosť prichádza do úvahy len vtedy, ak dôjde ku škode vo forme schodku, t. j. na hodnotách (veciach) určených na obeh alebo obrat, ktoré zamestnanec prevzal. **Ide napríklad o veci, ktoré má zamestnanec v sklade, ktoré sa prepravujú, finančné prostriedky a podobne. V žiadnom prípade sem nemožno zahrnúť pracovné pomôcky a motorové vozidlo, ktoré má zamestnanec ako vodič užívať.**

Z hľadiska skutkového stavu bolo v preskúmvanej veci zistené, že odporcovi, ktorý mal s navrhovateľom uzavretú platnú dohodu o hmotnej zodpovednosti, **neboli dané do dispozície zverené hodnoty, na ktorých vznikol schodok zistený inventarizáciou.**

Keďže základnou právnou charakteristikou schodku je, že chýba hodnota, ktorú je zamestnanec povinný vyúčtovať, a v danej veci chýba moment zverenia hodnôt určených na obeh alebo obrat do dispozície odporcu, nevznikla odporcovi povinnosť vyúčtovať nezverené hodnoty.

4.3.9 Vyúčtovanie zverených hodnôt – vyúčtovanie bez inventarizácie, inventarizácia

Povinnosť vyúčtovať zverené hodnoty vyplýva z § 182 ods. 1 ZP. Vyúčtovanie znamená, že zamestnanec, ktorý prevzal hodnoty, tieto hodnoty zamestnávateľovi vyúčtuje (preukáže obeh a obrat – pohyb v prípade týchto hodnôt). Nemusí sa vyúčtovať tá istá vec – napr. získanie peňazí za predaný tovar. Dôležitá je hodnota, ktorá zodpovedá veci, pretože cena vecí sa v čase mení – 2 palety pracích práškov vie preukázať predajom 2 paliet pracích práškov za ceny, za ktoré sa mali prediť. Alebo napr. vyššie uvedené prevzatie zlata, ktoré sa spracovalo a malo sa vyúčtovať, ale k tomu nedošlo pretože došlo k odcudzeniu hodnoty (pozri **NS ČR: 21 Cdo 1205/2010**).

NS: R 33/1963 (2 Cz 10/63)

Podle vyúčtovacího závazku se zavazuje zamestnanec vést prodejnu, sklad nebo jinou provozovnu v bilanční rovnováze, což znamená, že se zavazuje převzaté zásoby zboží v každém čase vyúčtovat (tj. prokázat účetními záznamy a doklady, že skutečná hodnota zboží v době vyúčtování odpovídá součtu hodnoty zboží převzatého, resp. prokázaného při předchozí inventuře a hodnoty zboží mu dále dodaného, zmenšeného o součet hodnoty zboží prodaného, vráceného, jinak vydaného nebo řádně odepsané-

ho). Musí teda zamestnanec vždy dokázať, že v dobe vyúčtovania má prevzaté zboží, resp. peníže utržené za prevzaté zboží.

K riádnemu plneniu vyúčtovacích povinností je ovšem třeba, aby zamestnanec plnil také svoji povinnost pečovat o svěřené předměty; tato povinnost se vztahuje současně i na peníze utržené za prevzaté zboží. Podnik musí pak na druhé straně plnění této povinnosti zaměstnance také zajistit.⁹⁷

Hodnotou svěřenou k vyúčtování je pak nejen zboží, ale i peníze utržené za prodané zboží.⁹⁸ Sekundární závazek, tj. závazek zaplatit vzniklé manko, vzniká proto vždy, když došlo ke škodě na svěřených hodnotách, tj. na zboží, resp. na penězích za prodané zboží a když tato škoda se projevila po provedené inventarizaci jako schodek.

Spôsob vyúčtovania hodnôt

Vyúčtovanie sa môže diať nasledovne:

1) vyúčtovanie bez inventarizácie: Uvedené pripúšťajú aj súdy (pozri NS ČR: 3574/2011 – parkovacie lístky, NS ČR: 21 Cdo 2536/2013 – R 116/2014 – vloženie do tzv. safebagu a jeho vloženie do trezoru za splnenia určitých podmienok). Napr. zamestnanec prevezme hodnoty od zákazníka v počte kusov a tie následne odovzdá zamestnávateľovi alebo zamestnanec prevezme určitý počet parkovacích lístkov a zamestnávateľovi odovzdá tržbu /a zvyšné parkovacie lístky vráti/.

2) vyúčtovanie na základe inventarizácie.

V prípade spoločnej hmotnej zodpovednosti nejde o individuálne vyúčtovanie zverených hodnôt ale hodnoty vyúčtováva kolektív ako celok.

Nesprávne vykonanie inventarizácie, resp. jej nevykonanie je spravidla dôvodom, pre ktorý sa zamestnanec celkom alebo sčasti zbaví svojej zodpovednosti za schodok z dôvodu zodpovednosti zamestnávateľa. Zamestnávateľ však má možnosť preukázať schodok iným spôsobom.

Nemožnosť vyúčtovania hodnôt z dôvodu ich krádeže tretími osobami automaticky neznamená neexistenciu zodpovednosti zamestnanca za schodok, ale musia sa skúmať okolnosti konkrétneho prípadu (napr. vyššie manko než by zodpovedalo krádeži).

⁹⁷ V súčasnosti § 177 ods. 1 ZP.

⁹⁸ T.j. nemusí sa vyúčtovať tá istá vec.

NS SR: 2 Cdo 44/2007: Zodpovednosti sa však v žiadnom prípade nemôže (zamestnankyňa) zbaviť argumentáciou, že nikto od nej nežiadal vyúčtovanie. Skutočnosť, či zamestnávateľ si splnil alebo nespĺnil svoju povinnosť inventarizácie, ktorá sa mala vykonať pri zániku dohody o hmotnej zodpovednosti v súvislosti so skončením pracovného pomeru žalovanej 31.7.2002 (§ 183 ods. 2 a § 184 ods. 1 Zákonníka práce), nebolo právne významné. Povinnosť vyúčtovať a vrátiť T. poukážky, ktoré neboli vydané klientom zamestnávateľa mala bezpochyby splniť najneskôr pri skončení pracovného pomeru.

Súd sa zaoberal aj otázkou, **či zamestnanec môže tiež preukázať inými, než zaužívaným dôkaznými prostriedkami, že nevznikol schodok**. **NS ČR: 21 Cdo 1360/2005:** stejně jako zaměstnavatel může jinými důkaznými prostředky prokázat stav hodnot, které zaměstnanec převzal k vyúčtování, musí mít i zaměstnanec možnost vyúčtovat svěřené hodnoty nejen doklady k tomuto účelu zpravidla používanými, nýbrž kterýmikoli jinými důkazními prostředky, které jsou způsobilé průkazně nahradit chybějící doklady.).

Vyúčtovanie bez inventarizácie

NS ČR: 21 Cdo 2536/2013 (R 116/2014): zmiznutý safebag, do ktorého mali byť vložené peniaze a mal byť vhodný do trezoru, posúdenie prípustnosti tohto spôsobu vyúčtovania zverených hodnôt

Žalovaná pracovala ako zástupkyňa vedúceho predajne a ... 8. 1. 2007 uzavrela so žalobcom dohodu o hmotnej zodpovednosti, podľa ktorej prevzala hmotnú zodpovednosť za ceniny, ktoré prevzala od žalobcu. Dňa 15. 10. 2009 žalovaná prevzala od žalobcu peňažnú hotovosť vo výške 205 000, - Kč, ktorej prevzatie potvrdila svojím podpisom na súpiske č. 267624. Túto hotovosť bola povinná vložiť do tzv. safebagu a ďalej bola povinná si prizvať druhého zamestnanca, ktorý by sa s ňou na súpiske podpísal, a pred ním vhodiť safebag do vnútornej schránky trezoru. Ku vhodeniu hotovosti do vnútornej schránky trezoru stačí jeden kľúč, ktorým disponujú zástupcovia vedúceho predajne, teda aj žalovaná. K otvoreniu vnútornej schránky trezoru je však potrebný aj druhý kľúč, ktorý majú len pracovníci bezpečnostnej agentúry, ktorí safebagy z vnútornej schránky trezoru vyberajú spoločne s jedným zo zástupcov vedúceho predajne. Pri zvoze peňazí bolo zistené, že safebag č. 267624 sa vo vnútornej schránke trezore nena-chádza. Vzhľadom na to, že žalovaná nepreukázala, že safebag s peňažnou hotovosťou vhodila do trezoru, zodpovedá za vzniknutý schodok.

NS ČR: Napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena (**zda povinnosť zamestnanca vyúčtovať hotovosť, ktorá mu bola svěřena na základě dohody o odpovědnosti k ochraně hodnot svěřených zaměstnanci k vyúčtování, může být splněna uložením svěřených hodnot do zaměstnavatelem určeného prostoru, do něhož zaměstnanec po uložení hodnot nemá přístup a z něhož má hodnoty později převzít jiný zaměstnanec**).

Kontrola, ktorou se zjišťuje úplnost hodnot svěřených zaměstnanci, se provádí vyúčtováním, tj. srovnáním účetního stavu se skutečným stavem.

Vyúčtování svěřených hodnot se zpravidla děje (provádí-li se za celou účetní jednotku a týká-li se většího množství hodnot) **na základě inventarizace** (periodické, průběžné či mimořádné), jejíž postup je upraven v ustanoveních § 29 a § 30 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví.⁹⁹ Zjištění schodku na základě vyúčtování svěřených hodnot ve smyslu ustanovení § 252 zák. práce je však možné **v některých jednoduchých případech rovněž porovnáním účetního stavu vyplývajícího z dokladu, jímž zaměstnanec převzal určité hodnoty svěřené k vyúčtování, na jedné straně a na straně druhé z dokladů** (hotovostí, cenin, výdajových dokladů), jimiž zaměstnanec dokládá fyzický stav v době vyúčtování (srov. *odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2012 sp. zn. 21 Cdo 3574/2011*).

Vyúčtování svěřených hodnot může být provedeno nejen tím, že zaměstnanec hodnoty a doklady předá zaměstnavateli (jeho jinému zaměstnanci), který fyzický stav hodnot bezprostředně po jejich předání porovná se stavem účetním, **ale i jiným způsobem stanoveným zaměstnavatelem, který je způsobilý vést k závěru o tom, zda na hodnotách svěřených zaměstnanci (ne)vznikl schodek**. Takovým způsobem vyúčtování svěřených hodnot může být i jejich uložení zaměstnancem na určité místo, z něhož zaměstnavatel (jeho jiný zaměstnanec) hodnoty později převezme, a to za podmínky určených zaměstnavatelem tak, aby byla zajištěna průkaznost vyúčtování. Stanoví-li proto zaměstnavatel, že zaměstnanec je povinen vyúčtovat svěřené hodnoty tak, že je uloží do určeného prostoru, do něhož zaměstnanec po uložení hodnot nemá přístup a z něhož má hodnoty později převzít jiný zaměstnanec, a určí-li podmínky, za nichž má k uložení hodnot do určeného prostoru dojít a které zajišťují průkaznost stavu hodnot v době jejich uložení, je povinnost zaměstnance k vyúčtování svěřených hodnot splněna, jakmile tyto hodnoty opustí v souladu s postupem předepsaným zaměstnavatelem sféru jeho dispozice. **Protože tímto okamžikem končí doba, kdy má zaměstnanec možnost se svěřenými hodnotami osobně disponovat, nemůže odpovídat za schodek vzniklý na těchto hodnotách v pozdější době** (srov. § 252 odst. 1 zák. práce).

V projednávané věci: žalovaná, s níž žalobce uzavřel dohodu o odpovědnosti k ochraně hodnot svěřených jí k vyúčtování, měla podle postupu stanoveného žalobcem vhodit dne 15. 10. 2009 tzv. safebag č. 267627 s hotovostí (denní tržbou ze dne 15. 10. 2009 ve výši 205.000,- Kč), kterou převzala, do vnitřní schránky trezoru určené žalobcem k ukládání tržeb, odkud měl safebag dne 21. 10. 2009 vyzvednout zaměstnanec žalobce Z. N., který měl jeden ze dvou odlišných klíčů, jimiž bylo možné vnitřní schránku trezoru otevřít, a který měl safebag s hotovostí předat za účelem jeho odvozu zaměstnanci bezpečnostní agentury GROUP 4, jenž měl druhý klíč od vnitřní schránky trezoru. Za tohoto stavu bylo - jak vyplývá z výše uvedeného - pro závěr, zda žalovaná splnila dne 15. 10. 2009 svou povinnost k vyúčtování svěřené

99 V SR § 29 a § 30 zákona č. 431/2002 Z. z. o účetnictví.

hotovosti, potažmo pro závěr o její odpovědnosti za schodek na této hotovosti zjištěný dne 21. 10. 2009, kdy po otevření vnitřní schránky trezoru v ní nebyl safebag č. 267627 s hotovostí nalezen, významné zjištění, jaké podmínky určil žalobce žalované k odevzdání tzv. safebagu s hotovostí jeho vhozením do vnitřní schránky trezoru a zda tyto podmínky zajišťovaly průkaznost stavu hodnot v době jejich uložení do uvedeného prostoru, a tedy i průkaznost tohoto způsobu vyúčtování hodnot.

Odvolací soud se měl proto zabývat tím, zda tzv. princip čtyř očí uplatňovaný u žalobce podle jeho tvrzení při manipulaci s hotovostí měl spočívat (pouze) v přítomnosti druhého zaměstnance u vhažování safebagu do vnitřní schránky trezoru, nebo také jak uvedl žalobce v žalobě - v jeho podpisu na dokladu (výčetce), v němž žalovaná uvedla výši hotovosti vložené do safebagu, a zda součástí podmínek určených žalobcem žalované k odevzdání safebagu s hotovostí bylo i to, že vhození safebagu do vnitřní schránky trezoru měla zaznamenávat kamera, která byla podle zjištění soudů namířena na trezor.

Na základě zjištění v tomto směru se měl odvolací soud dále zaobírat tím, **zda podmínky stanovené žalobcem žalované k odevzdání safebagu s hotovostí zajišťovaly průkaznost stavu hodnot v době jejich uložení** do určeného prostoru, a případně (byl-li součástí těchto podmínek též kamerový záznam vhažování safebagu do vnitřní schránky trezoru) **tím, jaký vliv na průkaznost tohoto způsobu vyúčtování hodnot měla soudy zjištěná okolnost, že v době, kdy měl safebag s hotovostí z vnitřní schránky trezoru převzít zaměstnanec žalobce Z. N. (dne 21. 10. 2009), již nebyl záznam kamery ze dne 15. 10. 2009, kdy měla žalovaná vhodit safebag do určeného prostoru, k dispozici v důsledku jeho automatického přemazání novými záznamy po třech dnech od pořízení tohoto záznamu.**

Teprve na základě těchto podkladů by bylo možné uzavřít, zda způsob vyúčtování svěřených hodnot stanovený žalobcem byl v posuzovaném případě způsobitelný vést k závěru, že na hotovosti svěřené žalované vznikl schodek, a zda žalovaná splnila svou povinnost k vyúčtování svěřené hotovosti. Vzhledem k tomu, že odvolací soud se věci z tohoto pohledu nezabýval, nemůže být jeho závěr, že žalovaná odpovídá (byť jen zčásti) za škodu vzniklou žalobci schodkem na hotovosti svěřené žalované k vyúčtování, pro svou předčasnost správný.

Odvolacímu soudu je též třeba vytknout nesprávnost způsobu, jakým dospěl ke skutkovému zjištění, že žalovaná byla seznámena s podmínkami určenými žalobcem k odevzdávání tzv. safebagu s tržbou jeho vhozením do vnitřní schránky trezoru.

V projednávané věci soud prvního stupně dovodil, že nebylo prokázáno, že by žalovaná byla žalobcem poučena ohledně dispozice s penězi, tedy principu čtyř očí, neboť nepovažoval za věrohodné výpovědi svědků J. Š. a O. K., kteří při svém opakovaném výslechu u soudu

prvního stupně uvedli, že žalovanou osobně poučovali o principu čtyř očí. Naproti tomu odvolací soud, který s hodnocením výpovědí uvedených svědků provedeným soudem prvního stupně nesouhlasil, o stejné otázce uzavřel, že bylo prokázáno, že žalovaná byla o svých povinnostech při manipulaci s tržbou proškolená ústně jak J. Š., tak O. K. Jak již bylo výše uvedeno, odvolací soud se mohl od skutkových zjištění soudu prvního stupně odchýlit, ale toliko za podmínek uvedených mimo jiné v ustanovení § 213 odst. 2 věta za středníkem o. s. ř. (za podmínky zopakování provedených důkazů, z nichž učinil soud prvního stupně svůj skutkový závěr). Odvolací soud ale učinil svůj závěr, že žalovaná byla seznámena s podmínkami určenými žalobcem k odevzdávání tzv. safebagu s tržbou jeho vhozením do vnitřní schránky trezoru J. Š. a O. K., aniž důkazy výsledkem těchto svědků zopakoval. *Tím postupoval v rozporu s ustanovením § 213 odst. 2 věta za středníkem o. s. ř., a řízení před odvolacím soudem tak zatížil vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný;...*

NS ČR: 21 Cdo 3574/2011: iný spôsob preukázania schodku, nevykonanie inventarizácie a dopad na schodok

Žalovaný pracoval na základe pracovnej zmluvy od 21.3.2003 do 29.9.2006 ako strážnik. Dňa 21.3.2004 uzavreli účastníci dohodu o hmotnej zodpovednosti, na základe ktorej prevzal žalovaný hmotnú zodpovednosť za hodnoty zverené na vyúčtovanie, **a to najmä za hotovosť pri výbere na parkovisku v českých korunách**. V súvislosti s ochranou parkoviska v areáli Zoologickej záhrady v Prahe žalovaný *pozn. autora* prevzal **určitý počet parkovacích lístkov a vyúčtoval tržbu za nižší počet parkovacích lístkov**.

Súdy prvého a druhého stupňa zamietli žalobu. Obvodní soud pro Prahu 4 dospěl k závěru, že žalobce sice prokázal, že se žalovaným uzavřel písemnou dohodu o hmotné odpovědnosti, avšak nepodařilo se mu prokázat, že by byla provedena řádná inventura v době, kdy byl ukončen pracovní poměr se žalovaným, tzn. v září 2009, a že by byla zjištěna škoda manko, za které žalovaný odpovídá.¹⁰⁰

Žalobca: Namítal, že odvolací soud, který dospěl k závěru, že neprovedením inventarizace se žalobce dostal do důkazní nouze, nesprávně posoudil důkazní břemeno, které je v řízení povinen nést žalobce, a důkazní břemeno, které je v řízení povinen nést žalovaný. V důsledku toho dospěl odvolací soud k závěru o neunesení důkazního

¹⁰⁰Podle názoru soudu žalobce sice předložil určitý doklad o tom, že údajně bylo žalovanému předáno určité množství lístků, a také pokladní doklady o tom, že určitá finanční hotovost byla žalobci žalovaným předána, ovšem oproti tomu žalovaný popírá, že by přebíral od svědkyně paní D., manželky žalobce parkovací lístky v tom množství, které je uváděno, a z jeho tvrzení je patrné i to, že lístky měly být předávány v době, kdy žalovaný neměl na tomto parkovišti denní ani noční službu, a rovněž nelze přehlédnout, že pokladní doklady, které byly předloženy, jsou sice dokladem o přebírání peněz, ale není to doklad o tom, že peníze předávala určitá osoba, když je zde pouze podpis paní D.. Předešlým však podle názoru soudu prvního stupně zde chybí základní doklad o prokázání vzniklé škody, a to inventarizace, která nebyla prováděna v době, kdy došlo ke vzniku dohody o hmotné odpovědnosti ani v době, kdy žalovaný ukončil pracovní poměr, a nebylo provedeno vyúčtování všech parkovacích lístků.

břemene ze strany žalobce, a to navzdory skutečnosti, že z výpovědi svědkyně D. zcela jednoznačně vyplývá, jakým způsobem bylo vyúčtovávání předaných parkovacích lístků prováděno. Za této situace podle názoru dovolatele již důkazní břemeno a břemeno tvrzení tížilo žalovaného, který byl povinen tvrdit a prokázat, že parkovací lístky nepřevzal a že schodek vznikl zčásti nebo zcela bez jeho zavinění, což ovšem nic takového žalovaný netvrdil ani neprokazoval.

NS ČR: V posuzované věci řešil odvolací soud jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku mimo jiné právní otázku výkladu *ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce*¹⁰¹ z hlediska toho, **jakými způsoby může být zjišťován schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat.**

...Zákoník práce v ustanovení *§ 176 odst. 1 zák. práce* formou demonstrativního výčtu uvádí hodnoty, kterých se má odpovědnost za schodek týkat. Jsou to hotovosti, ceniny, zboží, zásoby materiálu nebo jiné hodnoty, které jsou předmětem oběhu nebo obratu. Jde-li o vydávání cenin a přijímání peněz za tyto ceniny, může se týkat zvýšená odpovědnost například zaměstnanců ve spojích, prodavačů losů nebo vstupenek do divadel, kin či na jiné kulturní akce, zaměstnanců, jimž jsou za účelem plnění pracovních povinností poskytovány poukázky na pohonné hmoty, **nebo také jako v případě žalovaného v projednávané věci - zaměstnanců zajišťujících v rámci ostrahy parkovišť výběr hotovosti za parkovací lístky.**

Kontrola, kterou se zjišťuje úplnost hodnot svěřených zaměstnanci, se provádí vyúčtováním, tj. srovnáním účetního stavu se skutečným stavem.

Schodek ve smyslu ustanovení *§ 176 odst. 1 zák. práce*, zjištěný touto kontrolou, pak vyjadřuje skutečnost, že chybí hodnoty, které se hmotně odpovědný zaměstnanec zavázal vyúčtovat. Rozumí se jím rozdíl mezi skutečným stavem svěřených hodnot, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, a mezi údaji účetní evidence, o který je skutečný stav nižší než účetní stav, nevylučuje ani schodky na finančních prostředcích (srov. Stanovisko k uplatňování ustanovení zákoníku práce o odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1976, pod č. 12).

Schodek bývá zpravidla zjišťován inventarizací (fyzickou inventurou u majetku hmotné povahy, popřípadě nehmotné povahy, nebo dokladovou inventurou u závazků a u ostatních složek majetku, u nichž nelze provést inventuru fyzickou) jako inventarizační rozdíl mezi stavem majetku a závazků v účetnictví a skutečným (nižším) stavem majetku a závazků (srov. *§ 29 a § 30 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění účinném do 31.12.2006*).

101 V SR § 182 ZP.

Inventarizace se obvykle provádí při uzavření dohody o hmotné odpovědnosti, při jejím zániku, při převedení zaměstnance na jinou práci nebo na jiné pracoviště, při jeho přeložení a při skončení pracovního poměru (srov. § 31 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony, ve znění účinném do 31.12.2006).

Odvolačímu soudu lze přisvědčit, **není-li schodek zjištěn (prokázán) inventarizací, neznamená to bez dalšího, že by zaměstnavatel neměl proti odpovědnému zaměstnanci nárok na náhradu škody podle ustanovení § 176 zák. práce**; zaměstnavatel však musí, má-li být jeho žaloba úspěšná, **jinými důkazními prostředky prokázat stav hodnot, které zaměstnanec převzal k vyúčtování, a skutečnost, že došlo ke škodě (schodku) na svěřených hodnotách** (srov. např. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3.5.2007 sp. zn. 21 Cdo 920/2006, uveřejněného pod poř. č. 132 v časopise Soudní judikatura, ročník 2007).

Vyúčtování svěřených hodnot se zpravidla děje (provádí-li se za celou účetní jednotku a týká-li se většího množství hodnot) na základě inventarizace (periodické, průběžné či mimořádné), jejíž postup je upraven v ustanovení § 29 a § 30 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

Zjištění schodku na základě vyúčtování svěřených hodnot ve smyslu ustanovení § 176 zák. práce je však možné v některých jednoduchých případech rovněž porovnáním účetního stavu vyplývajícího z dokladu, jímž zaměstnanec převzal určité hodnoty svěřené k vyúčtování na jedné straně, a na straně druhé z dokladů (hotovostí, cenin, výdajových dokladů), jimiž zaměstnanec dokládá fyzický stav v době vyúčtování. Může jít například o určité druhy jednoduchých cenin (kupř. poukázky na pohonné hmoty, divadelní vstupenky, jízdenky, parkovací lístky apod.), které hmotně odpovědný zaměstnanec prokazatelně převzal. Vyúčtování těchto hodnot, které byly zaměstnanci svěřeny, v množství a hodnotě, kterou potvrdil svým podpisem, pak **spočívá v porovnání hodnoty převzatých cenin a hodnoty vyúčtované hotovosti, popř. hodnoty nespotřebovaných cenin.** Případný schodek na svěřených ceninách se po vyúčtování rovněž projeví jako inventarizační rozdíl mezi (vyšším) účetním stavem a zjištěnou skutečností.

Uvedené vztaheno na posuzovanou věc znamená, že žalovaný, který u žalobce pracoval jako strážný a na základě dohody ze dne 21.3.2004 převzal hmotnou odpovědnost za hodnoty svěřené k vyúčtování, byl povinen v souvislosti s výkonem sjednané práce (ostrahou parkoviště) přijaté hodnoty (parkovací lístky) následně vyúčtovat. Prokazatelně zjištěný stav hodnot (parkovacích lístků), které žalovaný převzal k vyúčtování, na straně jedné a stav hodnot (vybrané finanční hotovosti, příp. nespotřebovaných parkovacích lístků), které žalovaný žalobci vyúčtoval, na straně druhé, je nepochybně předpokladem k tomu, aby mohl být stanoven rozdíl mezi účetním stavem a skutečným (fyzickým) stavem. Zjednodušeně řečeno, jde o postup má dáti dal.

Okruh dôkazů, ktoré mohou být podkladem pro tato zjištění, není ničím předem omezen. Důkazem o účetním stavu svěřených hodnot může být také listina, z níž by bylo patrné, že žalovaný v daném okamžiku převzal oproti podpisu určité množství parkovacích lístků v odpovídající hodnotě. Vyúčtování těchto svěřených hodnot se pak může stát (vedle toho, že budou vráceny nespotřebované parkovací lístky) na základě předložených příjmových dokladů, ze kterých by vyplývalo, že žalovaný předal žalobci určitou finanční hotovost jako tržbu za parkovací lístky, provázené v případě nejasností vysvětlením těch, kteří uvedené doklady vyhotovili, popřípadě ke vzniku těchto dokladů a k jejich obsahu mají konkrétní poznatky.

K vyúčtování není zapotřebí - jak se odvolací soud mylně domnívá aby vedle příjmu určitých finančních prostředků, musel zaměstnavatel navíc provést nějaký další formalizovaný postup.

Inventarizácia

Inventarizácia je určitý súpis stavu zverených hotovostí, cenín, tovaru, zásob materiálu alebo iných hodnôt určených na obeh alebo obrat, ktoré sa zverujú na základe dohody o hmotnej zodpovednosti alebo ktoré sa vyúčtovávajú. Na začiatku, t. j. pri uzatváraní dohody o hmotnej zodpovednosti, je potrebné určiť **východiskový stav**. V čase inventarizácie je potrebné zistiť **aktuálny stav** hodnôt zverených na obeh a obrat v danom okamihu a či zmeny, ku ktorým došlo (obeh a obrat), možno preukázať, zjednodušene, či nevznikol schodok (manko). *K inventarizácii: pozri § 29 a § 30 zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve*. Konkrétny spôsob uskutočnenia inventarizácie závisí prípad od prípadu, t.j. o aké hodnoty ide (napr. zistenie stavu tovaru prepočítaním, premeraním, prevážaním, apod.).^{102 103}

102 Inventúrou sa rozumie zistenie skutočného stavu, súpis všetkých zverených hodnôt (napríklad zistenie stavu tovaru prepočítaním, premeraním, prevážaním, apod.) a porovnanie s účtovným stavom. TEJKAL, J.: *Zákonník práce v otázkách a odpovediach* (1968), str. 210.

103 Obrana zamestnanca v kontexte inventarizácie smeruje k vykonaniu inventarizácie v rozpore so zákonom – inventarizačný súpis neobsahuje náležitosti, je nepreukázateľný, nespracovala ho osoba k tomu určená, nie je podpísaný. V tejto súvislosti BĚLINA - DRÁPAL a kol.: *Zákonník práce. Komentář* (2012), str. 945 uvádza, že „oproti tomu je z povahy veci zřejmé, že inventarizačný výsledek, ktorého podkladem boli inventarizačné súpisy obsahujúce všetky náležitosti (a išlo teda o „preukázateľné účtovné záznamy“), nie je možné úspešne spochybnit' požiadavkou na opakovanie inventarizácie, pretože preverit' vecnú správnosť inventúrnych súpisov by bolo možné jedine vtedy, keď by fyzický stav majetku zostal od vykonania fyzickej inventúry do novej fyzickej inventúry bez akejkoľvek zmeny. Vzhľadom k tomu však, že po vykonanej inventúre v praxi začína znovu bežná prevádzka so všetkými zmenami v množstve hotovostí, cenín, tovaru, zásob, materiálu alebo iných hodnôt určených k obehu, je „zopakovanie“ fyzickej inventúry nemožné.“

§ 29 a § 30 zákona o účtovníctve**INVENTARIZÁCIA**

§ 29

(1) Inventarizáciu overuje účtovná jednotka, či stav majetku, záväzkov a rozdielu majetku a záväzkov v účtovníctve zodpovedá skutočnosti.

(2) Inventarizáciu účtovná jednotka vykonáva ku dňu, ku ktorému zostavuje riadnu alebo mimoriadnu účtovnú závierku. Účtovná jednotka pre potreby zostavenia priebežnej účtovnej závierky vykonáva inventarizáciu len na účely vyjadrenia ocenenia podľa § 26 ods. 3. Ustanovenia o vykonávaní inventarizácií podľa osobitných predpisov⁴⁵) nie sú týmto dotknuté.

(3) Pri hmotnom majetku okrem zásob a peňažných prostriedkov v hotovosti môže účtovná jednotka vykonať inventarizáciu v inej lehote, ako je ustanovená v odseku 2, ktorá však nesmie prekročiť štyri roky. Peňažné prostriedky v hotovosti musí účtovná jednotka inventarizovať ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka.

§ 30

(1) Skutočný stav majetku, záväzkov a rozdielu majetku a záväzkov sa zisťuje inventúrou. Pri majetku hmotnej povahy a nehmotnej povahy sa skutočný stav zisťuje fyzickou inventúrou; pri záväzkoch, rozdiel majetku a záväzkov a pri tých druhoch majetku, pri ktorých nemožno vykonať fyzickú inventúru, sa skutočný stav zisťuje dokladovou inventúrou; ak je to možné, používa sa kombinácia fyzickej a dokladovej inventúry.

(2) **Inventúrny súpis** je účtovný záznam, ktorý zabezpečuje preukázateľnosť účtovníctva (§ 8 ods. 4). Inventúrny súpis musí obsahovať tieto údaje:

- obchodné meno alebo názov účtovnej jednotky; právnické osoby uvedú sídlo, fyzické osoby bydlisko a miesto podnikania, ak sa líši od miesta bydliska,
- deň začatia inventúry, deň, ku ktorému bola inventúra vykonaná, a deň skončenia inventúry,
- stav majetku s uvedením jednotiek množstva a ceny podľa § 25,
- miesto uloženia majetku,
- meno, priezvisko a podpisový záznam hmotne zodpovednej osoby alebo zodpovednej osoby za príslušný druh majetku,
- zoznam záväzkov a ich ocenenie podľa § 25,
- zoznam skutočného stavu rozdielu majetku a záväzkov,
- odporúčania na posúdenie reálnosti ocenenia majetku a záväzkov k dátumu, ku ktorému sa účtovná závierka zostavuje, zistené pri vykonávaní inventúry na účely úpravy ocenenia majetku a záväzkov podľa § 26 a 27, ak sú takéto skutočnosti známe osobám, ktoré vykonali inventúru,
- meno, priezvisko a podpisový záznam osôb zodpovedných za zistenie skutočného stavu majetku, záväzkov a rozdielu majetku a záväzkov,
- poznámky.

(3) Stav majetku, záväzkov, rozdielu majetku a záväzkov v inventúrnych súpisoch sa porovnáva so stavom majetku, záväzkov a rozdielu majetku a záväzkov v účtovníctve a výsledky porovnania sa uvedú v inventarizačnom zápise. **Inventarizačný zápis** je účtovný záznam, ktorým sa preukazuje vecná správnosť účtovníctva a ktorý musí obsahovať

- obchodné meno alebo názov účtovnej jednotky; právnické osoby uvedú sídlo, fyzické osoby bydlisko a miesto podnikania, ak sa líši od miesta bydliska,
- výsledky vyplývajúce z porovnania skutočného stavu majetku, záväzkov a rozdielu majetku a záväzkov s účtovným stavom,
- výsledky vyplývajúce z posúdenia reálnosti ocenenia majetku a záväzkov podľa § 26 a 27,
- meno, priezvisko a podpisový záznam osoby alebo osôb zodpovedných za vykonanie inventarizácie v účtovnej jednotke.

(4) Fyzickú inventúru hmotného majetku okrem zásob, ktorú nemožno vykonať ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, možno vykonávať v priebehu posledných troch mesiacov účtovného obdobia, prípadne v prvom mesiaci nasledujúceho účtovného obdobia. Fyzickú inventúru zásob môže účtovná jednotka vykonávať kedykoľvek v priebehu účtovného obdobia. Pritom sa musí preukázať stav hmotného majetku ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, údajmi fyzickej inventúry upravenými o prírastky a úbytky uvedeného majetku za dobu od skončenia fyzickej inventúry do konca účtovného obdobia, prípadne za dobu od začiatku nasledujúceho účtovného obdobia do dňa skončenia fyzickej inventúry v prvom mesiaci tohto účtovného obdobia.

(5) **Inventarizačný rozdiel** môže mať dvojaký charakter, a to

- manko**, ak zistený skutočný stav je nižší ako stav v účtovníctve a ak ho nemožno preukázať účtovným záznamom; pri peňažných prostriedkoch a ceninách sa označuje ako schodok,
- prebytok**, ak zistený skutočný stav je vyšší ako stav v účtovníctve a ak ho nemožno preukázať účtovným záznamom.

(6) **Rozdiely vyplývajúce z úpravy ocenenia podľa § 26 a 27 sa neposudzujú ako inventarizačné rozdiely.**

(7) Inventarizačný rozdiel zaúčtuje účtovná jednotka do účtovného obdobia, za ktoré sa inventarizáciou overuje stav majetku, záväzkov a rozdielu majetku a záväzkov.

Zákonník práce stanovuje povinnosť vykonať inventarizáciu vo vybraných prípadoch pri individuálnej (§ 184 ods. 1) a pri spoločnej hmotnej zodpovednosti (§ 184 ods. 2).

Inventarizácia sa má vykonať iba v prípade platného odstúpenia od dohody o hmotnej zodpovednosti.¹⁰⁴

V dohode o hmotnej zodpovednosti sa môžu dohodnúť aj ďalšie dôvody inventarizácie (samotné ustanovenie sa týka iba povinnosti vykonania inventarizácie, ale nie normou, ktorá by inventarizáciu obmedzovala len na tieto situácie, t.j. možná je aj dohoda na ďalších prípadoch, prípadne sa vykoná aj mimoriadna inventarizácia z dôvodu zistenia istých skutočností).

Povinnosť vykonania inventarizácie podľa Zákonníka práce

Individuálna hmotná zodpovednosť:

- 1) pri uzatvorení dohody o hmotnej zodpovednosti /pozn. treba čítať aj v spojení s vyššie uvedeným rozlíšením medzi uzatvorením-platnosťou a účinnosťou dohody/,
- 2) pri jej zániku /zaniká odstúpením od nej/,
- 3) pri preradení zamestnanca na inú prácu alebo na iné pracovisko /súvisí so zmenou druhu práce a so zmenou pracoviska bez zmeny miesta výkonu práce/,
- 4) pri jeho preložení /súvisí so zmenou miesta výkonu práce/¹⁰⁵
- 5) pri skončení pracovného pomeru /tu tiež dohoda o hmotnej zodpovednosti zaniká/.

Spoločná hmotná zodpovednosť:

- 1) pri uzatvorení dohôd o hmotnej zodpovednosti so všetkými spoločne zodpovednými zamestnancami, /t.j. pri zmenách v kolektíve sa nemusí vykonať, ak o to nepožiadal zamestnanec/
- 2) pri skončení všetkých týchto dohôd,
- 3) pri preradení na inú prácu alebo preložení všetkých spoločne zodpovedných zamestnancov,
- 4) pri zmene vo funkcii vedúceho alebo jeho zástupcu,¹⁰⁶
- 5) na žiadosť ktoréhokoľvek zo spoločne zodpovedných zamestnancov pri zmene v ich kolektíve /t.j. ak sa nemení vedúci ani zástupca ale jeden zo zamestnancov o to požiadal/,
- 6) pri odstúpení niektorého z nich od dohody o hmotnej zodpovednosti.¹⁰⁷

¹⁰⁴Pozri aj FREUND, M.: Sprievodca pracovným právom (1983), str. 168.

¹⁰⁵Napr. zrušený zákon č. 65/1965 Zb. v § 38 ods. 3: „Preložiť zamestnanca na výkon práce do iného miesta, než bolo dojednané v pracovnej zmluve, možno iba s jeho súhlasom a v rámci zamestnávateľa, pokiaľ to nevyhnutne vyžaduje jeho prevádzková potreba.“. Súčasný Zákonník práce už inštitút preloženia neobsahuje.

¹⁰⁶Pojem Zákonník práce nevymedzuje, vyplýva z dohody o hmotnej zodpovednosti (zamestnanec sa „ustanoví“ do funkcie zástupcu“).

¹⁰⁷Ak zamestnanec využije možnosť odstúpenia pri individuálnej hmotnej zodpovednosti: 1) ak sa preraduje na inú prácu (súvisí s druhom práce), 2) zaraďuje na iné pracovisko (súvisí so zmenou pracoviska), 3) prekladá (súvisí so zmenou miesta výkonu práce) alebo 4) ak zamestnávateľ v čase do jedného mesiaca po tom, čo dostal jeho písomné upozornenie, neodstráni nedostatky v pracovných podmienkach, ktoré bránia riadnemu hospodáreniu so zverenými hodnotami + navyše pri spoločnej hmotnej zodpovednosti /v kontexte zmeny na jeho pracovisku/: 1) ak je na pracovisko zaradený iný zamestnanec alebo 2) ustanovený iný vedúci, 3) prípadne jeho zástupca.

Pokiaľ ide o inventarizáciu platia **dve pravidlá** (§ 184 ods. 3 a 4 ZP):

Ak zamestnanec **so spoločnou hmotnou zodpovednosťou**¹⁰⁸, ktorého pracovný pomer sa skončil alebo ktorý bol preradený na inú prácu alebo iné pracovisko, alebo bol preložený, zároveň nepožiadá o vykonanie inventarizácie,¹⁰⁹ zodpovedá za prípadný schodok¹¹⁰ zistený najbližšou inventarizáciou na jeho predchádzajúcom pracovisku. **Poznámka:** *Musí sa teda vyvíňovať. V praxi niekedy zamestnanec uvedie aj to, že napr. na pracovisku odpracoval 5 dní, ale inventarizácia sa uskutočňovala za dva mesiace a hoci sa použilo pravidlo výpočtu podľa § 189 ZP, jeho zodpovednosť nemôže existovať v takom rozsahu – viď. k tomu aj rozhodnutia súdov ďalej v texte.* Ak však zamestnávateľ dostane takúto žiadosť a neuskutoční inventarizáciu (nevyhovie žiadosti) takáto zodpovednosť nie je daná (je daná len do skončenia pracovného pomeru).¹¹¹ Dôkazné bremeno je na zamestnávateľovi, aby preukázal že schodok vznikol v tej časti inventarizačného obdobia, keď bol zamestnanec na pracovisku ešte prítomný.¹¹²

Ak zamestnanec, ktorý sa **zaraďuje na pracovisko, kde pracujú zamestnanci so spoločnou hmotnou zodpovednosťou** (t. j. aj sám sa stáva na základe dohody spoločne hmotne zodpovedným), zároveň nepožiadá o vykonanie inventarizácie, zodpovedá, ak od dohody o hmotnej zodpovednosti neodstúpil, za prípadný schodok zistený najbližšou inventarizáciou.

Zákonník práce nevymedzuje formálne náležitosti žiadosti ani obsahové náležitosti. Je vhodné o vykonanie inventarizácie žiadať písomne alebo iným preukázateľným spôsobom. V žiadosti majú byť uvedené dôvody, prečo sa žiada o vykonanie inventarizácie (zmena v kolektíve). Zamestnanec má právo žiadať o inventarizáciu aj vtedy, ak to zamestnávateľovi vyplýva zo zákona. Týmto mu pripomína jeho povinnosť a posilňuje aj svoje postavenie.

Prítomnosť zamestnanca pri inventarizácii

Zákonník práce nevyžaduje, aby zamestnanec bol prítomný pri inventarizácii. Priamo túto povinnosť zamestnávateľovi neprikazuje ani priamo toto právo zamestnancovi nedáva.

¹⁰⁸Nie je to teda možné použiť pri individuálnej hmotnej zodpovednosti.

¹⁰⁹Formu zákon nepredpisuje, ale z hľadiska preukázateľnosti je vhodné žiadať písomne a nechať si aj potvrdiť podanie takejto písomnej žiadosti. Žiadosť sa má podať tej osobe, ktorá je za tieto skutočnosti u zamestnávateľa zodpovedná, resp. priamo zamestnávateľovi, ktorý ju potom posunie.

¹¹⁰Uvedené býva označované aj ako „*právna fikcia zodpovednosti*“. ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 76. Dá sa však polemizovať, či ide o právnu fikciu alebo právnu domnienku. Hoci zákon nepripája spojenie „*ak nepreukáže inak*“, možnosť preukázať inak zamestnanec vždy má s poukazom na vyvíňovanie sa a to aj s ohľadom na zavinenie iných osôb.

¹¹¹Pozri aj TEJKAL, J.: Zákonník práce v otázkách a odpovediach (1968), str. 210.

¹¹²BĚLINA - DRÁPAL a kol.: Zákonník práce. Komentár (2012), str. 946.

NS ČR: 21 Cdo 2942/2000: na fyzickej inventúre (vykonávanie inventúrnych súpisov) nemusí byť hmotne zodpovedný zamestnanec prítomný; ak však inventúrne súpisov neboli podpísané osobou zodpovednou za vykonanie inventarizácie, je nepreukazná celá inventarizácia, ktorá z takýchto súpisov vychádzala. **NS ČR: 21 Cdo 1358/2002:** Zo žiadneho zákonného ustanovení neplyne, že by fyzické inventúre (provádění inventurních soupisů) musel byť obligatorne prítomen hmotne zodpovedný pracovník; neprítomnosť hmotne zodpovedného pracovníka pri zisťovaní skutočných stavů majetku a záväzků môže mať s hľadiskom na okolnosti prípadu význam z hľadiska hodnotení průkaznosti a věrohodnosti inventurních soupisů jako důkazu *ve smyslu § 132 o.s.ř.*, tato neprítomnosť sama o sobě však nečiní fyzickou inventuru ani inventarizaci neprůkaznou.

Preukaznosť inventarizácie a súlad so zákonom

Inventarizácia musí byť vykonaná v súlade so zákonom č. 431/2002 Z. z. Z hľadiska pracovného práva je dôležité, aby inventarizácia bola preukazná (preukázateľná).

KS Trenčín: 5 Co/311/2013: vykonanie inventarizácie v rozpore so zákonom, nie je dôležité, či je takáto inventarizácia podpísaná, neunesenie dôkazného bremena o schodku zamestnávateľom

Odporca bol v určitom období inventarizačného obdobia, t.j. od 07.01.2002 do 07.12.2002 zamestnancom právneho predchodcu navrhovateľa s miestom výkonu práce v maloobchodnej prevádzke v Trenčíne s tým, že so svojim zamestnávateľom uzatvoril dohodu o hmotnej zodpovednosti. V konaní bolo preukázané predloženým zápisom o inventarizácii, že právny predchodca navrhovateľa vykonal v dňoch 07.08. až 08.12.2002 v predajni v Trenčíne, v ktorej pracoval odporca mimoriadnu inventarizáciu za inventarizačné obdobie od 01.07.2002 do 07.12.2002. Navrhovateľ súdu na preukázanie existencie schodku za uvedené inventarizačné obdobie predložil zápis o priebehu a výsledku inventarizácie a inventúrne súpisov. Uvedené súpisov však nezodpovedajú požiadavkám uvedeným v § 30 ods. 1 zák.č. 563/91 Zb..¹¹³ /pozn. autora súd potom vymenúva nedostatky v súpisoch/

Pre závažnosť a množstvo uvedených nedostatkov inventúrnych súpisov, dospel k záveru, že tieto neboli vyhotovené v súlade s ustanoveniami Zákona o účtovníctve a preto samé o sebe nie sú dôkazom, ktorý preukazoval správnosť vykonania inventarizácie a teda nepreukazuje ani vznik a výšku schodku, ktorý mal byť pri predmetnej inventarizácii zistený. **Je samozrejmé, že vznik a výšku schodku môže navrhovateľ preukazovať okrem inventúrnych súpisov aj inými dôkaznými prostriedkami**, napr. výsluchom osôb zodpovedných za inventarizáciu; osôb, ktoré zodpovedali za zistenie skutočného stavu zásob a podobne, avšak navrhovateľ žiadne takéto dokazovanie súdu nenavrhol vykonať.

¹¹³V súčasnosti zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve.

KS: Súd prvého stupňa správne použil zákonné ustanovenia platné a účinné v rozhodnom čase, ... a stotožnil sa so skutkovými i právnymi závermi súdu prvého stupňa.

Súd prvého stupňa v prejednávanej veci založil svoje zamietavé rozhodnutie na tom skutkovom základe, že navrhovateľ neuniesol dôkazné bremeno a nepreukázal okrem uzavretia platnej dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti aj vznik samotného schodku, t.z. dôkazy, ktoré predložil navrhovateľ v konaní na preukázanie svojich tvrdení neboli dostatočné.

Súd prvého stupňa sa dôsledne zaoberal vykonanou inventarizáciou a po jej preskúmaní dospel k záveru, že táto obsahuje nesprávnu účtovnú evidenciu v zmysle jednotlivých ustanovení zák.č. 563/91 Zb. o účtovníctve a na tomto zistenom stave **ne-môže nič meniť ani tá skutočnosť ako namietal v konečnom dôsledku vo svojom odvolaní navrhovateľ, že jednotlivé zodpovedné osoby podpísali samotný priebeh inventarizácie, túto nenamietali a súhlasili s ňou.**

Preto bol v celom rozsahu správny záver súdu prvého stupňa, ktorý uviedol, že **bolo na navrhovateľovi, aby preukázal vznik škody, teda schodku inými dôkaznými prostriedkami**, pretože tento preukazoval vznik schodku predloženými dokladmi z vykonanej inventarizácie a za tohto stavu je potom potrebné konštatovať, že pokiaľ táto inventarizácia nebola vykonaná v súlade so zákonom, navrhovateľ neuniesol dôkazné bremeno a nepreukázal vznik schodku na zverených hodnotách.

Určiť výšku schodku býva v niektorých prípadoch náročné. Preto je dôležité dbať na správnosť vyhodnotenia inventúry. V prípade pochybnosti o jej správnosti treba zisťovať, či sa inventarizácia vykonala spôsobom zodpovedajúcemu Zákonom o účtovníctve, čím sa súd prvého stupňa dôsledne riadil. Samotné skúmanie správnosti inventárnych súpisov (a to aj za stavu, kedy tieto neboli namietané odporcom) patrí k základným povinnostiam súdu s prihliadnutím na obsah prejednávaneho nároku. Okrem toho, takéto skúmanie si vyžaduje aj ochranu zamestnanca, ako slabšej strany v spore, ktorú ochranu sudy musia poskytnúť pre spravodlivé vyváženie týchto vzťahov.

NS ČR: 21 Cdo 1358/2002: preukaznosť inventarizácie, neprítomnosť zamestnankyne pri fyzickej inventúre (ale podpísala ju) a nepodpísanie inventarizácie osobou, ktorá ju vykonala

Žalovaná (predavačka v stánku „s predajom tlačovín, tabakových výrobkov a pod.“) uzavrela tiež dohodu o hmotnej zodpovednosti. Dňa 20.11.1993 žalovaná nahlásila na Políciu ČR vykradnutie stánku a odcudzenie tržby a tovaru v hodnote 20 500,- Kč. Dňa 23.11.1993 bola potom na stánku vykonaná inventúra, pri ktorej bol zistený schodok na zverených hodnotách vo výške 92 012,50 Kč. Žalovaná dňa 23.11.1993 odovzdala stánok inej pracovníčke a zistený schodok odmietla uhradiť.

NS ČR: V posuzovaném případě byl žalované předán k vyúčtování majetek hmotné povahy. Provedení fyzické inventury je ohledně tohoto majetku základním předpokladem k tomu, aby mohl být zjištěn stav hodnot, které pracovník převzal k vyúčtování, a stav hodnot, které pracovník zaměstnavateli vyúčtoval, a aby mohl být stanoven inventarizační rozdíl mezi stavem majetku a závazků v účetnictví a skutečným stavem majetku a závazků. Stavy majetku (hodnot) se zaznamenávají v inventurních soupisech, u nichž zákon jako jejich formální náležitost požaduje, aby byly podepsány osobou odpovědnou za provedení inventarizace.

Zo žádného zákonného ustanovení neplyne, že by fyzické inventuře (provádění inventurních soupisů) musel být obligatorně přítomen hmotně odpovědný pracovník; nepřítomnost hmotně odpovědného pracovníka při zjišťování skutečných stavů majetku a závazků může mít s ohledem na okolnosti případu význam z hlediska hodnocení průkaznosti a věrohodnosti inventurních soupisů jako důkazu *ve smyslu § 132 o.s.ř.*, tato nepřítomnost sama o sobě však nečiní fyzickou inventuru ani inventarizaci neprůkaznou.

Požadavek, aby inventurní soupisy byly podepsány osobou odpovědnou za provedení inventarizace, představuje za této situace jediný průkaz toho, že fyzická inventura byla skutečně provedena a jaký byl její výsledek. V případě, že inventurní soupisy nebyly podepsány osobou odpovědnou za provedení inventarizace, je třeba z ustanovení § 30 odst.1 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, dovodit, že je neprůkazná celá inventarizace, která z takových soupisů vycházela.

V projednávané věci bylo zjištěno, že inventarizační soupisy, vyhotovené při inventarizaci provedené ke dni 23.11.1993, nebyly podepsány osobou, odpovědnou za provedení inventarizace; okolnost, že byly podepsány žalovanou a pracovnící žalobkyně, která od žalované stánek převzala, uvedený nedostatek inventarizačních soupisů nemohou odstranit.

Za této situace proto nemůže být správný názor odvolacího soudu, podle kterého nedostatek podpisu osoby odpovědné za provedení inventarizace na inventarizačních soupisech nepostačuje k tomu, aby „inventura byla prohlášena za neprůkaznou“. Uvedený nedostatek ve skutečnosti způsobil neprůkaznost celé inventarizace a bylo tedy ... na žalobkyni, aby prokázala vznik škody (schodku) jinými důkazními prostředky.

O výši schodku na svěřených hodnotách vypracoval znalec Ing. V. Z. za řízení před soudem prvního stupně znalecký posudek, v němž schodek vyčíslil ve výši 81.493,38 Kč. Při zpracování posudku vycházel z dokladů, předložených žalobkyní (žalovaná žádná vlastní podklady nepředložila a podle svého tvrzení je ani nemá v držení), a svůj závěr

založil - jak vyplývá z obsahu posudku - na předpokladu, že „výchozí stav zásob zboží na stánku byl nulový“, a na tom, že jednotlivé podpisy žalované na dodacích listech „firmy 7. a Z.“ jsou pravé a budou žalovanou „akceptovány“, že jednotlivé údaje dodacích listů „vlastní firmy Z.“ jsou pravdivé a že údaje o odvedených tržbách jsou pravdivé a úplné.

O tom, jaký byl „výchozí stav zásob zboží na stánku“, tedy jaké hodnoty převzala žalovaná k vyúčtování dne 18.6.1993, kdy začala na stánku pracovat, uvedly účastnice rozdílná tvrzení. Oproti tvrzení žalobkyně, že předávací inventura nebyla provedena, neboť stav zboží na stánku byl „nulový“, žalovaná uvedla (srov. například její výpověď před soudem prvního stupně při jednání dne 16.9.1998), že dne 18.6.1993 již bylo zboží na stánek „navezeno“ a že neví, v „jakém rozsahu“. Dokazování k odstranění uvedeného rozporu v tvrzeních účastnic soudy neprovedly, a nebylo možné bez dalšího vycházet z toho, že „výchozí stav zásob zboží na stánku byl nulový“ jen proto, že to uvedla žalobkyně a že takový závěr musel být pro žalovanou „příznivý“, aniž by bylo objasněno, jak se „výchozí stav zásob zboží na stánku“ projevil v dodacích listech nebo v jiných dokladech.

Dalšími předpoklady, na nichž znalec Ing. V. Z. založil svůj závěr o výši schodku, se soudy rovněž nezabývaly. Nebylo proto možné spolehlivě dovodit, zda schodek vznikl v takové výši, jak byl vyčíslen ve znaleckém posudku. Závěr odvolacího soudu o výši prokázaného schodku na svěřených hodnotách tedy vychází ze zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

NS ČR: 21 Cdo 4711/2017¹¹⁴

NS ČR: žalovaný byl v pracovním poměru u žalobce, ... měl uzavřenou dohodu o hmotné odpovědnosti za svěřené hodnoty a ... dne 14. 3. 2014 bylo zjištěno, že **žalovaný neodevzdal tržby v plné výši. Vznik schodku se měl týkat finančních prostředků, s nimiž žalovaný hospodařil, tj. tržeb z baru, prostředků určených na výplatu výher z automatů a tržeb z automatů. Běžně se každý týden inventura prováděla porovnáním hotovosti se stavem zásob a sjetinami z výherních automatů, přičemž stejný způsob byl použit i v případě inventury, která zjišťovala výši schodku na svěřených hodnotách, ze které však nebyl pořízen zápis.**

Dne 17. 3. 2014 žalovaný podepsal „Uznání dluhu“, podle něž „uznává částku 67 938,- co do důvodu i výše jako svůj dluh vůči věřiteli“ - žalobci, který „vznikl neodevzdáním tržby zaměstnavateli dne 14. 3. 2014“.

V projednávané věci, za situace, že žalovaný svůj dluh, který „vznikl neodevzdáním tržby zaměstnavateli, dne 14. 3. 2014“, uznal „co do důvodu i výše“, opak (že by schodek

¹¹⁴Rozsudok sa týka aj zbavenia sa zamestnanca zodpovednosti pre nevytvorenie pracovných podmienok zamestnávateľom – v tejto časti - viď. iná časť textu.

na svěřených hodnotách nevznikl) najevo nevyšel (§ 133 o. s. ř.). Sám žalovaný přitom slyšen jako účastník řízení do protokolu před soudem prvního stupně dne 15. 10. 2015 mimo jiné uvedl „v pátek se jako pravidelně dělala inventura“, „inventuru jsem dělal v tabulce excel“. **Už z toho je zřejmé, že inventura, jejímž výsledkem byl zjištěný schodek, byla provedena (okolnost, že „z dané inventury nebyl pořízen zápis“, na tom ničeho nemění).**

Vzhledem k tomu, že schodkem se rozumí rozdíl mezi skutečným stavem „svěřených hodnot“ (srov. § 252 odst. 1 zák. práce)¹¹⁵, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, a mezi údaji účetní evidence, o který je skutečný stav nižší než účetní stav, nevyjímaje ani schodky na finančních prostředcích, **není pro vznik odpovědnosti zaměstnance za schodek podstatné, cí byly (komu patřily) hodnoty, které byly zaměstnanci svěřeny, ani to, že nebylo možno rozlišit (oddělit), „jaké finanční prostředky chyběly na baru, na výplatě výher z automatů či na tržbách z automatů“.** Podstatné je, že mezi hodnotami, které byly žalovanému zaměstnavatelem svěřeny, a konečným stavem zjištěným při inventuře byl rozdíl (schodek).

V případě před KS Trnava: 24 Co 252/2013 je zaujímavý tento jeho záver: „*Porušenie povinnosti vykonať inventarizáciu podľa § 184 ods. 2 písm. c) ZP nemá priamy následok len vo vzťahu k žalovanej 1. (zástupca vedúcej), ale má priamy a bezprostredný následok vo vzťahu aj k ostatným žalovaným. A to aj napriek tomu, že ani jedna zo žalovaných nepožiadala o vykonanie inventúry, nakoľko zamestnávateľovi vznikla povinnosť vykonať inventúru podľa ust. § 184 ods. 2 písm. c) Zákonníka práce, bez nutnosti žiadať o vykonanie inventúry zo strany zamestnancov.*

Z porušenia povinnosti zamestnávateľa vykonať inventarizáciu nemožno u neho vyvodovať právo na náhradu za zverenú hodnotu, ak nebolo možné objektívne bez počiatočného stavu ako aj bez konečného stavu zistiť výšku schodku, za ktorý by zodpovedali príslušní zamestnanci.“

KS Trnava: 24 Co 252/2013: dlhé inventúrne obdobie, nevykonanie inventarizácie, fluktuácia

OS: hmotne zodpovední pracovníci nepreberali při nástupe na predajňu tovar na základe vykonanej inventúry, táto nebola vykonaná ani při ich odchode zo zamestnania, čo bolo potrebné pre zistenie počiatočného stavu hodnôt na vyúčtovanie a pre zistenie ich skutočného stavu v priebehu hospodárenia s nimi, lebo na určenie schodku sa musí porovnať východiskový bod, ktorým sa začína hmotná zodpovednosť a konečný bod, ku ktorému sa vykonáva konečné vyúčtovanie.

V rámci internej smernice žalobcu mala účtovná jednotka vykonať inventarizáciu zásob obchodného tovaru vždy při zmene osoby zodpovednej za tieto zásoby a při vý-

¹¹⁵V SR § 182 ods. 1 ZP.

mene vedúcich alebo zodpovedných pracovníkov. Táto skutočnosť žalobcovi vyplývala aj z ust. § 184 ods. 2 Zákonníka práce. Ako to vyplývalo z dokazovania, v predajni X dochádzalo k častému pohybu zamestnancov so spoločnou hmotnou zodpovednosťou a ani pri ich nástupe ani pri ich odchode zo zamestnania sa inventarizácia nevykonávala. Teda nesplnením tejto zákonnej povinnosti sa žalobca dostal do dôkaznej núdze, nakoľko nebolo možné zistiť, v akom skutočnom stave jednotlivé žalované preberali zverené prostriedky.

Konanie pred KS:

Žalobca: nepozná taký dokument, na ktorý sa rozsudok odvoláva, a to Internú smernicu, podľa ktorej mala účtovná jednotka vykonať inventarizáciu pri zmene osoby zodpovednej za tieto zásoby a pri výmene vedúcich alebo zodpovedných pracovníkov. Ako jeden z hlavných dôvodov zamietnutia žaloby súdu uvádza, že v predajni žalobcu dochádzalo k častému pohybu zamestnancov so spoločnou hmotnou zodpovednosťou a ani pri ich nástupe a ani pri ich odchode zo zamestnania sa inventarizácia nevykonávala, nesplnením tejto zákonnej povinnosti sa mal žalobca dostať do dôkaznej núdze, nakoľko nebolo možné zistiť v akom skutočnom stave jednotlivé žalované preberali zverené prostriedky.

Podľa odvolateľa je potrebné jasne rozlišovať povinnosť vykonať inventarizáciu pri individuálnej a pri spoločnej hmotnej zodpovednosti, čo rozlišuje aj § 184 Zákonníka práce.

V danom prípade všetky žalované mali uzavretú dohodu o spoločnej hmotnej zodpovednosti, preto sa na ne vzťahuje povinnosť inventarizácie v zmysle § 184 ods. 2, 3 a 4 Zákonníka práce. V danom prípade nedošlo k situácii skončenia alebo preloženia naraz všetkých zamestnancov so spoločnou hmotnou zodpovednosťou (§ 184 ods. 2 písm. a) a b) Zákonníka práce.

Počas celého inventúrneho obdobia od 17.08.2002 do 07.08.2003 nedošlo k prípadom podľa § 184 ods. 2 písm. a), b), d) alebo e) Zákonníka práce. Povinnosť vykonať inventarizáciu vznikla len podľa § 184 ods. 2 písm. c) Zákonníka práce, nakoľko žalovanej 1. ako zástupkyňi vedúcej skončil pracovný pomer dňa 06.09.2002, preto žalobca akceptoval zamietnutie návrhu voči nej a v tejto časti odvolanie nepodal. Ani jedna z ostatných žalovaných však v predmetnom inventúrnom období nebola vo funkcii vedúcej predajne alebo jej zástupkyne, preto sa na ani jednu nevzťahuje ust. § 184 ods. 2 písm. c) Zákonníka práce. Inventarizácia nebola vykonaná ani 31.07.2003, kedy došlo k ďalšej zmene na poste zástupkyne vedúcej, čo však nemalo žiaden vplyv na rozhodnutie veci. Nevykonanie inventúry môže mať negatívny dôsledok len vo vzťahu k žalovanej 1., nemá však žiadnu príčinnú súvislosť so zodpovednosťou za schodok vo vzťahu k žalovaným 2. až 10., lebo ich podiely na schodku by to nijak neovplyvnilo.

Okrem žalovanej 2. u všetkých ostatných žalovaných vznikol pracovný pomer a aj dohoda o hmotnej zodpovednosti počas trvania inventúrneho obdobia, t.j. po dni 17.08. 2002 a okrem žalovanej 5. všetkým skončil pracovný pomer pred skončením inventúrneho obdobia 07.08.2003. **Ani jedna zo žalovaných nepožiadala o vykonanie inventarizácie ani pri nastúpení ani pri skončení pracovného pomeru, preto vo vzťahu k nim žalobcoví nevznikla povinnosť vykonať inventarizáciu.** Záver súdu, podľa ktorého nevykonaním inventarizácie sa žalobca dostal do dôkaznej núdze, nemá oporu v zákone.

Pri zodpovednosti za schodok za celé inventúrne obdobie **sa nedá objektívne určiť, že z celého trvania dlhšieho inventúrneho obdobia presne v ktorom jeho jednom kratšom časovom období vznikol zistený schodok.** Túto situáciu v prípade radových zamestnancov rieši ust. § 184 ods. 3 a 4 Zákonníka práce.

Ak teda radový zamestnanec pri vstupe alebo pri odchode z kolektívu spoločne hmotne zodpovedných zamestnancov nepožiada o vykonanie inventúry, nemôže to ísť na ťarchu zamestnávateľa, takýto zamestnanec zodpovedá aj za neskôr zistený schodok. **Podľa odvolateľ a prvostupňový súd na vec nesprávne aplikoval princípy individuálnej hmotnej zodpovednosti, hoci u žalovaných išlo o spoločnú hmotnú zodpovednosť.**

Žalovaní: Žalobca v konaní bez pochyb nepreukázal, za aký schodok zodpovedajú jednotliví zamestnanci, nakoľko sa dostal do dôkaznej núdze. Žalobca porušil ust. § 184 ods. 2 písm. c) Zákonníka práce tým, že nevykonal inventarizáciu pri zmene vo funkcii zástupcu vedúceho, a to dva krát, pri odchode z funkcie zástupcu vedúcej p. T. L. dňa 06.09.2002 a pri odchode z funkcie zástupcu vedúcej p. Y. C. dňa 31.07.2003, čo potvrdil samotný žalobca. Ak by bola inventúra vykonaná ku dňu 06.09.2002, žalované 5. až 10. by nezodpovedali za schodok vzniknutý v období od 17.08.2002 do 06.09.2002, ak by inventúra bola vykonaná ku dňu 31.07.2003, žalované okrem žalovanej 5. by nezodpovedali za schodok vzniknutý v období od 31.07.2003 do 07.08.2003. Žalobca v konaní neunesol dôkazné bremeno tým, že v dôsledku porušenia povinnosti vykonať inventúry dňa 06.09.2002 a 31.07.2003 objektívne nepreukázal, ktorá žalovaná zodpovedá za aký veľký schodok. *Poukazujúc aj na rozsudok Krajského súdu v Prešove, č.k. 12Co/13/2006 z porušenia povinnosti zamestnávateľa vykonať inventarizáciu nemožno u neho vyvodzovať právo na náhradu za zverenú hodnotu, ak nebolo možné objektívne bez počiatočného stavu zistiť výšku schodku, za ktorý by zodpovedali vtedajší zamestnanci.*

Žalobca by nevykonaním inventúr dňa 06.09.2002 a 31.07.2003 a priznaním náhrady za schodok získal väčšiu právnu ochranu ako žalované, nakoľko by nevykonaním inventúr ušetril náklady s tým spojené a navyše by mal možnosť vymáhať náhradu za schodok ešte od väčšieho počtu zamestnancov.

KS: odvolanie žalobcu nie je dôvodné, keďže napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa je vecne správny.

Nesporným bolo ... , že žalobca porušil ust. § 184 ods. 2 písm. c) Zákonníka práce tým, že nevykonával inventarizáciu pri zmene vo funkcii zástupcu vedúceho, a to dva krát, pri odchode z funkcie zástupcu vedúcej p. T. L. dňa 06.09.2002 a pri odchode z funkcie zástupcu vedúcej p. Y. C. dňa 31.07.2003.

Sporným zostalo to, či vyššie uvedené porušenie povinnosti vykonať inventarizáciu dňa 06.09.2002 a dňa 31.07.2003 má priamu súvislosť a následok neunesenia dôkazného bremena v dôsledku nemožnosti objektivizovať výšku schodku len vo vzťahu k žalovanej 1., ktorá bola zástupkyňou vedúcej predajne, čo žalobca akceptoval a proti zamietajúcemu rozsudku prvostupňového súdu sa vo vzťahu k nej neodvolal, alebo či toto porušenie povinnosti má priamu súvislosť a následok neunesenia dôkazného bremena v dôsledku nemožnosti objektivizovať výšku schodku aj vo vzťahu k žalovaným 2. až 10., tak ako na to poukazovali žalované.

...Tento schodok sa spravidla zisťuje inventúrou, teda sa zisťuje, či zodpovední hmotní pracovníci preberali tovar v čase svojho nástupu na uvedenú prevádzku inventúrou, čo je potrebné pre zistenie počiatočného stavu hodnôt zverených na vyúčtovanie a pre zistenie ich skutočného stavu v priebehu hospodárenia s nimi, **lebo na určenie schodku sa musí porovnať východiskový bod, ktorým sa začína hmotná zodpovednosť a konečný bod, ku ktorému sa vykonáva konečné vyúčtovanie.**

Ďalej je potrebné zisťovať, **či pri inventarizácii sa zabezpečilo úplné a správne zistenie skutočných stavov zverených prostriedkov, či sa na inventarizácii zúčastnili zamestnanci zodpovední za zverené hodnoty a pod., čo síce nespôsobuje neplatnosť dohody o hmotnej zodpovednosť, ale nesplnenie týchto povinností môže mať pre žalobcu dôsledok dôkaznej núdze pri posudzovaní zodpovednosti hmotne zodpovedných pracovníkov.**

Povinnosť zamestnávateľa vykonať inventúru podrobne upravuje § 184 Zákonníka práce, pričom sa **jasne rozlišuje medzi povinnosťou vykonať inventúru v prípade zamestnancov, ktorí majú uzatvorenú dohodu o individuálnej hmotnej zodpovednosti a v prípade zamestnancov so spoločnou hmotnou zodpovednosťou.** Ust. § 184 ods. 2 písm. a) až e) Zákonníka práce definuje päť prípadov, kedy je zamestnávateľ povinný vykonať inventúru v prípade zamestnancov so spoločnou hmotnou zodpovednosťou, pričom uvedené ustanovenie je potrebné vykladať tak, že zamestnávateľovi vznikne povinnosť vykonať inventúru v každom jednom prípade, ak nastane ktorákoľvek z okolností uvedených v tomto ustanovení,

V danom prípade nastala okolnosť uvedená pod písm. c), žalobcovi vznikla povinnosť vykonať inventarizáciu pri zmene vo funkcii zástupcu vedúceho, a to dva krát, pri odchode z funkcie zástupcu vedúcej p. T. L. dňa 06.09.2002 a pri odchode z funkcie zástupcu vedúcej p. Y. C. dňa 31.07.2003. Žalobca porušil ust. § 184 ods. 2 písm. c) Zákonníka práce tým, že nevykonával inventarizáciu pri zmene vo funkcii zástupcu vedúceho, a to dva krát, pri odchode z funkcie zástupcu vedúcej p. T. L. dňa 06.09.2002 a pri odchode z funkcie zástupcu vedúcej p. Y. C. dňa 31.07.2003, čo potvrdil samotný žalobca.

Porušenie tejto povinnosti nemá priamy následok len vo vzťahu k žalovanej 1. T. L., tak ako to tvrdil žalobca, ale má priamy a bezprostredný následok vo vzťahu aj k ostatným žalovaným. A to aj napriek tomu, že ani jedna zo žalovaných nepožiadala o vykonanie inventúry, nakoľko ako už bolo vyššie uvedené, zamestnávateľovi vznikla povinnosť vykonať inventúru podľa ust. § 184 ods. 2 písm. c) Zákonníka práce, bez nutnosti žiadať o vykonanie inventúry zo strany zamestnancov.

Ak by totiž bola inventúra vykonaná ku dňu 06.09.2002, žalované 5. až 10. by nezodpovedali za schodok vzniknutý v období od 17.08.2002 do 06.09.2002, ak by inventúra bola vykonaná ku dňu 31.07.2003, žalované okrem žalovanej 5. by nezodpovedali za schodok vzniknutý v období od 31.07.2003 do 07.08.2003.

Žalobca v konaní neuniesol dôkazné bremeno tým, že v dôsledku porušenia povinnosti vykonať inventúry dňa 06.09.2002 a 31.07.2003 objektívne nepreukázal, ktorá žalovaná zodpovedá za aký veľký schodok. Z porušenia povinnosti zamestnávateľa vykonať inventarizáciu nemožno u neho vyvodzovať právo na náhradu za zverenú hodnotu, ak nebolo možné objektívne bez počiatočného stavu ako aj bez konečného stavu zistiť výšku schodku, za ktorý by zodpovedali príslušní zamestnanci.

V danom prípade bola inventúra vykonaná za obdobie od 17.08.2002 do 07.08.2003, kedy bol zistený vyčíslený schodok. Žalobcovi však vznikla povinnosť vykonať inventúru aj dňa 06.09.2002 a dňa 31.07.2003, t.j. v kratšom časovom období než ako bola vykonaná. Žalované teda mohli niešť zodpovednosť len za schodok vzniknutý v nasledujúcich inventarizačných obdobiach - od 17.08.2002 do 06.09.2002, od 06.09.2002 do 31.07.2003 a od 31.07.2003 do 07.08.2003, a preto by si žalobca voči nim mohol úspešne uplatniť svoj nárok z titulu ich zodpovednosti za schodok na zverených hodnotách len za predpokladu, že by jednoznačne a spoľahlivo preukázal počiatočný a konečný stav zverených hodnôt v každom z týchto inventarizačných období. Sám žalobca správne skonštatoval, že pri zodpovednosti za schodok za celé inventúrne obdobie sa nedá objektívne určiť, že z celého trvania dlhšieho inventúrneho obdobia presne v ktorom jeho jednom kratšom časovom období vznikol zistený schodok. Túto situáciu v prípade radových zamestnancov rieši ust. § 184 ods. 3 a 4 Zákonníka práce.

Ak teda radový zamestnanec pri vstupe alebo pri odchode z kolektívu spoločne hmotne zodpovedných zamestnancov nepožiadá o vykonanie inventúry, nemôže to ísť na ťarchu zamestnávateľa, takýto zamestnanec zodpovedá aj za neskôr zistený schodok. Iná je však situácia, keď zamestnávateľovi vznikne povinnosť vykonať inventarizáciu, tak ako tomu bolo aj v danom prípade.

Odvolačný súd sa preto stotožňuje so správnym záverom súdu prvého stupňa, podľa ktorého nespĺnením zákonnej povinnosti vykonať inventúru § 184 ods. 2 písm. c) Zákonníka práce sa žalobca dostal do dôkaznej núdze, nakoľko nebolo možné zistiť, v akom skutočnom stave jednotlivé žalované preberali a odovzdali zverené prostriedky, a preto nebolo možné žalobnému návrhu vyhovieť.

Možnosť zamestnanca preukázať výdaje aj inými skutočnosťami ako doklady

NS ČR: 21 Cdo 1360/2005: prevzatie zálohy na nákup pohonných hmôt, účtovný schodok, možnosť zamestnanca preukázať výdaje aj inými skutočnosťami ako sú doklady (obdobne ako to môže urobiť zamestnávateľ), zdanlivý schodok

NS ČR: ...žalovaný pracoval u žalobce od 3.5.1991 v pracovných pomeroch ako **riadič-strojník**; uvedeného dne bola medzi účastníkmi rovněž sjednána **dohoda o hmotné odpovědnosti za svěřené hodnoty**. V průběhu měsíců května, června a července 1992 převzal žalovaný zálohu na nákup pohonných hmot ve výši 54.500,- Kč, na kterou posléze vyúčtoval doklady o nákupu pohonných hmot částku 29.100,- Kč; minimální spotřeba nafty za provedené výkony a jízdu, zjištěná znaleckým posudkem na základě porovnání normované spotřeby pohonných hmot autobagru se záznamy o provozu vozidla za období 05-07/1992, činila nejméně 3.629,5 litru, což ve finančním vyjádření znamená částku 54.442,- Kč.

S názorem, že zaměstnanec může provést vyúčtování svěřených hodnot jedině účetními doklady osvědčujícími způsob vynaložení těchto hodnot, dovolací soud nesouhlasí.

Schodek jako jeden z předpokladů odpovědnosti zaměstnance *podle ustanovení § 176 a násl. zák. práce* vyjadřuje skutečnost, že **chybí hodnoty, které se hmotně odpovědný pracovník zavázal vyúčtovat**. *Zpravidla bývá zjišťován inventarizací* jako inventarizační rozdíl mezi stavem majetku a závazků v účetnictví a skutečným (nižším) stavem majetku a závazků (*srov. § 29 odst. 1 a § 30 odst. 5 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví*)¹¹⁶; zaměstnavatel však může - jako je tomu v posuzované věci - jinými důkazními prostředky prokázat stav hodnot, které zaměstnanec převzal k vyúčtování, a skutečnost, že došlo ke škodě (schodku) na svěřených hodnotách. V obou případech, bez ohledu na to, jakým způsobem je schodek prokazován, z podstaty věci vyplývá, že schodek vyjadřuje skutečnost, že - i když není možné zjistit, kdy, popřípadě jakým způsobem,

¹¹⁶ § 29 a § 30 zákona č. 431/2002 z. z. o účetnictví.

schodek (manko) na svěřených hodnotách vznikl - hodnoty, které se hmotně odpovědný zaměstnanec zavázal vyúčtovat, chybí.

Na rozdíl od situace, kdy reálně dochází ke zmenšení majetku poškozeného zaměstnavatele a ke vzniku majetkové újmy objektivně vyjádřitelné v penězích, **při tzv. účetním schodku** - jak z toho správně vychází i odvolací soud - **ke vzniku skutečné škody nedochází, neboť rozdíl mezi skutečným stavem majetku a jeho stavem v účetnictví jsou pouze důsledkem chyb v účetní evidenci** (srov. Závěry býv. Nejvyššího soudu SSR ze dne 6.11.1975 sp. zn. Cpj 50/75, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1976, pod č. 12, str. 124).

V projednávaném případě žalovaný předložil žalobci doklady o nákupu pohonných hmot ve výši 29.100,- Kč a v tomto smyslu tedy poskytnutou zálohu na nákup pohonných hmot řádně nevyúčtoval.

Žalobce však opomíjí, že **stejně jako zaměstnavatel může jinými důkazními prostředky prokázat stav hodnot, které zaměstnanec převzal k vyúčtování, musí mít i zaměstnanec možnost vyúčtovat svěřené hodnoty nejen doklady k tomuto účelu zpravidla používanými, nýbrž kterýmikoli jinými důkazními prostředky, které jsou způsobilé průkazně nahradit chybějící doklady.**

Zdaří-li se zaměstnanci takový důkaz, nastává - obdobně jako uvedeno shora - situace, že **schodek na svěřených hodnotách je jen zdánlivý**, protože zaměstnanec svěřené hodnoty (jejich zbytek) řádně vyúčtoval pomocí jiných důkazních prostředků. Z uvedeného vyplývá, že nelze sdílet názor dovolatele, že žalobci vznikla nepochybně škoda, neboť **žalovaný prokázal, že výkonu jeho stroje UDS 113a v daném období odpovídá spotřeba pohonných hmot ve výši poskytnuté zálohy na jejich zakoupení, a že tedy skutečná škoda - schodek na svěřených hodnotách - nevznikla.**

4.4 Třetí předpoklad - schodok

Pojem schodok

V případě § 182 ZP zaměstnanec preberá hmotnú zodpovednosť za zverené hodnoty. Tie má vyúčtovať (**zachovávať bilančnú rovnováhu pri nakladaní so zverenými hodnotami – NS: R 12/1976**). V prípade nesplnenia tejto povinnosti, t.j. keď nevyúčtuje hodnoty tak, aby stav zodpovedal, zamestnanec má hmotnú zodpovednosť za schodok. V tomto prípade je teda schodok formou škody (škoda má povahu schodku). Tento predpoklad zodpovednosti preukazuje zamestnávateľ – že schodok vznikol a v akej výške.

Schodok	<p>rozdiel medzi stavom hodnôt určených na obeh a obrat k určitému momentu (zverenie/inventarizácia – skutočný stav) a stavom (hodnôt určených na obeh a obrat) v čase inventarizácie, ktorý nemožno odôvodniť obehom a obratom (dokladmi v evidencii) /pozn. autora - alebo inými objektívnymi skutočnosťami¹¹⁷</p> <p>→ skutočný stav je nižší ako evidenčný stav.¹¹⁸</p> <p>Za schodok považovali súdy (NS: R 12/1976) rozdiel medzi skutočným stavom zverených hodnôt, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať, a medzi údajmi účtovnej evidencie, o ktorý je skutočný stav nižší než účtovný stav, nevynímajúc ani schodky na finančných prostriedkoch.</p>
----------------	--

Pre účely zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve (§ 26 ods. 6): *Na účely tohto zákona sa škodou na majetku rozumie neodstrániteľné poškodenie, zničenie, odcudzenie alebo strata majetku. Inventarizáciou zistené odcudzenie alebo zistená strata majetku je manko.*

K výnimkám sa vyjadril súd v prípade tzv. **účtovného schodku** (pozri **NS: R 12/1976**).

Uvedené znamená, že môžu nastať dve situácie:

1. rozdiel medzi stavom hodnôt určených na obeh a obrat k určitému momentu a stavom (hodnôt určených na obeh a obrat) v čase inventarizácie, ktorý **možno preukázať aj evidenčne** – **Príklad:** „Zverených“ 1 000 kusov – v evidencii je 1 000 kusov – tržba za 1 000 kusov – nejde o schodok.

2. rozdiel medzi stavom hodnôt určených na obeh a obrat k určitému momentu a stavom (hodnôt určených na obeh a obrat) v čase inventarizácie, **ktorý nemožno preukázať aj evidenčne** (+ pozri ale aj škodu vyplývajúcu z podnikateľského rizika – § 181 ods. 3 ZP, pozri aj možnosť preukázať výdaje iným spôsobom – **NS ČR: 21 Cdo 1360/2005**). **Príklad:** Zverených 1 000 kusov – v evidencii je 1 000 kusov – tržba za 970 kusov – ide o schodok (resp. tzv. manko). (Pozn. zamestnanec môže vždy preukázať tento rozdiel aj inak ako z evidencie.).

Súdy sa zaoberali aj situáciou, kedy boli zistené rozdiely, ale schodok nevznikol. **NS: R 12/1976:** za schodok nemožno považovať **škodu vzniknutú nesprávnym preceňovaním zásob tovaru**. V danom prípade by zamestnanci zodpovedali podľa ustanovení o všeobecnej zodpovednosti za škodu. Schodkom nie je **škoda, ktorá vznikla poškodením alebo úplným znehodnotením tovaru**. Podľa súdu nie je splnený podstatný znak

¹¹⁷ Toto doplnenie sa javí ako vhodné z hľadiska toho, že môže byť rozdiel medzi účtovnou evidenciou a vyúčtovanými hodnotami ale schodok vzniknúť nemusel. Nie všetky skutočnosti možno preukázať evidenčne/dokladmi.

¹¹⁸ **NS: R 12/1976:** *Za schodok teda považujú súdy rozdiel medzi skutočným stavom zverených hodnôt, ktoré je pracovník povinný vyúčtovať, a medzi údajmi účtovnej evidencie, o ktorý je skutočný stav nižší než účtovný stav, nevynímajúc ani schodky na finančných prostriedkoch.*

schodku; **tovar nechýba, ale nachádza sa** u zamestnávateľa, aj keď poškodený či úplne znehodnotený. Preto sa jeho hodnota ako schodok nevykazuje.

NS: R 12/1976 (Cpj 50/75)

2. Schodok na zverených hodnotách, ktoré je pracovník povinný vyúčtovať

Schodok (manko) vyjadruje skutočnosť, že chýbajú hodnoty, ktoré je hmotne zodpovedný pracovník povinný vyúčtovať.

V zmysle *ustanovenia* § 176 *Zák. práce*,¹¹⁹ ak pracovník na základe dohody o hmotnej zodpovednosti prevzal zodpovednosť za zverenú hotovosť, ceniny, tovar, zásoby, materiálové alebo iné hodnoty, ktoré je povinný vyúčtovať, zodpovedá za vzniknutý schodok. Z uzavretej dohody o hmotnej zodpovednosti vyplýva pre pracovníka povinnosť **zachovávať bilančnú rovnováhu pri nakladaní so zverenými hodnotami**. Je povinný prevzaté hodnoty vyúčtovať, tzn. kedykoľvek preukázať účtovnými dokladmi, že v čase vyúčtovania sa nachádzajú v organizácii, prípadne že sa tam nachádza ich peňažná protihodnota (peňažná hotovosť).

Pozn. autora, NS tu uvádzal, že: „Schodok sa vyčísluje vždy v štátnych maloobchodných cenách, zistiteľných podľa cenníkov maloobchodných cien, dopĺňovaných pri cenových zmenách. Preto je potrebné pri vyčíslení schodku vychádzať z uvedených cenníkov a ich doplnkov.“ V súčasnosti je stav iný, pretože takáto regulácia tu nie je.¹²⁰ V tejto súvislosti možno uviesť, že v prípade skladu, predajne, kde dochádza ku škode, tiež vzniká otázka, aký cenník použiť a čo je vlastne škoda.

Príklad: do predajne sa preberie tovar 100 ks v nákupnej cene 2,30,-/euro za kus. Podľa inventarizácie chýba 30 kusov tovaru. Tovar zamestnávateľ predával za cenu 2,50,- eura/kus. Je schodkom suma 30x2,30,- alebo 30x2,50,-eur? Možno sa domnievať, že schodkom je suma 30*2,30,-eura (skutočná škoda – zníženie majetku zamestnávateľa) a zvyšok je ušlý zisk (o koľko sa majetok zamestnávateľa nezvýšil).¹²¹ Ak subjekt tovar predáva aj maloobchodne aj veľkoobchodne podľa toho, kto si ho objedná alebo poskytuje rôzne množstevné zľavy, akcie a pod. mala by sa cena určiť ako maloobchodná a ako cena predajná v čase zistenia schodku. Nemožno však vylúčiť, že strany si túto otázku vyrieši v čase rokovania o náhrade škody (ak je uplatnená).

Ďalšia otázka sa týka vývoja cien – nákupná cena elektroniky bola 500,- eur, ale ku dňu zistenia škody (inventarizácia) klesla jej hodnota z dôvodu nového modelu o 15%. Vzhľadom na to, že v zmysle § 188 ZP sa berie o úvahy cena v čase vzniku škodu, stratu hodnoty znáša zamestnávateľ.

¹¹⁹V súčasnosti § 182 ZP.

¹²⁰Výslovné pravidlo, ktoré vyplývalo z vtedajšieho § 180 ZP: „Pri určení výšky škody na veci vychádza sa z ceny v čase poškodenia. Ak je ustanovená maloobchodná cena, vychádza sa z tejto ceny a prizerá sa na prípadné opotrebenie vecí.“

¹²¹Obdobný názor vid. aj ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M.: Občanský zákonník I. Komentár (2008), str. 1144.

Ďalšia otázka súvisí s DPH – ak ho zamestnávateľ nemusel zaplatiť (škoda je len to o čo sa znížil majetok zamestnávateľa, a teda zamestnávateľ nemôže vyčísliť škodu aj s DPH; ak by však zamestnávateľovi v tejto súvislosti povinnosť zaplatiť DPH vznikla, ide o skutočnú škodu na jeho strane, ktorú môže požadovať).

Za schodok **nemožno** považovať škodu vzniknutú **nesprávnym precenením zásob tovaru**. V prípade predaja preceneného tovaru ide o skutočnú škodu organizácie, za ktorú pracovník zodpovedá za podmienok uvedených v *ustanovení § 172 Zák. práce*¹²², a to ak porušil uložené mu povinnosti v súvislosti s novým ocenením zásob.

Schodkom **nie je** ani škoda, ktorá vznikla **poškodením alebo úplným znehodnotením tovaru**. Nie je totiž splnený podstatný znak schodku; tovar nechýba, ale nachádza sa v organizácii, aj keď poškodený či úplne znehodnotený. Preto sa jeho hodnota ako schodok nevykazuje. Pracovník za škodu nezodpovedá *podľa ustanovenia § 176 Zák. práce*, ale *podľa ustanovenia § 172 Zák. práce*, a to napriek tomu, že prevzal za tovar hmotnú zodpovednosť. Kým pri hmotnej zodpovednosti je pracovník povinný dokázať, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia (§ 176 a § 181 Zák. práce), pri všeobecnej zodpovednosti, teda aj v prípade poškodenia či úplného znehodnotenia tovaru, musí organizácia preukázať, že pracovník škodu zaviniel.

Pri **tzv. účtovných schodkoch** sa rozdiel od pokladničného manka (*porov. rozhodnutie uverejnené pod č. 43/1963 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR*), **nejde o schodok podľa ustanovenia § 176 Zák. práce**. Ide len o chyby v účtovnej evidencii, a teda ku skutočnej škode nedochádza.

Za schodok teda považujú súdy rozdiel medzi skutočným stavom zverených hodnôt, ktoré je pracovník povinný vyúčtovať, a medzi údajmi účtovnej evidencie, o ktorý je skutočný stav nižší než účtovný stav, nevynímajúc ani schodky na finančných prostriedkoch.

Skutočnou škodou sa rozumie maloobchodná cena¹²³ *zverených predmetov*.¹²⁴ Za základ zistenia vyčísleného schodku slúžia súdom spravidla výsledky vyplývajúce zo zúčtovania fyzickej inventúry. Ak sa pri inventúre zistí manko, inventarizačné komisie jednotlivých organizácií prejednávajú s pracovníkom výšku schodku a berú do úvahy aj jeho námietky. Týmto postupom, ktorý je najmä v obchodných organizáciách bežný, zabezpečujú sa už pred súdnym konaním dostačujúce podklady pre zistenie schodku, vrátane jeho vyčíslenia v maloobchodných cenách. Pri inventarizácii a zúčtovaní zvere-

¹²²V súčasnosti § 179 ZP.

¹²³Výslovné pravidlo, ktoré vyplývalo z vtedajšieho § 180 ZP: „Pri určení výšky škody na veci vychádza sa z ceny v čase poškodenia. Ak je ustanovená maloobchodná cena, vychádza sa z tejto ceny a prizerá sa na prípadné opotrebenie vecí.“

¹²⁴Komentár k aplikovateľnosti maloobchodnej ceny – viď. vyššie.

ných hodnôt porovnáva sa konečný stav zásob a peňažnej hotovosti s predchádzajúcim stavom.

KS v Plzni: R Č. 13/1963 (6 Co 1961/62)

Za škodu na zařízení provozovny i na svěřených hodnotách vzniklou v důsledku požáru, způsobeného zaměstnancem z nedbalosti, odpovídá zaměstnanec za podmínek § 2 a v rozsahu § 6 zák. č. 71/1958 Sb.¹²⁵

Žalující podnik uplatnil proti žalovaným, svojim dvom zamestnancom, z ktorých jeden mal hmotnú zodpovednosť na druhý nie, nárok na náhradu škody, ktorá s mu vznikla na zariadení prevádzkarne na hodnotách zverených na vyúčtovanie v dôsledku požiaru, spôsobeného z nedbanlivosti týmito zamestnancami.

Z hlediska *ust. § 4 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb.*¹²⁶ by mohla být odpovědnost za způsobenou škodu posuzována jen u hmotně odpovědného zaměstnance, a to jenom potud, pokud by zásadně šlo o škodu na svěřených hodnotách. **Škoda způsobená požárem zaviněným zaměstnancem z nedbalosti na zařízení provozovny, které nebylo svěřeno zaměstnanci k vyúčtování na základě smlouvy o hmotné odpovědnosti, je jinou majetkovou škodou ve smyslu § 2 cit. zák., za níž zaměstnanec odpovídá v rozsahu § 6.**

U škody na svěřených hodnotách je však třeba uvážit, že v důsledku požáru došlo k poškození, resp. úplnému znehodnocení hodnot svěřených k vyúčtování, a že tyto hodnoty zůstaly na prodejné. Nejde tu proto o schodek, za nějž by zaměstnanec odpovídal podle § 4 odst. 1,¹²⁷ ale o jinou škodu, za níž odpovídá za podmínek § 2 a v rozsahu § 6.¹²⁸ Podnik by tedy musel prokazovat zavinění zaměstnance.

Zák. č. 71/1958 Sb. totiž rozlišuje mezi škodou (§ 2 odst. 2, § 3 odst. 2, § 6) a schodkem (§ 4, § 9). **Odpovědnost zaměstnance, který jako hmotně odpovědný zaměstnanec má vyúčtovací povinnost, označuje § 4 odst. 1 záměrně jako odpovědnost za „schodek“ a nikoli odpovědnost za „škodu“.** *Ustanovení § 4 lze tedy užít jen tehdy, jestliže škoda na převzatých hodnotách se projevila po provedení inventarizaci jako schodek.* Tím se rozumí rozdíl mezi skutečným stavem svěřených hodnot a mezi údaji účetní evidence, o který je skutečný stav nižší než stav účetní. Podstatným znakem schodku je ta skutečnost, že chybí zboží, o jehož hodnotu je fyzický stav nižší. **O takový případ nejde, jestli došlo jen k znehodnocení zboží** (ať ve formě poškození či úplného znehodnocení) **a zboží na prodejné zůstalo.** (*Srov. směrnici pléna NS Pls 2/61, uveř. pod č. 64/61 Sbírký rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR.*)

125V súčasnosti ide o všeobecnú zodpovednosť zamestnanca za škodu podľa § 179 ZP.

126Ustanovenie upravovalo zodpovednosť za schodok.

127V súčasnosti § 182 ZP – zodpovednosť za schodok.

128Všeobecná zodpovednosť za škodu - § 179 ZP.

Je tedy nutno odpovědnost zaměstnance za škodu vzniklou na zařízení provozny i za škodu na svěřených hodnotách v důsledku požáru způsobeného zaměstnancem z nedbalosti posuzovat podle ustanovení § 2, § 6 zák. č. 71/1958 Sb. /pozn., autora v současnosti § 179 ZP – všeobecná zodpovednosť za škodu/ - a to i když jde o zaměstnance s hmotnou odpovědností - jako jinou majetkovou škodu, za níž zaměstnanec odpovídá jen v případě, že je prokázáno jeho zavinění na vzniklé škodě.

U zaměstnance, s nímž nebyla uzavřena smlouva o hmotné odpovědnosti, jde ovšem jak v případě škody způsobené na zařízení provozovny, tak i v případě škody způsobené na zboží, které mu nebylo svěřeno k vyúčtování na základě smlouvy o hmotné odpovědnosti, o jinou majetkovou škodu, za níž zaměstnanec odpovídá za podmínek § 2 a v rozsahu § 6. I v tomto případě musí tedy podnik prokazovat zavinění zaměstnance.

V případě obou žalovaných bylo prokázáno jejich zavinění na vzniklé škodě, když bylo zjištěno, že oba před odchodem z provozovny kouřili a odhodili na zem hořící nedopalky cigaret. Odpovídají tedy oba za škodu vzniklou jak na zařízení provozovny, tak i na zboží za podmínek § 2 a v rozsahu § 6 zák. č. 71/1958 Sb.

KS Nitra: 8CoPr 4/2013: hmotná zodpovednosť, cestovné náhrady, odcudzenie tankovacej karty, gurtne

K odcudzeniu tankovacej karty: Z vykonaného dokazovania, najmä z listinných dôkazov ..., ako aj z výpovede odporcu zo dňa 22.10.2012 ... vyplýva, že predmetom dohody o hmotnej zodpovednosti bola tankovacia karta euroSchell, ktorú odporca počas zahraničnej pracovnej cesty dňa 14.05.2010 dostatočne nezabezpečil pred odcudzením, **ponechal ju v odstavenom vozidle spolu s pripojeným PIN kódom, čím v rozpore s dohodou o hmotnej zodpovednosti a povinnosťami vodiča ... umožnil jej odcudzenie a zneužitie tretími osobami, v dôsledku ktorého konania odporcu vznikla navrhovateľovi uplatnená škoda, ktorú skutočnosť potvrdil vo výpovedi dňa 22.10.2012 sám odporca.** Odporca v tejto výpovedi potvrdil, že tankovacia karta mu bola odcudzená na čerpacej stanici tak, že ju ponechal v nákladnom aute, odišiel na toaletu, auto pred odchodom uzamkol, po siedmych minútach sa vrátil a zistil, že má auto vykradnuté, i tankovaciú kartu vrátane PIN kódu, ako aj telefóny. S poukazom na vyššie uvedené dôkazy odvolací súd v danej právnej veci zhodne ako súd prvého stupňa dospel k záveru, že vzhľadom na preukázané okolnosti danej veci odporca zodpovedá za uplatnenú škodu, keď v konaní nepreukázal také skutočnosti, ktoré by ho zbavili celkom alebo sčasti zodpovednosti a len tá skutočnosť, že tankovacia karta bola odcudzená a následne zneužitá tretími osobami neznamená v danej veci zánik hmotnej zodpovednosti odporcu.

KS Trnava: 10 Co 30/2013: hmotná zodpovednosť – tankovacia karta, palety, nafta, elektronická palubná jednotka na mýto – dopravná nehoda

Zamestnanec „**vodič - opravár nákladného automobilu**“ uzatvoril aj dohodu o hmotnej zodpovednosti, podľa ktorej prevzal žalovaný na seba osobitnú zodpovednosť za škodu v zmysle Zákonníka práce **za tankovaciú kartu DKV: 1 ks, SLOVNAFT: 1 ks, mobilný telefón: 1 ks, zabezpeč. tyč: 3 ks, EUR palety 34 ks, snehové reťaze 1 pár, elektronickú palubnú jednotku na vyberanie mýtnych poplatkov.**

Dňa 20. apríla 2010 **spôsobil žalovaný pri plnení pracovných úloh dopravnú nehodu**, v dôsledku ktorej vznikla žalobkyni škoda vo výške 89.128,66 EUR, z ktorých poistovňa zaplatila 80.090,27 eur a žalobkyňa znášala vzniknutú škodu titulom spoluúčasti vo výške 7.966,30 eur (sumu 1.072,08 si poistovňa zarátala proti plneniu titulom dlžného poistného). Zaplatenia zvyšku tjs. sumy 5.902,64 eur sa preto domáhala od žalovaného.

K dopravnej nehode došlo nedbanlivostným konaním (zavinením) žalovaného, ktorý svoje zavinenie priznal a v dohode o náhrade škody škodu uznal a zaviazal sa uhradiť žalobkyni po tom, ako mu bude oznámená jej výška, žalobkyňa mu ju oznámila dňa 21. februára 2011.

Za opodstatnený považoval súd prvého stupňa nárok žalobkyne **na náhradu škody za tovar vo výške skutočnej škody** v sume 2.243,80 eur titulom osobitnej zodpovednosti za škodu (§ 182 Z. p.) **a za ťahač a náves** v sume 1.226,84 eur (§ 186 Z. p.), t. j. štvornásobok priemernej mesačnej mzdy žalovaného.

Čo sa týka náhrady za stratu 1233 litrov nafty v sume 1.352,88 eur, v tejto časti súd prvého stupňa žalobu **zamietol, keď žalovaný mal hmotnú zodpovednosť len za tankovaciú kartu a všetky sumy platieb uskutočnené prevzatou kartou a nie i za pohonné hmoty ňou zaplatené** (porovnaj rozsudok NS SR z 30. septembra 2009 č. k. 3 M Cdo 24/2008).¹²⁹

Požadovanú náhradu škody za palety 510,- eur súd prvého stupňa žalobkyni nepriznal, pretože ide o osobitnú zodpovednosť za škodu na zverených veciach (§ 185 Z. p.), za stratu ktorých žalovaný zodpovedá len do výšky štvornásobku svojho priemerneho mesačného zárobku¹³⁰ (ktorú povinnosť zaplatiť ju v tejto výške mu súd už uložil), **keď navyše žalobkyňa nepreukázala zničenie týchto paliet.**

Čo sa týka **hmotnej zodpovednosti žalovaného za stratu zverenej elektrickej mýtnej jednotky**, súd prvého stupňa ustálil, že nároku žalobkyne v tejto časti taktiež **ne možno vyhovieť, pretože žalovaný ako to vyplýva z výsluchov i údajov o dopravnej**

129 T.j. že pohyby na karte boli preukázané. Samotná natankovaná nafta súdom nebola považovaná za vec zverenú na obeh a obrat.

130 Nie je úplne jasné, prečo má ísť len o štvornásobok, ak ide o vec zverenú na písomné potvrdenie.

nehode bol po dopravnej nehode zranený a prevezený do nemocnice a objektívne tak nemohol mať vinu za jej stratu, keďže sa v dôsledku utrpeného pracovného úrazu nemohol o vec postarať (porovnaj R 64/1961).

KS:

Navrhovateľka: Dôvodila, že žalovaný v prípade zodpovednosti za zverenú tankovaciu kartu a s tým súvisiace tankovanie do vozidla zodpovedá nie podľa § 186 ods. 2 Z. p., ale podľa § 182 ods. 1 Z. p. Natankovaná nafta sa preto dá považovať za hodnoty určené k vyúčtovaniu, keďže žalovaný používal pri výkone svojho povolania vozidlo vo vlastníctve žalobkyne a do ktorého tankoval na farchu žalobkyne pohonné hmoty určené k vyúčtovaniu. V zmysle R 13/1963 treba všeobecnú zodpovednosť za zverené základné prostriedky odlišovať od zodpovednosti za prepravovaný tovar a zverené pohonné látky, o ktorých možno dohodu o hmotnej zodpovednosti uzavrieť. Žalovaný mal preto preukázať, že vznik schodku nezavinil.

Pozn. autora napr. v prípade KS Žilina: 7 Co 61/2014 tankovacia karta bola posúdená ako vec určená na obeha a obrat podľa § 182 ZP, a teda nevyúčtovanie hodnôt na nej (pohybov – výdavok na naftu a účtovný doklad a spotreba) je možné posúdiť podľa § 182 ZP. Na druhej strane, len strata samotnej karty, bez toho aby niekto použil túto kartu nespôsobí schodok. Dôležité je aj čo malo byť obsahom zverenia – či len karta a preukázanie platieb ňou dokladmi alebo aj vyúčtovanie natankovaného paliva, preukázaním vykonania jász.

Žalobkyňa ďalej uviedla, že z potvrdenia spoločnosti GRUÁS MARTÍN S. L. vyplýva, že existuje príčinná priama súvislosť medzi nehodou a poškodením nádrže, preto je nesprávnym záver súdu prvého stupňa, že palivové nádrže neboli poškodené a k úniku nafty neprišlo. Čo sa týka paliet žalobkyňa namietala, že z obsahu Dohody o zodpovednosti uzavretej medzi ňou a žalovaným vyplýva, že žalovaný okrem iného zodpovedá aj za 34 kusov EUR paliet a v tomto prípade žalovaný zodpovedá za ne podľa § 182 ods. 1 Z. p. a nie podľa § 185 Z. p. Pri zodpovednosti za schodok existenciu zavinenia zamestnávateľ nemusí preukazovať, naopak zamestnanec, ak sa chce zodpovednosti zbaviť, musí preukázať, že vznik schodku nezavinil, čo však v prejednávanej veci žalovaným preukázané nebolo.

Žalobkyňa taktiež uviedla, že i v prípade elektronickej palubnej jednotky sa jedná o zodpovednosť podľa § 182 ods. 1 Z. p.

Žalovaný: Uviedol, že ako žalobkyňa, tak i on majú poistenie právnej ochrany v poisťovni D.A.S. poisťovňa právnej ochrany, a. s., na ktorej účet uhradil sumu 4.000,40 eur, ktoré poisťovňa dňa 27. novembra 2012 preposlala na účet žalobkyne. Vo zvyšku sa stotožnil s rozhodnutím súdu prvého stupňa. Dodal, že žalobkyňa nepreukázala poško-

denie nádrží na palivo a ani únik 1233 litrov nafty, taktiež nepreukázala vznik škody na drevených europaletách, resp. i za nevrátenie elektronickej mýtnej jednotky. Opakovane uviedol, že pri dopravnej nehode utrpel zranenia, ktoré si vyžiadali okamžité lekárske ošetrovanie a z miesta nehody bol bez akýchkoľvek vecí, a to i osobných, odvezený rýchlou zdravotnou pomocou do nemocnice, pričom po prepustení z nemocnice mu bolo umožnené vziať si z vraku auta len osobné veci.

KS:¹³¹ stožnil. K vecne správne zamietnutiu žaloby v časti náhrady za stratu 34 ks palet 510 eur, odvolací súd len navyše dodáva, že z potvrdenia Union poisťovne o likvidácii poisťnej udalosti - z oznámenia o úhrade plnenia zo dňa 21.7.2010 vyplýva, že palety boli zahrnuté poisťovňou a to ako ostatné náklady spätná preprava, prekládka tovaru, palety v hodnote 558,78 eur.

Odvolacie námietky týkajúce sa ... zodpovednosti za zverenú tankovaciu kartu, palety a elektronickej palubnej jednotky považoval odvolací súd za irelevantné, keď súd prvého stupňa sa dostatočne vypořiadal i s neaplikovaním ustanovenia § 182 ZP, keď odvolací súd len dodáva, že i pri dohode o zodpovednosti uzatvorenej medzi účastníkmi konania dňa 30.9.2009 vzhľadom na jej nejasné a neurčité slovné vyjadrenie sú vážne pochybnosti o určitosti, jasnosti tejto dohody, označenej ako dohodou o zodpovednosti za prevzaté motorové vozidlo, jeho príslušenstva a dokladom a prepravovaný náklad.

NS ČR: 21 Cdo 711/2001¹³² sa súd zaoberal otázkou, či odcudzenie kufrika s hotovosťou na zadnom sedadle je schodkom a vyslovil sa, že **schodkom sú aj peniaze odcudzené krádežou a aj pred inventarizáciou**. Podľa NS ČR: **Protože schodek vyjadřuje skutečnost, že chybí hodnoty, které je hmotně odpovědný zaměstnanec povinen vyúčtovat, jsou schodkem také chybějící hodnoty, o nichž odpovědný zaměstnanec tvrdí, že mu byly odcizeny. Tyto hodnoty jsou schodkem i v případě, jestliže existence škody vzniklé odcizením svěřených hodnot byla zřejmá již před prováděním inventarizace** (srov. § 29 a § 30 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů), neboť z hlediska zaměstnavatele, který zaměstnanci hodnoty svěřil, se vzniklá **ztráta projeví**

¹³¹KS uviedol: *Z obsahu spisu v prejednávanej veci vyplýva, že žalobkyňa uzavrela pracovný pomer so žalovaným na základe pracovnej zmluvy zo dňa 2. septembra 2009 s termínom nástupu 3. septembra 2009, v ktorý deň bola uzavretá i „Dohoda o zodpovednosti za prevzaté motorové vozidlo, jeho príslušenstva a dokladov a prepravovaný náklad“, na základe ktorej prevzal žalovaný motorové vozidlo EČ GA XXX BU v nepoškodenom stave, náves EČ GA XXX YC v nepoškodenom stave a príslušenstvo (výbavu): tankovaciu kartu DKV 1 ks, SLOVNAFT 1 ks, mobilný telefón 1 ks, zabezpečovaciu tyč 3 ks, EUR palety 34 ks, snehové reťaze 1 pár, elektronickej palubnej jednotku na vyberanie mýtnych poplatkov 1 ks. Podľa bodu II. tejto Dohody zamestnanec zodpovedá za poškodenie motorového vozidla alebo jeho návesu, pokiaľ náhradu škody neposkytne poisťovňa zamestnávateľa alebo zamestnanca. Podľa bodu III. tejto Dohody zamestnanec zodpovedá za tovar prevzatý na jeho prepravu od jeho prevzatia do odovzdania určenému adresátovi, okrem ak poškodenie alebo stratu tovaru nezavinil alebo škodu neuhradí poisťovňa alebo iná osoba.*

¹³²Viac o skutkovom stave pozri v časti o strete zodpovednosti.

po jejím vyúčtovaní jako inventarizační rozdíl mezi vyšším stavem majetku a závazků v účetnictví a zjištěnou skutečností.

KS Žilina: 7 Co/61/2014: hmotná zodpovednosť, zverenie palivovej karty, krádež, poistenie zodpovednosti za škodu – rozsah poistenia zodpovednosti za škodu zamestnanca – pokrytie jednotlivých druhov zodpovednosti

OS: Navrhovateľ mal so svojím zamestnávateľom uzavretú dohodu o hmotnej zodpovednosti zo dňa 1.9.1995. Podľa článku I. tejto dohody navrhovateľ ako zamestnanec prebral hmotnú zodpovednosť za finančnú hotovosť - ceniny, blokové poukážky na pohonné hmoty, tovar prevzatý na prepravu a jeho uskladnenie, zásoby materiálu určené na obeh - spotrebu, zverené devízové prostriedky a iné hodnoty podliehajúce pravidelnému zúčtovaniu, ktorými bude s prihliadnutím na svoje pracovné zadelenie osobne disponovať, a to po celú dobu, po ktorú mu budú zverené.

V konaní nebolo sporné, že dňa 22.9.2012 **došlo k odcudzeniu palivovej karty Shell z uzamknutého nákladného motorového vozidla, s ktorým bol navrhovateľ v tom čase na pracovnej ceste vo Francúzsku.** *Odcudzenie tejto karty a jej zneužitie vyplýva zo zápisu zo dňa 16.10.2012, z ktorého vyplýva, že v dňoch od 22. 9.2012 až 24.9.2012 došlo osemkrát k zneužitiu palivovej karty a natankovaniu 3.139,5 litra pohonných hmôt s tým, že celková výška škody predstavuje 3.664,49 eur bez DPH.*

Z dohody o náhrade škody zo dňa 3.12.2012 medzi zamestnávateľom navrhovateľa a navrhovateľom vyplýva, že náhradová komisia prerokovala uvedeného dňa zodpovednosť navrhovateľa za škodu, ktorú spôsobil tým spôsobom, že dňa 22.9.2012 vo Francúzsku opomenul povinnosť pri opustení vozidla zabezpečiť dôležité ceniny, cenosti a doklady tak, aby nedošlo k ich odcudzeniu a došlo ku krádeži Shell karty a k jej zneužitiu. Vzniknutú škodu zamestnávateľ zamestnancovi zosobnil, s čím navrhovateľ súhlasil. V dohode je uvedené, že bola určená zodpovednosť zamestnanca za spôsobenú škodu vo výške 1.942,08 eur, pričom navrhovateľ ako zamestnanec uznal a zaviazal sa uvedenú sumu uhradiť v mesačných splátkach po 50,- eur od 1.12.2012.

Z obsahu uzavretej poisťnej zmluvy poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone povolania so začiatkom poistenia dňa 21.2.1992 vyplýva (z článku II. bod 1), že poistenie sa vzťahuje na zodpovednosť za škodu, ktorú poistený spôsobil svojmu zamestnávateľovi zavineným porušením povinnosti pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním, pokiaľ táto jeho zodpovednosť vznikla výhradne podľa ust. § 172 Zákonníka práce (ďalej len „ZP“), prípadne iných predpisov upravujúcich zodpovednosť poisteného za škodu. **Vychádzajúc z takto zisteného skutkového stavu dospel k záveru, že podmienky poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone povolania uvedené v poisťnej zmluve sa na dané okolnosti prejednávanej veci**

nevzťahujú. Poistenie sa vzťahuje iba na zodpovednosť za škodu, ktorú poistený spôsobil svojmu zamestnávateľovi zavineným porušením povinnosti pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním, pokiaľ táto zodpovednosť vznikla výhradne podľa ust. § 172 ZP v platnom znení do 31.3.2002.

V danom prípade navrhovateľ prevzal palivovú kartu, ktorá mu bola zverená a následne odcudzená, ktorá predstavuje hodnotu, ktorá podlieha pravidelnému zúčtovaniu na základe uzavretej dohody o hmotnej zodpovednosti zo dňa 1.9.1995. V tejto súvislosti bolo potrebné vychádzať najmä z článku II. a V. dohody o hmotnej zodpovednosti, na základe ktorých sa navrhovateľ zaviazal zaobchádzať so zverenými prostriedkami tak, že ich bude chrániť pred poškodením, stratou alebo zničením. Navrhovateľ sa správal v rozpore s podmienkami uvedenými v dohode o hmotnej zodpovednosti, keď pri opustení vozidla nezabezpečil palivovú kartu Shell tak, aby nedošlo k jej odcudzeniu a krádeži a k jej následnému zneužitiu. **Je zrejmé, že poistné podmienky uvedené v článku II. bod 1 poistnej zmluvy sa vzťahovali iba na všeobecnú zodpovednosť navrhovateľa za spôsobenú škodu podľa § 172 ods. 1 ZP a nie na osobitnú zodpovednosť (za schodok na zverených hodnotách)**, ktoré je pracovník povinný vyúčtovať podľa ust. § 176 ods. 1 ZP v platnom znení do 31.3.2002.

Keďže nebola preukázaná povinnosť odporcu ako poistiteľa poskytnúť poistné plnenie vyplývajúce z ust. § 788 ods. 1 Občianskeho zákonníka a článku II. bod 1 poistnej zmluvy poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone povolania, návrh navrhovateľa v celom rozsahu zamietol.

Konanie pred KS:

Navrhovateľ: Namietal nesprávne právne posúdenie veci okresným súdom pri výklade podmienok poistnej zmluvy vo vzťahu k posúdeniu zodpovednosti zamestnanca za škodu spôsobenú zamestnávateľovi. Je toho názoru, že v konaní bolo jednoznačne preukázané, že jeho zamestnávateľ si voči nemu z titulu poistnej udalosti (odcudzenia palivovej karty) uplatnil náhradu škody v zmysle § 181 ods. 1 ZP (predtým podľa § 175 ZP) upravujúce všeobecnú zodpovednosť zamestnanca za škodu spôsobenú nesplnením si oznamovacej povinnosti alebo povinnosti zakročiť. Nejedná sa o vyvodenie hmotnej zodpovednosti zamestnanca za škodu v zmysle uzatvorenej dohody o hmotnej zodpovednosti. V danom prípade je právne irelevantná skutočnosť, či sa dohoda o hmotnej zodpovednosti vzťahuje na škodovú udalosť, ktorá je predmetom sporu, alebo nie, a to z dôvodu, že v konkrétnom prípade si zamestnávateľ neuplatnil voči nemu náhradu škody z titulu uzavretej dohody o hmotnej zodpovednosti. Zdôrazňuje skutočnosť, že v predmetnej dohode o hmotnej zodpovednosti nie je výslovne uvedená palivová karta ako predmet dohody o hmotnej zodpovednosti. Znenie dohody, ktoré zakladá hmotnú

zodpovednosť aj za „iné hodnoty podliehajúce pravidelnému zúčtovaniu, ktorými bude s prihliadnutím na svoje pracovné zadelenie zamestnanec osobitne disponovať“, možno považovať za neurčité ustanovenie, ktoré neprímeraným spôsobom rozširuje hmotnú zodpovednosť na úkor zamestnanca. Takéto ustanovenie je neurčité a spôsobuje jej neplatnosť podľa § 15 ZP (predtým § 242 ZP). Zdôrazňuje aj skutočnosť, že zamestnávateľom vydaná palivová karta nie je viazaná k určitému zamestnancovi, ale vzťahuje sa ku konkrétnemu motorovému vozidlu.

Odporca: okresný súd mal z vykonaného dokazovania preukázané, že palivová karta, ktorá bola zverená a následne odcudzená navrhovateľovi, predstavuje hodnotu, ktorá podlieha pravidelnému zúčtovaniu. Z dohody o hmotnej zodpovednosti je zrejme, že navrhovateľ prevzal hmotnú zodpovednosť aj za iné hodnoty podliehajúce pravidelnému zúčtovaniu vrátane blokových poukážok na pohonné hmoty. Zamestnanec (navrhovateľ) preto zodpovedá za vzniknutú škodu v zmysle osobitnej zodpovednosti zamestnanca za schodok na zverených hodnotách. Pokiaľ ide o vzťah všeobecnej zodpovednosti (§ 179 ZP) a osobitnej zodpovednosti za schodok na zverených hodnotách (§ 182 ZP), osobitná zodpovednosť má prednosť pred všeobecnou úpravou zodpovednosti. Všeobecná zodpovednosť prichádza do úvahy len vtedy, pokiaľ nie je naplnený osobitný druh zodpovednosti. Keďže v prejednávanej veci boli naplnené predpoklady osobitnej zodpovednosti, nemožno zodpovednosť navrhovateľa za vzniknutú škodu posudzovať podľa § 179 ZP upravujúcu všeobecnú zodpovednosť zamestnanca. Nakoľko poistenie zodpovednosti za škodu sa vzťahovalo výhradne na zodpovednosť zamestnanca podľa § 179 ZP (všeobecnú zodpovednosť zamestnanca) zodpovednosť navrhovateľa za vzniknutú škodu nie je poistením krytá. **Skutočnosť, že zamestnávateľ si voči navrhovateľovi uplatnil náhradu vzniknutej škody na základe všeobecnej zodpovednosti zamestnanca, je pre posúdenie poistného krytia irelevantná, podstatné je, aký druh zodpovednosti zamestnanca za vzniknutú škodu je daný a nie akým spôsobom bol zamestnávateľom posúdený.**

KS: potvrdil

Z výsledkov vykonaného dokazovania bolo nepochybné zistené, že navrhovateľ so svojim zamestnávateľom dňa 1.9.1995 uzatvoril dohodu o hmotnej zodpovednosti, na základe ktorej (podľa článku I.) prevzal hmotnú zodpovednosť za finančnú hotovosť, ceniny, blokové poukážky na pohonné hmoty, tovar prevzatý na prepravu a jeho uskladnenie, zásoby materiálu určené na obchod - spotrebu, zverenú devízovú prostriedky a iné hodnoty podliehajúce pravidelnému zúčtovaniu, ktorými bude s prihliadnutím na svoje pracovné zadelenie osobne disponovať, a to po celú dobu, po ktorú mu budú zverené. **Zverená palivová karta Shell vykazuje znaky zverených hodnôt** podľa článku II. bod 1 dohody o hmotnej zodpovednosti zo dňa 1.9.1995, ktoré bol navrhovateľ ako pracovník povinný vyúčtovať, keďže bola určená pre obchod alebo obrat.

Pre právne posúdenie veci nie je potom podstatné tvrdenie navrhovateľa o tom, že zverená palivová karta sa viazala len na konkrétne pridelené motorové vozidlo, zverená palivová karta je hodnotou, ktorú je povinný pracovník vyúčtovať bez ohľadu na to, že mu bola zverená počas existencie pracovného pomeru s užívaním konkrétnej veci a po určitý čas.

Na základe uvedeného okresný súd správne vyvodil, že **navrhovateľovi nevznikol nárok na poistné plnenie podľa podmienok uvedených v článku II. bod 1 poistenia zmluvy, t.j. z titulu poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone povolaní, ktorá sa vzťahuje na zodpovednosť za škodu, ktorú poistený spôsobil svojmu zamestnávateľovi zavineným porušením povinnosti pri plnení pracovných úloh alebo priamej súvislosti s ním, pokiaľ táto zodpovednosť vznikla podľa ust. § 179 ZP (predtým § 172 ZP).**

Ak v danom prípade nastala zodpovednosť za zamestnanca na základe osobitnej zodpovednosti podľa § 182 ZP (predtým § 176 ZP), nemožno hodnotiť zodpovednosť zamestnanca za spôsobenú škodu podľa ust. § 179 ZP (predtým § 172 ZP).

Dodatočná úprava v účtovnej evidencii – schodok

NS ČR: 21 Cdo 2537/2005:¹³³ pokladník, neskontroloval pri platobnej karte podpis, banka stornovala platbu, dodatočná úprava v účtovnej evidencii – schodok, zbavenie sa zodpovednosti

Žalovaný ako zamestnanec žalobkyne vo funkcii pokladníka 28. 11. 1996 uzavrel so žalobcom dohodu o hmotnej zodpovednosti. 8. 4. 1998 vykonal transakciu s platobnou kartou, **pričom nesplnil povinnosť skontrolovať podpis na účtenke s podpisovým vzorom klienta**, ako je uvedené v podmienkach Pokyny pre vykonávanie transakcií platobnými kartami. K. banka P. preto žalobcovi dňa 7. 12. 1998 oznámila, že vykonala storno úhrady vo výške 38.200,- Kč. Hoci žalobkyňa žalovaného vyzvala k úhrade takto vzniknutej škody, žalovaný uvedenú čiastku odmieta zaplatiť.

NS ČR:

Schodkom se rozumí rozdíl mezi skutečným stavem svěřených hodnot, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, a mezi údaji účetní evidence, o který je skutečný stav nižší než účetní stav, **nevýjímaje ani schodky na finančních prostředcích.** Přitom platí, že zaměstnanec je povinen převzaté hodnoty vyúčtovávat, tedy kdykoli prokázat účetními doklady, že v době vyúčtování se nacházejí u zaměstnavatele, případně, že se tam nachází peněžní protihodnota.

133Prvé kolo v tejto veci: NS ČR: 21 Cdo 979/2001.

Protože schodek vyjadruje skutočnosť, že chýbi hodnoty, ktoré je hmotne zodpovedný zamestnanec povinen vyúčtovať, představují schodek také hodnoty, které chybí v důsledku toho, že teprve později dojde k opravám v účetní evidenci tak, že zde vzniká rozdíl mezi svěřenými hodnotami a údaji účetní evidence. Z hlediska zaměstnavatele, který zaměstnanci hodnoty svěřil, se totiž ztráta projeví teprve po jejím vyúčtování jako inventarizační rozdíl mezi stavem majetku a závazků v účetnictví a zjištěnou skutečností.

Důvodem ke zproštění odpovědnosti zaměstnance za tuto škodu může být mimo jiné zjištění, že schodek vznikl v důsledku úmyslného jednání třetích osob (např. neoprávněnou manipulací s platební kartou). Tímto důvodem však není samo o sobě protiprávní jednání této třetí osoby. Zmocní-li se třetí osoba protiprávně hodnot svěřených zaměstnanci k vyúčtování, nemá zavinění třetí osoby samo o sobě za následek zánik hmotné odpovědnosti zaměstnance (srov. Stanovisko k uplatňování ustanovení zákoníku práce o odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek ročník 1976, pod číslem 12, str. 80).

Bez ohledu na případnou odpovědnost třetí osoby za škodu podle občanskoprávních předpisů, zamestnanec i v tomto případě za škodu odpovídá, ledaže by prokázal, že schodek vznikl zcela nebo z části bez jeho zavinění. V případě střetů dvou odpovědností, tj. odpovědnosti neznámého pachatele za protiprávní zásah do majetkových práv zaměstnavatele s odpovědností zaměstnance za schodek na hodnotách svěřených k vyúčtování, se proto musí zkoumat i to, zda zaměstnanec takové jednání třetích osob neumožnil porušením svých pracovních povinností, například tím, že při provádění finanční operace nepostupoval náležitě pečlivě a v souladu s pokyny zaměstnavatele.

Zaměstnanec se tedy nemůže své hmotné odpovědnosti zprostit, jestliže neplněním svých povinností řádně hospodařit s prostředky svěřenými mu zaměstnavatelem a střežit a ochraňovat majetek zaměstnavatele před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím [§ 73 odst. 1 písm. d) zák. práce]¹³⁴ vznik schodku umožnil. Vztah takového nedbalostního jednání ke vzniku schodku je přitom třeba posuzovat v každém případě individuálně a pečlivě přihlížet ke všem okolnostem, za nichž ke vzniku schodku došlo. Je-li nedbalostní porušení povinností hmotně zodpovědným zaměstnancem takového rozsahu, že by bez něho ke vzniku škody (schodku) úmyslným jednáním třetí osoby vůbec nemohlo dojít (tj. že zaměstnanec porušením svých povinností umožnil vznik celého schodku), pak nepřichází v úvahu ani částečné zproštění se odpovědnosti; to závisí na rozsahu porušení povinnosti, kterým byl umožněn vznik škody (schodku) úmyslným jednáním třetí osoby.

134V SR § 81 ZP.

S námítkou dovolatele, že soudy nesprávně dospěly k závěru, že ke vzniku schodku došlo v důsledku storno úhrady, kterou provedla K. banka, a.s., dovolací soud neso-
uhlásí.

Při posuzování otázky, zda storno úhradu ve výši 38.200,- Kč učinila K. banka, a. s. vůči žalobkyni oprávněně, odvolací soud vyšel z toho, že oprávnění banky k tomu-
to úkonu vyplývalo ze smluvního ujednání mezi bankou a žalobkyní, nikoliv z použití novelizovaného zákona o bankách (zák. č. 21/1992 Sb.). Nesprávnost tohoto závěru od-
volacího soudu by mohla být dána jen tehdy, kdyby ujednání mezi bankou (K. bankou,
a. s.) a žalobkyní bylo neplatné pro rozpor se zákonem. *Pozn. autora – to súd v kontexte
českých právných predpisov nezistil.*

Jestliže v příloze ke smlouvě o přijímání platebních karet Eurocard/MasterCard uzavře-
né mezi žalobkyní a K. bankou, a. s. bylo toto ustanovení pouze rozvedeno do konkrét-
ních podmínek, nelze dovozovat, že by takové ujednání bylo v rozporu se zákonem. So-
udy obou stupňů proto správně dovodily, že **storno úhrady ve výši 38.200,- Kč provedla**
K. banka, a. s. ve vztahu k žalobkyni **oprávněně a že tedy skutečně ke vzniku schodku**
na hodnotách svěřených k vyúčtování žalovanému došlo.

Schodok (škoda) v čistej sume alebo v hrubej sume

KS Trnava: 23 Co/254/2011: schodok – čistá suma alebo hrubá suma

OS: odporca v čase trvania pracovného pomeru a za účinnosti dohody o hmotnej zod-
povednosti spreneveril navrhovateľom uplatnenú finančnú čiastku, ktorým konaním
v rozpore so zákonom spôsobil navrhovateľovi škodu vyčíslenú v trestnom konaní výškou
37 128,58 eur. K záveru o spáchaní trestného činu odporcom dospel vychádzajúc z právo-
platného rozsudku OS Galanta ..., výrokom ktorého v časti, že došlo k spáchaniu trestného
činu a kto ho spáchal, je viazaný v občianskom súdnom konaní.

Z uvedeného rozsudku mal preukázaným, že odporca - obvinený 16.1.2008, ktorý
bol zamestnancom navrhovateľa v tomto konaní, v prevádzke Espia v Galante **si pri-
svojil finančnú hotovosť vo výške 37 128,53 eur, patriacu navrhovateľovi v tomto
konaní tým, že ju prehral na výhernej elektronickej rulete**, čím navrhovateľovi spô-
sobil škodu vo výške 37 128,53 eur, čím spáchal prečin sprenevery podľa § 213 ods. 1
a 3 Trestného zákona a bol odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní 2 rokov s pod-
mienečným odkladom jeho výkonu so skúšobnou dobou v trvaní 2 rokov. Poškodený
(navrhovateľ v tomto konaní) bol s nárokom na náhradu škody odkázaný na občianske
súdne konanie.

Z vykonaného dokazovania vyplynulo, že navrhovateľ v postavení zamestnávateľa
a odporca v postavení zamestnanca, 26.2.2003 uzatvorili pracovnú zmluvu na dobu ne-

určitú, s pracovným zaradením odporcu **krupier - čašník**, s miestom výkonu práce herňa Espia v Galante, so skúšobnou dobou 3 mesiace. V rovnaký deň uzavreli aj dohodu o hmotnej zodpovednosti na tovar a vybavenie baru, výherné a nevýherné automaty, elektronickú ruletu, rubicon, black jack a hotovosť.

Výšku škody stanovil rozdielom hotovosti prevzatej 12.1.2008 odporcom v čase začatia pracovnej zmeny vo výške 1 744 eur (51 552 Sk) trvajúcej do 15.1.2008 do 24:00 hod., na základe čoho mal nasledujúci deň, 16.1.2008 odovzdať 39 159 eur (1 179 709 Sk), s tým, že prevzatú sumu aj sumu, ktorú bol odporca povinný odovzdať, potvrdil svojim podpisom, ktorého pravosť v priebehu konania žiadnym spôsobom nespochybnil.

Stotožnil sa s argumentáciou navrhovateľa o tom, že v danom prípade **nejde o sumu fiktívnu alebo o ušlý zisk navrhovateľa**, ktorý by mu odporca svojim konaním spôsobil, nakoľko z dokazovania vyplynuli skutočnosti o prevzatí finančnej hotovosti a pri skončení zmeny o finančnej hotovosti, ktorá mala byť odovzdaná a uložená v „bukse“, teda nešlo o nehmatateľné vyčíslenie. **Argument odporcu o tom, že o skutočnú škodu by išlo po odrátaní daní a ostatných poplatkov z uvedenej sumy, nepovažoval dôvodným**, nakoľko skutočná škoda nie je totožná s pojmom čistý zisk a zároveň nie je objektívne možné klásť odporcovi ako zamestnancovi bremeno zodpovednosti za hotovosť navrhovateľa, ktorá mu zostane po tom, ako z nej odvedie dane a povinné platby (odporcom nešpecifikované), nakoľko v tomto čase už predmetnú hotovosť odporca ako zamestnanec nemá v dispozícii.

Zohľadnil tiež, že zodpovednosť zamestnanca sa viaže k hotovosti, s ktorou je oprávnený podľa pracovnej zmluvy priamo disponovať v čase výkonu práce. Z postupu priebehu vkladov a výplat výhier z automatov a ostatných zariadení vyplynulo, že stávky sa do samotného hracieho prístroja zaznamenávajú prostredníctvom elektronického kľúča, ktorým disponuje zamestnanec, avšak zároveň stávkujúci hráč rovnakú sumu stávky v hotovosti odovzdáva zamestnancovi, ktorý ju má uložiť do kasy, resp. do „buksy“ (ide o hotovosť) a výhry, sú okrem natočenia na spomínaný kľúč, zároveň (v prípade žiadosti hráča alebo nedostatku hotovosti na strane zamestnanca až následne) z uvedenej kasy alebo buksey v hotovosti vyplácané hráčovi. Z uvedeného považoval preukázaným, že ide o hotové peniaze, za ktoré zamestnanec - odporca počas trvania svojej pracovnej zmeny zodpovedá, nakoľko ide o jemu zverenú hotovosť navrhovateľa - zamestnávateľa. Vychádzajúc z toho, že ... na presun na ďalšiu zmenu malo ísť 1 179 709 Sk = 39 159 eur, ktoré presunuté z dôvodu konania odporcu neboli, dospel k záveru, že predmetná suma predstavuje výšku škody spôsobenej odporcom navrhovateľovi tým, že ju nevyúčtoval tak ako mal.

KS: stotožnil sa so závermi OS.

Kedy vznikol schodok a preukazovanie kedy vznikol schodok

NS SR: R č. 84/1998 (2 Cdo 28/97)

Zodpovednosť zamestnanca podľa § 176 ods. 1, prvá veta¹³⁵ Zákonníka práce **pri-
chádza do úvahy (pri splnení ďalších predpokladov) len ak škoda vzniknutá zamest-
návateľovi má povahu schodku - účtovného rozdielu medzi skutočným stavom zve-
rených hodnôt a medzi údajmi účtovnej evidencie.**

**Za schodok v zmysle citovaného ustanovenia nemožno považovať škodu, ktorá
bola zistená následne, po riadnom vyúčtovaní, pri ktorom sa nezistil schodok.**

Žalobkyňa sa domáhala náhrady škody v sume 97 000 Sk voči žalovanej ako hmotne
zodpovednej zamestnankyne. Uviedla, že ku škode došlo vyplatením uvedenej sumy
žalovanou adresátovi na základe sfaľovanej poštovej poukážky.

NS SR: ... ťažisko dovolacieho konania v prejednávanej veci spočíva **v riešení otázky,**
či boli splnené predpoklady vzniku zodpovednosti žalovanej podľa ustanovenia § 176
ods. 1, prvá veta Zákonníka práce.

Konštrukcia tejto osobitnej zodpovednosti je založená na tom, že zamestnanec,
s ktorým sa uzavrela dohoda o hmotnej zodpovednosti, nevyúčtoval hodnoty mu zvere-
né na základe tejto dohody, hoci ich bol povinný vyúčtovať, takže vznikol schodok. Je to
zodpovednosť za predpokladané zavinenie, spočívajúce v tom, že zamestnanec nesplnil
povinnosť vyúčtovať zverenú hodnotu. Charakteristickým znakom zverených hodnôt,
ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať, je ich určenie na obeh alebo obrat po celú
dobu, po ktorú sú mu zverené. Schodok pritom predstavuje účtovný rozdiel medzi cel-
kovou hodnotou vecí (a iných hodnôt) riadne zverených a zúčtovaných na jednej strane
a medzi hodnotou vecí (a iných hodnôt) jednak zistených a jednak vyúčtovaných.

**Zisťuje sa za určité obdobie začínajúce prevzatím zverených hodnôt a končiace
vyúčtovaním, počas ktorého obdobia zverené hodnoty podliehajú zmenám, ktoré sa
musia premietnuť do konečného vyúčtovania.**

Hmotne zodpovedný zamestnanec musí mať počas tohto obdobia vo svojej dispo-
zícii, t.j. vo svojom zverení tieto hodnoty, ktoré podľa dokladov dosiaľ nevydal, t.j. ke-
dykoľvek preukázať účtovnými dokladmi, že v čase vyúčtovania sa u neho nachádzajú,
pripadne, že sa u neho nachádza ich peňažná protihodnota. Inak povedané hmotne
zodpovedný zamestnanec musí zachovať bilančnú rovnovahu jemu zverených hodnôt.

135 Pozn. v súčasnosti § 182 ZP.

Z uvedeného vyplýva, že zodpovednosť zamestnanca *podľa § 176 ods. 1, prvá veta Zákonníka práce* môže vzniknúť (za splnenia ďalších v zákone uvedených predpokladov) len vtedy, ak škoda vzniknutá zamestnávateľovi **má povahu schodku, účtovného rozdielu medzi skutočným stavom zverených hodnôt a medzi údajmi účtovnej evidencie.**

Žalovaná sa v konaní bránila tiež tým, že vyplatenie sumy 97 000 Sk vo vyúčtovaní dokladovala poštovou poukážkou, **o pravosti ktorej ani ona, ani jej zamestnávateľ, v tom čase nemali pochybnosti. To, že poukážka bola sfalšovaná sa preukázalo až následne, po vykonaní vyúčtovania pohybu hodnôt a prostriedkov.** Toto jej tvrdenie v konaní nespochybnila ani žalobkyňa. Jej zástupkyňa na pojednávaní súdu prvého stupňa 27. apríla 1995 uviedla, že žalovaná vyplatenie sumy 97 000 Sk v dokladoch pošty riadne vyznačila, jej vyplatenie doložila poštovou poukážkou a vykonala odúčtovanie, t.j. postupovala v súlade s prevádzkovými predpismi žalobkyne.

Vzhľadom na uvedené zistenie, v dovolaní žalobkyňou ani nespochybnované, aj dovolací súd dospel k záveru, že v predmetnej veci **nie je daný jeden z predpokladov vzniku zodpovednosti žalovanej za škodu podľa § 176 ods. 1, prvá veta Zákonníka práce**¹³⁶.

Za schodok v zmysle uvedeného ustanovenia totiž nemožno považovať škodu, ktorá bola zistená následne, po riadnom a bezschodkovom vyúčtovaní zverených hodnôt.

Platne uzavretá dohoda o hmotnej zodpovednosti, na ktorú žalobkyňa v dovolaní poukazuje, sama osebe, pri nedostatku účtovného rozdielu pri vyúčtovaní zverených hodnôt (schodku), nezakladá vznik osobitnej zodpovednosti zamestnanca.

V nasledujúcom prípade **NS ČR 21 Cdo 1065/2015** sa tiež riešila otázka, kedy škoda vznikla (*zistená bola až po skončení pracovného pomeru a nebola zistená ku dňu skončenia pracovného pomeru – preberací protokol konštatoval určitý stav a inventarizácia nebola vykonaná*) a či okamih vzniku škody musí zamestnávateľ preukázať. Súd dospel k záveru, že pre splnenie predpokladov zodpovednosti za schodok nie je potrebné, aby zamestnávateľ preukázal, kedy schodok-škoda vznikla (súd uvádza, že to z povahy vecí spravidla ani nie je možné).

NS ČR: 21 Cdo 1065/2005: okamih vzniku škody, stratené pokutové bloky, odovzdanie vecí a neskôr zistený schodok inventarizáciou, otázka povinnosti zamestnávateľa preukázať, kedy schodok vznikol

Žalovaná pracovala ako vedúci referent v ekonomickom útvere ústredného inšpektorátu žalobkyne, ... dňa 10.5.1995 žalovaná podpísala dohodu o hmotnej zodpovednos-

¹³⁶T.j. v súčasnosti podľa § 182 ZP.

ti a následne dňa 10.8.1995 ďalšiu dohodu, v ktorej sú hodnoty zverené k vyúčtovaniu a zodpovednosť za tieto hodnoty „špecifikované tak“, že žalovaná „preberá hmotnú zodpovednosť za zverené ceniny, pokladničnú hotovosť, výber a presun peňažných prostriedkov z ČNB P, pokutové bloky, stravné lístky a ostatné zverené hodnoty, ktoré je povinná vyúčtovať“.

Pred skončením pracovného pomeru žalovaná postupne odovzdávala svoju agendu budúcej pokladničke D. J. a v tejto súvislosti bol dňa 16.1.2001 vyhotovený preberací protokol, podľa ktorého bolo mimo iného odovzdaných 94 zväzkov pokutových blokov (1 zväzok obsahuje 50 ks pokutových blokov po 1.000, - Kč) tak, že bol odovzdaný jeden balík s 80-timi zväzkami zabalenými v PE fólii a 14 voľných zväzkov.

Dňa 20.3.2001 nová pokladnička oznámila svojej nariadenej, že originálne zabalený balík zväzkov pokutových blokov, „ktorý bol vždy vydávaný za kompletný“, nie je úplný a obsahuje namiesto 80 kusov zväzkov iba 79 kusov.

Na základe tohto oznámenia bola ešte v ten istý deň vykonaná mimoriadna fyzická inventarizácia pokladne, ktorá potvrdila, že v balíku skutočne jeden zväzok pokutových blokov chýba, pričom z porovnania evidencie výdaja pokutových blokov z pokladne ústredného inšpektorátu a ich príjmov na jednotlivých inšpektorátoch vyplynulo, že chýbajúci zväzok „bol vydaný už 14.1.1997 „a že teda „novej pokladničke mohlo byť fakticky, ale aj účtovne, poskytnutých len 93 ks zväzkov blokov, z toho 79 zväzkov obsiahnutých v balíku vydávanom za úplný a 14 kusov zväzkov voľných“. Za tejto situácie je podľa názoru žalobkyne zrejme, že za vzniknutý schodok vo výške 50 000, - Kč, zodpovedajúci hodnote chýbajúceho zväzku pokutových blokov, nesie zodpovednosť žalovaná, ktorá však v liste z 30.3.2001 „vyhlasuje s nezvratnou istotou, že balík s tisícikorunovými zväzkami bol úplne nepoškodený“, a svoju zodpovednosť odmieta.

NS ČR: V posudzovanom prípade odvolací súd rešil mimo jiné **právní otázku významu „okamžiku vzniku škody“ - schodku** - jako jednoho z předpokladů odpovědnosti zaměstnance za schodek na svěřených hodnotách *podle ustanovení § 176 zák. práce*.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno, že žalovaná pracovala u žalobkyně v pracovním poměru jako vedoucí referent. Na základě dohody o hmotné odpovědnosti ze dne 10. 8.1995 převzala hmotnou odpovědnost za svěřené ceniny, kromě jiného za pokutové bloky. **Inventarizací provedenou ke dni 31.12.2000 nebyl zjištěn rozdíl mezi „fyzickým“ a „evidenčním“ stavem pokutových bloků, žádný rozdíl nebyl zjištěn ani při předání funkce mezi žalovanou a D. J. „předávacím protokolem“ dne 16.1.2001, kdy D. J. rovněž převzala hmotnou odpovědnost** „za pokladní

hotovost, výběr a přesun peněžních prostředků z ČNB P, pokutové bloky, stravenky a další hodnoty, které jí budou svěřeny k vyúčtování“. Ode dne 17.1.2001 do skončení pracovního poměru dne 31.1.2001 již žalovaná nebyla přítomna v zaměstnání. Ke dni skončení pracovního poměru nebyla inventarizace provedena; „mimořádnou“ inventarizací konanou dne 20.3.2001 byl zjištěn schodek na pokutových blocích ve výši 50.000,- Kč.

S názorem, že pro splnění předpokladů odpovědnosti zaměstnance za škodu na svěřených hodnotách je zapotřebí, **aby zaměstnavatel prokázal, kdy schodek vznikl, dovolací soud nesouhlasí.**

Schodek jako jeden z předpokladů odpovědnosti zaměstnance *podle ustanovení § 176 a násl. zák. práce zpravidla bývá zjišťován inventarizací* jako inventarizační rozdíl mezi stavem majetku a závazků v účetnictví a skutečným (nižším) stavem majetku a závazků (*srov. § 30 odst. 5 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších změn a doplňků*). Inventarizace se provádí při uzavření dohody o hmotné odpovědnosti, při jejím zániku, při převedení zaměstnance na jinou práci nebo na jiné pracoviště, při jeho přeložení a při skončení pracovního poměru (*srov. § 31 odst. 1 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony, ve znění pozdějších změn a doplňků*).

Judikatura soudů dospěla již v minulosti k závěru - (*srov. stanovisko Nejvyššího soudu SSR ze dne 6.11.1975 sp.zn. Cpj 50/75, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1976, pod č. 12*), že, **není-li schodek zjištěn (prokázán) inventarizací, neznámá to bez dalšího, že by zaměstnavatel neměl proti odpovědnému zaměstnanci nárok na náhradu škody podle ustanovení § 176 zák. práce**; zaměstnavatel však - jak správně uvádí odvolací soud a jak se k tomu hlásí i dovolatelka - **musí, má-li být jeho žaloba úspěšná, jinými důkazními prostředky prokázat stav hodnot, které zaměstnanec převzal k vyúčtování, a skutečnost, že došlo ke škodě (schodku) na svěřených hodnotách.**

V obou případech, bez ohledu na to, jakým způsobem je schodek prokazován, z podstaty věci vyplývá, že **schodek vyjadřuje skutečnost, že hodnoty, které se hmotně odpovědný zaměstnanec zavázal vyúčtovat, chybí.** Jde tedy - vyjádřeno jinak - o situaci, kdy nelze prokázat stanoveným způsobem rozdíly mezi skutečným stavem a stavem v účetnictví, kdy skutečný stav je nižší než stav v účetnictví (*srov. § 30 odst. 5 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví*), aniž by přitom bylo možné zjistit, kdy, popřípadě jakým způsobem, schodek (manko) na svěřených hodnotách vznikl. Prokáže-li zaměstnavatel, že uzavřel se zaměstnancem platnou dohodu o hmotné odpovědnosti, a že na hotovosti, ceninách, zboží, zásobách materiálu nebo jiných hodnotách, které zaměstnanec svěřil k vyúčtování, vznikl schodek, jsou splněny podmínky zvláštní odpovědnosti zaměstnance *podle ustanovení § 176 zák. práce*; **další sku-**

tečnosti, zejména zavinění zaměstnance na vzniku škody, zaměstnavatel není povinen prokazovat (srov. § 172 odst. 3 zák. práce).

Zákon rovněž **nevyžaduje, aby** - jak v posuzované věci dovozuje nesprávně odvolací soud - **zaměstnavatel prokazoval „okamžik vzniku schodku, aby zaměstnanec měl možnost s ohledem na časový aspekt zaměřit svoji obranu na vyvinění“; nejen proto, že to s ohledem na povahu schodku na svěřených hodnotách zpravidla není možné, nýbrž i z toho důvodu, že je na zaměstnanci** - má-li se odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách zprostit zcela, popřípadě zčásti - **aby ve smyslu ustanovení § 176 odst. 3 zák. práce prokázal, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění.**

O takový případ, kdy by byly již splněny předpoklady odpovědnosti zaměstnance za schodek na svěřených hodnotách (tj. existence schodku vedle platné dohody o hmotné odpovědnosti), a kdy by se zaměstnanec své odpovědnosti měl zprošťovat, se však v posuzovaném případě nejedná, neboť schodek na svěřených hodnotách ve výši 50.000,- Kč byl zjištěn až po zániku dohody o hmotné odpovědnosti v důsledku skončení pracovního poměru žalované dnem 31.1.2001 (srov. § 177 odst. 2 zák. práce).

Odvolací soud vytyčením požadavku, aby žalobkyně prokázala, „kdy škoda vznikla“, za tohoto stavu sledoval - z věcného hlediska nazíráno - umožnit žalobkyni důkaz, že schodek - jak dovolatelka uvádí - „již existoval (resp. vznikl) nejpozději v den předcházející dni zániku dohody o hmotné odpovědnosti, i když při předávání těchto hodnot nebyl zjištěn“. I když odvolací soud v této souvislosti v obecné rovině správně uvádí, že zaměstnavatel musí, má-li být jeho žaloba úspěšná, jinými důkazními prostředky prokázat stav hodnot, které zaměstnanec převzal k vyúčtování, a skutečnost, že došlo ke škodě (schodku) na svěřených hodnotách, ve skutečnosti vytyčuje pro skutkový závěr, že „vznik konkrétního schodku žalobkyně prokázala až inventurou v březnu 2001, tedy po skončení pracovního poměru žalované a zániku její hmotné odpovědnosti“, nesprávné právní předpoklady.

Odvolací soud **náležitě neuvážil, že rozumí-li se schodkem (mankem) rozdíl mezi stavem majetku a závazků v účetnictví a skutečným (nižším) stavem majetku a závazků** (srov. § 30 odst. 5 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších změn a doplňků), **znamená tvrzení, že „schodek byl sice zjištěn dne 20.3.2001, existoval však již ke dni 16.1.2001“, zpochybnění správnosti zjištění skutečného stavu při předchozích fyzických inventurách, tedy „zpochybnění řádnosti inventur provedených v předchozím období“.** Toto „zpochybnění“ výsledku předchozí fyzické inventury, že skutečný stav svěřených hodnot (počet pokutových bloků) byl nižší, než stav tehdy nesprávně zjištěný, lze prokazovat jakýmikoliv důkazními prostředky, včetně kupř. listin, účetních dokladů, svědeckých výpovědí, anebo - jak uvádí odvolací soud - předávacího protokolu.

Protože však ... schodkom se rozumí rozdíl mezi stavem v účetnictví a skutečným stavem zjištěným fyzickou inventurou, a právě správnost fyzické inventury je zpochybňována, bylo by ztěží možné prokázat tvrzení o skutečném počtu pokutových bloků v době trvání pracovního poměru žalované „především řádnými inventurami“.¹³⁷

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný.

NS SR: 2 Cdo 44/2007: zodpovednosť za schodok – nevyúčtovanie poukázok (+ argument, že poukázky aj tak boli neplatné), otázka vytvorenia pracovných podmienok zamestnávateľom, nevykonanie inventarizácie a vplyv na povinnosť vyúčtovania

Dovolanie žalovanej: Poukázala na to, že pri ukončení pracovného pomeru zamestnávateľ nezabezpečil fyzickú inventúru. Čo sa týka poukázok T., tieto stratili platnosť 30.9.2002, vracať ich nebol dôvod, pretože neboli platné. Posielať poštou nejaké ceniny nebolo v súlade s právnym poriadkom. Neupotrebené poukázky nakoniec zostali v trezore, do ktorého už nemala prístup. Je nejasné, ako vôbec súd vyvodil záver o vzniku škody, a jej výšku, keď T. poukázky nie je možné považovať za cenné papiere. Svojim konaním nespôsobilá žalobcovi škodu ani sa na úkor neho bezdôvodne neobohatila, ale protiprávnosť spočíva v činnosti spoločnosti B., s.r.o., ktorá bola protizákonná.

Žalobca vo svojom vyjadrení k dovolaniu žalovanej: uviedol, že vymáhanie peňaznej pohľadávky správcom nie je sporom vyvolaným konkurzom alebo vyrovaním. Žalovaná mala vytvorené pracovné podmienky k tomu, aby zodpovedala za prevzaté ceniny. Vzhľadom na to, že žalovaná v konaní nepopierala prevzatie T. poukázok v hodnote 252 000 Sk, z ktorých vyúčtovala len poukázky v hodnote 176 000 Sk a zvyšné poukázky nevyúčtovala, nebolo právne významné či zamestnávateľ splnil svoju povinnosť inventarizácie, ktorá sa mala vykonať pri zániku dohody o hmotnej zodpovednosti v súvislosti s ukončením pracovného pomeru žalovanej 31.7.2002.

NS SR:

Schodkom sa rozumie rozdiel medzi skutočným stavom zverených hodnôt a medzi údajmi účtovnej evidencie, o ktorý je skutočný stav nižší, než účtovný stav. **Schodok sa zisťuje** za určité obdobie začínajúce prevzatím zverených hodnôt a končiace vyúčtovaním, počas ktorého obdobia zverené hodnoty podliehajú zmenám, ktoré sa musia premietnuť do konečného vyúčtovania. Hmotne zodpovedný zamestnanec musí mať počas tohto obdobia vo svojom zverení tieto hodnoty, ktoré podľa dokladov dosiaľ nevydal a musí kedykoľvek preukázať účtovnými dokladmi, že v čase vyúčtovania sa u neho nenachádzajú. Hmotne zodpovedný zamestnanec musí zachovať bilančnú rovnováhu jemu zverených hodnôt. **Schodok býva spravidla zistený inventarizáciou** ako inventarizačný rozdiel medzi stavom majetku v účtovníctve a skutočným (nižším) stavom majetku, **avšak skutočnosť, že schodok bol zistený inak než inventarizáciou, neznamená**

¹³⁷V princípe by zamestnávateľ musel spochybníť vlastné vykonanie inventúry.

ešte sama o sebe, že by zamestnávateľ nemal voči zamestnancovi nárok na náhradu vzniknutej škody podľa § 182 ods. 1 Zákonníka práce; pokiaľ má byť žaloba úspešná, musí zamestnávateľ v takom prípade preukázať vznik schodku inými dôkaznými prostriedkami.

V prejednávanej veci... Žalovaná nespochybňovala, že od zamestnávateľa prevzala T. poukážky v celkovej hodnote 252 000 Sk a že mu nevyúčtovala poukážky v hodnote 76 000 Sk, ani ich nevrátila. Takisto nevedela preukázať ani ich vydanie klientom zamestnávateľa.

Pokiaľ sa žalovaná v konaní bránila poukazom na ustanovenie § 182 ods. 3 Zákonníka práce, dospel dovolací súd k záveru zhodnému s odvolacím súdom, že žalovanej sa nepodarilo preukázať, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jej zavinenia. I keď ako tvrdila žalovaná v súvislosti s uzavretím pobočiek B., s.r.o. (4. februára 2002) vznikla chaotická situácia aj v pobočke, ktorej bola riaditeľkou, obsah spisu nesvedčí o tom, že by v nej nemala vytvorené také pracovné podmienky, že by sa nemohla starať o zverené hodnoty. Žalovaná v tejto riadiacej pozícii nepotrebovala usmernenie od zamestnávateľa, ako má naložiť s T. poukážkami – musela vedieť, že dohoda o hmotnej zodpovednosti ju naďalej zaväzuje a že bude musieť (či už dôjde k obnoveniu činnosti pobočky alebo nie) vyúčtovať aj zvyšné poukážky v hodnote 76 000 Sk. Na tom nič nemení skutočnosť, že (ako uvádzala) nevedela dokedy má zamestnávateľovi vrátiť poukážky, ktoré nevydala klientom alebo či a dokedy ich má vydať klientom, ktorým mali byť vydané.

Žalovaná mala vytvorené podmienky na to, aby uschovala T. poukážky (trezor) a vrátila ich zamestnávateľovi. **Zodpovednosti sa však v žiadnom prípade nemôže zbaviť argumentáciou, že nikto od nej nežiadal vyúčtovanie.**

Pre úplnosť treba dodať, že žalovaná ak sa domnievala, že nemá vytvorené podmienky, mala upozorniť na túto skutočnosť zamestnávateľa, keďže takýto postup predpokladá čl. 4 Dohody o hmotnej zodpovednosti.

Vzhľadom na to, že žalovaná v konaní nepopierala prevzatie T. poukážok v celkovej hodnote 252 000 Sk, z ktorých vyúčtovala len poukážky v hodnote 176 000 Sk, avšak zvyšné poukážky nevyúčtovala, nevedela preukázať ich vydanie klientom zamestnávateľa a pripustila možnosť, že im ich nevydala. **Skutočnosť, či zamestnávateľ si splnil alebo nesplnil svoju povinnosť inventarizácie, ktorá sa mala vykonať pri zániku dohody o hmotnej zodpovednosti v súvislosti so skončením pracovného pomeru žalovanej 31.7.2002 (§ 183 ods. 2 a § 184 ods. 1 Zákonníka práce), nebolo právne významné.** Povinnosť vyúčtovať a vrátiť T. poukážky, ktoré neboli vydané klientom zamestnávateľa mala bezpochyby splniť najneskôr pri skončení pracovného pomeru.

Záver o tom, či (a v akej výške) vznikol schodok na hodnotách, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať, predstavuje skutkové zistenie súdu. Ide o výsledok dokazovania, pri ktorom súd hodnotí dôkazy podľa svojej úvahy a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti, pričom starostlivo prihliada na všetko, čo vyšlo za konania najavo, včítane toho, čo uviedli účastníci (§ 132 O.s.p.). Vzhľadom na to, že žalovaná v podstate potvrdila existenciu schodku a jeho zavinenie za vznik schodku sa predpokladá, sú bez právneho významu dovolacie námietky týkajúce sa otázky, či poukážky mali v čase skončenia pracovného pomeru žalovanej charakter hodnoty, ktorú je povinná vyúčtovať, kto zavinil nevydanie poukážok klientom jej zamestnávateľa, alebo že činnosť žalobcu bola protiprávna od samého počiatku a jej konatelia boli právoplatne odsúdení. Správny je preto právny názor odvolacieho súdu, že žalovaná zodpovedá v plnom rozsahu za vzniknutý schodok vo výške 76 000 Sk.

Viac schodkov

Príklad: Zamestnávateľ zistil schodok inventarizáciou za mesiac september aj za mesiac október. Ako sa posúdi škoda. Spočítava sa alebo sa posúdi samostatne?

Ide o samostatné skutočnosti – ide o schodok za jednu dobu - september, ako aj za ďalšiu dobu - október.

KS v Košiciach: R č. 29/1961 (10 Co 204/60)¹³⁸

Čo je potrebné považovať za jednotnú škodu v prípade nárokov podľa zák. č. 71/1958 Zb.¹³⁹

Žaloba zamestnávateľa na zaplatenie manka, ktoré vzniklo na predajni žalovanej hmotne zodpovednej vedúcej v čase od 1. septembra 1956 do 15. júna 1957. OS zistil, že so žalovanou nebola uzavretá písomná zmluva o prevzatí hmotnej zodpovednosti a že preto žalovaná zodpovedá za uvedené manko *len podľa § 6 ods. 3 zák. č. 71/1958 Zb.*¹⁴⁰. Riešila sa **otázka, či viaceré manká tvoria jednu škodu alebo viac škôd.**

KS: Ide o prípad, kedy je uplatnená **náhrada za viaceré manká, ktoré vznikli vo viacerých zúčtovacích obdobiach a teda o vyriešenie spornej otázky, či všetky tieto manká tvoria jednu škodu, za ktorú žalovaná zodpovedá len raz do výšky svojho trojmesačného platu, alebo či za každé manko osobitne zodpovedá trojmesačným platom.**¹⁴¹

¹³⁸ Pozri aj rozhodnutie, ktoré sa týka všeobecnej zodpovednosti za škodu ale viacerých škôd: **NS ČR: 21 Cdo 1111/2001**: škoda nie je len súhrnom majetkových strát spôsobených zamestnancom – pokus o prebratie zákazníkov, stornovanie zmlúv.

¹³⁹ V súčasnosti pre účely § 179 ZP a § 186 ZP.

¹⁴⁰ Tj. v súčasnosti podľa všeobecnej zodpovednosti za škodu (§ 179 ZP).

¹⁴¹ V súčasnosti štvornásobok priemerného mesačného zárobku.

Krajský súd má zato, že v **každom jednotlivom zúčtovacom období, je manko samostatnou škodou a že za každú túto škodu jestvuje** osobitná zodpovednosť do výšky trojmesačného platu (*ak pravda nejde o osobu hmotne zodpovednú podľa § 4 ods. 1 zák. č. 71/1958 Zb.*).¹⁴² Podniku totiž vzniká nárok na uplatnenie náhrady už vtedy, keď v jednotlivých účtovných obdobiach zistí manko a mohol by tieto nároky aj súdne ihneď uplatniť, teda aj osobitnými žalobami a mohol by súd o nich aj osobitne rozhodovať v rôznom čase.

Žalovaná takto zodpovedá za manká zistené k 31. 12. 1956, ku 31. 3. 1957, k 12. 5. 1957 a k 15. 6. 1957. Rozsah jej zodpovednosti sa pritom riadi *ustanovením § 6 ods. 3 cit. zák.*,¹⁴³ *podľa ktorého výška náhrady škody nesmie prekročiť sumu rovnajúcu sa trojnásobku jej priemerného mesačného zárobku u každej jednotlivéj škody.*

Súd prvej stolice sa zmyšľil v tom, že celý žalobný nárok považoval len za jednu škodu, za ktorú by bola žalovaná povinná dať len jednotnú náhradu *do výšky trojnásobku mesačného platu.*

Ide o štyri manká v jednotlivých účtovných obdobiach samostatne zistené a vykázané Nemožno preto všetky tieto štyri manká považovať iba za jednu škodu, ale **sú to štyri samostatné škody, za každú z nich zodpovedá žalovaná osobitne.**

Pokiaľ ide o názor žalujúceho podniku, že **podpisom preberajúcej inventúry je prevzatá aj hmotná zodpovednosť, je potrebné povedať, že tento názor je mylný.** *Podľa ustanovenia § 4 ods. 1 zák. č. 71/1958 Zb.* len písomné prevzatie hmotnej zodpovednosti má právne účinky uvedené v tomto paragrafe.¹⁴⁴ I keď v roku 1953 nebolo záväzného predpisu, aby prevzatie hmotnej zodpovednosti bolo vyhotovené písomne, predsa na prevzatie tejto zodpovednosti nestačil podpis vedúcej predajne na preberajúcej inventúre, ale musela byť uzavretá zmluva, hoci nie v písomnej forme, podľa ktorej vedúca predajne preberá na seba hmotnú zodpovednosť a muselo jej byť vysvetlené, čo znamená prevzatie hmotnej zodpovednosti. V súdnej veci ani to nie je preukázané, či žalovaná bola takto poučená a či takýmto spôsobom prevzala hmotnú zodpovednosť. Inak podľa *ustanovení zákona č. 71/1958 Zb.* zamestnanec, ktorý neprevzal písomnou zmluvou hmotnú zodpovednosť, zodpovedá za škodu pri výkone zamestnania z nedbanlivosti spôsobenú len v rozsahu trojnásobku priemerného mesačného zárobku.¹⁴⁵

142 Poznámka, táto skutočnosť vyplynula z toho, že nebola uzatvorená dohoda o hmotnej zodpovednosti ale bol zistený a preukázaný schodok, a teda ide o všeobecnú zodpovednosť za škodu.

143 V súčasnosti § 186 ods. 2 ZP.

144 V súčasnosti § 182 ods. 2 ZP.

145 K otázke nevymenenia vedúceho zamestnanca – značné manká, z hľadiska spoluzodpovednosti zamestnávateľa, viď. iná časť textu.

Pozn. autora: v súčasnosti musí byť dohoda o hmotnej zodpovednosti písomná, inak je neplatná. Podpis na inventarizácii nemôže nahradiť dohodu o hmotnej zodpovednosti, ktorá nemôže pôsobiť spätne. Podpis na inventarizácii nie je ani uznaním dlhu. Ak vznikne v takomto prípade (keď nie je uzatvorená písomná dohoda o hmotnej zodpovednosti alebo je neplatná) schodok (manko), musí zamestnávateľ podľa § 179 ZP preukázať zamestnancovi škodu.

Prebytok, vyrovnanie prebytkov a schodkov

K otázke prebytkov a ich započítaniu na schodok sa vyjadril NS v **R 12/1976**.

NS: R 12/1976 (Cpj 50/75)

3. Kompenzácia prebytkov so schodkami

Prebytky so schodkami možno kompenzovať len výnimočne, ak došlo k omylu pri inventarizácii alebo ak sa bezpečne preukázal iný omyl.

Ak je v niektorých druhoch prevzatého tovaru prebytok a v iných druhoch schodok, prebytky nepatria pracovníkovi a nemôžu byť preto paušálne použité ani na vyrovnanie schodku, za ktorý zodpovedá hmotne zodpovedný pracovník.

Pozn. autora súd uvádzal, že „Podmienky pre vzájomné vyrovnanie schodkov s prebytkami stanovuje § 39 vyhlášky č. 155/1971 Zb. o inventarizácii hospodárskych prostriedkov.“

Súdy zásadne pripúšťajú vyrovnanie u schodkov a prebytkov zásob, iba ak došlo (mohlo dôjsť) k zámene hodnôt toho istého druhu v rovnakom inventarizačnom období.

Vo veci sp. zn. 7 C 991/73 Okresného súdu v Nitre bola však náhrada schodku určenej rozdielom medzi prebytkom zisteným v predchádzajúcom inventarizačnom období a schodkom vykázaným v nasledujúcom období, *teda v rozpore s ustanovením § 39 vyhlášky č. 155/1971 Zb.*

Obdobne rozhodol Okresný súd v Dolnom Kubíne vo veci sp. zn. 4 C 146/73, keď kompenzoval schodok s prebytkom napriek tomu, že nešlo o to isté inventarizačné obdobie. Pritom však spoľahlivo nezistil, či vôbec ku schodku došlo. V prejednávanej veci totiž po niekoľkých dňoch od inventúry, pri ktorej bol na predajni vykázaný schodok, bola vykonaná ďalšia inventúra, pri ktorej bol zistený prebytok. Keďže v prebytkoch boli také druhy tovaru, ktoré pri odovzdávajúcej inventúre do zásob neboli pojaté, a medzi uvedenými inventúrami nebol do predajne žiadny prísun tovaru, bolo povinnosťou súdu sústrediť pozornosť na spoľahlivé zistenie, či predtým schodok skutočne vznikol, či zúčtovanie zásob na základe inventúry bolo správne a či teda nedošlo napr. k chybám v účtovnej evidencii.

Kompenzácia nie je prípustná, ak sa schodok a prebytky týkajú zásob evidovaných podľa rozličných druhov tovaru, pokiaľ nejde o neúmyselnú zámenu jednotlivých druhov zásob (napr. v dôsledku ich podobného balenia).

4.5 Zavinenie – prezumpcia zavinenia pri zodpovednosti za schodok

Pri zodpovednosti za schodok sa **zavinenie zamestnanca prezumuje (predpokladá)**. Zamestnávateľ ho nemusí zamestnancovi preukázať¹⁴⁶. **Ide teda o subjektívnu zodpovednosť za škodu avšak s prezumpciou zavinenia** /podmienka zavinenia je daná, ale vychádza sa z toho, že minimálne z nedbanlivosti nastalo/. Nejde teda o objektívnu, ani o tzv. absolútnu zodpovednosť zamestnanca¹⁴⁷ za škodu, pretože § 182 ods. 3 ZP zamestnancovi umožňuje zbaviť sa zodpovednosti za škodu.

Prezumuje sa **nedbanlivostné zavinenie**. Napr. občianskoprávna literatúra výslovne v kontexte občianskeho práva zmiňuje, že ide o nevedomú nedbanlivosť.¹⁴⁸ Pracovnoprávna literatúra sa k otázke stupňa zavinenia nevyjadruje. **NS SR: R 31/1993**: hoci sa zamestnanec zodpovednosti za schodok nezbavil, neznamená to súčasne, že škodu spôsobil úmyselne. Ten, kto sa dovoľáva úmyselného spôsobenia škody, musí ho dokázať aj tam, kde inak platí prezumpcia zavinenia.

Východiskom tejto filozofie (*pozn. autora uvedené sa týka nielen občianskeho práva, ale aj pracovného práva*) je skutočnosť, že dôkaz o protiprávnom konaní škodcu, resp. iného zodpovedného subjektu, a niekedy dokonca dôkaz o príčine vzniknutej škody vôbec by bol pre poškodeného obtiažnym popr. vôbec nemožným.^{149 150} Ide teda o zvýšenú ochranu poškodeného. V kontexte pracovného práva nepochybne vyplýva aj to, že hodnotami disponuje a strážiť ich má zamestnanec, ktorému ich zamestnávateľ osobitne zveril.

146 **Zamestnávateľ preukazuje**, že bola uzatvorená dohoda o hmotnej zodpovednosti a že vznikol schodok (pozri **NS: R 12/1976**).

147 Absolútna zodpovednosť za škodu znamená, že osoba zodpovedá za výsledok – nevyžaduje sa ani zavinenie ani možnosť liberácie. Napr. § 421a ods. 1 OZ: „Každý zodpovedá aj za škodu spôsobenú okolnosťami, ktoré majú pôvod v povahe prístroja alebo inej veci, ktoré sa pri plnení záväzku použili.“ *Tejto zodpovednosti sa nemôže zbaviť.*

148 Napr. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. et al.: Občianské právo hmotné 2 (2009), str. 383.

149 ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. et al.: Občianské právo hmotné 2 (2009), str. 384.

150 Odborná občianskoprávna literatúra s ohľadom na uplatňovanie objektívnej zodpovednosti, resp. jej vznik uvádza, že „V tejto súvislosti je potrebné aspoň stručne pripomenúť, že rozvoj prísnej objektívnej zodpovednosti za škodu historicky bol a v súčasných spoločenských podmienkach je stále viac spojený so zavádzaním povinného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú tretím osobám (napr. povinné poistenie zodpovednosti vlastníkov automobilov), rovnako i so sociálnym poistením (napr. škody spôsobené zamestnancovi ako újmy z pracovného úrazu či choroby z povolania).“ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. et al.: Občianské právo hmotné 2 (2009), str. 386. K tomu je však potrebné z pracovnoprávneho hľadiska dodať: 1. Poistenie zodpovednosti - jeho možnosť výslovne upravuje len § 185 ZP, 2. v prípadoch, keď vznikla škoda a zamestnávateľ nemal havarijné poistenie to nešlo na jeho ťarchu – pozri: **NS ČR: 21 Cdo 603/2009, KS Trenčín: 6CoPr/4/2017**.

NS SR: R č. 31/1993 (4 Cdo 50/92)

Hoci sa pracovník podľa ust. § 176 ods.3 Zákonníka práce¹⁵¹ zodpovednosti za schodok nezbavil, neznamená to súčasne, že škodu spôsobil úmyselne (§ 183 ods. 3 Zák. práce). Ten, kto sa dovoľáva úmyselného spôsobenia škody, musí ho dokázať aj tam, kde inak platí prezumpcia zavinenia.

Žalobca žiadal žalovanú zaviazat' na zaplatenie sumy 171 175,40 Kčs titulom náhrady škody na zverených hodnotách, ktoré k 1.6.1989 nevyúčtovala.

NS SR: Zavinenie pracovníka je nielen základným predpokladom jeho zodpovednosti za škodu, ale miere zavinenia musí byť úmerná i jeho povinnosť nahradiť škodu.

Hoci pri zodpovednosti pracovníka za schodok na zverených hodnotách sa pracovníkovo zavinenie prezumuje, **Zákonník práce pri prezumpcii viny neustanovil formu tohto prezumovaného zavinenia (pozri § 176 ods.3). Súdna prax** (porovnaj č.34/1969 Zb. rozh.) však **zastáva názor, že prezumpcia sa vzťahuje len na nedbanlivosť a že úmysel (dolu) nemožno prezumovať. Preto ten, kto sa ho dovoľáva, musí ho dokázať aj tam, kde inak platí prezumpcia zavinenia.**

Pri dokazovaní zavinenia - ako subjektívnej kategórie - sa treba zamerať na všetky tie skutočnosti, ktoré podľa všeobecných skúseností odôvodňujú záver o danosti zavinenia v určitej forme, pretože ho ako vnútorný jav nemožno priamo dokázať. V tomto smere krajský súd nevykonal takmer žiadne dokazovanie, takže ani nemožno posúdiť, ktoré konkrétne dôkazné prostriedky z trestného spisu vedeného na okresnom súde využil a možno mať tiež pochybnosti o tom, či *v zmysle § 129 ods. 1 O. s. p.* bol vôbec čítaný podstatný obsah výsluchu svedkov a najmä výpoveď znalca JUDr. R., keď to nie je zrejme zo zápisnice o pojednávaní. Znalecký posudok obsiahnutý v trestnom spise možno síce v súvisiacom občianskom súdnom konaní o náhradu škody využiť ako listinný dôkaz *podľa § 129 ods.1 O. s. p.*, ale s ohľadom na špecifickosť tohto konania, v ktorom majú byť niektoré otázky riešené inak než v trestnom konaní, sa javí vhodným, ak sa znalec v civilnom konaní vypočuje (*§ 127 ods.1 O. s. p.*).

Žalovaná bola totiž v trestnom konaní uznaná vinnou jednak za skutok, že v období od 1. júna 1987 do 1. júna 1989 ako hmotne zodpovedná vedúca predajne žalobcu pred periodickými inventúrami úmyselne skreslovala počiatkové a konečné stavy položiek a hodnôt zvereného tovaru vo výkazoch za účelom zakrytia vzniknutého schodku na predajni, jednak za skutok, ktorým postupne odcudzovala rôzne finančné prostriedky z tržby, pričom takýmto konaním spôsobila žalujúcej organizácii škodu vo výške najmenej 23 700, - Kčs. Preto súd v tomto konaní mohol uložiť žalovanej povinnosť uhradiť škodu len v tejto výške.

¹⁵¹ V súčasnosti § 182 ods. 3 ZP.

Ak hmotne zodpovedný pracovník zakrýval nekalým konaním odhalenie manka, teda škody, ktorá vznikla predtým, než pristúpil k nekalému konaniu, nebolo možné považovať zvyšnú časť manka za škodu na zverenom majetku v zmysle § 136 ods.1 písm. b/ a ods.2 písm. a/ Tr. zákona v znení do účinnosti zák. č. 175/1990 Zb., pretože škoda nebola následkom konania, uvedeného v tomto zákonnom ustanovení (porovnaj č. 37/1968, č. 15/1987 str. 82-83 Zb. rozh. tr. časť).

Hoci obidva trestné činy boli žalovanou spáchané úmyselne, vo vzťahu ku škode bol v trestnom konaní jej úmysel dokázaný iba k sume najmenej 23 700 Kčs; preto je nevyhnutné túto formu zavinenia (priamy alebo nepriamy úmysel) zisťovať v občianskom súdnom konaní, čo bude mať podstatný význam najmä na rozsah náhrady škody (§ 179 ods.3, § 186 Zák. práce), ktorú žalovaná bude povinná uhradiť žalujúcej organizácii. V tomto smere sa javí nutným odstrániť najmä rozpory medzi záverom písomného znaleckého posudku, že príčinou vzniku schodku bolo neodvážanie tržieb, pričom sa nedá vylúčiť ani iná príčina, a výpoveďou znalca na pojednávaní, kde uviedol, že nevie uviesť príčinu vzniku schodku. V závislosti od toho odvolací súd opätovne posúdi opodstatnenosť uplatneného nároku a rozhodne o celej prejednávanej veci.

4.6 Zbavenie sa zamestnanca zodpovednosti za schodok

Zákonník práce ustanovuje, že zamestnanec sa môže zbaviť zodpovednosti za schodok celkom alebo sčasti - § 182 ods. 3 ZP: „Zamestnanec sa zbaví zodpovednosti celkom alebo sčasti, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia.“¹⁵²

V nadväznosti na zvolené spojenie „zbaviť sa zodpovednosti“ alebo „zbaviť sa zavinenia“ možno hovoriť o tzv. liberácii (spojenej so zodpovednosťou/zbavením sa zodpovednosti - zodpovednosť ako nedodefinovaný pojem z hľadiska toho, či ide o objektívnu alebo subjektívnu zodpovednosť) alebo o vyvinení sa (exkulpácii – založenej na zbavení sa viny, a teda pojem zjavne spojený so subjektívnou zodpovednosťou). Z nerozlišovania, či zmiešavania týchto skutočností potom vyplýva, že niekedy sa v súdnych rozhodnutiach hovorí o liberácii zamestnanca a niekedy o exkulpácii zamestnanca.¹⁵³ Zákonník práce v § 182 ods. 3 ZP stanovuje, že

152 Pre porovnanie § 252 ods. 5 ZP ČR: „Zaměstnanec se zproští povinnosti nahradit schodek zcela nebo zčásti, jestliže prokáže, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění, zejména, že mu bylo zanedbáním povinnosti zaměstnavatele nemožně se svěřenými hodnotami nakládat.“

153 Tu je však potrebné povedať, že v odbornej literatúre (napr. GALVAS, M. a kol.: Pracovní právo (2012), str. 624) sa používa pri slove „vyvinieť“ (vina sa prezumuje) spojenie exkulpovať (tiež zbaviť viny). Pri zamestnávateľovi sa používa spojenie „oslobodiť spod zodpovednosti“ liberovať/exonerovať, avšak ak sa pozrieme aj na rozhodnutia v tejto knihe, je zrejme, že súdy používajú obidva pojmy, pričom ale pojem liberovať používajú so spojením „zbaviť sa zodpovednosti“ - § 182 ods. 3 ZP (aj v SR verzii Zákonníka práce je použité spojenie „zbavenie sa zodpovednosti“ nie „zbavenie sa zavinenia“ ale poukázaním, že nezavinil). Aj § 176 ods. 3 vyhláseného znenia zákona č. 65/1965

zamestnanec sa zbavuje zodpovednosti (teda liberuje) preukázaním, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia (teda exkulpuje). Z praktického hľadiska ide však o to isté, zamestnanec sa chce zbaviť zodpovednosti, aby za schodok nezodpovedal celkom, prípadne aspoň sčasti. Zamestnanec chce „prehodiť“ vinu na inú osobu/osoby alebo zodpovednosť na zamestnávateľa alebo na obe skupiny. Prípadne zamestnanec poukazuje na náhodu, ktorá nastala.

Tieto skutočnosti musí preukázať. Odborná literatúra¹⁵⁴ k tomu uvádza, že: „Zamestnanec môže uvádzať akékoľvek dôvody, ktoré môžu znamenať úplné alebo čiastočné zbavenie sa zodpovednosti za schodok. Nie je podstatné, či dôvody, ktoré uviedol po vzniku škody, a dôvody, ktoré uvádzal napr. počas súdneho sporu, sú identické. Ustanovenie § 316 a nasl. Civilného sporového poriadku umožňuje súdu ingerovať v prospech zamestnanca ako slabšej strany právneho vzťahu a zaistiť dôkazy, ktoré môžu byť v prospech zamestnanca ...“.

Zároveň podľa **KS v Ostrave: 16 Co 131/98 (SR 10/1998)**: zamestnanec preukazuje nielen skutočnosti nasvedčujúce tomu, že schodok mohol vzniknúť celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia, **ale i príčinnú súvislosť medzi tými skutočnosťami a vznikom schodku**; musí teda preukázať, že **bez týchto skutočností by schodok nevznikol tak, ako vznikol**.¹⁵⁵

Zb. Zákonník práce ustanovovalo, že „Pracovník sa zbaví zodpovednosti celkom, prípadne sčasti, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia.“ Súčasný znenie § 252 ods. 5 ZP ČR: „Zamestnanec se zproští povinnosti nahradit schodek zcela nebo zčásti, jestliže prokáže, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinení, zejména, že mu bylo zanedbáním povinnosti zaměstnavatele znemožněno se svěřenými hodnotami nakládat.“ Napr. **NS ČR: 21 Cdo 711/2001**: S ohledem na míru zavinení žalovaného, nelze tedy dospět k závěru, že by zde byly **liberační důvody, které by umožňovaly závěr o jeho alespoň částečném zproštění se odpovědnosti** za takto vzniklý schodek ve smyslu ustanovení § 176 odst. 3 zák. práce. **NS ČR: 21 Cdo 37/2001**: Výklad otázky odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, předpokladů jejího vzniku i okolností, za nichž se zaměstnanec **může této odpovědnosti zprostit (liberovat)**, se v judikatuře soudů již v minulosti ustálil ... **KS v Brne: R. č. 58/1961** (10 Co 523/60) K otázce spoluzavinění a objektivních příčin. Rozlišování mezi **důvodem exkulpace zaměstnance spočívajícím ve spoluzavinění podniku a mezi vyvíňujícím důvodem** spočívajícím v objektivních příčinách, jakož i stanovení poměru spoluzavinění k objektivním příčinám ... Napr. LAZAR J. a kol.: Občianske právo hmotné 2 (2014), str. 312 uvádza, že pri subjektívnej zodpovednosť sa možnosť zbaviť sa tejto zodpovednosti – vyvinenie sa (exkulpácia) a pri objektivnej zodpovednosti (liberácia, exonerácia).

154 ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 69.

155 „Má-li se zaměstnanec zprostit odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, musí prokázat nejen existenci skutečností nasvědčujících tomu, že schodek mohl vzniknout bez jeho zavinení, ale i příčinnou souvislost mezi těmito skutečnostmi a vznikem schodku. Musí tedy prokázat, že bez těchto skutečností by schodek nevznikl tak, jak vznikl. Za důvod ke zproštění odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách proto nelze považovat zjištění, že určité okolnosti (např. nedostatečná personální obsazenost prodejny, ve které byl schodek vykázan) mohly mít vliv na vznik schodku, pokud není současně prokázáno, že příčinou schodku či jeho části skutečně byly. K nedostatům v pracovních podmínkách na pracovišti, o kterých nebylo prokázáno, že byly příčinou schodku nebo jeho části, lze přihlídnout jako k okolnostem, za nichž došlo ke vzniku škody, pouze při úvahách o snížení výše náhrady škody.“

NS: R 12/1976 (Cpj 50/75)

5. Zbavenie sa zodpovednosti pracovníka za schodok pri dohode o hmotnej zodpovednosti

Pracovník, ktorý uzavrel dohodu o hmotnej zodpovednosti, sa zbaví zodpovednosti za schodok na zverených hodnotách celkom, prípadne sčasti, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia (§ 176 ods. 3 Zák. práce).¹⁵⁶

Súdy vo viacerých prípadoch zistujú, že organizácie nevytvorili hmotne zodpovedným pracovníkom riadne pracovné podmienky. Túto okolnosť považujú súdy za dôvod úplného alebo čiastočného zbavenia zodpovednosti pracovníka *v zmysle ustanovenia § 176 ods. 3 Zák. práce*.

Ako schodok bez zavinenia hmotne zodpovedného pracovníka súdy v jednotlivých prípadoch posúdili napr. schodok zistený po vlámaní sa cudzej osoby do predajne alebo schodok na obaloch, ktorý vznikol následkom nedostatočných skladovacích priestorov.

Ako okolnosť čiastočne zbavujúcu zodpovednosti hmotne zodpovedného pracovníka posúdili súdy napr. to, že organizácia poverila funkciou skladníka a nákupcu nespôsobilého pracovníka a nedostatočne kontrolovala výkon jeho práce, ako aj to, že organizácia neurobila potrebné opatrenie na zamedzenie schodku.

Vo veci sp. zn. 11 C 343/74 Okresného súdu v Michalovciach súd prvého stupňa neprávne posúdil zodpovednosť žalovaného pracovníka z titulu hmotnej zodpovednosti, pokiaľ išlo o škodu, ktorá vznikla žalujúcej organizácii poškodením tovaru.

Škodu v dôsledku znehodnotenia tovaru nemožno však považovať za schodok a zodpovednosť za túto škodu treba posudzovať *podľa ustanovenia § 172 Zák. práce*.¹⁵⁷

V prípade, že organizácia požaduje náhradu schodku od pracovníka z titulu hmotnej zodpovednosti podľa ustanovenia § 176 Zák. práce a súd zistí, že s ním neuzavrela dohodu o hmotnej zodpovednosti, je povinný skúmať, či pracovník nezodpovedá za škodu na základe všeobecnej zodpovednosti podľa ustanovenia § 172 Zák. práce.

¹⁵⁶V súčasnosti § 182 ods. 3 ZP.

¹⁵⁷V súčasnosti § 179 ZP – všeobecná zodpovednosť zamestnanca za škodu.

4.6.1 Stret zodpovednosti za škodu (schodok)

Stret zodpovednosti nastáva vtedy, ak za schodok zodpovedá zamestnanec podľa pracovnoprávnej zodpovednosti, ale nastala skutočnosť, kedy zaň môže zodpovedať aj iná osoba podľa pravidiel zodpovednosti iného predpisu (trestnoprávna zodpovednosť, občianskoprávna zodpovednosť). Možnosť zodpovednosti inej osoby podľa iných predpisov automaticky nevylučuje zodpovednosť zamestnanca za schodok. **Príklad:** *Došlo ku krádeži v sklade, bude sa skúmať, či hmotne zodpovedný zamestnanec túto krádež neumožnil napr. z nedbanlivosti. Pokiaľ ide o páchatela krádeže, často sa tento ani nezistí. Zamestnanec sa teda musí vyvinúť, že napr. ku krádeži došlo z dôvodu zodpovednosti zamestnávateľa – napr. preplnené sklady a nutnosť skladovať veci mimo uzatvoreného skladu.*

Stret zodpovedností nastáva aj vtedy, ak za škodu zodpovedá zamestnanec, ale aj iný zamestnanec a/alebo zamestnávateľ. Tento stret zodpovedností v prípade zamestnávateľa a zamestnanca spravidla vyplýva zo Zákonníka práce (napr. schodok a neutvorenie pracovných podmienok na ochranu zverených hodnôt). V prípade stretu zodpovedností zamestnanca a iného zamestnanca môže ísť o stret pracovnoprávnej zodpovednosti alebo môže ísť aj o stret pracovnoprávnej zodpovednosti zamestnanca a zodpovednosti podľa iných právnych predpisov (trestná zodpovednosť) iného zamestnanca (**Príklad:** *iný zamestnanec ukradne vec – úmysel a toto konanie zamestnanec svojou nedbanlivosťou umožnil – nevylučuje zodpovednosť zamestnanca podľa pracovného práva, ale môže ju zásadne obmedziť*). Nemožno vylúčiť, že trestne zodpovedné budú osoby obe – páchatel krádeže a ten, kto mu úmyselne pomohol /napr. úmyselne nezabezpečil sklad/ - v tomto prípade obe osoby budú zodpovedať za škodu /pričom pôjde o excés z hľadiska pracovného práva/.

Otázke sa venovali aj súdy – príklady /a potom viac ďalej v texte/: **NS: R 12/1976:** vymedzené **príklady spoluzodpovednosti zamestnávateľa**, **NS: R 12/1962:** **manko vzniklo taktiež v dôsledku nedostatočného obsadenia predajne pracovnými silami**, resp. i v dôsledku **nedostatku skladovacích priestorov** (spoluzavinenie zamestnávateľa alebo ako objektívne príčiny idúce na vrub zamestnávateľa (ak bola škoda spôsobená taktiež okolnosťami, za ktoré nie je možné činiť zodpovedným zamestnávateľa), **NS: R 28/1976:** vymedzenie okruhu funkcií u zamestnávateľa, pre ktorých výkon je nevyhnutné uzatvorenie písomnej dohody o zodpovednosti za schodok na zverených hodnotách a vplyv na zodpovednosť. **Zbavenie sa zodpovednosti celkom:** požiar, povodeň, vektor, napr. úmyselné konanie tretích osôb. Ďalej napr. manipulácia s materiálom tretími osobami počas dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a nevykonanie inventarizácie, umiestnenie skladu a predajne v nevyhovujúcich miestnostiach, nedostatočný počet zamestnancov v predajni a s tým súvisiaci nedostatočný dozor, neurobenie nápravného opatrenia voči zodpovednému zamestnancovi po zistení predchádzajúceho vyššieho schodku. **NS SR: 3 M Cdo 24/2008:** zverenie karty na čerpanie pohonných

látok a možnosť riadne hospodáriť so zverenými hodnotami. **NS: R 27/1977: Krádež v predajni:** Bude sa zisťovať, či ku krádeži došlo zanedbaním zamestnávateľa, zamestnancov, či schodok nie je vyšší, ako by bol spôsobený krádežou, **NS: R 51/1988** – výška schodku zisteného pri inventarizácii v predajni, v sklade zamestnávateľa a pod. po tom, čo došlo k vlámaniu, nie je bez ďalšieho dôkazom o výške škody spôsobenej vlámaním). Zamestnanec sa **zbaví zodpovednosti za schodok**, ak bude preukázané, že v dôsledku úmyselného konania tretích osôb, prípadne zanedbaním povinnosti zamestnávateľom mu bolo znemožnené so zverenými hodnotami hospodáriť a starať sa o ne (disponovať s nimi). **NS SR: 3 M Cdo 24/2008:** Schodkom je rozdiel medzi skutočným stavom hodnôt zverených na vyúčtovanie a údajmi v účtovnej evidencii, o ktorý je skutočný stav nižší než stav účtovný. Zodpovednosť zamestnanca za schodok je založená na princípe zavinenia zamestnanca; pri tejto zodpovednosti sa jeho zavinenie predpokladá. Pri zodpovednosti za schodok zamestnávateľ nemusí existenciu zavinenia preukazovať. Ak sa chce zamestnanec zbaviť tejto zodpovednosti, musí preukázať, že vznik schodku nezávinil (že schodok vznikol napríklad živelnou udalosťou alebo že schodok vznikol zavinením iných osôb). Zamestnanec sa zbaví zodpovednosti úplne alebo sčasti napríklad vtedy, keď preukáže, že mu zamestnávateľ nevytvoril vhodné podmienky na hospodárenie so zverenými hodnotami, alebo vtedy, keď preukáže, že zverená hodnota mu bola odcudzená – v takom prípade páchatel' spôsobil, že hmotne zodpovedný zamestnanec nemá možnosť so zverenou hodnotou riadne hospodáriť a starať sa o ňu. /pozn. autora – význam ale bude mať aj zavinenie zamestnanca, ktorý nedôslednosťou zaviniel tento stav/.

V mnohých prípadoch je páchatel' neznámy a zamestnanec sa nevie vyviníť, zamestnávateľ požaduje náhradu za schodok. Ak sa páchatel' zistí dodatočne, je potrebné sa touto otázkou znovu zaoberať. **Príklad:** zamestnanci uhradili škodu, ktorá vznikla v predajni. Dodatočne sa zistilo, že škodu spôsobil sčasti aj zamestnávateľ. Vystáva otázka na vrátenie časti peňazí. V uvedenom prípade bolo plnenie prijaté zamestnávateľom označené ako bezdôvodné obohatenie (pozri **NS: R 32/1989**). V prípade bezdôvodného obohatenia (§ 222 ZP) musí zamestnávateľ obohatenie vydať.

Základné východiská zhrnul aj **NS SR: 5 Cdo 123/2009**.

NS SR: 5 Cdo 123/2009

Keďže základnou právnou charakteristikou schodku je, že chýba hodnota, ktorú je zamestnanec povinný vyúčtovať, **schodkom je i účtovný rozdiel vzniknutý tým, že chýba hodnota, o ktorej zamestnanec tvrdí, že mu bola odcudzená.**

Zamestnanec sa pravda zbaví zodpovednosti celkom alebo sčasti, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia (§ 182 ods. 3 Zákonníka práce), **dôvodom zbavenia sa zodpovednosti bez ďalšieho ale nie je zásah inej osoby, ktorý znemožní zamestnancovi starať sa o zverené hodnoty.** Dôvodom zbavenia sa zodpo-

vednosti zamestnanca **nie je „vynachádzavosť zlodejov pri odcudzovaní telefónnych kariet, a spôsob, akým odpútavajú pozornosť predavačky“.**

Ak tretia osoba odcudzí zamestnancovi zverené hodnoty, ktoré je povinný vyúčtovať, **nemá zavinenie tretej osoby samo osebe za následok zánik hmotnej zodpovednosti zamestnanca** (porovnaj napr. zhodnotenie rozhodovania súdov Slovenskej socialistickej republiky vo veciach týkajúcich sa zodpovednosti podľa ustanovenia § 176 Zákonníka práce, zákona č. 65/1965 Zb., prerokovaného a schváleného občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu SSR 6. novembra 1975, Cpj 50/75, uverejnené v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk, ročník 1976, pod č. 12), ibaže by zamestnanec preukázal, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia.

V prípade **stretu zodpovedností neznámeho páchatela za protiprávny zásah do majetkových práv zamestnávateľa a zodpovednosti zamestnanca za schodok** na zverených hodnotách treba **skúmať najmä to, či zamestnanec konanie páchatela neumožnil (neuláhčil) porušením svojej pracovnej povinnosti napr. tým, že zverené hodnoty riadne nezabezpečil, či sa o ne riadne nestaral**. Zamestnanec sa nemôže zbaviť zodpovednosti, ak nesplnením svojich povinností riadne hospodáriť s jemu zverenými prostriedkami a počínať si tak, aby nedochádzalo k poškodeniu majetku zamestnávateľa alebo k jeho zničeniu (§ 178 ods. 1 Zákonníka práce) vznik schodku umožnil.

Ak je nedbanlivostné porušenie povinnosti hmotne zodpovedným zamestnancom takého rozsahu, že bez neho by k vzniku schodku úmyselným konaním tretej osoby vôbec nemohlo dôjsť, potom neprichádza do úvahy ani čiastočné zbavenie sa zodpovednosti podľa § 182 ods. 3 Zákonníka práce.

Názor, že odcudzenie tovaru iným páchatelom je vždy dôvodom, ktorý oslobodzuje hmotne zodpovedného zamestnanca zo zodpovednosti za vzniknutý schodok, preto nie je správny.

Zavinenie zamestnanca a zavinenie tretími osobami pri zodpovednosti za schodok

Zavinenie tretími osobami pre účely tohto textu znamená zavinenie inými osobami, ako predvída Zákonník práce – napr. páchatelom krádeže. Pri zavinení tretej osoby¹⁵⁸ môže byť daná spoluzodpovednosť /zavinenie/ aj zamestnanca, iného zamestnanca, resp. zamestnávateľa (*osobitne o zamestnávateľovi v ďalšej časti textu*). V nasledujúcich prípadoch ide sčasti o to, že de facto je zjavné, že škoda bola spôsobená niekým iným (napr. krádež – páchatel môže ale nemusí byť známy – prípadne aj ak je známy, môže byť nemajetný), ale rieši sa otázka, či tento stav zamestnanec nezavinil aspoň z nedban-

¹⁵⁸Tretia osoba môže byť aj právnická osoba a teda ide o zavinenie cez osoby, ktoré na túto činnosť použila alebo nejde o jej zavinenie, ak ide o exces – pozri aj výklad k otázke § 420 ods. 2 OZ.

livosti – napr. pri krádeži veci sa svojim konaním zbavil možnosti disponovať vecou, pri schodku – napr. svojou nedbanlivosťou umožnil krádež vecí z predajne, zo skladu.

Z praxe možno povedať, že hmotná zodpovednosť spravidla ako spoločná hmotná zodpovednosť sa zakladá napr. v predajniach a v skladoch. V predajniach dochádza ku krádežiam tovarov, preto sú predajne vybavené kamerami, SBS-kou, pri východe sú senzory, ktoré upozornia na odcudzenú vec, veci majú na sebe čip, aby sa predišlo krádeži – t.j. existuje forma prevencie, aby ku krádežiam nedochádzalo a aby sa minimalizovali. Zároveň zamestnávateľa predpokladajú, že istá časť tovaru bude nielen zničená ale aj odcudzená, a teda do istého rozsahu tento stav akceptujú (ako svoje riziko). V praxi však problém nastáva v prípade podstavu, nedostatku pracovných síl (viď. **Krajský súd v Brne: R č. 12/1962**),¹⁵⁹ neprítomnosti SBS (napr. aj nemožnosť vykonania zásahu – zadržania páchatela), veľkého počtu tovaru nižšej hodnoty na prevádzke (napr. predajňa drogerie). Ak v danom prípade je stav napr. dvaja zamestnanci na bežnú predajňu a tovar je napr. v niekoľkých radoch vo výške človeka a hoci vpredu majú zamestnanci aj kameru, prípadne na stenách aj zrkadlá do uličiek, vzhľadom na ich úlohy – napr. práca v pokladni, dokladanie tovaru, vrátane jeho donesenia zo skladu, pomoc zákazníkom, upratovanie predajne, apod. možno dospieť k názoru, že títo zamestnanci spravidla nemajú také pracovné podmienky, ktoré by im umožnili reálne sa starať o hodnoty v danej predajni, a teda v prípade súdneho sporu je predpoklad zbavenia sa zodpovednosti za schodok minimálne šťastí /viď. napr. aj inde v texte rozhodnutie súdu k otázke, či zamestnanci zamestnávateľa na ten stav upozornili, apod./ . Neplatí to však paušálne, napr. otázka zúčtovania pokladnice – napr. nablokovaný tovar a vyúčtované peniaze (ide na fárchu zamestnanca) v prípade, ak nedošlo k násilnému otvoreniu pokladne (napr. pokladňa nebola zatvorená alebo sa nepreukázal násilný zásah do pokladne alebo lúpež – vyhrážka násilím, zbraňou). Rovnako možno zodpovedať za hodnoty, ktoré majú „vyšší status“ napr. sú za sklom, kde sa dostane len predavačka, a teda môžu byť odcudzené len prostredníctvom prekonania prekážky.

V tejto súvislosti bola v českej praxi¹⁶⁰ identifikovaná takáto situácia: „**řada provozovatelů obchodních a nákupních prostor** (jako jsou např. prodejny v nákupních centrech) **v praxi sjednává se zaměstnanci s druhem práce „prodavač“ či obdobným dohody o odpovědnosti k ochraně hodnot svěřených jim k vyúčtování.** Předmětem odpovědnosti činí přitom nejen peníze v uzamčené pokladně, ale též zboží vystavené v prodejně. Prodejna je v otevírací dobu přístupná všem osobám a zboží v regálech je chráněno pouze tím, že u východu z prodejny je zabezpečovací zařízení (tzv. bezpečnostní rám), které oznamuje zvukovým nebo světelným

¹⁵⁹Skutečnost, že *manko vzniklo také v důsledku nedostatečného obsazení prodejny pracovními silami, resp. i v důsledku nedostatku skladovacích prostorů, je nutno hodnotit podle okolností konkrétního případu jako spoluzavinění podniku (je-li dáno zavinění na straně podniku, resp. jeho orgánů) nebo jako objektivní příčiny jdoucí na vrub podniku (byla-li škoda způsobena také okolnostmi, za které nelze činit odpovědným podnik).*

¹⁶⁰Pozri stanovisko AKV č. 15, bod 30.

signálom, že z prodejný odchází osoba, která by u sebe mohla mít nezaplacené zboží.“ Nasledovne bola položená takáto otázka, či pre takéto prípady, k ochrane takýchto hodnôt môže byť skutočne uzatvorená dohoda o hmotnej zodpovednosti. Odpoveď bola nasledovná: „**Jedním z předpokladů odpovědnosti zaměstnance za vzniklý schodek je to, že hodnoty, k jejichž ochraně se výše uvedená dohoda uzavírá, byly zaměstnanci svěřeny a zaměstnanec má možnost s nimi po celou dobu osobně disponovat. Tento předpoklad není a ani nemůže být naplněn, pokud jde o zboží volně vystavené v regálech a na takovém místě v prodejně, které je běžně přístupné třetím osobám. V tomto případě totiž (na rozdíl třeba od regálů, v nichž je zboží zamčeno a zaměstnanec jako jediný má klíč od zámku) nedisponuje výlučně zaměstnanec s uvedenými hodnotami a nemůže zpravidla zabránit, aby s nimi nakládal někdo jiný, a to nikoliv jen za účelem následné koupě, ale též ve snaze je ukrást. Na výše uvedeném závěru nemění ničeho ani instalace bezpečnostního rámu.**“.

NS: R 12/1976 (Cpj 50/75)

6. Hmotná zodpovednosť pracovníka za schodok zavinený inou osobou

Vzájomný vzťah zodpovednosti za škodu *podľa ustanovenia § 176 Zák. práce*¹⁶¹ a podľa ustanovenia § 420 O. z. nemožno posudzovať bez toho, aby sa nevymedzil rozsah zodpovednosti hmotne zodpovedného pracovníka, prípadne zodpovednosti organizácie.

Pokiaľ ide o schodok, zodpovedá organizácii hmotne zodpovedný pracovník za vyúčtovanie hodnôt, ktoré mu organizácia zverila; **iná osoba však zodpovedá len za protiprávny zásah do majetkových práv organizácie.**

Treba si preto vyriešiť otázku zodpovednosti pracovníka, ktorý prevzal hmotnú zodpovednosť, ako aj otázku prípadnej zodpovednosti samej organizácie a rozsah zodpovednosti ostatných, ktorí škodu spôsobili, a to vo všetkých súvislostiach (porov. rozhodnutie uverejnené pod č. 40/1971 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

Hmotne zodpovedný pracovník sa zbaví zodpovednosti za schodok, ak bude preukázané, že v dôsledku úmyselného konania tretích osôb, prípadne zanedbaním povinnosti organizácie mu bolo znemožnené so zverenými hodnotami hospodáriť a starať sa o ne (disponovať s nimi).

V praxi súdov prichádzajú prípady vzájomného vzťahu zodpovednosti za škodu v prípadoch krádeží (vlámaní) do predajní, prípadne iných prevádzkových miestností. Súdny pri posudzovaní týchto prípadov správne vychádzajú zo zásady, že **zavinenie tretích osôb nemá za následok samo o sebe zánik hmotnej zodpovednosti pracovníka, a žaloby celkom alebo sčasti zamietajú len na základe zistenia, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez zavinenia hmotne zodpovedného pracovníka.**

¹⁶¹ V súčasnosti § 182 ZP.

Okresný súd v Košiciach vo veci sp. zn. 16 C 196/74 žalobu voči hmotne zodpovednému pracovníkovi zamietol, lebo sa preukázalo, že zistený schodok v hostinci vznikol v celom rozsahu len zavinením vlamačov.

Okresný súd v Michalovciach vo veci sp. zn. 9 C 1001/74 zamietol žalobu o náhradu škody 8 369 Kčs voči vedúcej predajne. Výrok rozsudku odôvodnil súd najmä tým, že krádež bola spáchaná vo večerných hodinách, žalovaní páchatelia dvere na predajni vyломili a vytvorili tak stav, umožňujúci ďalšie rozkrádania tovaru. Z týchto dôvodov nepovažoval žalovanú za zodpovednú za zistený schodok.

Vo veci sp. zn. 3 C 4445/71 Okresný súd v Starej Lubovni pripustil späťvzatie žaloby voči žalovanému vedúcemu predajne, pričom sa zaoberal okolnosťami významnými pre posúdenie, či vlámaním nebola vytvorená situácia, ktorá hmotne zodpovednému pracovníkovi znemožnila hospodáriť so zverenými hodnotami. V tomto prípade bola predajňa po vlámaní cez sobotu a nedeľu prístupná tretím osobám bez zavinenia žalovaného pracovníka, páchatel' trestného činu na odvoz ukradnutého tovaru používal auto, takže mohol odvieť značné množstvo tovaru; pred vlámaním bol zistený v predajni prebytok.

Vo veci sp. zn. 6 C 643/74 Okresného súdu v Banskej Bystrici sa zistilo, že napriek sústavným krádežiam fliaš vedúca predajne neurobila žiadne opatrenia, aby ku krádežiam nedochádzalo, hoci takého možnosti v predajni boli. Žalobe o náhradu škody zo schodku súd preto vyhovel.

NS: R č. 40/1971 (4 Cz 5/70)

Škoda z vloupání do prodejny ... nespočívá jen v hodnotě pachatelem vloupání odcizeného nebo poškozeného zboží a zařízení prodejny, ale může spočívat i v majetkové újmě, vzniklé tím, že by organizace nemohla dosáhnout uspokojení nároku na vyúčtování majetkových hodnot, které svěřila hmotně odpovědnému pracovníkovi, když by se podařilo tomuto pracovníkovi zprostit se odpovědnosti za svěřené hodnoty právě z toho důvodu, že pachatel vloupání prokazatelně vytvořil svým protiprávním jednáním takovou situaci na prodejně, která hmotně odpovědnému pracovníkovi bránila se svěřenými hodnotami hospodáři a je opatrovat.

Musí se proto soud v řízení o žalobě o náhradu škody uplatněné proti pachateli vloupání zabývat i otázkou jeho odpovědnosti za takto vzniklou škodu organizace.

Žalobca sa domáhal na žalovaných náhrady škody, ktorú spôsobili spoločne tým, že sa 22. januára 1969 a 17. februára 1969 vlámali do prevádzkarne žalujúcej organizácie. Žalobca tvrdil, že ide o ďalšiu škodu navyiac okrem tej, ktorej náhrada mu bola priznaná rozsudkom krajského súdu (v trestnom konaní). Uviedol, že žalovaní po vlámaní

ponechali prevádzku nezabezpečenú, takže tejto skutočnosti mohli využiť tretie osoby a odcudziť z prevádzkarne ďalšie veci.

Žalovaní namietali, že výška škody, za ktorú zodpovedajú, bola zistená v trestnom konaní, a že v tomto rozsahu im bola tiež v trestnom konaní uložená povinnosť na náhradu škody voči žalobcovi.

NS: Soudy obou stupňů nepřihledly k té rozhodné skutečnosti, že v daném případě šlo o **specifický střet dvou odpovědností, a to odpovědnosti žalovaných za škodu podle ustanovení § 420 o. z. a odpovědnosti vedoucího prodejny jako pracovníka** odpovědného za hodnoty svěřené k vyúčtování *podle ustanovení § 176 zák. práce.*¹⁶²

Žalovaní, kteří se vloupali do prodejny žalující organizace a spáchali tak trestný čin na majetku v ... (§ 132 tr. zák.), odpovídají *podle ustanovení § 420 o. z.* za škodu, kterou poškozené organizaci způsobili.

Odpovědnost vedoucího prodejny za schodek je dána nesplněním závazku převzatého smlouvou o hmotné odpovědnosti, že totiž svěřené hodnoty budou organizaci vyúčtovány (§ 176 odst. 1 zák. práce). Jestliže hmotně odpovědný pracovník nemohl vyúčtovat všechny svěřené hodnoty v důsledku protiprávního jednání žalovaných, má možnost zprostit se odpovědnosti za schodek zcela nebo zčásti. V tom směru je proto důležité posoudit všechny okolnosti vloupání a možné následky z něho vyplývající.

Škoda jako následek vyplývající z vloupání nezáleží pouze v hodnotě pachatelem odcizeného nebo poškozeného zboží či zařízení, ale i v újmě na majetku žalující organizace spočívající v tom, že nedosáhla uspokojení svého nároku na vyúčtování všech majetkových hodnot, které svěřila hmotně odpovědnému pracovníkovi, když by se tomuto pracovníkovi podařilo zprostit se odpovědnosti za svěřené hodnoty proto, že žalovaní vytvořili svým protiprávním jednáním na prodejně takovou situaci, která hmotně odpovědnému pracovníkovi bránila se svěřenými hodnotami hospodařit a je opatrovat. I za tuto případnou škodu žalovaní odpovídají, neboť je tu příčinná souvislost mezi jejich protiprávním jednáním a vznikem škody a žalovaní si museli být vědomi toho, že svým jednáním takovou situaci vytvářejí.

Do výše této odpovědnosti žalovaných se zase naopak zproští odpovědnosti hmotně odpovědný pracovník. Ten se může ovšem odpovědnosti dále zprostit i z důvodů spočívajících výlučně na straně organizace (schodek nebo jeho část vznikl tím, že organizace nevytvořila pracovníkovi takové pracovní podmínky, aby mohl řádně plnit své úkoly *ve smyslu ustanovení § 170 odst. 1, 2 zák. práce*, anebo, že schodek tkví v hospodářském riziku *ve smyslu ustanovení § 174 odst. 2 zák. práce*).

¹⁶²V súčasnosti § 182 ZP.

Odpovídají tedy žalovaní nejen za to, co odcizili nebo poškodili, nýbrž i za tu část schodku, za níž by se hmotně odpovědný pracovník zprostil odpovědnosti v důsledku toho, že vloupáním mu bylo prokazatelně znemožněno se svěřenými hodnotami hospodařit a je opatrovat. Kdyby tomu tak nebylo, mohla by totiž organizace tuto část schodku požadovat po hmotně odpovědném pracovníku a nebyla by o tuto částku zkrácena. Žalující organizace má nárok na náhradu celé škody s výjimkou toho, co je povinna nést sama ze svého.

Jde tu o **specifický střet dvou odpovědností**, a to odpovědnosti pracovníka vůči organizaci za vyúčtování svěřených hodnot a odpovědnosti občana za protiprávní zásah do majetkových práv organizace; **přitom jedna z těchto odpovědností vylučuje odpovědnost druhou. Nelze proto řešit jednu z těchto odpovědností bez předběžného vyřešení odpovědnosti druhé.**

Pochybení obou soudů v daném případě spočívá v tom, že posuzovaly odpovědnost žalovaných izolovaně, aniž měly vyřešen rozsah odpovědnosti hmotně odpovědného pracovníka vyloupené prodejny vůči žalující organizaci. Pro rozhodnutí o odpovědnosti žalovaných a jejího rozsahu bude tedy třeba nejprve vyřešit otázku odpovědnosti hmotně odpovědného pracovníka i otázku případné odpovědnosti žalující organizace samotné a pak určit rozsah odpovědnosti žalovaných.

NS: R 33/1963 (2 Cz 10/63):

K otázce odpovědnosti hmotně odpovědného zaměstnance za manko, k němuž došlo v důsledku tvrzené krádeže peněz.

Žalující podnik sa domáhal na žalovanej zaplattenie manka vo výške 9 997,72,- Kčs, ktoré bolo 26. júna 1961 zistené v predajni, v ktorej žalovaná pracovala ako zástupkyňa vedúcej predajne. O tomto manku žalovaná tvrdila, **že vzniklo tým, že jej bola odcudzená čiastka 10 000,- Kčs z neuzamknutej zásuvky stola, kam uložila peniaze utŕžené za predaný tovar.**

NS: Smlouva o hmotné odpovědnosti je zvláštní pracovní smlouvou, z níž vzniká podniku nárok a zaměstnancům povinnost řádně opatrovat svěřené hospodářské prostředky a zásoby tyto vyúčtovat. Bude-li zjištěno na zásobách převzatých k vyúčtování manko přesahující stanovené normy nebo jiná škoda a ztráta, která se projeví jako schodek, jsou povinni hmotně odpovědní zaměstnanci nahradit škodu, pokud se nezproští zcela nebo zčásti odpovědnosti (§ 4 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb.).¹⁶³

Mají tedy tito zaměstnanci jednak primární závazek z této smlouvy plynoucí, tj. závazek vyúčtovat převzaté zásoby zboží, a jednak sekundární závazek, tj. závazek zaplatit vzniklé manko.

¹⁶³V súčasnosti § 182 ods. 3 ZP.

Podle vyúčtovacího závazku se zavazuje zaměstnanec vést prodejnu, sklad nebo jinou provozovnu v bilanční rovnováze, což znamená, že se zavazuje převzaté zásoby zboží v každém čase vyúčtovat (tj. prokázat účetními záznamy a doklady, že skutečná hodnota zboží v době vyúčtování odpovídá součtu hodnoty zboží převzatého, resp. prokázaného při předchozí inventuře a hodnoty zboží mu dále dodaného, zmenšeného o součet hodnoty zboží prodaného, vráceného, jinak vydaného nebo řádně odepsaného). Musí tedy zaměstnanec vždy prokázat, že v době vyúčtování má převzaté zboží, resp. peníze utržené za převzaté zboží.

K řádnému plnění vyúčtovací povinnosti je ovšem třeba, aby zaměstnanec plnil také svoji povinnost pečovat o svěřené předměty; tato povinnost se vztahuje současně i na peníze utržené za převzaté zboží. Podnik musí pak na druhé straně plnění této povinnosti zaměstnance také zajistit (srov. § 4 odst. 1, který ukládá zaměstnavateli povinnost vytvářet zaměstnanci pracovní podmínky, které by mu umožňovaly správný výkon jeho povinností).¹⁶⁴

Hodnotou svěřenou k vyúčtování je pak nejen zboží, ale i peníze utržené za prodané zboží. Sekundární závazek, tj. závazek zaplatit vzniklé manko, vzniká proto vždy, když došlo ke škodě na svěřených hodnotách, tj. na zboží, resp. na penězích za prodané zboží a když tato škoda se projevila po provedené inventarizaci jako schodek.

Již ve směrnici pléna NS Pls 2/61 uveřejněné pod č. 64/1961 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR bylo zdůrazněno, že ustanovení § 4 odst. 1 je třeba užít vždy, když škoda na hodnotách svěřených k vyúčtování (tj. na zboží nebo na penězích) se projevila po provedené inventarizaci jako schodek. **Odpovědnost hmotně odpovědného zaměstnance, který má vyúčtovací povinnost, označuje totiž § 4¹⁶⁵ záměrně jako „schodek“ a nikoli odpovědnost za „škodu“** (srov. § 4, § 9 a contrario § 2 odst. 2, 3, 6). Schodkem se pak rozumí rozdíl mezi skutečným stavem svěřených hodnot a mezi správnými údaji účetní evidence, o který je skutečný stav nižší než stav účetní. Podstatným znakem schodku je ta skutečnost, že chybí zboží, resp. peníze za prodané zboží, o jejichž hodnotu je fyzický stav nižší.

Má tedy za této situace hmotně odpovědný zaměstnanec zvýšenou odpovědnost podle § 4 odst. 1 cit. zák., to znamená, že **podnik prokazuje jen** uzavření smlouvy o hmotně odpovědnosti a vznik a výši škody a na hmotně odpovědné zaměstnanci, jehož zavinění se předpokládá je, aby tvrdil a prokazoval, že škoda vznikla zcela nebo zčásti bez zavinění, zejména tím, že škodu způsobila třetí osob (pachatel krádeže).

164V současnosti § 177 ods. 1 ZP.

165V současnosti § 182 ZP.

Podají-li se proto hmotně odpovědnému zaměstnanci prokázat, že manko vzniklo odcizením zboží třetí osobou, bude žaloba zamítnuta z toho důvodu, že hmotně odpovědný zaměstnanec se vyvinil a že škodu způsobila třetí osoba.

Opačné stanovisko, podle něhož by byla dána jen obecná odpovědnost, by vedlo k tomu, že hmotně odpovědní zaměstnanci by tvrdili, že manko vzniklo v důsledku krádeže peněz, aby tak dosáhli toho, aby jejich odpovědnost byla posuzována jen podle ustanovení §§ 2 a 6.¹⁶⁶ Opačný výklad by tak nezajišťoval důslednou ochranu vlastnictví, naopak by mohl ve svých důsledcích vést k obcházení *ustanovení* § 4.

Stanovisko, podle něhož jde v případě zaměstnancem tvrzené krádeže o analogickou situaci jako v případě poškození, resp. úplného znehodnocení zboží, je nesprávné. V případě škody vzniklé v důsledku poškození, resp. úplného znehodnocení zboží, není totiž splněn právě podstatný znak schodku, totiž že chybí zboží, o jehož hodnotu je fyzický stav nižší, a právě naopak zboží na prodejně, resp. skladu zůstalo. Toto zboží, resp. jeho hodnota se také podle speciálních předpisů (*srov. směrnice MVO č. 22, uveř. v r. 7/1959 Věstníku MVO, bod 43 a vyhl. č. 125/1959 Ú. l., body 61, 62*) při inventarizaci jako manko nevykazuje. Proto také tu nejde o schodek, za nějž by zaměstnanec odpovídal *podle § 4 odst. 1*, ale o jinou škodu, za niž odpovídá za podmínek § 2 a v rozsahu § 6 (*srov. shora cit. směrnice pléna Nejvyššího soudu*). /*pozn. autora v kontexte súčasných právnych predpisov nejde o schodok podľa § 182 ZP ale o škodu podľa § 179 v rozsahu podľa § 186 ZP/*

V souzené věci je nepochybné, že částku 9 970,72 Kčs žalovaná ve skutečnosti vyúčtovat nemůže, i když prokazuje, že tato byla odcizena. Tato částka chybí, což bylo zjištěno také při provedené inventarizaci a dopadají tu proto plně ustanovení § 4 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb. z hlediska podmínek a rozsahu odpovědnosti.¹⁶⁷

I tu je samozřejmě poskytnuta žalované možnost, aby prokazovala, že za škodu neodpovídá. Předpokladem tu ovšem je, a to i v případě úmyslného jednání jiné osoby, ať už jde o osobu třetí nebo spoluzaměstnance, že odpovědný zaměstnanec neumožnil vznik škody svým úmyslným jednáním, příp. toliko svou nedbalostí. Tomu však v konkrétní věci není, když z celého řízení bezpečně vyplývá, že způsob, jakým si žalovaná počínala, nepochybně ke vzniku škody úmyslným jednáním třetí osoby přispěl.

Podle toho nebylo v konkrétní věci důvodu k tomu, aby věc byla posuzována *podle § 2*, když podle uzavřené smlouvy o hmotné odpovědnosti jde o případ, který je v zákoně výslovně upraven a zakládá odpovědnost *podle § 4 odst. 1* za předpokladu, že zde je

¹⁶⁶V současnosti § 179 ZP.

¹⁶⁷T.j. osobitná zodpovednosť za schodok.

schodek a že nebylo prokázáno, že by žalovaná úmyslně jednání třetí osoby neumožnila svou nedbalostí.

NS ČR: 21 Cdo 711/2001: odcudzenie kufříka s hotovosťou na zadnom sedadle, schodkom sú aj peniaze odcudzené krádežou a aj pred inventarizáciou

Žalovaný ... pracoval ako producent a na základe dohody prevzal hmotnú zodpovednosť za hodnoty zverené na vyúčtovanie, dňa 15.12.1997 vybral od Č. t. finančné prostriedky vo výške 1,710.837,- Kč, avšak, v rozpore s poverením z 25.11.1997, nie v hotovosti z pokladne Č. t., ale prostredníctvom šekov vystavených Č. t. na jeho meno, ktoré následne zinkasoval v banke a.s., pobočka P. Vybranú hotovosť žalovaný uložil do kufříka a nasadol do vozidla, ktorým pre peniaze prišiel. **Počas jazdy zistil, že vozidlo má poškodenú pneumatiku, a zatiaľ čo ju spoločne so spolujazdcom vymieňal, kufřík s peniazmi ponechal voľne ležať v prednej časti neuzamknutého vozidla. Po návrate do vozidla zistil, že kufřík s hotovosťou tam už nie je.**

NS ČR: V posuzovaném případě odvolací soud připustil dovolání proti svému potvrdzujícímu rozsudku k otázce, zda zcizení finančních prostředků jiným subjektem za současného zavinění zaměstnance je schodkem ve smyslu ust. § 176 zák. práce¹⁶⁸, a zamítl návrh na připuštění dovolání k otázce, zda krátkodobé opuštění vozidla obsahujícího finanční hotovost zaměstnancem za účelem odstranění závady vozidla je porušením ust. § 171 odst. 1 zák. práce.¹⁶⁹

Schodkem se rozumí rozdíl mezi skutečným stavem svěřených hodnot, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat a mezi údaji účetní evidence, o který je skutečný stav nižší, než účetní stav, nevýmaje ani schodky na finančních prostředcích. Protože schodek vyjadřuje skutečnost, že chybí hodnoty, které je hmotně odpovědný zaměstnanec povinen vyúčtovat, **jsou schodkem také chybějící hodnoty, o nichž odpovědný zaměstnanec tvrdí, že mu byly odcizeny. Tyto hodnoty jsou schodkem i v případě, jestliže existence škody vzniklé odcizením svěřených hodnot byla zřejmá již před prováděním inventarizace** (srov. § 29 a § 30 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů), neboť z hlediska zaměstnavatele, který zaměstnanci hodnoty svěřil, se vzniklá ztráta projeví po jejím vyúčtování jako inventarizační rozdíl mezi vyšším stavem majetku a závazků v účetnictví a zjištěnou skutečností.

Důvodem ke zproštění odpovědnosti zaměstnance za tuto škodu může být mimo jiné zjištění, že schodek vznikl v důsledku úmyslného jednání třetích osob odcizením svěřených hodnot. Tímto důvodem však není sám o sobě zásah pachatele, který žalovanému znemožnil opatrovat svěřené hodnoty a vyúčtovat je, jak se žalovaný nesprávně domnívá. **Odcizí-li třetí osoba zaměstnanci svěřené hodnoty, které je povinen vyúč-**

168V SR § 182 ZP.

169Prevenčná povinnosť – v SR v súčasnosti je to § 177 ZP.

tovat, nemá zavinění třetí osoby samo o sobě za následek zánik hmotné odpovědnosti zaměstnance (srov. *Stanovisko k uplatňování ustanovení zákoníku práce o odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek* roč. 1976, pod č. 12, str. 80).

Bez ohledu na případnou odpovědnost třetí osoby za škodu podle občanskoprávních předpisů, zaměstnanec i v tomto případě za škodu odpovídá, ledaže by prokázal, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění. V případě střetu dvou odpovědností, tj. odpovědnosti neznámého pachatele za protiprávní zásah do majetkových práv zaměstnavatele s odpovědností zaměstnance za schodek na hodnotách svěřených k vyúčtování soud proto musí zkoumat i to, zda zaměstnanec takové jednání třetích osob neumožnil porušením svých pracovních povinností, např. tím, že svěřené hodnoty neuložil na bezpečném místě či je neopatroval náležitě pečlivě.

Zaměstnanec se tedy nemůže své hmotné odpovědnosti zprostit, jestliže neplněním svých povinností řádně hospodařit s prostředky svěřenými mu zaměstnavatelem a střežit a ochraňovat majetek zaměstnavatele před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím [§ 73 odst. 1 písm. d) zák. práce] **vznik schodku umožnil**.

Vztah takového nedbalostního jednání ke vzniku schodku je přitom třeba **posuzovat v každém případě individuálně a pečlivě přihlížet ke všem okolnostem, za nichž ke vzniku schodku došlo**.

Je-li nedbalostní porušení povinností hmotně odpovědným zaměstnancem takového rozsahu, že by bez něho ke vzniku škody (schodku) úmyslným jednáním třetí osoby vůbec nemohlo dojít (tj. že zaměstnanec porušením svých povinností umožnil vznik celého schodku), **pak nepřichází v úvahu ani částečné zproštění se odpovědnosti**; to závisí na rozsahu porušení povinnosti, kterým byl umožněn vznik škody (schodku) úmyslným jednáním třetí osoby.

V posuzovaném případě byly žalovanému jemu svěřené hodnoty odcizeny. Ke krádeži došlo tak, že dosud nezjištěný pachatel využil situace, že žalovaný pomáhal řidiči služebního automobilu s výměnou prázdného zadního kola a kufříku s penězi, který zanechal na podlaze v přední části vozidla, přestal věnovat pozornost. Odvolacímu soudu lze za tohoto stavu věci přisvědčit, jestliže - přihlížeje i k výši svěřené hotovosti - **dospěl k závěru, že žalovaný (z nedbalosti) odcizení svěřených hodnot zavinil tím, že je přestal střežit, když je zanechal v přední neuzamčené části vozu. Žalovaný tak z nedbalosti porušil povinnost řádně hospodařit s prostředky svěřenými mu zaměstnavatelem a střežit a ochraňovat majetek zaměstnavatele před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím, uloženou mu ustanovením § 73 odst. 1 písm. d) zák. práce**.

S ohľadom na míru zavinění žalovaného, nelze tedy dospět k závěru, že by zde byly liberační důvody, které by umožňovaly závěr o jeho alespoň částečném zproštění se odpovědnosti za takto vzniklý schodek ve smyslu ustanovení § 176 odst. 3 zák. práce.¹⁷⁰

Stret zodpovedností, viac pasívne legitimovaných subjektov – voči komu sa môže zodpovednosť uplatniť?

NS ČR: 21 Cdo 4443/2011: stret zodpovedností, viac pasívne legitimovaných subjektov

Žalovaný (čašník-remontér v kasíne Admirál ... v Znojme) mal okrem iného pracovnú náplň obsluha výherných hracích prístrojov. Dňa 7.2.1999 žalovaný natočil do výherných hracích prístrojov čiastku 249 502,- Kč, bez toho, aby sumu od hráča zinkasoval. Pretože žalobca má povinnosť túto sumu vyúčtovať prevádzkovateľovi výherných hracích prístrojov, vznikla mu tým škoda v uvedenej výške. Za túto škodu - schodok na zverených hodnotách odpovedá žalovaný na základe dohody o hmotnej zodpovednosti, ktorú žalobca a žalovaný uzavreli.

NS ČR: V dohode o spolupodnikání při provozování výherních hracích prístrojů uzavřené dne 4.7.1994 ... se žalobce kromě jiného zavázal zabezpečit provoz všech dodaných VHA a hradit všechny náklady s provozem VHA spojených ..., odpovídá také za případné škody vzniklé na VHA v době instalace na provozovně. Odpovídá také za případné sankce uložené v důsledku nesprávného provozování VHA a také za nesprávný odvod tržeb nebo za její odcizení nebo ztrátu. Žalobce na sebe vzal rovněž povinnost Odvádět tržbu denně na účet firmy JACK POT I, s.r.o., který tato firma označí.

Za dobu dvoudenní směny žalovaného od 6.2.1999 do 7.2.1999 byl na výherních hracích automatech - VHA (jejich počítačích) - **vykázán rozdíl ve prospěch provozovatele JACK POT I, s.r.o. ..., celkem ve výši 218.282,- Kč** (výherní automaty 932,- Kč, ruleta 217.350,- Kč). Tuto částku však žalovaný žalobci nezaplatil.

S názorem, že žalobci nevznikla v důsledku natočení hry bez zaplacení předem žádná škoda (škoda), dovolací soud nesouhlasí.

Schodkem se rozumí rozdíl mezi údaji účetní evidence a skutečným stavem hodnot, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, a o který je tedy skutečný stav nižší, než účetní stav, nevymáhá ani schodky na finančních prostředcích. Protože schodek vyjadruje skutočnosť, že chybí hodnoty, ktoré je hmotně odpovědný zaměstnanec povinen vyúčtovat, jsou schodkem také chybějící hodnoty, o nichž odpovědný zaměstnanec tvrdí, že mu byly odcizeny, nebo částky jako je tomu v posuzovaném případě o kterých odpovědný zaměstnanec tvrdí, že mu zákazník částku, kterou měl za poskytnutou službu zaplatit, neuhradil.

170V SR § 182 ods. 3 ZP.

Tyto hodnoty jsou schodkem i v případě, jestliže existence škody vzniklé třeba odcizením svěřených hodnot byla zřejmá již před prováděním inventarizace (srov. § 29 a § 30 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů), **nebo vyplývali rozdíl z průběžné elektronické evidence počítačů, neboť z hlediska zaměstnavatele, jemuž zaměstnanec za svěřené hodnoty odpovídá, se vzniklá ztráta projeví po jejím vyúčtování jako inventarizační rozdíl** mezi vyšším stavem majetku a závazků v účetnictví (stavem počítačů) a zjištěnou (vykázanou) skutečností.

Z uvedených důvodů nelze ani sdílet názor, že v důsledku toho, že žalovaný natočil hru bez zaplacení předem, získal pro žalobce pohledávku ve výši žalované částky, a že názor odvolacího soudu by navíc vedl k absurdnímu závěru, že kdyby pan L. (jehož adresu se žalovanému nepodařilo zjistit) uhradil žalobci dlužnou částku, byl by žalovaný povinen stejnou částku uhradit znovu. Dovolatel totiž opomíjí, že žalobce by jistě mohl (souběžně) zahájit právní kroky k vymožení pohledávky za tímto občanem, **avšak vzhledem k tomu, že při konkurenci odpovědnosti třetích osob a hmotné odpovědného zaměstnance, tato hmotná odpovědnost nezaniká a zaměstnavatel má právo volby, proti kterému z pasivně legitimovaných subjektů svůj nárok uplatní, nelze žalobci důvodně vytýkat, rozhodli-li se pro postup na základě odpovědnostního vztahu podle ustanovení § 176 zák. práce.**

Za daného stavu je předčasné a pro posuzovaný případ bez významu řešit otázku postupu žalovaného vůči žalobci pro případ, jestliže by pan L. svůj dluh žalobci zaplatil, anebo, jak by měl být posuzován právní vztah mezi žalovaným a panem L., poté, kdyby zase žalovaný zaplatil svůj dluh žalobci.

Žalovaný v rámci své obrany směřující k liberaci ve smyslu ustanovení § 176 odst. 3 zák. práce namítal, že zákazníkovi dne 7.2.1999 natočil hru v celkové hodnotě 218.282,- Kč, aniž by od něj inkasoval odpovídající plnění, na pokyn T. S., společníka společnosti JACK POT I, s.r.o. K tomuto tvrzení navrhl důkazy (§ 120 odst. 1 o.s.ř.), tyto důkazy byly provedeny, a odvolací soud jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku z výsledků dokazování, zejména z výpovědi svědků M. S., R. P., O. J., jakož i z výpovědi samotných účastníků řízení po zhodnocení těchto důkazů způsobem vyplývajícím z ustanovení § 132 o.s.ř. správně dovedl, že toto tvrzení žalovaného nebylo prokázáno. Vysvětlil, z jakých důvodů nemohl dospět k závěru, že by žalovaný obdržel pokyn natočit hru bez zaplacení dne 7.2.1999, a proč nelze k uvedenému závěru dospět jen na základě výpovědi žalovaného jako účastníka řízení, a z jakých důvodů není v tomto směru způsobilým důkazem dohoda o spolupodnikání při provozování výherních hracích přístrojů.

Obstát nemůže ani námitka, že skutečným jednatelem společnosti JACK POT I, s.r.o. byl pan T. S. a nikoli oficiálně zapsaná paní M. S., neboť zjištění o vzájemných vztazích ve společnosti nemůže mít vliv na skutkový závěr o situaci, za níž schodek vznikl.

Protože ďalší dôkazy přes poučení o důkazní povinnosti (118a odst. 3 os.ř.) nebyly označeny, odvolací soud v souladu se zákonem (§ 120 odst. 3 o.s.ř.) dovodil, že žalovaný neunesl důkazní břemeno o skutečnostech, na nichž založil svoji procesní obranu spočívající v námitce, že se odpovědnosti za vzniklý schodek zprostil.

4.6.2 Spoluzodpovednosť zamestnávateľa pri schodku

Zamestnanci sa snažia vyvinúť zo zodpovednosti, v mnohých prípadoch poukazujúc na to, že im zamestnávateľ neutvoril potrebné pracovné podmienky. Tu však možno poukázať na § 178 ods. 2 ZP, posledná veta: „*Ak zamestnanec zistí, že nemá utvorené potrebné pracovné podmienky, je povinný¹⁷¹ oznámiť to vedúcemu zamestnancovi.*“. V tejto súvislosti sa v konaní zisťuje aj, či takéto oznámenie bolo urobené a kedy bolo urobené, napr. bolo urobené až po vzniku schodku. Dobová právna úprava v zákone č. 71/1958 Zb. napr. ustanovila (§ 4 ods. 3), že „*Ak zistí zamestnanec, že nemá vytvorené potrebné pracovné podmienky, je povinný oznámiť závalu bez meškania svojmu nadriadenému. Ak ju môže sám odstrániť, je povinný tak urobiť. U zamestnancov spoločne zodpovedných stačí, ak splní uvedené povinnosti ktorýkoľvek z nich.*“. Dobová dôvodová správa k tomu uvádza, že „*Ustanovenie ods. 3 má viesť zamestnancov k tomu, aby uplatňovali námietky, že im neboli vytvorené potrebné pracovné podmienky včas a nie až dodatočne po zistení schodku, teda v dobe, kedy dôkaz opaku bude značne obtiažny.*“. Na tomto základe napr. rozhodol súd NS SR: 5 Cdo 123/2009,¹⁷² kde zamestnankyňa nepreukázala, že by potrebné úsilie vyvinula (upozorniť zamestnávateľa na nedostatky¹⁷³, žiadať o ich odstránenie, prípadne odstúpiť od dohody o hmotnej zodpovednosti, pretože zamestnávateľ nenapravil stav). Niektoré veci zamestnanec môže napraviť aj sám bez súčinnosti zamestnávateľa.

1.st. súd v Plzni: R č. 42/1961 (5 Co 100/60): neutvorenie pracovných podmienok v sklade ... soud v Plzni vyhověl zčásti žalobě na zaplacení manka proti kolektivně hmotně odpovědným zaměstnancům, přičemž žalující podnik uznal spoluvinným na vzniku škody do výše jedné poloviny.

¹⁷¹ Je tu teda uložená povinnosť, nie iba právo zamestnanca.

¹⁷² V danej veci došlo ku krádeži tak, že dosiaľ neznámy páchatel využil situáciu, že žalovaná obsluhovala iného zákazníka v časti predajne a odcudzil, bez prekonania prekážky telefónne karty, ku ktorým mal zrejme voľný prístup. Je preto zrejme, že žalovaná čiastočne porušila svoju povinnosť počínať si tak, aby nedochádzalo k poškodeniu majetku zamestnávateľa alebo k jeho zničeniu (§ 178 ods. 1 Zákonníka práce). **V tomto smere nebolo dostatočne preukázané, že žalovaná vyvinula všetko potrebné úsilie, aby na takéto nedostatok v prevádzke upozornila a žiadala o jeho odstránenie, prípadne i vo vzťahu k odstúpeniu dohody o hmotnej zodpovednosti za zverenú hodnotu (§ 183 ods. Zákonníka práce).**

¹⁷³ Napr. v dobovej literatúre sa uvádza, že „*Je potrebné však prihliadnúť k tomu, že pracovník je povinný, ak zistí, že nemá vytvorené potrebné pracovné podmienky, oznámiť nedostatok svojmu nadriadenému. Pokiaľ by pracovník túto povinnosť nespĺnil a tieto závlady neboli organizácii známe, nemohol by sa na ne odvolávať.*“ TEJKAL, J.: Zákonník práce v otázkách a odpovediach (1968), str. 211 – 212.

Žalující podnik namítal, že skladovací podmínky byly žalovaným dobře známy. I tak však zůstává skutečnost, že vedení podniku již tím, že se nepostaralo o vhodné a dostatečné skladovací prostory, nevytvořilo žalovaným pracovní podmínky, které by jim umožňovaly správný výkon jejich povinností, ač podle § 3 zák. č. 71/1958 Sb.¹⁷⁴ bylo povinno tak učinit.

Této povinnosti se podnik nemůže zbavit snad tím, že zaměstnanci při podpisu smlouvy nemají námitek proti vybavení prodejny. Prodejna, o kterou tu jde, zvyšovala svoji kapacitu, neboť počet jejích zákazníků stále rostl. Již z tohoto důvodu měl podnik uvažovat o skladovacích možnostech i při zvyšování plánu.

Podle § 3 zák. č. 71/1958 Sb.¹⁷⁵ je zaměstnanec povinen oznamovat svému nadřízenému závady, jakmile je zjistí; může-li je sám odstranit, je povinen tak učinit. Žalování neoznamovali žalobci písemně, jak vypadá situace ve skladování zboží. Tato situace však musela být podniku známa, neboť z výpovědi členů inventurní komise je jasné, že žalovaní pracovali právě z uvedeného důvodu nedostatku skladovacího prostoru a také z jiných příčin na prodejně za ztížených poměrů.

Občanská kontrolorka potvrdila, že sama učinila záznam do inspekční knihy o tom, že skladovací prostory jsou naprosto nedostatečné, avšak v tom směru nebyla učiněna žádná náprava. Proto byl podnik zpraven o této situaci i písemně, třebaš jen záznamem v inspekční knize.

Aby podnik mohl splnit svoji povinnost vytvářet zaměstnanci pracovní podmínky, které by mu umožňovaly správný výkon jeho povinností, ukládá **zákon současně zaměstnanci povinnost oznamovat svému nadřízenému závady, jakmile je zjistí (§ 3 odst. 1, § 4 odst. 3).**¹⁷⁶ **Tato ustanovení nutno vykládat tak, že v těch případech, kde je zcela jasně a prokazatelně zjištěno, že závada byla podniku známa, není třeba, aby zaměstnanec ji formálně zvlášť hlásil** (např. závada je podniku známa z hlášení inventurní komise nebo z písemného oznámení občanského kontrolora).

Nelze uznat, že by žalobce neodpovídal ani za část škody a že by za celou škodu měli odpovídat pouze žalovaní, a to v podstatě z těchto důvodů:

Pracovní smlouva ukládá oběma smluvním stranám řadu povinností. **Předpokladem řádného plnění povinností ze strany zaměstnance je, aby podnik sám plnění těchto povinností zajistil.** Proto také *ust. § 3 odst. 1 a § 4 odst. 3 zák. č. 71/1958 Sb.* ukládá podniku jako povinnost vytvářet zaměstnanci pracovní podmínky, které by mu

174V současnosti § 177 ods. 1 ZP.

175V současnosti § 178 ods. 2 ZP.

176V současnosti § 178 ods. 2 ZP.

umožňovali správny výkon jeho povinností. **Obě povinnosti jsou smluvní povinnosti na sobě závislé.**

Poruší-li proto podnik ze své strany základní své povinnosti, které jsou předpokladem, pro to, aby zaměstnanec vůbec mohl řádně plnit pracovní smlouvu a vznikne-li z tohoto důvodu škoda, které zaměstnanec nemůže ani při obvyklé opatrnosti zabránit, pak nejde již o škodu, za kterou odpovídá zaměstnanec, nýbrž o škodu, kterou nese podnik sám, a to buď z důvodu svého spoluzavinění (vznikla-li škoda také zaviněním podniku) anebo jako tzv. objektivní příčiny (vznikne-li škoda bez zavinění podniku, podnik ji však nese sám jako riziko podnikání). Předpokladem ovšem je, že nevytvoření pracovních podmínek zaměstnanci mělo za následek škodu a že škoda je v příčinné souvislosti s nevytvořením těchto podmínek.

KS v Košiciach: R č. 29/1961 (10 Co 204/60): nevyminenie vedúceho zamestnanca – značné manká

Krajský súd po prejednaní veci sa presvedčil, že súd prvej stolice správne hodnotil výsledky prevedeného konania, keď dospel k záveru, že aj žalujúci podnik sám, resp. jeho právny predchodca má tiež vinu na vzniku manka, **keď neodstránil žalovanú z funkcie vedúcej, hoci boli zistené značné manká.** Pochybil ale súd prvej stolice, keď túto časť náhrady, ktorá pripadá na zavinenie podniku a ktorú preto podľa § 3 ods. 2 zák. č. 71/1958 Zb. má znášať žalobca sám, odpočítal z tej náhrady, ktorú má poskytnúť žalovaná na náhradu tej časti manka, za ktorú ona zodpovedá. Podľa § 3 ods. 2 zák. č. 71/1958 Zb. ak bola škoda spôsobená tiež porušením povinnosti zo strany vedenia podniku, znáša podnik škodu pomere. Z tohto plynie, že **pomernú časť škody, ktorá pripadá na zavinenie podniku, má súd odpočítať z celkovej škody, lebo pomernú časť z tejto znáša podnik sám a žalovaná môže byť potom zodpovedná len za zbyvajúcu časť škody,** pričom rozsah jej zodpovednosti sa riadi ustanovením § 6 cit. zák., lebo žalovaná neprevzala na seba hmotnú zodpovednosť.

Manká boli zistené v štyroch zúčtovacích obdobiach, a to: k 31. 12. 1956 vo výške 3510, 65 Kčs, k 31. 3. 1957 vo výške 10 321, 77 Kčs, k 12. 5. 1957 vo výške 446, - Kčs a k 15. 6. 1957 vo výške 10 495, 97 Kčs.

Zavinenie podniku, že neodstránil žalovanú z funkcie vedúcej nastalo až potom, čo bolo zistené manko k 31. 3. 1956 v značnej sume 10 321, 77 Kčs. Vtedy už muselo byť jasné vedeniu podniku, že žalovaná si nepočína dobre v predajni, nie je schopná ju dobre viesť, predsa však žalovaná bola ponechaná vo svojej funkcii a takto vedenie podniku spoluzavinilo, že vznikli ďalšie manká. Teda iba za manká potom zistené k 12. 5. 1957 v sume 446, - Kčs a k 15. 6. 1957 v sume 10 495, 97 Kčs je tu aj spoluzodpovednosť podniku. Toto spoluzavinenie na týchto mankách hodnotí krajský súd na 50 %.

NS ČR: 21 Cdo 37/2001: iné osoby bez hmotnej zodpovednosti v sklade a aj po pracovnej dobe

Žalovaná¹⁾ od 1.1.1992 pracovala ako účtovníčka a od 1.4.1993 do 1.10.1994 ako vedúci veľkoobchodného skladu ovocia a zeleniny D. a žalovaná²⁾ pracovala od 19.4.1993 do 1.10.1994 ako zástupkyňa vedúcej veľkoobchodného skladu ovocia a zeleniny D, prevzali na základe ... hmotnú zodpovednosť za hodnoty zverené na vyúčtovanie. Dňa 3.9.1994 bol na základe inventúry zásob zistený na pracovisku žalovaných v sklade D. schodok vo výške 537 662,99 Kč, na ktorého náhrade sa žalované podieľajú podľa pomeru ich priemerných zárobkov (§ 182 ods. 1 zák. práce)¹⁷⁷, ktorý robí 1,6 ku 1,00. Na pracovisku žalovaných v sklade v D. pracovali okrem žalovaných aj zamestnanci, s ktorými žalobkyňa neuzavrela dohodu o hmotnej zodpovednosti.

NS ČR: Za tohoto skutkového stavu rešil odvolací súd právni otázku výkladu ustanovení § 176 zák. práce.¹⁷⁸

Výklad otázky zodpovednosti za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, **předpokladů jejího vzniku i okolností, za nichž se zaměstnanec může této zodpovednosti zprostit (liberovat)**, se v judikatuře soudů již v minulosti ustálil (*srov. zejména Stanovisko k uplatňování ustanovení zákoníku práce o zodpovednosti za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1976, pod č. 12*). ... Podaný výklad vyústil mimo jiné v závěr, že zaměstnanec **se zproští zodpovednosti za schodek na svěřených hodnotách tehdy, jestliže prokáže, že mu zaměstnavatel nevytvořil přiměřené pracovní podmínky k péči o hodnoty svěřené k vyúčtování (t.j. že mu zanedbáním povinností zaměstnavatele bylo znemožněno hospodařit se svěřenými hodnotami a starat se o ně)**.

V posuzovaném případě soudy z těchto obecně přijímaných právních názorů vycházely. Dovodil-li tedy odvolací soud, že žalované se své zodpovednosti za vzniklý schodek zcela zprostily, neboť žalobkyňe připustila, aby ve sklade v D. pracovali i zaměstnanci bez dohody o hmotné zodpovednosti a aby sklad byl přístupný cizím osobám a zaměstnancům i po pracovní době žalovaných, bylo ve věci rozhodnuto v souladu s již ustálenou judikaturou soudů a dovolací soud neshledal žádné důvody k její změně.

NS ČR: 21 Cdo 4711/2017: zbavenie sa zodpovednosti – neumožnenie hospodáriť s prostriedkami, iné osoby na pracovisku vs. povinnosť zamestnanca ako vedúceho (t.j. aj spoluzodpovednosť za stav)¹⁷⁹

177V SR § 189 ZP.

178V súčasnosti § 182 ods. 1 ZP.

179Časť o inventarizácii a o vlastníctve zverených predmetov – vid'. iná časť textu.

Žalobca: Nesouhlasí ... se závěrem odvolacího soudu, že by se žalovaný zprostil odpovědnosti za vzniklý schodek proto, že neměl vytvořeny přiměřené pracovní podmínky k péči o hodnoty svěřené k vyúčtování. Zcela totiž opominul skutečnost, že za zaměstnavatele byl za nastavení oběhu peněžních prostředků na provozovně odpovědný právě žalovaný jako provozní. Byla-li za této situace poskytnuta žalovanému ochrana, znamená to, že v rozporu s § 6 odst. 2 o. z. ve spojení s § 3030 o. z., umožnil žalovanému vytěžit z jeho vlastního pochybení a nepoctivosti.

NS ČR: Souhlasit nelze (prozatím) ani se závěrem odvolacího soudu o úplném zproštění odpovědnosti žalovaného za tvrzený schodek, protože žalobce nevytvořil pro žalovaného adekvátní podmínky k péči o hodnoty svěřené k vyúčtování a znemožnil mu tak hospodařit se svěřenými hodnotami a starat se o ně („k těm prostředkům měli přístup všichni zaměstnanci, nadto i zaměstnanci, kteří neměli uzavřenu dohodu o hmotné odpovědnosti, to vše v situaci, kdy neexistují relevantní podklady o předávání hotovosti v provozovně žalobce mezi jednotlivými směňami“).

Jak vyplývá z ustanovení § 252 odst. 5 zák. práce,¹⁸⁰ má-li se zaměstnanec zcela nebo zčásti zprostit odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, musí prokázat existenci skutečností nasvědčujících tomu, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění. Zaměstnanec se zprostit odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách mimo jiné i tehdy, jestliže prokáže, že mu zaměstnavatel nevytvořil přiměřené pracovní podmínky k péči o hodnoty svěřené k vyúčtování, tedy, že mu zanedbáním povinností zaměstnavatele bylo znemožněno hospodařit se svěřenými hodnotami a starat se o ně (srov. – při obdobné právní úpravě - zejména Stanovisko k uplatňování ustanovení zákoníku práce o odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1976, pod č. 12, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 37/2001).

Zároveň však platí, že zaměstnanec se nemůže své hmotné odpovědnosti zprostit, jestliže neplněním svých povinností řádně hospodařit s prostředky svěřenými mu zaměstnavatelem a střežit a ochraňovat majetek zaměstnavatele před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím a nejednat v rozporu s oprávněnými zájmy zaměstnavatele [§ 301 písm. d) zák. práce]¹⁸¹ vznik schodku umožnil. Vztah takového nedbalostního jednání ke vzniku schodku je přitom třeba posuzovat v každém případě individuálně a pečlivě přihlížet ke všem okolnostem, za nichž ke vzniku schodku došlo. Je-li nedbalostní porušení povinností hmotně odpovědným zaměstnancem takového rozsahu, že by bez něho ke vzniku škody (schodku) vůbec nemohlo dojít (tj. že zaměstnanec porušením svých povinností umožnil vznik celého schodku), pak nepřichází v úvahu

180V SR § 182 ods. 3 ZP.

181V SR § 81 ZP.

ani částečné zproštění se odpovědnosti; to závisí na rozsahu porušení povinnosti, kterým byl umožněn vznik škody (schodku).

Nebyla-li na pracovišti s více zaměstnanci, kteří uzavřeli dohodu o hmotné odpovědnosti, dohodnuta společná hmotná odpovědnost, nečiní to jejich individuální dohody o hmotné odpovědnosti neplatnými. Znamená to jen, že rozsah náhrady škody jednotlivých zaměstnanců s individuálními dohodami o hmotné odpovědnosti za schodek zjištěný na společném pracovišti **nelze stanovit podle poměru jejich hrubých výdělků a v závislosti na zastávané funkci ve smyslu § 260 zák. práce, ale že budou odpovídat za schodek v plné výši podle rozsahu odpovědnosti jednotlivých zaměstnanců** (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2426/2009, uveřejněný v časopise Soudní Judikatura ročník 2011, pod pořadovým číslem 21).

Ani omezení společné hmotné odpovědnosti jen na některé zaměstnance v prodějně obchodní společnosti nelze samo o sobě bez přihlídnutí ke konkrétním podmínkám na pracovišti považovat za nesplnění povinnosti zajišťovat zaměstnancům pracovní podmínky pro řádné plnění pracovních úkolů (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 1975, sp. zn. 5 Cz 27/74, uveřejněné pod číslem 28/1976 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu).

Z uvedených hledisek však odvolací soud v projednávané věci nevycházel, když se při zkoumání, zda se žalovaný zprostil odpovědnosti za vzniklý schodek, spokojil s konstatováním, že „k těm prostředkům měli přístup všichni zaměstnanci, nadto i zaměstnanci, kteří neměli uzavřenu dohodu o hmotné odpovědnosti“, **aniž se zabýval tím, zda žalovaný sám neporušil svoji povinnost řádně hospodařit s prostředky svěřenými mu zaměstnavatelem** a střežit a ochraňovat majetek zaměstnavatele před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím a nejednat v rozporu s oprávněnými zájmy zaměstnavatele [§ 301 písm. d) zák. práce], a nezabýval se ani případnou odpovědností za schodek u dalších zaměstnanců, s nimiž taková dohoda byla uzavřena.

Nadto v situaci, kdy žalobce tvrdí, že to byl právě žalovaný, kdo ve své pozici „provozního“ nebo „vedoucího číšníka“ měl zajistit, aby na této provozovně byly vytvořeny adekvátní podmínky k péči o hodnoty svěřené k vyúčtování, a že mu tak ve smyslu ustanovení § 6 odst. 2 o. z. **nelze umožnit, aby „vytěžil z jeho vlastního pochybení a nepoctivosti“.**

V řízení navíc nebylo dosud objasněno, jaké bylo skutečné pracovněprávní postavení žalovaného v provozovně žalobce, kde schodek vznikl [„...pracoval u žalobce jako číšník...“, „Do tohoto trezoru žalovaný (v pracovní pozici provozní) předával tržby...“].

Z uvedeného vyplýva, že rozsudek odvolacího soudu není ani v závěru, že žalovaný se zprostil povinnosti nahradit schodek ve smyslu ustanovení § 252 *odst. 5 zák. práce (nejméně pro svoji předčasnost)*, správný.

V tejto súvislosti bola v českej praxi¹⁸² položená aj otázka, ktorá sa týkala situácie, že zamestnankyňa - predavačka v papiernictve má uzatvorenú dohodu o hmotnej zodpovednosti (za finančnú hotovosť, za tovar), pričom ale zamestnávateľ a jeho členovia rodiny pravidelne vstupujú do predajne cez víkend a mimo pracovný čas, pretože si potrebujú z predajne vziať napr. darčekovú tašku, baliaci papier, apod. Takýto tovar sa zaeviduje, podpíše a necháva zamestnankyni v predajni pre odpis zo skladových zásob. Ak bol zistený schodok, ako s touto situáciou naložiť z hľadiska vytvorenia podmienok pre starostlivosť o zverenú hodnotu? Na uvedené bola daná záporná odpoveď, t.j. že zamestnávateľ nevytvoril tieto podmienky po celú dobu, po ktorú boli predmety zverené. Zamestnankyňa môže od dohody odstúpiť, alebo sa celkom alebo sčasti zbaviť zodpovednosti (riziko spočíva najmä v tom, že keď si člen rodiny berie vec, nie je nikto prítomný, aby dosvedčil, že skutočne zaevidoval všetky hodnoty, ktoré zobral). V rámci odpovede je uvedené aj to, že „*Riziko z prípadného porušenia dôvery medzi zamestnankyni a zamestnávateľom nese za výše popísaných okolností zamestnávateľ.*“ a „*Z povahy pojmu „osobní“ dispozície v kontextu legislatívneho textu nutne vyplýva, že se jedná o dispozici výhradní, nejde-li o společný závazek více zaměstnanců (tzv. společná hmotná odpovědnost), při němž se tato výhrada týká společně zavázaných zaměstnanců jako celku. Osobní dispozice se svěřenými hodnotami samozřejmě neznamená, že by klíče od prodejny měla mít výhradně a jen zaměstnankyně. Z důvodu potřeby naléhavého vstupu do prostoru (např. v případě požáru) musejí být klíče na nějakém jiném dostupném místě, nejlépe v zapečetěné obálce, umístěny tak, aby bylo prokazatelné, že nedošlo k jejich využití k jinému účelu, než pro který byly takto připraveny.*“¹⁸³

NS SR: 3 M Cdo 24/2008: zbavenie sa zodpovednosti zamestnancom za škodu v prípade ponechania kreditnej karty na čerpanie pohonných hmôt v aute a jej odcudzenia, tolerovanie zaužívaného spôsobu odovzdávania kreditných kariet zamestnávateľom, právne relevantné nevytvorenie podmienok na riadne hospodárenie zamestnávateľom

Zistený skutkový stav OS: Žalovaný ako zamestnanec žalobkyne mal písomne uzavretú dohodu o hmotnej zodpovednosti, na základe ktorej prevzal hmotnú zodpovednosť za zverenú hodnotu. Dňa 19. júla 2002 prevzal kreditnú kartu na čerpanie pohonných hmôt č. X., na ktorú počas zastupovania práceneschopného vodiča R. čerpal 70 l pohonných hmôt. Žalovaný tvrdil, že v súvislosti s ukončením zastupovania ponechal kreditnú kartu v motorovom vozidle svojho kolegu R.; následne si u neho overil, že všetky doklady v motorovom vozidle našiel. Svedok R. ale nepotvrdil, že sa o kreditnej karte č. X. so žalovaným rozprával.

182 Pozri stanovisko AKV č. 17, bod 15.

183 Pozri stanovisko AKV č. 17, bod 15.

Na predmetnú kartu boli v období od 2. augusta 2002 do 7. januára 2003 na čerpacích stanicích Slovnaftu v rôznych miestach Slovenskej republiky čerpané pohonné hmoty v hodnote 80 501 Sk a podpisy na dokladoch o čerpaní boli sfaľšované. O odcudzení kreditnej karty sa žalobkyňa dozvedela až v januári 2003. Krádež vyšetroval aj policajný orgán; trestné stíhanie bolo prerušené podľa § 173 ods. 1 písm. f/ Trestného poriadku.

Prvostupňový súd mal preukázané, že na pracovisku žalobkyne **bolo obvyklé, že kreditnú kartu prevzal určitý zamestnanec a tú istú kartu vracal iný zamestnanec – žalobkyňa tolerovala, že vodiči si kreditné karty medzi sebou navzájom odovzdávali bez toho, aby bola vedená dôsledná evidencia o pohybe kreditných kariet. Obvyklé bolo aj to, že vodiči ponechávali doklady od vozidla a aj kreditné karty v zaparkovanom neuzamknutom vozidle v uzamknutej garáži v areáli žalobkyne.** Žalobkyňa zanedbávala tiež svoju povinnosť kontrolovať čerpanie pohonných hmôt z kreditných kariet /pozn. autora to sa domnieval OS/.

Mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora: Poukázal na to, že ak odcudzí tretia osoba zamestnancovi zverené hodnoty, ktoré je povinný vyúčtovať, nemá zavinenie tretej osoby samo osebe za následok zánik hmotnej zodpovednosti zamestnanca. Zamestnanec sa však v takom prípade zbaví svojej zodpovednosti za schodok, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia, napríklad preto, že páchatel preukázateľne vytvoril takú situáciu, ktorá hmotne zodpovednému zamestnancovi bránila so zverenými hodnotami hospodáriť a tieto hodnoty opatrovať. V predmetnej veci odcudzením karty vznikla situácia, ktorá žalovanému ako hmotne zodpovednému zamestnancovi bránila disponovať so zverenou kreditnou kartou. Žalovaný sa nedopustil porušenia svojich pracovných povinností v čase, keď došlo k odcudzeniu kreditnej karty – ponechávanie dokladov od motorového vozidla a tiež kreditnej karty v neuzamknutom motorovom vozidle v uzamknutej garáži nachádzajúcej sa v areáli žalobkyne bolo zaužívané aj inými vodičmi žalobkyne. Žalobkyňa tento stav tolerovala. Nevytvorila riadne pracovné podmienky pre žalovaného ako hmotne zodpovedného zamestnanca a tým nespĺnila jeden z predpokladov náhrady škody z titulu dohody o hmotnej zodpovednosti. Na jej pracovisku bolo obvyklé a zaužívané odovzdávanie kreditných kariet medzi zamestnancami bez toho, aby o tom zamestnávateľ vedel. Žalobkyňa ani nekontrolovala stav čerpania pohonných hmôt kreditnými kartami. Už tieto skutočnosti sú postačujúce na to, aby sa žalovaný celkom zbavil zodpovednosti za vzniknutý schodok.

Vyjadrenie žalobkyne k mimoriadnému dovolaniu: Žalobkyňa vo vyjadrení k mimoriadnému dovolaniu uviedla, že naplnenie všetkých predpokladov vzniku hmotnej zodpovednosti zamestnanca v zmysle § 182 Zákonníka práce bolo v súdnom konaní riadne preukázané. Poprela, že sa na jej pracovisku nevedla evidencia obehu kreditných kariet.

Na evidenciu kariet slúžilo tlačivo „Evidencia obehu kreditnej karty a nakúpeného množstva PHM za mesiac“. V prípade, že kreditná karta opustila dispečing žalobcu, hmotnú zodpovednosť za ňu preberal vodič, ktorý ju prevzal; toto prevzatie sa potvrdzovalo písomným záznamom do predmetného tlačiva. Ak kreditnú kartu po prevzatí vodič odovzdal (požičal) inému vodičovi, konal na vlastné riziko a dispečer túto skutočnosť nemal možnosť ovplyvniť. V predmetnom tlačive za mesiac júl 2002 sa nachádza záznam, v zmysle ktorého žalovaný prevzal kreditnú kartu č. X. dňa 19. júla 2002 o 7.20 hod., čo aj potvrdil svojim podpisom; tým na neho prešla hmotná zodpovednosť za zverené hodnoty. V kolónke vrátenie kreditnej karty sa ale jeho podpis nenachádza. Skutočnosť, že kreditnú kartu „vrátil“ tým, že ju zanechal vo vozidle iného vodiča, nie je v dôsledku toho potvrdená podpisom na predpísanom tlačive; v konaní sa táto skutočnosť nepreukázala. Žalovaný potvrdil, že kreditnú kartu stratil po týždni tankovania do osobného auta Škoda 136 PICK UP. Stratu údajne zistil 1. septembra 2002, ale nahlásil ju až 9. januára 2003 po predchádzajúcom upozornení iným zamestnancom žalobkyne. Ak žalovaný nepreukázal vrátenie kreditnej karty, bol z hľadiska posudzovania zodpovednosti za škodu naďalej považovaný za jej držiteľa a hmotne zodpovedal za túto zverenú hodnotu. Stratu kreditnej karty bol povinný okamžite nahlásiť za účelom jej následného zablokovania proti ďalšiemu zneužitiu. Pritom z predchádzajúceho pracovného zaradenia (ako dispečer) mal dostatočné vedomosti o obehu kreditných kariet a potrebe jeho evidencie. So zreteľom na to žalobkyňa žiadala mimoriadne dovolanie zamietnuť.

NS SR: V danom prípade nebolo sporné, že žalovaný so žalobkyňou uzavreli dohodu o hmotnej zodpovednosti žalovaného a že v žalobkyňou vedenej evidencii („Evidencia obehu kreditnej karty a nakupovaného množstva PHM za mesiac“) žalovaný pod poradovým číslom 411 potvrdil svojim podpisom 19. júla 2002 **prevzatie kreditnej karty č. X.** Rovnako nebolo sporné, že ako bývalý dispečer na pracovisku žalobkyne, ktorý odovzdával vodičom kreditné karty a karty od nich preberal, mal vedomosť o správnom obehu kreditných kariet.

Na súdnom pojednávaní uviedol, že „v piatok, keď som skončil, všetky doklady aj s kreditkou som nechal v aute, ktorú skutočnosť som oznámil aj R., u ktorého som si overil, či nastúpi do práce. Keď mi povedal, že nastupuje, nechal som v aute všetky doklady, kreditku, knihu jász a pod.“ O takomto „vrátení“ kreditnej karty č. X. **nebol vykonaný záznam** v „Evidencii obehu kreditnej karty a nakupovaného množstva PHM za mesiac“.

Žalobkyňa spísala so žalovaným 10. januára 2003 záznam o strate kreditnej karty; žalovaný sa pri tom vyjadril, že kartu mal v aute asi týždeň, po týždni ju „stratil v aute“; samotnú stratu zistil 1. septembra 2002, stratu ale nahlásil 9. januára 2002.

Pokiaľ sú vyššie uvedené tvrdenia žalovaného v súlade so skutočnosťou, k odcudzeniu karty mohlo dôjsť len v časovom úseku nasledujúcom po zanechaní kreditnej

karty (spolu s ďalšími dokladmi) pre R. v neuzamknutom vozidle. Ak k jej odcudzeniu skutočne došlo (odcudzením by páchatel' zabránil žalovanému disponovať so zverenou kreditnou kartou), nemožno prehliadnúť, že žalovaný sa už skôr – pred odcudzením – **sám dočasne zbavil možnosti disponovať s kreditnou kartou tým, že nezachoval riadny postup pri vracaní kreditnej karty, ale ju ponechal vo vozidle. Žalovaný teda svojím konaním umožnil konanie páchatela smerujúce k odcudzeniu kreditnej karty. Na tom nemôže nič zmeniť okolnosť, že ponechávanie kreditných kariet a iných dokladov v neuzamknutých motorových vozidlách nachádzajúcich sa v uzamknutej garáži bolo medzi vodičmi na pracovisku žalobkyne zaužívané.**

Na adresu žalobkyne sa v mimoriadnom dovolaní uvádza, že nevytvorila riadne pracovné podmienky pre žalovaného ako hmotne zodpovedného zamestnanca a tým nesplnila jeden z predpokladov náhrady škody z titulu dohody o hmotnej zodpovednosti. Generálny prokurátor SR poukazuje na to, že na jej pracovisku bolo bežné (obvyklé) a zaužívané odovzdávanie kreditných kariet medzi zamestnancami bez toho, aby o tom zamestnávateľ vedel; žalobkyňa ani nekontrolovala stav čerpania pohonných hmôt kreditnými kartami, hoci túto povinnosť mala. Vo vzťahu k týmto námietkam dovolací súd zdôrazňuje, že **nie každé nevytvorenie riadnych pracovných podmienok je skutočnosťou, ktorá vedie k zbaveniu sa hmotne zodpovedného zamestnanca zodpovednosti za schodok na zverených hodnotách** – právne relevantné je len také nevytvorenie riadnych pracovných podmienok, ktoré má negatívny dopad na možnosti zamestnanca hospodáriť so zverenými hodnotami.

Pokiaľ zamestnanec (žalovaný), ktorému zamestnávateľ (žalobkyňa) za účelom čerpania pohonných hmôt na prevádzku motorového vozidla zamestnávateľa zveril kreditnú kartu, **mal v plnom rozsahu zachovanú možnosť riadne hospodáriť so zverenými hodnotami a sám svojim vlastným konaním zabrániť vzniku schodku (čo v danom prípade znamenalo ponechať si pri sebe jemu zverenú kreditnú kartu až do jej riadneho vrátenia tomu, od koho ju prevzal)**, nemožno v skutočnosti, že zamestnávateľ toleroval niektoré nedôslednosti evidencie odovzdávanie kreditných kariet medzi vodičmi a že nevedol dostatočnú evidenciu čerpania pohonných hmôt kreditnými kartami vydanými vodičom motorových vozidiel, vidieť také nevytvorenie riadnych pracovných podmienok, ktoré by zbavovalo žalovaného zamestnanca zodpovednosti za schodok na zverených hodnotách.

NS SR: 5 Cdo 123/2009: zbavenie sa zodpovednosti za schodok, stret zodpovedností, krádež telefónnych kariet, uplatnenie žaloby voči jednému zo spoločne hmotne zodpovedných zamestnancov.

Zamestnankyňa mala uzatvorenú dohodu o hmotnej zodpovednosti (**telefónne karty**). **Tie boli voľne položené pri pokladni** a zamestnankyňa tvrdila, že kým obsluhovala iného zákazníka v inej časti predajne, došlo ku krádeži. Spor sa venoval

otázke stretu zodpovednosti zamestnanec vs. páchatel' a možnosti zamestnanca sa úplne alebo čiastočne zbaviť povinnosti, ako aj otázke vytvorenia takých pracovných podmienok, ktoré by zamestnankyni umožňovali mať zverené hodnoty neustále vo svojej moci.

NS SR: ťažisko dovolacieho konania v prejednávanej veci spočíva v riešení otázky, či boli splnené predpoklady vzniku zodpovednosti žalovanej podľa ustanovenia § 182 ods. 1, 3 Zákonníka práce.

Z hľadiska skutkového stavu bolo v preskúmanej veci zistené, že žalovanej, ktorá mala so žalobcom uzavretú platnú dohodu o hmotnej zodpovednosti, ktorou žalovaná „prijala“ **zodpovednosť i za prevzaté telefónne karty, ako i hodnoty, ktoré prevezme v priebehu svojej práce a za prípadný rozdiel na týchto hodnotách**, pokiaľ nepreukáže, že rozdiel nevznikla, **boli 1. marca 2007 dosiaľ neznámym páchatel'om odcudzené jej zverené telefónne karty**. Telefónne karty mali byť neznámym páchatel'om odcudzené z prevádzky, v ktorej boli voľne uložené vedľa pokladnice.

Zamestnanec sa pravda zbaví zodpovednosti celkom alebo sčasti, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia (§ 182 ods. 3 Zákonníka práce), **dôvodom zbavenia sa zodpovednosti bez ďalšieho ale nie je zásah inej osoby, ktorý znemožní zamestnancovi starať sa o zverené hodnoty. Dôvodom zbavenia sa zodpovednosti zamestnanca nie je „vynachádzavosť zlodejov pri odcudzovaní telefónnych kariet, a spôsob, akým odpútavajú pozornosť predavačky“.** Ak tretia osoba odcudzí zamestnancovi zverené hodnoty, ktoré je povinný vyúčtovať, nemá zavinenie tretej osoby samo osebe za následok zánik hmotnej zodpovednosti zamestnanca (porovnaj napr. *zhodnotenie rozhodovania súdov Slovenskej socialistickej republiky vo veciach týkajúcich sa zodpovednosti podľa ustanovenia § 176 Zákonníka práce, zákona č. 65/1965 Zb., prerokovaného a schváleného občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu SSR 6. novembra 1975, Cpj 50/75, uverejnené v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk, ročník 1976, pod č. 12), ibaže by zamestnanec preukázal, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia.*

V prípade stretu zodpovedností neznámeho páchatel'a za protiprávny zásah do majetkových práv zamestnávateľa a zodpovednosti zamestnanca za schodok na zverených hodnotách treba skúmať najmä to, či zamestnanec konanie páchatel'a neumožnil (neuláhal) porušením svojej pracovnej povinnosti napr. tým, že zverené hodnoty riadne nezabezpečil, či sa o ne riadne nestaral.

Zamestnanec sa nemôže zbaviť zodpovednosti, ak nesplnením svojich povinností riadne hospodárí s jemu zverenými prostriedkami a počínať si tak, aby nedochádzalo k poškodeniu majetku zamestnávateľa alebo k jeho zničeniu (§ 178 ods. 1 Zákonníka práce) vznik schodku umožnil. Ak je nedbanlivostné porušenie povinnosti hmotne

zodpovedným zamestnancom takého rozsahu, že bez neho by k vzniku schodku úmyselným konaním tretej osoby vôbec nemohlo dôjsť, potom neprichádza do úvahy ani čiastočné zbavenie sa zodpovednosti podľa § 182 ods. 3 Zákonníka práce.

Názor odvolacieho súdu, že odcudzenie tovaru iným páchatelom (tak ako to bolo podľa jeho záveru, bezpečne zistené v konaní) je vždy dôvodom, ktorý oslobodzuje hmotne zodpovedného zamestnanca zo zodpovednosti za vzniknutý schodok, preto nie je správny.

V danej veci došlo ku krádeži tak, že dosiaľ neznámy páchatel využil situáciu, že žalovaná obsluhovala iného zákazníka v časti predajne a odcudzil, bez prekonania prekážky telefónne karty, ku ktorým mal zrejme voľný prístup. Je preto zrejmé, že žalovaná čiastočne porušila svoju povinnosť počínať si tak, aby nedochádzalo k poškodeniu majetku zamestnávateľa alebo k jeho zničeniu (§ 178 ods. 1 Zákonníka práce). V tomto smere nebolo dostatočne preukázané, že žalovaná vyvinula všetko potrebné úsilie, aby na takýto nedostatok v prevádzke upozornila a žiadala o jeho odstránenie, prípadne i vo vzťahu k odstúpeniu dohody o hmotnej zodpovednosti za zverenú hodnotu (§ 183 ods. Zákonníka práce).

Konštatovanie odvolacieho súdu, že zamestnávateľom boli vytvorené podmienky na zabezpečenie prevádzky až po krádeži, z ktorého usúdil, že tieto podmienky neboli vytvorené, môže viesť len k úvahám o čiastočnom zbavení sa zodpovednosti, nie však k záveru o úplnom jej zbavení sa. Pokiaľ odvolací súd uviedol, že „so zreteľom na právnu kvalifikáciu predmetnej veci, o ktorú sa opierala žaloba i rozhodnutie súdu prvého stupňa, t.j. o kvalifikáciu vzniknutej škody z titulu schodku na zverených hodnotách, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať, je nadbytočné uvažovať o neopatrnosti žalovanej vo vzťahu k vzniknutej škody“, tento jeho záver nie je v súlade so skutkovým stavom a je úplne v rozpore s právnym posúdením predmetnej veci.

Dovolací súd ďalej poukazuje na tú skutočnosť, že pokiaľ žalobca uplatnil žalobou náhradu škody „iba“ voči žalovanej a nie i ďalším hmotne zodpovedným zamestnancom, je to jeho procesné rozhodnutie, ale nemôže mať vplyv na úplne zbavenie sa zodpovednosti žalovanej za vzniknutý schodok, tak ako to uzavrel odvolací súd.

NS ČR: 21 Cdo 1358/2002: odcudzenie tržby a tovaru zo stánku krádežou – stret zodpovedností, nedostatok kvalifikácie nie je dôvodom na zbavenie sa zodpovednosti za schodok¹⁸⁴

Žalovaná (predavačka v stánku „s predajom tlačovín, tabakových výrobkov a pod.“) uzavrela tiež dohodu o hmotnej zodpovednosti. Dňa 20.11.1993 žalovaná nahlásila na Políciu ČR vykradnutie stánku a odcudzenie tržby a tovar v hodnote 20 500, - Kč. Dňa

¹⁸⁴Rozhodnutie sa týkalo aj preukázania inventarizácie – vid. časť o inventarizácii.

23.11.1993 bola potom na stánku vykonaná inventúra, pri ktorej bol zistený schodok na zverených hodnotách vo výške 92 012,50 Kč. Žalovaná dňa 23.11.1993 odovzdala stánok inej pracovníčke a zistený schodok odmietla uhradiť.

NS ČR: Odvolací soud dále dovodil, že dokazováním nebyly zjištěny žádné skutečnosti, které by mohly vést k „závěru o spoluzavinění žalobkyně na manku“, tedy - řečeno jinak - skutečnosti, pro které by se žalovaná zprostila alespoň zčásti své odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách *ve smyslu ustanovení § 176 odst.3 zák. práce.*

S odvolacím soudem lze souhlasit v tom, že **podle obsahu spisu nemůže být důvodem pro zproštění odpovědnosti žalované za schodek nedostatek její kvalifikace. Za schodek, který vznikl bez zavinění hmotně odpovědného pracovníka**, se však podle ustálené judikatury soudů, považuje takový schodek, **který vznikl v důsledku úmyslného jednání třetích osob odcizením svěřených hodnot** (*srov. například Stanovisko k uplatňování ustanovení zákoníku práce o odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, uveřejněné pod č. 12 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1976, str. 68-69 a 80*).

V projednávané věci bylo již za řízení před soudem prvního stupně zjištěno, že žalovaná dne 20.11.1993 na Obvodním oddělení Policie ČR L. V. oznámila vloupání do stánku, v němž pracovala, že podle jejich údajů byly ze stánku odcizeny peníze (ve výši asi 20.000,- Kč) a zboží (všechny cigarety v hodnotě asi 5.000,- Kč) a že usnesením ze dne 20.10.1994 ČVS: ORLI-0161/VE-94 byla věc restného činu krádeže odložena, neboť se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující konat trestní stíhání proti určité osobě.

Odcizí-li třetí osoba pracovníku svěřené hodnoty, které je povinen vyúčtovat, nemá zavinění třetí osoby samo o sobě za následek zánik hmotné odpovědnosti pracovníka.

Pracovník se však za této situace **zproští své odpovědnosti za schodek, jestliže prokáže, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění, například proto, že pachatel vloupání prokazatelně vytvořil takovou situaci, která hmotně odpovědnému pracovníku bránila se svěřenými hodnotami hospodařit a je opatrovat.** Z hlediska zavinění hmotně odpovědného pracovníka musí být zvažováno **i to, zda porušením svých pracovních povinností neumožnil takové jednání třetích osob (například tím, že svěřené hodnoty neuložil na bezpečném místě nebo že tam zanechal hodnoty, které měl správně odvést).**

Odvolacímu soudu je třeba vytknout, že se při úvaze, zda se žalované podařilo ve smyslu ustanovení § 176 odst.3 zák. práce zprostit alespoň zčásti své odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, věcí z uvedených hledisek nezabýval, přestože rozhodné skutečnosti byly v tomto směru tvrzeny a ačkoliv i znalec Ing. V. Z. ve svém po-

sudku upozornil, že v jím stanoveném schodku je zahrnuta i „hodnota případných odcizených věcí ze stránku“.

Závěr odvolacího soudu, že žalované se nepodařilo zprostit se své odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách ani zčásti, je proto předčasny.

NS: R č. 13/1962 (4 Cz 87/61)

Nevymenenie hmotne zodpovedného zamestnanca, na ktorého predajni bolo zistené ojedinelé, nie značné manko, nie je dôvodom spoluviny podniku.

Žalujúci podnik uplatnil žalobu podanú proti trom žalovaným, bývalým svojim zamestnankyniam, nárok na zaplatenie manka, a to na základe zmluvy o kolektívnej hmotnej zodpovednosti, podľa ktorej žalované prevzali spoločne hmotnú zodpovednosť za zásoby zverené im v bufete žalujúceho podniku.

Pracovná zmluva ukladá obom zmluvným stranám rad povinností. Predpokladom riadneho plnenia povinností zo strany zamestnanca je, aby podnik sám plnenie týchto povinností zaistil. Preto tiež ustanovenia § 3 ods. 1 a § 4 ods. 3 zák. č. 71/1958 Zb.¹⁸⁵ ukladajú podniku ako povinnosť vytvárať zamestnancovi pracovné podmienky, ktoré by mu umožňovali správny výkon jeho povinností. Obe povinnosti sú zmluvné povinnosti na seba závislé. Ak preto podnik poruší zo svojej strany svoje základné povinnosti, ktoré sú predpokladom pre to, aby zamestnanec vôbec mohol riadne plniť pracovnú zmluvu a ak z toho dôvodu vznikne škoda, ktorej zamestnanec nemôže ani pri obvyklej opatrnosti zabrániť, potom nejde už o škodu, za ktorú zodpovedá zamestnanec, ale o škodu, ktorú nesie podnik sám, a to buď z dôvodu svojho spoluzavinenia (ak vznikla škoda tiež zavinením podniku) alebo ako tzv. objektívne príčiny (ak vznikne škoda bez zavinenia podniku), podnik ju však nesie sám ako riziko podnikania.

Podľa konštantnej judikatúry sa **posudzuje ako spoluzavinenie podniku nevymenenie hmotne zodpovedného zamestnanca, na predajni ktorého boli zistené opakujúce sa neúmerné manká.** Prax tu vychádza v podstate zo stanoviska, že v prípade, že došlo k opakujúcim sa mankám, mohol už podnik vedieť, že ide buď o zamestnanca nespôsobilého k výkonu tejto funkcie alebo o zamestnanca, ktorý z iných dôvodov neplní riadne svoje povinnosti. Ak nedošlo potom za takýchto okolností k odvolaniu zamestnanca z funkcie, ide tu o nevytvorenie pracovných podmienok zo strany vedenia podniku, a to buď zavinené alebo nezavinené (porovnaj § 3 ods. 2 a 1, kde sa rozlišuje medzi zavineným a nezavineným nevytvorením pracovných podmienok).^{186 187}

¹⁸⁵V súčasnosti § 177 ods. 1 ZP.

¹⁸⁶Súčasná právna úprava to už takto nedelí.

¹⁸⁷Súd uviedol aj: *O zavinené nevytvorenie pracovných podmienok a teda o spoluzavinenie podniku pôjde najmä tam, kde podnik mal reálnu možnosť hmotne zodpovedného zamestnanca, na predajni ktorého boli zistené opakujúce sa manká, vymeniť. Naproti tomu v prípade, že podnik túto možnosť nemal (napr.*

V súdnej veci išlo **o jediné manko**, ktoré vzhľadom na obrat dosahovaný v predajni **nebolo značné**. Za tejto situácie ovšem, **kedy išlo o ojedinelé, nie príliš značné manko**, pričom pri zisťovaní manka nevyplývalo **nič, čo by ukazovalo na neschopnosť žalovaného zastávať funkciu hmotne zodpovednej osoby** a kedy žalujúci podnik uvádzal okolnosti, ktoré nasvedčovali tomu, že tu nie je subjektívne zavinenie na jeho strane, **nemohla byť okolnosť, že prvá žalovaná nebola vymenená vo funkcii, kvalifikovaná ako spoluzavinenie podniku**.

Skutočnosť, že podnik údajne nevykonával pravidelné kontroly hospodárenia žalovaných, samo o sebe - v prípade, že je preukázaná - nemôže však byť dôvodom na určenie takého vysokého podielu na škode, ako tomu bolo v súdenom prípade. Určenie povinnosti na náhradu škody zistenej vo výške 10 418,50 Kčs čiastkou len 5209,25 Kčs, teda určenie podielu podniku jednou polovinou, je nepochybne určenie výšky podielu na škode značne k neprospechu poškodeného podniku. Takémuto určeniu podielu by teda museli zodpovedať na druhej strane celkom mimoriadne závažné prípady porušenia povinností zo strany poškodeného podniku, aby mohlo byť považované za primerané. **Ak má totiž byť pomerné určenie náhrady škody primerané, je nutné zvážiť zavinenie poškodeného so zavinením škodcu - zvážiť teda formu a stupeň zavinenia jedného s formou a stupňom zavinenia druhého**¹⁸⁸ - a podľa pomeru ich zavinenia škodu medzi nich pomerne rozdeliť, pričom i nedbalosť oboch účastníkov musí byť vzhľadom na okolnosti rôznym spôsobom odstupňovaná (*porovnaj dôvodovú správu k § 337 obč. zák., porovnaj i rozhodnutie č. 12/1961 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR*).

K otázke výkonu práce zamestnanca len počas časti doby, za ktorú sa inventarizácia vykonáva

V niektorých prípadoch sa zamestnanci bránia, že v rámci trvania príslušnej doby, za ktorú sa vykonáva inventarizácia boli na pracovisku len kratší čas alebo sa na ňom nezdržovali po celý čas. Súčasná právna úprava neberie do úvahy túto skutočnosť, napr. či v rámci trojmesačnej doby od 5.5. do 7.7. zamestnanec pracoval na pracovisku len 1 mesiac. Tento prístup zvolil vo svojom rozhodnutí **OS Žilina: 18 C/73/2012**. K opačnému záveru dospel **KS BB: 13 Co/823/2014**, ktorý **dal akcent na nemožnosť zamestnanca starať sa o hodnoty po celý čas**. Dobová dôvodová správa ešte k zákonu č. 71/1958 Zb. /§ 9/ k tomu uvádzala, že „Zodpovednosť za vyúčtovanie zverených hodnôt trvá po celú dobu trvania záväzku z pracovnej zmluvy, z ktorej táto zodpovednosť vyplýva, a to bez ohľadu na to, že časť tejto doby nebol zamestnanec prípadne na pracovisku prítomný. Ak bude v dobe svojej neprítomnosti zastupovaný inou osobou, má právo požiadať o vykonanie inventarizácie“. Zároveň, ale v danej dobe bolo možné aj isté zohľadnenie niektorých sku-

nemal kvalifikovanú náhradnú pracovnú silu a bol nútený predajňu nechať otvorenú napr. na základe nariadenia príslušného národného výboru), potom ide o objektívnu príčinu.

¹⁸⁸Pomer medzi zodpovednosťou dvoch subjektov. Zamestnancove zavinenie a „konanie“ zamestnávateľa (jemu môže byť pripisované aj zavinenie osôb, ktoré za neho konajú).

točnosť „Stanovenie podielu u zamestnancov sa spoločnou hmotnou zodpovednosťou pomerom ich hrubého zárobku dosiahnutého v rozhodujúcom období umožňuje prihladiť aj k dobe ich prípadnej neprítomnosti (napr. pre chorobu, vojenské cvičenie a pod.) počas časti obdobia, v ktorom k schodku došlo. Pravdepodobná menšia účasť na schodku bude vyjadrená menším podielom náhrad.“ K § 18 zákona č. 71/1958 Zb. dôvodová správa uvádzala: „Pri výpočte priemerného zárobku treba postupovať podľa zásad používaných pri výpočte požitkov po dobu dovolenky. Ak teda pracoval zamestnanec len časť rozhodného času, je nutné za základ výpočtu brať len zárobok dosiahnutý v odpracovaných dňoch. Ak nie je známa výška zárobku za časť rozhodnej doby pred zistením škody napr. preto, že za toto obdobie neboli ešte definitívne prepočítané prémie, berie sa za základ výpočtu tých posledných 6 mesiacov, za ktoré bol zamestnancovi zárobok vrátane prémie s konečnou platnosťou zúčtovaný a vyplatný.“¹⁸⁹

V tomto kontexte je potrebné naozaj uviesť, že ak by zamestnanec bol počas celej doby dočasne pracovne neschopný, už s ohľadom na jeho neprítomnosť je zjavné, že mu nemožno pripisovať zavinenie za schodok. Pri kratšom období je na zamestnancovi, aby sa zbavil zodpovednosti celkom alebo sčasti. V kontexte historickej úpravy sa ako sporný javí podiel priemerných zárobkov a možnosť použitia pravdepodobného zárobku, resp. význam priemerného zárobku ako takého. **Příklad:** inventúra sa robila za mesiac január a február. Zamestnancovi by vyšiel podiel na schodku 1000,- eur a zamestnanec v danom období zarobil len 800,- eur, t.j. v priemere len 400,- eur/mesiac. Priemerný zárobok sa ale berie zo IVQ predchádzajúceho roka, kde zarobil napr. 1000,- eur/priemer. Otázne je (minimálne de lege ferenda), do akej miery by zamestnanec v takejto situácii mal zaplatiť viac, ako vlastne zarobil v priemere za mesiac.

OS Žilina: 18 C/73/2012: žiadosť o inventúru, krátka doba zamestnania

Odporkyne boli u navrhovateľa v pracovnom pomere /odporkyňa 1: predavač-pokladník MOJ, predavač MOJ, odporkyňa 2 a 3: druh práce pokladník – pokladnička/, pričom boli uzavreté aj dohody o hmotnej zodpovednosti. Za obdobie od 15.12.2009 do 27.05.2010 bola vykonaná inventarizácia hodnôt zverených všetkým odporcom na vyúčtovanie, na základe ktorej bol zistený schodok vo výške 6.167,86 Eur.

Zistený rozdiel navrhovateľ upravil v zmysle vnútro podnikového predpisu koeficientmi normovaných strát a koeficientom nákupných cien, čím sa schodok upravil na sumu 3.549,33 Eur, po zaokrúhlení 3.549,- Eur. Všetkým zamestnancom bol vyčíslený ich podiel na vzniknutom schodku, pričom ostatní zodpovední zamestnanci okrem odporcov svoj dlh uznali a zaplatili.¹⁹⁰

¹⁸⁹§ 18 zákona č. 71/1958 Zb.: „Priemerný mesačný zárobok sa vypočíta z hrubého zárobku, ktorý sa zamestnancovi zúčtoval za posledných šesť kalendárnych mesiacov pred zistením škody. Pritom sa neprihliada na jednorazové odmeny.“

¹⁹⁰V tomto prípade je zaujímavý aj popis dokumentov, ktoré navrhovateľ predložil: *Spolu s návrhom navrhovateľ pripojil do obsahu spisového materiálu plnomocnenstvo; pracovné zmluvy; dohody o hmotnej zodpovednosti; doplnky k pracovnej zmluve; výpis z obchodného registra na navrhovateľa;*

Skutkový stav: Súd zistil, že odporkyňa v rade 3/ bola u navrhovateľa zamestnaná od 18. 12. 2009 do 28. 12. 2009, pričom pracovný pomer skončil v skúšobnej dobe v zmysle § 72 Zákonníka práce zo strany zamestnanca zo zdravotných dôvodov. Uvedené vyplýva aj z potvrdenia o zamestnaní.

Z predloženého záznamu z vykonanej inventarizácie tovarových zásob za inventúrne obdobie 15. 12. 2009 - 27. 05. 2010 mal súd preukázané vykonanie inventúry tovarových zásob na maloobchodnej prevádzke navrhovateľa dňa 27.05.2010, pričom z daného záznamu vyplýva, že bol zistený rozdiel - 6.167,85 Eur, pričom k náhrade zodpovedným pracovníkom bola stanovená suma 3.549,33 Eur.

Súdu bol predložený inventúrny súpis navrhovateľa pod číslom 7223, z ktorého vyplýva podrobné vykonanie predmetnej inventúry.

Súdu bola predložená aj tabuľka, z ktorej vyplývajú zodpovední zamestnanci na maloobchodnej prevádzke, kde bola vykonaná daná inventúra, pričom okrem iného v tabuľke je aj uvedený podiel jednotlivých zodpovedných zamestnancov na schodku spolu s výškou schodku v Eur k náhrade a teda odporkyňa v rade 1/ má podiel 11,15 % z celého schodku, teda 374,31 Eur, odporkyňa v rade 2/ má podiel 11,18 % z celého schodku, teda 369,71 Eur, odporkyňa v rade 3/ má podiel 10,33 % z celého schodku, teda 354,60 Eur, keďže celý schodok v percentách je 100 % a tento podiel na schodku sa určuje s poukazom na výšku priemernej mesačnej mzdy s tým, že vedúca a zástupkyne majú podiel vyšší a ostatné zamestnankyne podľa výšky priemernej mzdy tak, ako to vyplýva z danej predloženej tabuľky, z ktorej okrem iného vyplýva aj priemerná mesačná mzda odkorkýň, čo vyplýva aj zo mzdového listu odkorkýň.

Odkorkyňa v rade 3/ vo svojom písomnom vyjadrení zo dňa 04.05.2012 uviedla, že neuznáva daný záväzok, **nakoľko za takú krátku dobu, ktorú bola u navrhovateľa zamestnaná, nemôže byť zodpovedná za schodok.** Uviedla, že nebola pri žiadnej inventúre, dohody o hmotnej zodpovednosti podpísala spolu s pracovnou zmluvou. Inventúra bola vykonávaná dňa 15.12.2009, teda 3 dni pred jej nástupom kontrolne dňa 27.05.2010. Tento schodok neuznáva, lebo odpracovala iba 9 dní.

Právny zástupca navrhovateľa: nesúhlasil s daným vyjadrením odkorkyne v rade 3/ a trval na návrhu z dôvodu, že všetky odkorkyne boli v pracovnom pomere, či už časť alebo po celé obdobie inventúrneho obdobia. Všetky tri odkorkyne mali uzavretú dohodu o hmotnej zodpovednosti s doložkou spoločnej zodpovednosti. **Poukázal na nový zákonník práce, ktorý upustil od zohľadňovania dĺžky reálne odpracovanej doby.** Taktiež vysvetlil spôsob výpočtu podielu jednotlivých

záznam z vykonanej inventarizácie; mzdové listy; písomné podanie odkorkyne v rade 3/ zo dňa 04.05.2012; potvrdenie o zamestnaní.

odporkýň, a to s poukazom na § 189 ods. 2 a 3 Zákonníka práce a s poukazom na pripojenú tabuľku spolu s návrhom, z ktorej vyplýva priemerný hodinový zárobok odporkýň za 1.kvartál roku 2010, na základe čoho sa vypočítal percentuálny podiel následku a prepočítaný na eurá.

Z predloženého potvrdenia skutočne vyplýva, že u navrhovateľa pracovala **iba od 18.12.2009 do 28.12.2009**. Taktiež je nepochybné, že **dňa 27.05.2010 bola za obdobie od 15.12.2009 do 27.05.2010 vykonaná inventarizácia** hodnôt zverených všetkým zamestnancom na vyúčtovanie, pričom bol zistený hrubý schodok vo výške 6.167,86 Eur. Bolo nepochybné zistené, že odporkyne v rade 1/-3/ mali uzavretú dohodu o hmotnej zodpovednosti s doložkou spoločnej zodpovednosti.

Podľa názoru navrhovateľa odporkyne sú povinné zaplatiť podiel na vzniknutom schodku vzhľadom na uzavreté dohody o hmotnej zodpovednosti. Svoje tvrdenia preukázal predovšetkým predložením dohôd o hmotnej zodpovednosti a záznamu z vykonanej inventarizácie.

Súd nemal preukázané, že by odporkyne odstúpili od dohody o hmotnej zodpovednosti a nezistil ani žiadne nedostatky v pracovných podmienkach zamestnancov so spoločnou zodpovednosťou.

Odporkyne sa nezbavili zodpovednosti ani sčasti, preto zodpovedajú v stanovenom podiele.

S poukazom na citované zákonné ustanovenia /pozn. autora § 184 ods. 3 a 4 ZP/ je **irelevantná obrana odporkyne v rade 3/, že odpracovala iba 9 dní, a že nebola pri žiadnej inventúre a predmetná inventúra bola za obdobie od 15.12.2009, teda 3 dni pred jej nástupom. Súd nemal preukázané, že by odporkyňa v rade 3/ preukázateľne žiadala o vykonanie inventarizácie.**

Dokonca právny zástupca navrhovateľa tvrdil, že odporkyňa v rade 3/ nepožiadala o vykonanie inventarizácie, a to ani pri jej nástupe do zamestnania. Vykonaným doka-zovaním súd mal preukázané, že boli splnené všetky predpoklady zodpovednosti odporkyne v rade 1/, 2/ a 3/ ako zamestnancov za schodok na zverených hodnotách, teda škoda bola vo forme schodku, boli uzavreté platné dohody o hmotnej zodpovednosti, je dané zavinenie odporkýň, keďže zodpovednosti sa ničím nezbavili, ku schodku došlo za trvania pracovného pomeru odporkýň a ku škode došlo pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s týmto pomerom. Teda je nepochybné, že bola naplnená skutková podstata tohto druhu zodpovednosti.

Súd mal zistené mzdy z predložených mzdových listov odporkýň. Súd poukazuje na to,

že odporkyňa v rade 1/ a 2/ v tomto konaní boli nečinné. Vykonaným dokazovaním súd mal nepochybne preukázať, že za obdobie od 15.12.2009 do 27.05.2010 bola vykonaná inventarizácia hodnôt na maloobchodnej jednotke navrhovateľa, kde pracovala aj odporkyňa v rade 1/, 2/ a 3/, na základe čoho bol zistený schodok vo výške 6.167,86 Eur. Zistený rozdiel navrhovateľ upravil v zmysle vnútropodnikového predpisu koeficientmi normovaných strát a koeficientom nákupných cien, čím sa schodok upravil na sumu 3.549,33 Eur, po zaokrúhlení 3.549,- Eur. Všetkým zamestnancom bol vyčíslený ich podiel na vzniknutom schodku, pričom podiel odporkyne v rade 1/ bol vo výške 11,15 %, t.j. 374,31 Eur, podiel odporkyne v rade 2/ bol vo výške 11,18 %, t.j. 369,71 Eur, podiel odporkyne v rade 3/ bol vo výške 10,33 %, t.j. 354,60 Eur. Odporkyňa v rade 1/, 2/ a 3/ sa svojej zodpovednosti nezbavila, a to ani sčasti. Navrhovateľ si uplatnil aj úroky z omeškania vo výške 9 % ročne z dlžných súm jednotlivých odporkýň od dňa nasledujúceho po uplynutí 7 dní od doručenia výzvy na zaplatenie.

Súd mal preukázať, že navrhovateľ zaslal všetkým odporkyňiam tzv. uznanie dlhu a dohoda o splátkach, pričom odporkyňa v rade 1/ bolo doručené toto podanie dňa 21.09.2010, odporkyňa v rade 2/ dňa 20.09.2010 a odporkyňa v rade 3/ dňa 20.09.2010.

KS BB: 13 Co/823/2014: odporkyňa namietala, že nepracovala počas celých dvoch inventarizačných období u zamestnávateľa

/pozn. KS tu rozhodol opačne ako OS v prípade 18C/73/2012/

Z návrhu navrhovateľa bolo zistené, že odporkyne mali riadne uzatvorené pracovné zmluvy a dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti na prevádzkovej jednotke č. 07-272 v Banskej Bystrici a vykonávali prácu so zaradením predavačka - pokladníčka.¹⁹¹

Inventúrou uskutočnenou dňa 24. 01. 2011 za inventarizačné obdobie 20. 03. 2010 až 24. 01. 2011 bolo vyčíslené manko vo výške **12 683,67 Eur**. *Pozn. autora, žalované boli odporkyne 4 a 5, ostatné splnili alebo plnia. Inventúrou vykonanou dňa 25. 05. 2011 za inventarizačné obdobie 25. 01. 2011 až 25. 05. 2011 bolo na uvedenej prevádzkovej jednotke opakovane zistené manko vo výške 1838,39 Eur.*

*Pozn. autora súd uvádza skutočnosti pokiaľ ide o odporkyňu 4 a 5. Odporkyňa 4 proti platobnému rozkazu podala odpor, kde uviedla: **U navrhovateľa nepracovala počas celého inventarizačného obdobia ale len tri mesiace a preto mala za to, že vznikol***

¹⁹¹ V tomto prípade je zaujímavý aj popis vykonania dôkazov súdom: *Súd vo veci vykonal dokazovanie oboznámením sa s návrhom navrhovateľa, písomnými vyjadreniami účastníkov konania, výsluchom účastníkov konania, pracovnými zmluvami, dohodami o hmotnej zodpovednosti, oznámením o zmene zúčtovania inventúry zo dňa 05. 09. 2011 a zo dňa 19. 07. 2011, oznámením o zmene rozpočítania manka, zápisom č. 1/16 o prerokovaní inventarizačného výsledku, zápisom č. 5/107 o prerokovaní inventarizačného výsledku, dohodami o úhrade dlhu, potvrdeniami o príjme odporkýň - mzdovými listami, výpočtom podielu na schodku, záznamom č. 3/11, výsluchom svedkyne U. C., výsluchom svedkýň p. W., p. J. a p. F.*

aspoň z časti bez jej zavinenia a preto žiadala, aby bol jej podiel určený podľa dĺžky odpracovanej doby. Po vykonaní inventarizácie jej bola oznámená len suma, ktorú má uhradiť, nebol jej predložený inventárny záznam s uvedením sumy zisteného schodku, ozrejmenej spôsob výpočtu pripadajúcej náhrady. Na základe jej žiadosti jej bol zaslaný zápis č. 1/16 o prerokovaní inventarizačného výsledku, neboli jej poskytnuté doklady preukazujúce vznik schodku ani po opakovaných výzvach. Suma, ktorú čiastočne zaplatila jej bola zrazená bez jej súhlasu zo mzdy. Nesúhlasila s uznaním dlhu, nepodpísala dohodu o úhrade dlhu. K inventarizácii zo dňa 25. 05. 2011 uviedla, že od 19. 04. 2012 **bola PN, ktorá pokračovala aj po zúčtovacom období a schodok teda vznikol aspoň z časti bez jej zavinenia a preto nie je možné od nej požadovať náhradu v takom rozsahu.** Taktiež jej bolo doručené len oznámenie o zúčtovaní inventúry, bez zápisnice o prerokovaní výsledku a iných dokladov. Uviedla, že zamestnávateľ im nevytvoril vhodné pracovné podmienky, ktoré by im umožnili riadne sa starať o zverené predmety, keďže sú zamestnanci pravidelne kontrolovaní, aby nedochádzalo k odcudzeniu hodnôt predajne. Na predajni nebola pravdepodobne dostatočne zabezpečená kontrola alebo bol schodok zapríčinený konaním iných osôb ako zamestnancov. Na tieto nedostatky po zistení schodku upozornila, nedošlo k ich odstráneniu, keďže schodok bol zistený aj pri ďalšej inventarizácii. Odporkyňa dňa 27. 07. 2011 odstúpila od dohody o hmotnej zodpovednosti.

Pozn. autora: V rozhodnutí je možné si prečítať opakované vyjadrenia odporkyne aj navrhovateľa ako aj výpovede svedkov

V konaní súd mal za preukázané, že odporkyňa v 4/ rade v zmysle § 184 ods. 4 Zákonníka práce nepožiadala o vykonanie inventarizácie pri zaradení na pracovisko so zamestnancami so spoločnou hmotnou zodpovednosťou a preto zodpovedá za schodok, ktorý bol zistený najbližšou inventarizáciou i napriek jej námietkam, že za obdobie prvej inventúry neodpracovala celé obdobie.

V konaní nebolo sporné, že boli vykonané inventúry, a to inventúra zo dňa 24. 01. 2011 za inventarizačné obdobie 20. 03. 2010 až 24. 01. 2011, kde odporkyňa v 4/ rade pracovala ako spoločne hmotne zodpovedná pracovníčka - predavačka za pultom, kde sa predávalo mäso, salámy, alkohol. Zároveň bola vykonaná inventúra dňa 25. 05. 2011 za inventarizačné obdobie 25. 01. 2011 až 25. 05. 2011. Za uvedené obdobie odporkyňa v 4/ rade pracovala na predajni vo funkcii predavačky. **Pokiaľ poukazovala, že neodpracovala celé inventúrne obdobie, keďže bola dlhodobo PN uvedené sa zohľadňuje pri výpočte podľa § 134 Zákonníka práce.** Ostatné žalované odporkyne schodok uznali, vykonali úhrady. Odporkyňa v 5/ rade v priebehu konania nárok navrhovateľa uznala, požiadala, aby mohla istinu zaplatiť v mesačných splátkach.

Súd uložil odporkyňiam v 4/ a v 5/ rade povinnosť zaplatiť schodok na nich pripada-

júci po rozpočítaní na prvú a druhú inventúru tak, ako vyplýva z výrokovkej časti tohto rozhodnutia s tým, že povolil odporky v 4/ rade mesačné splátky po 50 Eur a odporky v 5/ rade mesačné splátky po 20 Eur počnúc mesiacom máj 2014 pod hrozbou straty výhody splátok s poukazom na ich osobné, majetkové a zárobkové pomery.

KS: Odporkyňa v 4/ rade: Poukazovala najmä na skutočnosť, že **predpokladom založenia zodpovednosti zamestnanca za schodok je, aby zamestnanec po celú dobu hmotnej zodpovednosti mal v osobnej dispozícii hodnoty, ktoré sú predmetom dohody o hmotnej zodpovednosti. Táto podmienka naplnená nebola. Schodok vznikol prevažne na hodnotách, ktoré odporkyňa nemala v osobnej dispozícii.** V zázname č. 3/2011 z riadneho zasadnutia komisie konaného dňa 16. 03. 2011 je konštatované, že schodok vznikol prevažne v tovarovej skupine 6 - cigarety, pričom chýbali cigarety v celkovej hodnote 3 429 €. V tovarovej skupine 2 - alkohol, pričom chýbal alkohol v celkovej hodnote 5 280 €. Spolu schodok v týchto dvoch tovarových skupinách predstavoval 8 709 € čo predstavuje viac než 2/3-iny celkovej hodnoty schodku. S týmto tovarom odporkyňa nedisponovala, nemala k nemu prístup. Schodok vznikol v prevažnej časti na tovare, ktorým odporkyňa na predajni nedisponovala a preto schodok na týchto hodnotách vznikol bez jej zavinenia.

Odvolyteľka navyše zdôraznila, že nebola u navrhovateľa zamestnaná počas celého prvého inventarizačného obdobia a **tiež bola práceneschopná počas druhého inventarizačného obdobia.** Prvá inventarizácia bola vykonaná za obdobie od 20. 03. 2010 do 24. 01. 2011 t. j. za obdobie približne 10 mesiacov. Prácu u navrhovateľa začala vykonávať 26. 11. 2010. Znamená to, že počas prvého inventarizačného obdobia tu pracovala približne len dva mesiace. Druhá inventarizácia bola vykonaná za obdobie od 25. 01. 2011 do 25. 05. 2011. Počas tohto inventarizačného obdobia tu pracovala odporkyňa len po dobu necelých troch mesiacov, pretože odo dňa 19.04.2011 až do 16.04.2012 bola PN. **Počas jej neprítomnosti nemala možnosť hospodáriť s hodnotami ani zabrániť ich odcudzeniu ani zabrániť vzniku schodku.**

U navrhovateľa pracovala počas inventarizačného obdobia aj zamestnankyňa H. H.. Jej pracovný pomer trval od 13. 10. 2010 do 20.10. 2010. V zmysle ust. § 184 ods. 3 ZP zodpovedala táto zamestnankyňa za schodok zistený najbližšou inventarizáciou. **Napriek tomu nebola zaviazaná k náhrade na ňu pripadajúceho podielu na schodku. Navrhovateľ zohľadnil dĺžku jej odpracovaného obdobia a vzhľadom na krátky čas trvania pracovného pomeru u navrhovateľa od nej náhradu schodku nepožadoval.** Odvolateľka uviedla, že ešte pred začatím súdneho konania žiadala navrhovateľa o predĺženie dokladov preukazujúcich vznik schodku a výpočet podielu náhrady schodku pripadajúceho na odporkyňu, aby mala možnosť sumu, ktorú od nej navrhovateľ požadoval, odkontrolovať. Zároveň upozorňovala na to, že nevykonávala na predajni prácu počas celého inventarizačného obdobia, že nesúhlasí s výškou na ňu pripadajúceho

podielu náhrady schodku. Jej námietky neboli akceptované. K podanému odvolaniu sa vyjadril navrhovateľ, ktorý žiadal rozsudok súdu prvého stupňa potvrdiť.

Odvolací súd **upozornil účastníkov, že v konaní pred súdom prvého stupňa nebola vyhodnotená skutočnosť, že odporkyňa 4 nemala možnosť dohliadať na zverenú hodnotu v celom rozsahu dĺžky prvého inventúrneho obdobia ako aj druhého inventúrneho obdobia.** Odporkyňa 4/ totiž nastúpila pracovať ako hmotne zodpovedná pracovníčka iba tri mesiace pred skončením prvého inventúrneho obdobia a v druhom inventúrnom období, ktoré trvalo približne 4 mesiace, bola mesiac PN. Odvolací súd upozornil účastníkov na možnosť použitia § 177 ods. 1 Zákonníka práce, pretože hoci to zákon zamestnávateľovi neprikazuje, mal pri nástupe odporkyne 4/ do zamestnania vykonať inventúru. Takáto inventúra sa javila vhodnou aj pri dlhodobej PN odporkyne 4/.

Navrhovateľ dôvodil, že podľa jeho názoru nie je v danom prípade možné použitie § 177 ods. 1 Zákonníka práce. Podľa jeho názoru nemohol vytvárať odporkyni 4/ priaznivé pracovné podmienky predtým, ako nastúpila do zamestnania a tiež by nebolo praktické a možné vykonávať inventarizáciu vždy pri pohybe pracovníkov.

Krajský súd v napadnutej časti zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že rozsah náhrady u odporkyne 4/ **znížil v každom inventúrnom období o 1/3-inu.** Je pravdivé tvrdenie, že zodpovednosť za schodok je zodpovednosťou objektívnou a pokiaľ zamestnanec má podpísanú dohodu o hmotnej zodpovednosti za vzniknutý schodok podľa tejto dohody aj objektívne zodpovedá. **Zodpovednosť za vzniknutý schodok však môže niesť pracovník iba za skutočne zistený schodok. Ak zamestnávateľ nevykoná inventúru pri nástupe nového zamestnanca na pracovisko, aj keď tento zamestnanec o vykonanie inventúry nežiadal, vystavuje sa do situácie, keď nevie preukázať aký schodok vznikol na prevádzke v období po nástupe nového zamestnanca. Teda nie je možné nepochybné ustáliť rozsah náhrady škody, ktorá by na konkrétneho zamestnanca mala pripadať. Je tomu tak aj pri dlhodobej PN zamestnanca.** V skutočnosti vzniká situácia, keď pracovník objektívne za vzniknutý schodok zodpovedať musí, zamestnávateľ však na druhej strane nevie preukázať aký schodok vznikol na prevádzke v čase, keď nový zamestnanec na prevádzke pracoval. Za tejto situácie dospel odvolací súd k záveru, že v každom inventúrnom období možno rozsah náhrady pripadajúcej na odporkyňu 4/ znížiť o 1/3-inu.¹⁹²

V kontexte uvedených rozhodnutí možno urobiť ešte jednu poznámku. Zákonník práce neupravuje reguláciu inventúrnych období, keďže právna úprava je regulovaná osobitným predpisom (zákon č. 431/2002 Z. z. v § 29 ods. 3 ustanovuje: „Pri hmotnom

¹⁹²Tento rozsudok sa nejaví byť plne v súlade s inými závermi súdov. Nie je jasné, aké ustanovenie Zákonníka práce súd použil na zníženie o 1/3.

majetku okrem zásob a peňažných prostriedkov v hotovosti môže účtovná jednotka vykonať inventarizáciu v inej lehote, ako je ustanovená v odseku 2, ktorá však nesmie prekročiť štyri roky.“). Možno sa domnievať, že dlhé inventarizačné obdobia môžu ísť aj na ťarchu zamestnávateľa.

4.6.3 K otázke objektívnych príčin

V starších rozhodnutiach sa možno stretnúť aj s **otázkou tzv. objektívnych príčin**. Pri zodpovednosti za schodok sa zavinenie zamestnanca prezumuje a zamestnanec sa môže zbaviť zodpovednosti celkom alebo sčasti poukazom na rôzne skutočnosti. V niektorých prípadoch ide o spoluzodpovednosť zamestnávateľa (nevytvorenie pracovných podmienok) avšak v niektorých prípadoch nejde o spoluzodpovednosť zamestnávateľa, pretože ani ten škodu „nezavinil“. Zamestnanec sa však poukazom na určitú skutočnosť zbaví svojej viny a objektívna príčina, resp. vis maior ide na ťarchu zamestnávateľa.

Príklad:

- *prírodná katastrofa – povodeň zaplavila sklad a odplavila zásoby - vis maior /vyššia moc).*
- *krádež, ktorú nezavinil svojou nedbanlivosťou zamestnanec ale „nezavinil“ ju ani zamestnávateľ – napr. zabezpečenie skladu bolo v pomere s bežným zabezpečením v danom mieste a čase nadštandardné, ale napriek tomu sa dokázal páchatel dostať do skladu.*

KS v Brne: R č. 58/1961 (10 Co 523/60)

K otázke spoluzavinění a objektívnych příčin

KS: Odpovědnost žalovaného nahradit žalobci vzniklé manko vyplývá z ustanovení § 4 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb.¹⁹³ Žalovaný se mohl tedy zcela nebo zčásti zprostit odpovědnosti za manko, kdyby prokázal, že vzniklo bez jeho zavinění, ať už proto, že vedení podniku nevytvořilo pracovní podmínky, které by mu umožnily řádný výkon jeho povinností, či pro objektivní příčiny, na nichž žádný z účastníků nemá vinu.

Prvý soud dospěl k závěru, že žalovaný zavinil manko z jedné poloviny; příčinou druhé části manka pak byly objektivní příčiny, které podle názoru prvního soudu spočívaly v tom, že žalovaný měl skladovací prostory na různých místech, že mu bylo dodáváno nadměrné množství paliva, které nemohl prodat a vznikaly mu tak nadměrné zásoby, což bylo známo podniku, který neučinil opatření, aby vzniku nadměrných zásob zabránil.

Prvý soud však nehodnotil všechny zjištěné skutečnosti, případně nehodnotil je správně, pokud zahrnuje mezi objektivní příčiny takové okolnosti, které připadají na vrub žalobce jako jeho spoluzavinění.

¹⁹³V súčasnosti § 182 ZP.

Nepovšimnutou ponechal závažnou skutečnost, že se žalovanému před nástupem funkce vedoucího skladu paliva, rozmístěného na mnoha místech, která vyžadovala značných odborných znalostí, nedostalo ze strany vedení podniku dostatečného školení. Lze souhlasit s námitkou žalovaného, že jednodenní instruktáž poskytnutá mu před nástupem jeho funkce nebyla s ohledem na obtížnost funkce dostatečná. Kromě toho je zjištěno z výpovědi žalovaného a spisu okresní prokuratury ..., že v době od konce r. 1957 do konce února 1960 nebyla v předmětném skladě provedena kontrola inventurou, takže žalovaný nemohl mít řádný přehled o stavu svého hospodaření.

Pokud se týká nadměrných zásob palivového dříví ve skladě vedeném žalovaným, byla i jejich existence podle výpovědi svědků do značné míry příčinou manka. Ze sestavení založeného v témže spise okresní prokuratury ... vyplývá, že před r. 1959 nepřesáhly zásoby dřeva v dotyčném skladě 1600 q. Teprve v r. 1959 nastal nadměrnými dodávkami palivového dřeva pronikavý vzrůst zásob, které do konce června 1959 vzrostly až na 5301 q. Podle protokolu o vzniku manka ze dne 29. dubna 1960 založeného taktéž ve spise okresní prokuratury ... a výpovědi svědků byly dodávky palivového dřeva zastaveny do července 1959 na zásah vedení podniku.

Okolnost, že došlo k váhovým rozdílům při přesunu zásob dříví, neměla podle názoru soudu na manko podstatnějšího vlivu. Podle výše uvedeného protokolu ze dne 29. dubna 1960 došlo k rozdílu ve čtyřech případech, které představují celkovou diferenciaci 290 kg v neprospěch skladu. Podle výpovědi svědků však ve všech těchto případech byla předispozice opravena.

Správně zjistil první soud, že na vznik manka měla vliv i ta okolnost, že skladovací prostory, které měl žalovaný spravovat, byly na více místech, čímž měl žalovaný stížeňnou kontrolu, zejména při dodávkách a expedici.

Ze všech těchto okolností lze ovšem za objektivní příčiny vzniku manka považovat jen skutečnost posledně uvedenou, totiž nevhodné rozmístění skladovacích prostor, která ovšem měla na možnost vzniku manka značný vliv. Ostatní skutečnosti, především nedostatek odborného školení před nástupem do funkce, popř. alespoň školení dodatečného a nedostatek kontroly, zejména neprovádění inventur v době od konce roku 1957 až do konce února 1959, připadají na vrub žalujícího podniku jako jeho spoluzavinění.

Pokud se týká nadměrných zásob palivového dřeva, je nepochybné, že žalobce, který svými orgány prováděl běžné kontroly ve skladě, jak o tom svědčí předložená kniha inspekčních záznamů, věděl a musel vědět o stavu zásob. I když bylo především povinností žalovaného udržovat zásoby na odpovídající výši a nepřijímat nadměrné dodávky, takže za vznik nadnormativních zásob odpovídá v první řadě on, přece jen bylo i věcí žalobce učinit neprodleně po zjištění nadnormativních zásob paliva patřičné opatření. Nelze ovšem přehlédnout, že žalující podnik v červenci 1959 další dodávky paliva do skladu zastavil, to však bylo již v době, kdy zásoby ve skladě dosáhly zcela mimořádných rozměrů. Žalujícímu podniku lze vytýkat, že učinil potřebné opatření opožděně. **Vznik nadnormativních zásob dřeva, které stěžovaly žalovanému kontrolovi, lze tedy přičítat jako spoluzavinění na vrub žalobci jen částečně.**

Vzdor všem výše uvedeným okolnostem je však odůvodněn závěr, že převážný podíl na vzniku manka má žalovaný.

Podle všech svědeckých výpovědí lze spatřovat **hlavní příčinu manka v nedbalé a zcela nedostatečné přejímce dodávek palivového dříví.** Žalovaný se mylí, domnívá-li se, že nebylo jeho věcí zkoumat dodávky i po stránce kvality. Vždyť právě podle kvality a druhu dřeva stanoví státní norma, která byla soudou předložena, přepočítávací poměr u jednotlivých druhů dříví. Norma také stanoví postup při zjištění závad a reklamací. Také z výpovědi svědků vyplývá, že vagónové dodávky v mnoha případech neodpovídají normované váze a že je tedy nutno provádět přejímku velmi pečlivě. Na to byli vedoucí skladů zvláště vedením podniku upozorňováni.

Náležitou kontrolu neprováděl žalovaný ani při expedici paliva. Svědčí o tom jeho postup při převážení paliva do skladu v Kroměříži, kdy se co do váhy přepravovaného paliva spokojoval v některých případech s hlášením řidičů, nebo dokonce s hlášením skladu v Kroměříži.

Vedle nedbalé přejímky a nedostatečné kontroly připadá na vrub žalovaného zcela převážně i ta skutečnost, že připustil růst nadnormativních zásob, a to zejména v r. 1959.

Zhodnocením všech uvedených skutečností dospěl odvolací soud k závěru, že žalovaný odpovídá za 2/3 vzniklého schodku. Zbývající část nutno přičítat jednak spoluzavinění žalobcovu, a to do výše 20 % celkové škody, zbytek pak do 1/3 celkové škody připadá na objektivní příčiny, totiž nevhodné rozmístění skladovacích prostor, jemuž ovšem žádný z účastníků nemohl zabránit právě pro nedostatek vhodných skladišť.

Soud vyjádřil poměr spoluzavinění k objektivním příčinám v odůvodnění svého rozhodnutí vzhledem k tomu, že výsledky řízení tvořily bezpečný podklad pro určení tohoto poměru.

Rozlišování mezi důvodem exkulpace zaměstnance spočívajícím ve spoluzavinění podniku a mezi vyvíjejícím důvodem spočívajícím v objektivních příčinách, jakož i stanovení poměru spoluzavinění k objektivním příčinám je nejen v souladu se systematickým výkladem zákona (*srov. odst. 1 a 2 § 3, kde se rozlišuje mezi zaviněným a nezaviněným nevytvořením pracovních podmínek*), ale umožňuje také řádné přezkoumání rozhodnutí soudu, které ostatně není v souladu se zákonem tam, kde částečně zamítnutí žaloby na náhradu škody je odůvodněno ustanovením o spoluzavinění podniku, ač ze zjištěného skutkového stavu plyne, že je dán i exkulpační důvod spočívající v objektivních příčinách. Nadto zachováním tohoto postupu budou vytvořeny podmínky pro splnění povinnosti podniku *podle § 3 odst. 2 věta druhá* (uplatňování náhrady škody proti zaměstnanci, který ji zavinil) a případně se odklidí spor regresní anebo aspoň pro regresní spor bude moci být použito výsledků základního sporu o náhradu škody; přitom rozhodnutí v tomto základním sporu nebude prejudicielním pro případný spor regresní, když poměr spoluzavinění k objektivním příčinám je určen jen v odůvodnění rozhodnutí. Tento postup znamená i usnadnění dalšího postupu podniku (odepsání částky reprezentující exkulpací z objektivních příčin, omezení regresní žaloby na částku odpovídající spoluzavinění podniku). *Toto stanovisko je i v souladu s rozh. č. 48/1960 Sbírkou rozh. čs. soudů o začátku běhu promlčecí lhůty u regresních nároků.*

Krajský soud v Brně: R č. 12/1962 (10 Co 524/60)

Skutečnost, že manko vzniklo také v důsledku nedostatečného obsazení prodejny pracovními silami, resp. i v důsledku nedostatku skladovacích prostorů, je nutno hodnotit podle okolností konkrétního případu jako spoluzavinění¹⁹⁴ podniku (je-li dáno zavinění na straně podniku, resp. jeho orgánů)¹⁹⁵ nebo jako objektivní příčiny jdoucí na vrub podniku (byla-li škoda způsobena také okolnostmi, za které nelze činit odpovědným podnik).

Žalující podnik uplatnil proti žalovanému hmotně odpovědnému vedoucímu prodejny nárok na zaplacení manka.

Při řešení otázky, **zda nedostatečné obsazení prodejny pracovními silami je nutno hodnotit jako spoluzavinění podniku nebo jako tzv. objektivní příčiny**, je třeba vycházet především z toho, **že spolovina podniku předpokládá zavinění na straně podniku a kde o takové zavinění nejde, jedná se o objektivní příčinu.** V praxi v případě nedostatečného obsazení prodejny pracovními silami jde většinou o zavinění na straně podniku (*srov. směrnice pléna NS z 9. listopadu 1961 čj. Pls 2/61; srov. např. i rozhodnutí č. 22/59 Sbírkou rozh. čs. soudů*).

¹⁹⁴V současnosti spoluzodpovědnost - § 187 ods. 1 ZP - „škodu spôsobil porušením povinnosti aj zamestnávateľ“. Nie je uvedené „zaviněným porušením povinností“.

¹⁹⁵V současnosti ide o spoluzodpovědnost poškozeného - zamestnávateľa

Jen v tých výjimečných prípadoch, kedy nedostatok pracovných síl bol vyvolán zvýšením pracovných úkolů jen na prechodnou dobu, nepričítá sa podľa konštantní praxe súdů okolnosť, že predajňa bola v tej dobe nedostatečne obsadená pracovnými silami, podniku jako spoluzavinění. Vychází se totiž z toho, že mimoriádné vypětí sil nutné k zvládnutí převzatých povinností se občas vyskytuje v každém zaměstnání a že selhání při plnění i těchto přechodně zvýšených úkolů nemůže jít na úkor podniku ani v té formě, že by nutnost splnění zvýšených úkolů za ztížených podmínek bylo lze přičítat podniku ke spoluvinně na vzniklé škodě (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 48/1959 Sb. rozh. čs. soudů; srov. také referát ke směrnici pléna NS ze 7. listopadu 1961 čj. Pls 2/61).¹⁹⁶

V těch případech však, kedy predajňa bola nedostatečne obsadená pracovnými silami po dobu nikoliv jen na prechodnou a kedy súčasne na strane podniku nastaly takové okolnosti, že jimi byla způsobena škoda, za které však nelze činit odpovědným podnik, resp. jeho orgány, takže tu chybí zavinění podniku, nelze mluvit o spoluzavinění podniku a skutečnost, že predajňa nebyla dostatečne obsadená pracovnými silami, je nutno za této situace hodnotit jako objektivní příčiny. K takové situaci dochází zejména v případě, že podnik byl nucen predajňu otevřít v zájmu zásobování obyvatelstva. Tato situace však nenastala v souzeném případě, kedy otvorení predajny nebylo nařízeno a stalo se jen podle rozhodnutí podniku; za tohoto stavu věci podnik neměl predajňu otvárať dříve, dokud i po personální stránce nebyl provoz predajny řádně zabezpečen, takže tu jde o jeho zavinění.

Pozn. autora je samozřejmé, že v súčasnosti sa predajne neotvárajú v záujme zásobovania obyvateľstva. Môže však ísť napr. o podnik/organizáciu/subjekt, ktorý musí konať vo verejnom záujme, kde je potrebné konať aj keď je u neho nižší stav pracovnej sily.

V prípade nevyhovujících skladových prostorů je po právní stránce situace obdobná jako v případě nedostatečného obsazení predajny pracovnými silami. I tu je nutno tuto skutečnost hodnotit podle okolností konkrétního případu jako spoluzavinění podniku - o které půjde v případě, kedy bude dáno zavinění na strane podniku - **nebo jako objektivní příčiny** - o které půjde tehdy, když škoda byla způsobena také okolnostmi, za které nelze činit odpovědnými podnik, resp. jeho orgány.

4.7 Příčinná závislost' pri zodpovednosti za schodok

V prípade hmotnej zodpovednosti zamestnanca za schodok sa prezumuje nielen zavinenie ale aj príčinná závislosť. Ak sa predpokladá, že schodok zavinil zamestnanec, musí sa predpokladať, že jeho konanie/nekonanie/opomenutie je príčinou škody. Zamestnanec preukazuje, že nekonal, neopomenul konanie tak, ako sa predpokladá.

¹⁹⁶Rozhodujúci je teda stav – či ide o prechodný alebo dlhodobý stav.

KS v Ostrave: 16 Co 131/98 (SR 10/1998): zamestnanec preukazuje nielen skutočnosť nasvedčujúcu tomu, že schodok mohol vzniknúť celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia, **ale i príčinnú súvislosť medzi tými skutočnosťami a vznikom schodku; musí teda preukázať, že bez týchto skutočností by schodok nevznikol tak, ako vznikol.**¹⁹⁷

4.8 Procesná stránka (rozhodovanie súdov) vo veciach zodpovednosti za schodok

V minulosti sa súd NS judikáte **R 12/1976** vyjadril aj k procesným otázkam rozhodovania súdov vo veciach schodkov na zverených hodnotách. Niektoré veci môžu byť už prekonané a namiesto OSP už platí CSP. Uvedený judikát však dotvára obraz aj o procesnej stránke zodpovednosti za schodok, pričom aj zo súčasného rozhodovania je zjavné, že súdy sa častí týchto pravidiel držia naďalej.

NS: R 12/1976 (Cpj 50/75)

III. Procesné otázky rozhodovania vo veciach schodkov na zverených hodnotách

1. Príprava súdneho pojednávania

Dôkladná príprava pojednávania je aj v sporoch o zaplatenie schodku jedna zo záruk úspešného priebehu celého konania a do značnej miery ovplyvňuje i vecnú správnosť rozhodovania súdu. *Ustanovenie § 114 O. s. p.* ukladá pripraviť pojednávanie tak, aby bolo možné rozhodnúť o veci spravidla na jedinom pojednávaní. To však okrem povinností predsedu senátu uvedených v ustanovení *§ 114 ods. 2 O. s. p.* predpokladá, aby pred nariadením ústneho pojednávania predsedovia senátov vyžadovali: zmluvy o hmotnej zodpovednosti (kolektívnej hmotnej zodpovednosti) v originále, a ak je to potrebné, aj podklady pre výpočet podielov podľa ustanovenia *§ 182 Zák. práce*,¹⁹⁸

Okrem týchto podkladov by bolo treba žalovaného ešte pred pojednávaním vypočuť na tieto okolnosti: či je ešte zamestnaný u žalujúceho podniku, či uzavrel dohodu o hmotnej zodpovednosti (kolektívnej hmotnej zodpovednosti), či má námietky proti výpočtu výšky schodku, čo namieta ohľadne zodpovednosti za schodok (*§ 177 a § 182*

¹⁹⁷ „Má-li se zaměstnanec zprostit odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, musí prokázat nejen existenci skutečnosti nasvědčujících tomu, že schodek mohl vzniknout bez jeho zavinění, ale i příčinnou souvislost mezi těmito skutečnostmi a vznikem schodku. Musí tedy prokázat, že bez těchto skutečností by schodek nevznikl tak, jak vznikl. Za důvod ke zproštění odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách proto nelze považovat zjištění, že určité okolnosti (např. nedostatečná personální obsazenost prodejny, ve které byl schodek vykázáán) mohly mít vliv na vznik schodku, pokud není současně prokázááno, že příčinou schodku či jeho části skutečně byly. K nedostatkům v pracovních podmínkách na pracovišti, o kterých nebylo prokázááno, že byly příčinou schodku nebo jeho části, lze přihlídnout jako k okolnostem, za nichž došlo ke vzniku škody, pouze při úvahách o snížení výše náhrady škody.“

¹⁹⁸V súčasnosti § 189 ZP.

Zák. práce), aké má námietky proti rozsahu zodpovednosti (spoluzavinenie, objektívne príčiny na strane podniku, prípadne zníženie náhrady škody a pod.)9)/.

Uvedené požiadavky súdy však nedodržiavajú. V mnohých prípadoch skončia veci až po viacerých pojednávaniach; to môže svedčiť o nedostatku prípravy pojednávania. Nemožno sa uspokojiť len s vytýčením pojednávania, s doručením žaloby žalovanému (žalovaným) a s výzvou účastníkom konania, aby predložili na pojednávanie dôkazy. Takýto postup nemožno považovať za prípravu pojednávania *v zmysle ustanovenia § 114 O. s. p.*

2. Spolupráca súdov s odborníkmi z odboru účtovníctva a tovaroznalectva

Povinnosť súdu je **zistiť a posúdiť náležite skutkový stav**. Ak ide o vec, ktorej posúdenie vyžaduje osobitné odborné znalosti, súd ustanoví po vypočutí účastníkov znalca (*127 O. s. p.*).¹⁹⁹

Úloha znalca sa vyčerpáva odborným posúdením skutočností, o ktorých podáva súdu správu; je úlohou súdu, aby si tieto skutočnosti z hľadiska práva správne zhodnotil.

V tejto súvislosti treba uviesť, že v občianskom súdnom konaní sa súdy často spoliehajú na posudok znalca podaný v trestnom konaní. V niektorých prípadoch však nestačí vykonať dôkaz konštatovaním obsahu tohto posudku (*v zmysle ustanovenia § 129 O. s. p.*). V prípade námietok niektorého z účastníkov je potrebné o sporných otázkach vykonať dôkaz posudkom znalca.

Treba si tiež uvedomiť, že ustanovenie *§ 135 ods. 1 O. s. p.* viaže súd v občianskom súdnom konaní len rozhodnutím trestného súdu o tom, že bol spáchaný trestný čin, nie však v otázke výšky škody, s ktorou bol poškodený v trestnom konaní odkázaný na občianske súdne konanie.

3. Zisťovanie dodržiavania podmienok dohody o hmotnej zodpovednosti zo strany organizácie

Je predpokladom zodpovednosti za schodok, že pracovník uzavrel dohodu o hmotnej zodpovednosti (*§ 176 ods. 1 a 2 Zák. práce*).²⁰⁰

¹⁹⁹NS uvádzal: *O znalecký posudok treba požiadať znalca, ktorý je zapísaný v zozname znalcov (podľa ustanovení zákona č. 38/1967 Zb.) a má potrebné znalosti a skúsenosti z príslušného odboru.*

Pri nariaďovaní znaleckých dôkazov treba si vždy ujasniť predmet znaleckého dôkazu a dať znalcovi jasné pokyny, na čo sa má znalecký posudok zamerať, čo sa vyžiadanim posudku sleduje a z akého skutkového stavu má znalec vychádzať. Znalec je povinný vykonať znaleckú činnosť riadne a v určenej lehote (§ 8 zákona č. 36/1967 Zb.) Za tým účelom má súd pri vyžiadaní znaleckého úkonu uložiť znalcovi lehotu, v ktorej má znalecký posudok urobiť. Pred určením lehoty treba prejednať so znalcom, či môže v zamýšľanej lehote potrebný úkon vykonať (§ 12 ods. 1 vyhlášky č. 37/1967 Zb.).

²⁰⁰V súčasnosti § 182 ZP.

Pozn. autora NS uviedol, že „Pri uzavieraní dohody o hmotnej zodpovednosti je potrebné pracovníka vždy riadne o jej dôsledkoch poučiť“. V súčasnosti takáto povinnosť nie je daná.

Pracovník má právo požadovať od organizácie, aby mu vytvorila riadne pracovné podmienky. Môže preto žiadať, aby organizácia ešte pred uzatvorením dohody o hmotnej zodpovednosti odstránila závady v pracovných podmienkach (§ 170 Zák. práce)²⁰¹, na ktoré pracovník upozornil. Je povinnosťou organizácie písomne sa zaviazat', že závady odstráni v určenej lehote (§ 45 ods. 1 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.).²⁰² Ak organizácia nesplní takýto záväzok do určenej lehoty, hoci bol pojatý do dohody o hmotnej zodpovednosti ako podmienka uzatvorenia dohody o hmotnej zodpovednosti, nevzniká hmotná zodpovednosť pracovníka (§ 241 Zák. práce). Nesplnenie záväzku zo strany organizácie môže byť dohodnuté aj ako jeden z ďalších dôvodov, pre ktoré môže pracovník odstúpiť od dohody o hmotnej zodpovednosti (§ 245 ods. 1 Zák. práce).

Ak organizácia do určenej lehoty závady v pracovných podmienkach uvedených v dohode o hmotnej zodpovednosti neodstráni, môže to mať za následok, že sa pracovník celkom alebo sčasti zbaví zodpovednosti za vzniknutý schodok.

Pri uzavieraní takýchto dohôd o hmotnej zodpovednosti má byť účastníkom dohody vždy jasné, aký druh práce (prípadne funkciu) bude pracovník vykonávať, na ktorom pracovisku a za ktoré hodnoty bude zodpovedať.

Z uvedeného vyplýva, že pri uzatváraní dohody o hmotnej zodpovednosti majú význam pracovné podmienky. Tie majú byť zhodnotené už pri uzavieraní samej dohody medzi organizáciou a pracovníkom. Ak totiž nie sú vytvorené priaznivé podmienky pre dohodu o hmotnej zodpovednosti, je táto dohoda neúčelná, pretože pracovník sa spravidla vždy zbaví zodpovednosti za prípadný schodok (§ 176 ods. 3 Zák. práce).

Je nedostatkom súdneho konania, že dodržiavanie všetkých podmienok dohody o hmotnej zodpovednosti organizáciou sa obvykle zisťuje len vtedy, ak sú v tomto smere vznesené námietky zo strany žalovaného pracovníka.

Vo veci sp. zn. 7 C 225/73 Okresného súdu v Humennom sa zisťilo, že žalujúca organizácia nedodržala podmienky dohody o hmotnej zodpovednosti, lebo stavebniny boli naďalej uskladnené vo viacerých skladoch, dokonca v prírode na neohradenom mieste.

201 Sčasti prevencia podľa § 177 ods. 1 ZP.

202 V súčasnosti táto povinnosť nie je daná, ale môže sa v dohode o hmotnej zodpovednosti dohodnúť.

4. Zisťovanie a posudzovanie miery zavinenia pracovníka

Pracovník sa zbaví zodpovednosti celkom prípadne sčasti, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia (§ 176 ods. 3 *Zák. práce*).²⁰³

Z citovaného ustanovenia jednoznačne vyplýva, že zodpovednosti za vzniknutý schodok sa pracovník zbaví či už úplne čiastočne len vtedy, ak preukáže, že ho nezavinil. Organizácia nemá povinnosť preukazovať, že pracovník zavinil schodok. Jej povinnosťou je dokázať, že vznikol schodok a že bola uzavretá dohoda o hmotnej zodpovednosti so žalovaným pracovníkom. Ak hmotne zodpovedný pracovník preukáže, že schodok alebo jeho časť nezavinil, nie je povinný škodu (jej časť) nahradiť.

Dôvody zbavenia sa zodpovednosti za schodok (jeho časť) môžu byť rôzne. **Schodok môže vzniknúť aj udalosťou, ktorú nikto nezapríčinil.** Ide o náhodné udalosti ako napr. požiar, povodeň alebo iná živelná udalosť.

Pracovník sa môže zbaviť zodpovednosti celkom alebo sčasti aj vtedy, ak preukáže, že schodok vznikol nedbanlivosťou niekoho iného.

Pracovník sa zbaví zodpovednosti (celkom alebo sčasti) aj vtedy, ak preukáže, že schodok vznikol tým, že mu organizácia nevytvorila primerané podmienky. Vzniknutú škodu alebo jej časť potom znáša organizácia. Zbavenie sa zodpovednosti pracovníka za schodok treba v takýchto prípadoch považovať za následok porušenia povinností organizácie, ktoré sú jej uložené *ustanovením § 170 Zák. práce*.²⁰⁴ Podľa tohto ustanovenia organizácia je povinná zabezpečovať svojim pracovníkom také pracovné podmienky, aby mohli riadne plniť svoje pracovné úlohy bez ohrozenia zdravia a majetku, pričom je povinná sústavne kontrolovať, či pracovníci plnia svoje pracovné úlohy tak, aby nevznikli škody. **Ak organizácia neplní tieto svoje povinnosti a ich neplnenie je v príčinnej súvislosti so vznikom schodku, treba to považovať za skutočnosť, že schodok vznikol (podľa okolností) celkom alebo sčasti bez zavinenia hmotne zodpovedného pracovníka.** Súdy preto pri rozhodovaní v týchto veciach skúmajú aj mieru zavinenia organizácie.

Vo veci sp. zn. 5 C 239/73 Okresného súdu v Senici zistil súd aj spoluzavinenie podniku na vzniknutom schodku vo výške 50 %, lebo organizácia nezabezpečila uzavretie priestoru na uskladnenie obalov, ktoré boli voľne uložené na dvore.

Vo veci sp. zn. 8 C 4/73 Okresného súdu v Nitre určil súd spoluvinu organizácie v rozsahu jednej tretiny z toho dôvodu, že poverila funkciou hmotne zodpovedného

203 V súčasnosti § 182 ods. 3 ZP.

204 V súčasnosti § 177 ods. 1 ZP.

pracovníka bez potrebnej spôsobilosti a neposkytovala mu pomoc pri kvalifikovanejších pracovných úkonoch.

Vo veci sp. zn. 6 C 171/74 Okresného súdu v Litovskom Mikuláši bola zistená spoluzodpovednosť organizácie, ktorá poverila skladníka vedením skladu bez toho, že by bol o svojej práci riadne poučený, hoci skladník predtým pracoval na celkom odlišnom pracovisku.

V sporoch o náhradu schodkov stretáva sa z jednej strany záujem žalujúcej organizácie, ktorá sa dovoľáva ochrany majetku ..., z druhej strany záujem pracujúceho, ktorý nemôže zodpovedať za škodu vzniknutú bez jeho zavinenia, ak mu neboli vytvorené riadne pracovné podmienky.

Pri rozhodovaní v prípadoch stretania sa týchto dvoch záujmov súdy sú povinné dbať s mimoriadnou starostlivosťou o zistenie skutočného stavu veci potrebného pre posúdenie opodstatnenosti vzneseného nároku.

Požiadavka zistovania materiálnej pravdy sa uplatňuje predovšetkým v skúmaní:

- či dohoda o hmotnej zodpovednosti bola platne uzavretá,
- či sa uplatnený nárok vyvodzuje z úbytku na hodnotách, za ktoré bola prevzatá hmotná zodpovednosť,
- či pracovník mal vytvorené podmienky umožňujúce niesť hmotnú zodpovednosť,
- či *nie sú splnené podmienky pre obmedzenie náhrady škody,*
- či *nie sú splnené podmienky pre zníženie náhrady škody,*
/pozn. autora, moderačné právo súdu ohľadom zníženia náhrady škody - § 183 zákona č. 65/1965 Zb. Zákonník práce už nebolo prevzaté do zákona č. 311/2001 Z. z. – Zákonník práce.
- či v prípadoch kolektívnej hmotnej zodpovednosti zodpovedá požadovaný podiel ustanoveniam § 182 Zák. práce a či bol náležite zistený hrubý zárobok žalovaného,
- či prejavy účastníkov, a to tak hmotnoprávne (dohody, uznania nárokov) ako aj procesné (vzatie žaloby späť, ... a pod.), neodporujú zákonu

5 Zodpovednosť zamestnanca za stratu zverených predmetov

V § 185 ZP je upravená osobitná zodpovednosť zamestnanca za škodu (zodpovednosť s prezumpciou zavinenia) za stratu zvereného predmetu. Na začiatku zamestnávateľ na písomné potvrdenie zveril zamestnancovi predmet a došlo k jeho strate.

5.1 Predpoklady zodpovednosti zamestnanca za stratu predmetu zvereného na písomné potvrdenie

Predpoklady zodpovednosti zamestnanca za zverený predmet
<ol style="list-style-type: none"> 1. existencia pracovnoprávneho vzťahu medzi zamestnancom a zamestnávateľom, 2. predmet, ktorý možno zveriť na písomné potvrdenie, 3. písomné potvrdenie o prevzatí predmetu zamestnancom - ním podpísané (<i>prevzatie od zamestnávateľa, prípadne aj tretej osoby v mene zamestnávateľa – napr. pri dočasnom pridelení</i>) + skutočné prevzatie predmetu, 4. škoda v podobe straty zvereného predmetu. <p>+ zavinenie zamestnanca, ktoré sa však predpokladá/prezumuje v rozsahu nedbanlivosti (<i>zamestnanec sa môže vyviníť celkom, sčasti – napr. zodpovednosť konkrétnej osoby, zamestnávateľa - t.j. preukáže, že stratu nezavinil - nezavinenie musí v konaní namietat zamestnanec a musí ho preukázať, resp. musí byť preukázané</i>),</p> <p>+ protiprávnosť je daná výsledkom – <u>zamestnávateľ preukazuje, že vznikla strata</u>²⁰⁵ nie ako vznikla (príčina), nemusí preukazovať konkrétne konanie/nekonanie zamestnanca (<i>zodpovednosť je daná existenciou výsledného stavu - strata, čo je škoda a aj protiprávny následok</i>),²⁰⁶</p> <p>+ príčinná súvislosť medzi konaním (nekonaním zamestnanca) a následkom (stratou) sa tiež nepreukazuje, ale je daná výsledkom, príčina nie je relevantná – zamestnanec však môže otázku príčinnej súvislosti nastoliť – svojim vyvinením sa, ak preukáže ako vznikla strata alebo čo ju zapríčinilo, mohlo zapríčiniť, preukázaním inej príčiny vzniku straty alebo inej príčiny, ktorá „spolupôsobila“ pri vzniku straty)²⁰⁷</p>

Vzťah všeobecnej a osobitnej zodpovednosti – ak nedošlo k zvereniu veci na písomné potvrdenie

NS: R č. 42/1983 (4 Cz 15/81)

²⁰⁵ Doklad o zverení – písomné potvrdenie (preukazuje zverenie). V prípade nevrátenie – napr. výzva na vrátenie a stav deklarovaný inventarizačnou komisiou, prípadne dohodu podľa § 191 ods.. 3 ZP, kde túto skutočnosť zamestnanec uznáva, svedecké výpovede, apod.

²⁰⁶ Napr. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. et al.: Občianske právo hmotné 2 (2009), str. 390 uvádza v kontexte občianskeho práva, že „protiprávnosť sa nepredpokladá (neprezumuje), takže musí byť poškodeným vždy preukázaná.“ Toto platí aj pri všeobecnej zodpovednosti zamestnanca za škodu podľa § 179 ZP. V prípade osobitnej zodpovednosti za škodu je to komplikovanejšie – protiprávnosťou je stav, ktorý nastal – škoda (schodok) a stratený predmet. Táto skutočnosť v pracovnom práve nie je podmienkou/predpokladom zodpovednosti zamestnanca podľa pracovnoprávnej teórie a podľa rozhodovania súdov, pretože zamestnávateľ preukazuje len zverenie predmetu na písomné potvrdenie a jeho nevrátenie (stratu).

²⁰⁷ WITZ, K. a kol.: Československé pracovné právo (1967), str. 348.

Ak organizácia požaduje od pracovníka náhradu škody z dôvodu zodpovednosti za stratu zverených predmetov podľa ustanovenia § 178 Zákonníka práce²⁰⁸ a ak sa v konaní zistí, že nedošlo k zvereniu predmetov na písomné potvrdenie, je súd povinný ešte skúmať, či pracovník zodpovedá za škodu podľa všeobecnej úpravy zodpovednosti v zmysle ustanovenia § 172 Zákonníka práce.²⁰⁹

Svoj nárok zamestnávateľ odôvodňoval tým, že žalovaný ako vedúci autoservisnej služby prevzal pracovné nástroje (2 skúšačky, 1 striekaciu pištoľ, 1 hydraulický zdvihák, 1 nabíjačku, 1 technické stopky, 1 tlakomer a 1 merač), pri inventúrach 19. septembra a 17. októbra 1977 žalovanému uvedené veci v servise chýbali, a preto v zmysle ustanovenia § 178 ods. 1 Zákonníka práce²¹⁰ zodpovedá za stratu uvedených predmetov.

NS: V prejednávanej veci súdy obidvoch stupňov došli na základe vykonaného dokazovania k správne názoru, že v danom prípade nemôže žalujúca organizácia vyvodzovať zvýšenú zodpovednosť žalovaného za stratu zverených predmetov podľa ustanovenia § 178 ods. 1 Zák. práce. **Nástroje, náradie, ochranné pracovné pomôcky a základné prostriedky, ktoré sú uvedené v operatívno-technickej evidencii a odsúhlasené v inventúrnom zozname, nie sú také predmety, ktoré by žalovaný ako pracovník bol používal sám a u ktorých by mal možnosť kvalifikovane zabezpečiť ich ochranu** 1). (1) Porov. aj rozhodnutie uverejnené pod č. 70/1972 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

Pozn. autora: NS tu potom uviedol „Súdy však v danom prípade nepostupovali do všetkých dôsledkov tak, ako je to potrebné z hľadiska ochrany majetku v socialistickom vlastníctve.“ Tento aspekt je v súčasnosti bezpredmetný, dá sa však vnímať ako kritika (ne) posúdenia niektorých skutočností, t.j. že sa súd nezaoberal otázkou, či nevznikla aspoň všeobecná zodpovednosť za škodu.

V prípade, že organizácia požaduje náhradu škody od pracovníka z titulu zodpovednosti podľa ustanovenia § 178 Zák. práce a súd zistí, že neboli splnené hmotnoprávne podmienky zvýšenej zodpovednosti pracovníka podľa ustanovenia § 178 ods. 1 Zák. práce, **je povinný skúmať, či pracovník nezodpovedá za škodu na základe všeobecnej zodpovednosti podľa ustanovenia § 172 ods. 1 Zák. práce.²¹¹**

Súdy nevykonali v prejednávanej veci potrebné dokazovanie, nemohli preto zhodnotiť jeho výsledky; v dôsledku toho nemohli rozhodnúť o zodpovednosti žalovaného aj z hľadiska ustanovenia § 172 Zák. práce. Mali si taktiež objasniť, či žalovaný pri plnení pracovných povinností vyplývajúcich z pracovnej zmluvy a pracovného poriadku

208V súčasnosti § 185 ZP.

209V súčasnosti § 179 ZP.

210V súčasnosti § 185 ZP.

211T.j. všeobecná zodpovednosť za škodu – v súčasnosti § 179 ZP.

robit potrebné opatrenia, aby náradie, nástroje a pracovné pomôcky, ktoré sa používali v autoopravovni, boli riadne evidované a vydávané pracovníkom spôsobom, ktorý zaručoval návratnosť do skladu, prípadne zvýšenú zodpovednosť pracovníka *podľa ustanovenia § 178 Zák. práce*. Žalujúca organizácia musí v tomto prípade preukázať zavinenie žalovaného (§ 172 ods. 3 Zák. práce). V uvedenom zmysle vytykané pochybenia neodstránil v tejto veci ani odvolací súd.

5.2 Prvý predpoklad - existencia pracovnoprávneho vzťahu

NS ČR: 21 Cdo 2196/2010: dohoda o hmotnej zodpovednosti (v skutočnosti zverenie predmetu na písomné potvrdenie) uzatvorená o deň skôr ako pracovná zmluva

Pozn. autora - súd rozhodol aj o tom, že dohoda o hmotnej zodpovednosti v tejto veci nemohla byť uzatvorená,²¹² ale išlo skôr o zverenie predmetu na písomné potvrdenie.

Namítá-li dále dovolatel, že dohoda o hmotné odpovědnosti zakládá odpovědnost žalovaného i za situace, že byla uzavřena o 1 den dříve než pracovní smlouva, neboť takovýto přílišný formalismus není vzhledem k déletrvajícimu pracovněprávnímu vztahu a tedy užívání předmětného notebooku ze strany žalovaného namístě, a že v případě, nelze-li platně uzavřít dohodu o hmotné odpovědnosti na notebook podle ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce, dopadá na daný případ ustanovení § 178 odst. 1 zák. práce (neboť sporná dohoda o hmotné odpovědnosti je v podstatě písemným potvrzením o převzetí svěřeného předmětu, za jehož ztrátu nese zaměstnanec žalovaný odpovědnost), potom opomijí, že podmínkou platnosti dohody o hmotné odpovědnosti je existence pracovněprávního vztahu mezi účastníky dohody (srov. Zhodnocení Nejvyššího soudu SSR ze dne 6. 11.1975 sp. zn. Cpj 50/75, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1976, pod č. 12, str. 62 - 63), a z povahy věci vyplývá, že tato podmínka se stejně tak vztahuje i na platnost potvrzení o převzetí svěřeného předmětu podle ustanovení § 178 odst. 1 zák. práce. Platí totiž, že mezi zaměstnanci a zaměstnavateli **vnikají pracovněprávní vztahy, a pokud zákoník práce nebo jiný právní předpis nestanoví jinak, vznikají pracovněprávní vztahy nejdříve od uzavření pracovní smlouvy** (srov. § 1 odst. 1 a 2 zák. práce).

²¹²Právní otázku platnosti dohody o hmotné odpovědnosti z hlediska jejich náležitostí podle ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce odvolací soud (resp. soud prvního stupně, s jehož právním závěrem se odvolací soud plně ztotožnil) posoudil v souladu s ustálenou judikaturou, která vychází z názoru, že předmětem dohody o hmotné odpovědnosti mohou být pouze hodnoty určené k oběhu nebo obratu, se kterými zodpovědný zaměstnanec může osobně disponovat po celou dobu, po kterou mu byly tyto hodnoty svěřeny. Z těchto hodnot jsou vyloučeny základní prostředky, např. motorová vozidla, a drobné předměty (srov. např. právní názor uvedený ve Zhodnocení Nejvyššího soudu SSR ze dne 6.11.1975 sp. zn. Cpj 50/75, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1976, pod č. 12, str. 73 - 74, popř. právní názor uvedený v Rozsudku Nejvyššího soudu SSR ze dne 26.6.1972 sp.zn. 4 Cz 16/72 uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1972, pod č. 70).

Byla-li dohoda podepsána dne 31. 3.2006, a pracovněprávní vztah mezi účastníky vznikl až dnem 1.4.2006, je závěr odvolacího soudu v souladu se zákonem a s výše uvedenými obecně přijímanými právními názory, na nichž dovolací soud nemá důvod cokoli měnit.

5.3 Druhý predpoklad - predmet zveriteľný na písomné potvrdenie

V prípade § 185 ZP ide o predmet zverený na potvrdenie a jeho spôsobilosť byť proti potvrdeniu zverený (t.j. spôsobilosť, aby za neho zamestnanec prevzal osobitnú zodpovednosť). Pri výkone práce zamestnanec prichádza do styku s celým radom predmetov, ale nie všetky sa kvalifikujú na predmet podľa § 185 ZP.

Z odbornej literatúry a z judikatúry vyplývajú podmienky, kedy ide o predmet, ktorý možno zveriť na písomné potvrdenie:

- 1) **predmet určený na výkon práce zamestnancom** - nástroj, ochranný pracovný prostriedok a iný podobný predmet, napr. osobné ochranné prostriedky podľa zákona č. 124/2006 Z. z. (ochranná obuv, ochranné rukavice – bežné opotrebenie znáša zamestnávateľ), ochranný plášť, vysávač, metla, osvetlenie, náradie (ak sa má individuálne používať), kalkulačka, a pod.,
- 2) **zamestnanec ho používa výlučne sám** (t. j. nie predmet, s ktorým majú nakladať iní zamestnanci – Zákonník práce neupravuje „spoločné“ prevzatie veci na písomné potvrdenie, jednu vec v rovnakom čase môže prevziať len jedna osoba a po jej vrátení iná osoba),
- 3) **zamestnanec má možnosť kvalifikovane sa starať o jeho ochranu.**

Zároveň by malo ísť o veci, ktoré sa nespotrebovávajú – napr. spinky, kancelársky papier, utierky.

Na písomné potvrdenie nemožno zveriť: osobné motorové vozidlo (NS: R 59/1963, KS Košice: 11Co 72/2012, KS: 24 Co 152/2011)²¹³ kancelársky nábytok –

213 Uvádza závery OS: *Svoje rozhodnutie súd právne odôvodnil použitím ust. § 179 ods. 1, § 182 ods. 1, 2, 3, § 185 ods. 1, 2 a § 186 ods. 1 Zákonníka práce, keď na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že v danom prípade nebolo možné posudzovať zodpovednosť žalovaného za škodu v zmysle § 182, resp. § 185 Zákonníka práce, nakoľko pokiaľ ide o náhradu škody titulom odcudzeného motorového vozidla, tak motorové vozidlo nemôže byť v zmysle ustanovení Zákonníka práce predmetom dohody o hmotnej zodpovednosti, čo je vylúčené samotným funkčným určením vozidla, nakoľko sa nejedná o predmet, ktorý by žalovaný ako zamestnanec využíval sám a mal by súčasne možnosť tak kvalifikovane zabezpečiť jeho ochranu. Súčasne sa nejedná o hotovosť, ceninu, či inú hodnotu zverenú na obeh alebo obrat, ktorú by bol žalovaný povinný vyúčtovať. Súd preto dospel k záveru, že dohoda o hmotnej zodpovednosti uzavretá medzi účastníkmi dňa 01.07.2003, predmetom ktorej bolo motorové vozidlo, je neplatná a v danom prípade bolo možné posudzovať zodpovednosť žalovaného za škodu spôsobenú odcudzením predmetného motorového vozidla iba podľa všeobecnej zodpovednosti zamestnanca za škodu podľa § 179 Zákonníka práce. Súd pre úplnosť dodal, že skutočnosť, že predmetné motorové vozidlo používal okrem žalovaného minimálne ďalší zamestnanec, a to M. I., ktorý vo svojej výpovedi*

inventár kancelárie, predmety, ktoré napr. používajú zákazníci – príbor, riad, posteľné prádlo, vybavenie hotelových izieb, pretože zamestnanec stráca možnosť sa o ne kvalifikovane starať.

Ako predmet možno zveriť napr. notebook, služobný telefón používaný výlučne zamestnancom, kde je možná aj jeho ochrana (t.j. napr. ak sa v open-space kancelárii musí nechať na stole a nemôže zobrať domov alebo zamknúť v skrinke, je otázne do akej miery môže osoba ochraňovať zverený predmet pred stratou – možno sa domnievať, že v tomto prípade nemôže. V prípade možnosti uzamykania by sa musela posúdiť sila takéhoto zabezpečovacieho prostriedku. V prípade krádeže by sa muselo posúdiť, odkiaľ a akým spôsobom bol tento notebook ukradnutý). Naopak stolový počítač používaný viacerými zamestnancami v kancelárii, v banke nemôže byť zverený na písomné potvrdenie.

Z hľadiska moderných technológií sa môže objaviť otázka, či je možné na písomné potvrdenie zveriť aj nehmotnú vec. **Príklad:** Zamestnávateľ zamestnancovi zverí USB kľúč, na ktorom je nahraný súbor/program/hudobná nahrávka/videozáznam zo štúdia. Zamestnanec nestratí USB kľúč, ale zmaže súbor alebo program, nahrávku. Alebo napr. zamestnávateľ dostane od klienta HDD s nahrávkou, ktorú je potrebné zostríhať, pri tejto činnosti zamestnanec nezničí, nestratí HDD, ale zmaže súbor. Kópia neexistuje (inak nevznikne škoda v zmysle „straty“, ale dodatočné náklady napr. na nahranie súbor, prevzatie HDD).

§ 185 ZP používa slovo „predmet“ ako hmotná a hnutelná vec (nepoužíva slovo „vec“), a teda sa javí, že vyššie uvedené pod tento rámec nespadá. Navyše ide o skupinu „nástroj, ochranný pracovný prostriedok alebo iný podobný predmet“ čo sa navyše javí ešte aj zužujúco vo vzťahu k zvereniu veci od klienta (napr. DVD, HDD). Otázkou je, či ide o zverenie hodnotu určenú na obeh a obrat – napr. záznam sa má zostríhať – výsledok (spracovanie pôvodných súborov) a vrátiť sa má aj pôvodné DVD/HDD. Z tohto hľadiska sa nejaví, že táto vec/predmet vykazuje znaky hodnoty podľa § 182 ZP. Nástrojom je počítač, telefón, šraubovák, ochranný odev, ktorý má používať iba tento zamestnanec.

„Predmetom“ nie je ani nehmotelná vec (napr. pozemok).

Len pre komplexný obraz, pretože situácia sa sčasti zmenila, dobová dôvodová správa k zákonu č. 71/1958 Zb. (§ 5) uvádza, že „Ide najmä o predmety, ktoré sú za-

na polícii dňa 12.04.2006 uviedol, že vozidlo parkoval doma a preukazuje to aj skutočnosť, že dňa 11.04.2006 práve M. I. prišiel na tomto motorovom vozidle do sídla žalobcu, z vozidla vyložil a následne doň naložil elektromery a na vozidle odišiel cez vrátnicu preč bez toho, že by mu v tom niekto zabránil.

mestnancovi zverované k opatrovaniu na dlhšiu dobu, poprípade na celú dobu trvania pracovného pomeru).“

NS: R 59/1963 (2 Cz 33/63):

Odpovednosť riidiča za svěřené motorové vozidlo nemůže být posuzována podle § 4 odst. 1 ani podle § 5 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb.²¹⁴ Řidič může mít zvýšenou odpovednost (§ 4 odst. 1 cit. zák.) zásadně jen za dopravované zboží.

Ža škodu způsobenou havárií motorového vozidla odpovídá řidič za podmínek § 2²¹⁵ a v rozsahu podle § 6 cit. zák.²¹⁶

Žalobou domáhal sa žalujúci podnik náhrady na žalovanom, ktorý ako vodič zavinil 26. novembra 1959 haváriu osobného auta žalujúceho podniku. Na základe zmluvy o hmotnej zodpovednosti²¹⁷, ktorá bola medzi účastníkmi uzatvorená 13. novembra 1959, žiadal zaplatenie sumy predstavujúcu hodnotu opravy vozidla po havárii v plnej výške.

NS: Zvýšená odpovednosť se může týkat jen hotovostí a cenin, materiálových zásob a jiných (tj. podobných) hodnot, svěřených k vyúčtování, jejichž ztráta, popřípadě poškození se projeví jako schodek (§ 4 odst. 1, § 9 odst. 1 cit. zák.) anebo svěřených nástrojů, ochranných oděvů a jiných (tedy podobných) předmětů, které byly ztraceny (§ 5 odst. 1). V prvním případě jde v podstatě o odpovednost za svěřené zboží, resp. za svěřené peníze, tedy o více věcí určených podle druhu, které jsou určeny k dalšímu prodeji, popřípadě k dalšímu oběhu, a v druhém případě jde o věc individuálně určenou, která slouží k výkonu povinností vyplývajících z pracovního poměru, přičemž jde o předměty drobnější, jak je zřejmé z příkladného výpočtu v cit. ustanovení.

Z toho plyne, že *podle § 4 odst. 1, ani podle § 5 odst. 1 nemůže být posuzována odpovednost řidiče za svěřené motorové vozidlo. Řidič může mít ovšem zvýšenou odpovednost podle zák. č. 71/1958 Sb., a to podle § 4 odst. 1 cit. zák.; tato odpovednost se však týká zásadně jen dopravovaného zboží (srov. směrnici pléna NS Pls 2/61, uveř. pod č. 64/61 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR).*

Pokud tedy byla uzavřena smlouva o hmotné zodpovednosti *podle § 4 odst. 1*,²¹⁸ jejímž predmetem je svěřené motorové vozidlo, alebo pokud svěřené motorové vozidlo

214V súčasnosti: hmotná zodpovednosť za schodok a zverenie veci na písomné potvrdenie.

215V súčasnosti § 179 ZP.

216V súčasnosti § 186 ZP.

217V súčasnosti zverenie veci na písomné potvrdenie.

218V súčasnosti dohoda o hmotnej zodpovednosti podľa § 182 ZP.

bylo řidiči odevzdáno **na písemné potvrzení podle § 5 odst. 1²¹⁹, je takováto smlouva, resp. takovéto potvrzení neplatné podle § 36 odst. 1 obč. zák.**²²⁰

Odpovědnost řidiče za škodu způsobenou havárií motorového vozidla může být proto posuzována jen podle § 2 a § 6 cit. zák.²²¹

Podle § 2 zák. č. 71/1958 Sb. odpovídá zaměstnanec jen za tu škodu, kterou zavinil. Se zřetelem k tomuto ustanovení **nemůže žalovaný odpovídat za škodu, která vznikla na vozidle před havárií a bez jeho zavinění.** *Pokud tedy žalující podnik nechal provést na vozidle i tyto opravy a jejich cena je - jak tomu nasvědčuje výpověď žalovaného i svědkyně E. D. - zahrnuta do ceny celkově provedených oprav, jejíž zaplacení žalující podnik na žalovaném požaduje, porušil soud zákon i v ust. § 2 zák. č. 71/1958 Sb.*

5.4 Tretí predpoklad - písomné potvrdenie o zverení predmetu

Keďže ide o písomné potvrdenie, jeho forma je písomná. Na potvrdení má byť jasne označený predmet, ktorý sa zamestnancovi zveril (pozri NS: R 30/1965) a má byť na ňom potvrdenie, že ho zamestnanec prevzal (zamestnanec potvrdí prevzatie vlastnoručným podpisom).

Jasné označenie predmetu znamená, že nemožno predmet označiť len jeho názvom: vysávač model X, notebook model X ale je potrebné identifikovať konkrétny predmet na základe jeho jedinečnosti (sériové číslo, výrobné číslo). Aby nemohlo dôjsť k jeho zámene (napr. prípad straty kalkulačky, kde ale presne boli označené, a teda sa dalo zistiť, že došlo k ich zámene medzi dvoma osobami, pričom jedna kalkulačku stratila, ale stratená bola kalkulačka inej osoby - NS: R č. 29/1984.

V prípade zverenia predmetu sa zveruje konkrétny predmet na rozdiel od zverenia hodnôt, kde ide spravidla o druhovo určené hodnoty (výnimka: napr. sklad galérie, jedinečné veci, ktoré sú v ňom uschované – konkrétne obrazy v sklade). Z uvedeného teda jasne vyplýva, že nemá ísť o neurčité popísanie možných predmetov, ktoré budú zverené v budúcnosti.

Odborná literatúra pripúšťa aj dohodu o prevzatí predmetu.²²²

V samotnom písomnom zverení môže byť uvedená aj cena veci v čase prevzatia ... notebook XY, sériové číslo, cena + príslušenstvo (jeho presný popis). Dôležité niekedy

219V súčasnosti § 185 ZP.

220V súčasnosti je to § 39 OZ (§ 36 zákona č. 141/1950 Zb. Občiansky zákonník ustanovoval: „(1)

Neplatný je právny úkon, ktorý sa prieči zákonu alebo všeobecnému záujmu.“

221 T.j. len ako všeobecná zodpovednosť za škodu.

222 ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 79.

je, aby sa z potvrdenia dalo odvodiť, aké mala vec parametre (napr. počítač s tým istým názvom môže mať rôzne parametre).

V písomnom prevzatí má byť uvedený aj kedy sa vec prevzala týmto spôsobom (je to okamih podpísania).

Prevzatie môže obsahovať aj vyhlásenie, že v prípade straty bezodkladne oznámi túto skutočnosť. Rovnako, že v prípade poškodenia a poruchy predmetu bezodkladne oznámi potrebu opravy alebo úpravy.

V niektorých vzoroch sa objavila napr. veta alebo jej variácia: „*Vyhlasuje preto, že preberá za ne zodpovednosť a v prípade ich straty sa zaväzuje zamestnávateľovi nahraďiť ich plnú hodnotu, pokiaľ nepreukáže, že stratu nezavinil.*“. Takéto vyhlásenie však z právneho hľadiska nič neznamená, pretože strata ešte nenastala a išlo by o vyhlásenie pre prípad budúcej straty. Takéto vyhlásenie s právnymi následkami (uznanie dlhu/závazku) zamestnanec robí až po strate predmetu (§ 191 ZP).

K prevzatíu viacerých vecí na jedno potvrdenie

Na jedno písomné potvrdenie môže byť prevzatých aj viac predmetov.

K otázke súčasti veci (predmetu) a príslušenstva veci (predmetu)

Osobitná otázka môže byť spojená **so súčasťou a s príslušenstvom veci.**²²³ Súčasť veci nie je samostatná vec, príslušenstvo je samostatnou vecou. Súčasť veci je napr. motor. Zamestnanec má zverenú kosačku, ktorá má niekoľko súčastí. Tieto nie je potrebné samostatne rozpisovať – ak zamestnanec vráti kosačku ale bez motora, de facto vrátil vec, ale zodpovedá za škodu z jej znefunkčnenia. Naopak príslušenstvom veci môže byť napr. doplnky ku kosačke (tie sa majú identifikovať, aby bolo jasné, čo všetko zamestnanec prevzal). Nevrátenie príslušenstva nie je stratou samotného hlavného predmetu, ale stratou iného predmetu.

To je dôležité tiež popísať, ak je možnosť ich samostatnej identifikácie.

V prípade **NS: R 30/1965** súd zistoval, či boli dodržané náležitosti písomného zverenia predmetu.

NS: R 30/1965 (2 Cz 135/64)

Podmínkou pro založení odpovědnosti podle § 5 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb.²²⁴ je existence písemného potvrzení, jímž je jasně označen předmět, který byl zaměst-

²²³ § 120 ods. 1 OZ: „*Súčasťou veci je všetko, čo k nej podľa jej povahy patrí a nemôže byť oddelené bez toho, že by sa tým vec znehodnotila.*“ § 121 ods. 1 OZ: „*Príslušenstvom veci sú veci, ktoré patria vlastníkovi hlavnej veci a sú ním určené na to, aby sa s hlavnou vecou trvale užívali.*“

²²⁴V súčasnosti § 185 ZP.

nanci svěřen, a který obsahuje potvrzení převzetí předmětu zaměstnancovým podpisem. Předání opisů výstrojních lístků nestačí k založení odpovědnosti podle § 5 odst. 1 cit. zákona.

NS: V otázce týkající se žalobcem uplatněné náhrady škody za oděvní součástky a pracovní pomůcky svěřené žalovanému, rozhodly soudy na neúplně zjištěném skutkovém základě. Především nebyla vyřešena základní otázka, zda totiž jsou splněny podmínky zvýšené odpovědnosti podle § 5 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb. resp. zda šlo o obecnou odpovědnost podle § 2 cit. zák.

Podle § 5 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb. odpovídá zaměstnanec za ztrátu nástrojů, ochranných oděvů a jiných předmětů, které mu vedení podniku svěřilo na písemné potvrzení, ledaže prokáže, že ztrátu nezavinil. Nepotvrdí-li zaměstnanec písemně převzetí těchto předmětů, odpovídá za jejich ztrátu podle ust. §§ 2 a 6 (§ 5 odst. 2) cit. zák.²²⁵

Podmínkou zvýšené odpovědnosti podle § 5 odst. 1 je - obdobně jako u odpovědnosti podle § 4 odst. 1 - **dodržení písemné formy**; nástroje, ochranné oděvy a jiné předměty musí být podle cit. ust. svěřeny zaměstnanci na písemné potvrzení. Nedodržení ustanovení o písemné formě se projeví právě v tom, že nepůjde o zvýšenou odpovědnost podle § 5 odst. 1 a že platí ustanovení § 2, takže **podnik musí prokazovat zavinění zaměstnance, na rozdíl od případu, kdy tyto předměty byly svěřeny zaměstnanci na písemné potvrzení, a kdy se zavinění toho, kdo závazek porušil, předpokládá** (§ 5 odst. 2).

Ze spisů plyne, že oděvní součásti a pracovní pomůcky byly zaměstnancům žalobce vydávány s opisy výstrojních lístků. Vydání samotných opisů výstrojních lístků by však nestačilo k založení odpovědnosti podle § 5 odst. 1 cit. zák. **Nebyly-li totiž splněny základní náležitosti, jaké musí mít písemné potvrzení, aby založilo odpovědnost** podle § 5 odst. 1 cit. zák., **tj. jasné označení předmětu, který byl zaměstnanci svěřen a potvrzení převzetí předmětu zaměstnancovým podpisem, odpovídá** a zaměstnanec toliko za podmínek § 2 a v rozsahu § 6 cit. zák.

Bez provedení dokazování ve shora uvedeném směru zůstalo řízení neúplným, přičemž neúplnost řízení mohla mít vliv na rozhodnutí věci. Neúplnost řízení je dále i v tom, že soudy náležitě nepřesetřily obranu žalovaného, který tvrdil, že kožich a klíče vrátil po odchodu ze služeb žalobce, a to buď K. B., nebo A. Z.; o této skutečnosti navrhol vyslechnout jako svědka zaměstnance žalobce M. H. Měl proto soud provést důkazy v tomto směru, zejména také vzhledem k tvrzení žalovaného, že K. B. a A. Z. byli v té době skladníky DKP v dotačním skladu v Č. n. T.

225V současnosti § 179 ZP a § 186 ZP.

V této souvislosti je nutno také uvážit, že žalobce vyznačoval vrácení svěřených předmětu na výstrojním lístku a že zvláštní potvrzení o vrácení svěřených předmětů se nevydávalo, takže žalovaný při tomto způsobu skladové evidence nemůže mít listinný doklad o odevzdání svěřených předmětů.

Žalovaný nabízel i jiné důkazy, zejména i důkazy svědecké, jimiž se snažil prokázat, že po skončení pracovního poměru kožich a klíče řádně odevzdal. Tvrdil také, že kdyby nebyl tyto věci odevzdal, nebylo by mu potvrzeno rozvázání pracovního poměru v občanském průkazu. O této skutečnosti navrhoval vyslechnout svědkyni E. S., která od něho údajně převzala kolovací list a na základě tohoto dokladu mu potvrdila rozvázání pracovního poměru v občanském průkazu. Vedle toho poukázal žalovaný také na písemnou výzvu žalobce z 11.1.1963, jíž byl žádán o vrácení zimní čepice a klíčů od osobních vozů, nikoliv však o vrácení kožichu.

Vzhledem ke stanovisku krajského soudu, že svěřené věci mohly být odevzdány žalovaným osobě nepovolané, pokud nebyly odevzdány skladníku J. S., resp. jemu přidělenému pracovníkovi, a vzhledem k obsahu obrany žalovaného, měl soud objasnit také funkční náplň skladníků J. S., K. B., jakož i skladníka A. Z. a blíže se zabývat otázkou, co je třeba rozumět dotačním skladem, k jakému účelu tento sklad sloužil, a zda tedy svěřené předměty převzala od žalovaného osoba oprávněná či nikoliv. Teprve po zjištění všech těchto rozhodných okolností a ovšem také po pečlivém zhodnocení všech provedených důkazů v jejich vzájemné souvislosti, může soud dospět odpovědně k závěru, zda žalobní nárok je po právu, či nikoliv.

Prevzatie predmetu

Musí dôjsť aj k skutočnému prevzatiu predmetu. Predmety má vydávať iba osoba na to určená.

Zároveň má byť priestor na to, aby zamestnanec overil, či je predmet funkčný, pretože táto skutočnosť môže mať dva rozmery. Ak zamestnanec vráti pokazený predmet, nejde o stratu zvereného predmetu, ale zamestnávateľ sa mu môže snažiť pripísať zavinenie za jej pokazenie (vzhľadom na to, že predmet sa prevzal bez výhrad ako funkčný). Ak zamestnanec predmet nevráti, vychádza sa z hodnoty funkčného predmetu v čase jeho straty /t.j. zamestnanec bude musieť preukázať, napr. svedkami, že predmet bol nefunkčný – nefunkčnosť môže mať dopad na cenu predmetu – inú cenu má predmet funkčný a inú nefunkčný, pretože na obnovenie funkcie by sa vyžadovala oprava, ktorá má svoje náklady/.

Odmietnutie prevzatia predmetu

Z právneho hľadiska možno diskutovať, či má zamestnanec právo odmietnuť prevzatie predmetu na písomné potvrdenie. Osobitne sa táto otázka objavuje v prípade drahých predmetov. Zákonník práce túto otázku vôbec neupravuje, čo sa javí ako problém a osobitne u mladistvého zamestnanca.²²⁶ Zamestnanec musí plniť pokyny, ktoré sú v súlade s právnym predpisom. **Príklad:** *Ak sa pri práci vyžaduje osobný ochranný prostriedok a má ho poskytnúť zamestnávateľ, zamestnanec ho nemôže bezdôvodne odmietnuť. Naopak v prípade predmetu vysokej hodnoty sa javí, že takéto predmety zamestnanec môže odmietnuť prevziať. Túto situáciu môže zamestnávateľ preklenúť poistením zamestnávateľa alebo poistením zamestnanca, avšak aj uvedené má svoje nástrahy – napr. výluky z poistenia, t.j. situácie, ktoré poisťka nepokrýva, rozsah poistenia (t.j. maximálna výška) a možnosť prípadného regresu voči osobe, ktorá škodu spôsobila – napr. poisťovňa vyplatí síce plnenie zamestnávateľovi (a ten prípadne inej osobe – pretože sa stratila predmet, ktorý mal len prenajatý), ale poisťovňa si uplatní regresné právo voči zamestnancovi.*

V rámci de lege ferenda možno diskutovať o tom, či by súd mohol zamietnuť náhradu škody v plnom rozsahu, napr. pre rozpor s dobrými mravmi, resp. jeho neplatnosť (otázka prenášania alebo miery prenášania podnikateľského rizika na zamestnanca, ochrana slabšej zmluvnej strany), ak zamestnancovi bola zverená vec na písomné potvrdenie v hodnote niekoľkých tisícov, desiatok tisícov eur a došlo k jej strate, pričom zamestnávateľ nemal vec poistenú, pretože chcel ušetriť a riziko prehodiť na zamestnanca, ktorý sa mal o vec postarať. Do úvahy možno brať samozrejme aj skutočnosť, či zamestnanec mal vytvorené podmienky na ochranu, resp. či vôbec zamestnanec môže poskytnúť ochranu tak drahej veci.

Čas podpísania prevzatia predmetu

Písomné potvrdenie sa má podpísať v čase preberania predmetu, t.j. nie ak sa predmet nepreberá (vopred, pre prípadné prevzatie predmetu) alebo dodatočne (hoci v praxi sa tak stáva, že na druhý deň zamestnávateľ zamestnancovi dá dodatočne podpísať protokol o prevzatí predmetu, pretože ho nemal pripravený – strata predmetu v medzi-

²²⁶Pre porovnanie, Zákonník práce ČR túto otázku prevzatia drahej veci upravuje v § 255 ods. 2 ZP ČR: „Věc podle odstavce 1, jejíž cena přesahuje 50000 Kč, smí být zaměstnanci svěřena jen na základě dohody o odpovědnosti za ztrátu svěřených věcí.“ Zároveň možnosť takejto je podmienená vekom - § 255 ods. 3 ZP ČR: „Dohoda o odpovědnosti za ztrátu svěřených věcí smí být uzavřena nejdříve v den, kdy fyzická osoba dosáhne 18 let věku.“ České právo umožňuje aj odstúpenie od takejto dohody - § 256 ods. 1 ZP a účinky v § 256 ods. 2 ZP: „(1) Zaměstnanec, který uzavřel dohodu o odpovědnosti za ztrátu svěřených věcí, může od ní odstoupit, jestliže mu zaměstnavatel nevytvořil podmínky k zajištění ochrany svěřených věcí proti jejich ztrátě. Odstoupení od dohody o odpovědnosti podle věty první musí mít písemnou formu. (2) Závazek z dohody o odpovědnosti za ztrátu svěřených věcí zaniká dnem skončení pracovního poměru nebo dnem, kdy bylo odstoupení od této dohody doručeno zaměstnavateli, není-li v odstoupení od této dohody uveden den pozdější.“

období by išla z hľadiska § 185 ZP na ťarchu zamestnávateľa pre neexistenciu písomného potvrdenia, a teda aj zodpovednosť by mohla byť založená len na základe § 179 ZP bez ohľadu na to, že je zjavné, že predmet bol prevzatý – absencia písomnej formy nemôže byť konvalidovaná napr. svedeckými výpoveďami a ani vyhlásením zamestnanca, že predmet prevzal. Na druhej strane dodatočné podpísanie prevzatia predmetu nemá negatívne dôsledky na skutočnosť, že predmet bol prevzatý, pretože ho zamestnanec skutočne prevzal, ale z hľadiska formálneho, prevzatie podľa § 185 ZP nastáva až dňom podpísania písomného prevzatia predmetu.

Iná situácia nastáva, keď zamestnanec odmietne prevziať predmet, ak zamestnanec prevzal predmet, ale odmietol podpísať prevzatie. V tejto súvislosti sa objavuje aj otázka, či zodpovedá podľa § 185 ZP.²²⁷ Zamestnanec nezodpovedá podľa § 185 ZP. Na druhej strane nastáva tá istá otázka ako vyššie – otázka porušenia pracovnej disciplíny. V tomto prípade zamestnanec predmet už prevzal, ale odmieta formalizovať prevzatie. Tento dôvod odmietnutia by nemal byť svojvoľný, ale objektívny (viď. vyššie – napr. stroj za 50000,- euro – prevzatím sa riziko straty prenáša na zamestnanca, čo sa javí už ako prenášanie podnikateľského rizika na zamestnanca).

Nedostatky v ochrane predmetu

Z hľadiska prevencie vzniku škody má zamestnanec povinnosť upozorniť zamestnávateľa na hroziacu škodu pokiaľ ide o predmet, ktorý mu bol zverený – napr. nedostatočné zabezpečenie stola (slabý zámok), apod. Ak tak nespraví, vzniká otázka, či to má dopad na to, že predmet bol napr. zo stola ukradnutý, t.j. že neoznámil, že nemá utvorené podmienky na starostlivosť o predmet. Podľa časti odbornej literatúry²²⁸ to vplyv nemá.

Vydanie zvereného predmetu

Túto otázku Zákonník práce výslovne nerieši. Vzhľadom na to, že zamestnancovi bol predmet len zverený, zamestnávateľ ako oprávnená osoba má právo na vydanie predmetu (v tomto prípade na vrátenie) kedykoľvek. Pre tieto účely môže ustanoviť aj lehotu (napr. dohodou, alebo je to vo vnútornom predpise určené, vo vnútornom predpise môže upraviť aj režim vracania predmetov – napr. každý deň po výkone práce do príslušného skladu). V prípade ak nebola určená iná lehota, je možné použiť lehotu podľa § 33 ods. 3 ZP (do 7 dní odo dňa požiadania – nesplnenie, zamestnanec sa dostáva do omeškania – porušuje majetkové právo zamestnávateľa, porušil pokyn/príkaz zamestnávateľa, a teda pracovnú disciplínu).

227 Pozri stanovisko AKV č. 17, bod 17 (časť ktorá sa týka tejto otázky).

228 ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 82.

V praxi sa o strate zamestnávateľ dozvedá pri vykonávaní inventarizácie majetku, keď požiada zamestnanca, aby predmet predložil na kontrolu (nie aby ho vrátil) a zamestnanec tento predmet nepredloží.

5.5 Štvrtý predpoklad - škoda v podobe straty predmetu zvereného na písomné potvrdenie

Zverený predmet má zamestnanec **vrátiť zamestnávateľovi**. Predmet sa má vrátiť osobe na to určenej zamestnávateľom (napr. skladníkovi), inak sa zamestnávateľ môže domnievať, že predmet nebol vrátený (viď. aj vyššie prípad **NS: R 30/1965**). Ak sa predmet nevráti, hovorí sa o strate.

Pojem „strata“

Zodpovednosť podľa § 185 ZP je len za stratu predmetu, nie je za jeho poškodenie (môže ísť o skutočnú škodu podľa § 179 ZP).

Strata	= nevrátenie predmetu - došlo k jeho strateniu, zamestnanec ho nemá vo svojej dispozícii a nevie, kde sa nachádza, resp. ako sa predmet stratil
Stratou nie je	= vrátenie poškodeného, zničeného predmetu (predmet sa nestratil, ale je poškodený, zničený – predmet ako taký existuje) = prisvojenie si predmetu zamestnancom = právo na vydanie (pozri NS: R 26/1975).

Strata znamená skutočnosť, že predmet nebol vrátený a ani zamestnávateľ a ani zamestnanec nevedia, kde sa nachádza. Preto strateným predmetom tento predmet nie je, ak zamestnávateľ a/alebo zamestnanec vedia, kde sa predmet nachádza (napr. u tretej osoby, a to oprávnené – napr. zádržné právo voči zamestnávateľovi alebo neoprávnené – napr. krádež). Stratou nie je ani tá skutočnosť, keď sa nevie, kde predmet je ale vie sa, že bol odcudzený (napr. z kamerového záznamu je zjavné, že predmet bol ukradnutý páchatelom).

KS BA: 2Co/476/2011 – nevrátenie predmetu

Pozn. autora - tento prípad je len ilustračný, pretože sa v ňom neriešila vec zásadného významu. Ale existencia uvedeného prípadu ukazuje na to, že niekedy sa nevrátenie predmetu zamestnancom dostane aj pred krajský súd.

OS BA V: žalovaný zodpovedá za stratu jemu zverených predmetov (diktafón, digitálny fotoaparát), že strata zverených predmetov vznikla bez zavinenia žalobcu. Obžalovaný, že ku strate predmetov došlo krádežou neznámym páchatelom počas krátkodobého bezvedomia, do ktorého upadol dňa 20.9.2006, považoval súd za účelovú, ktorá sama o sebe nemohla ho zbaviť zodpovednosti. Pokiaľ žalovaný pri pracovnej

ceste nechal v motorovom vozidle fotoaparát a diktafón zverený mu zamestnávateľom, voľne položený na viditeľnom mieste vo vozidle, tieto nezabezpečil pred možným odcudzením, porušil svoju prevenčnú povinnosť;

KS: Žalovaný vo svojom odvolaní neuviedol žiadne také vecné a právne relevantné dôvody, ktoré by privodili pre neho priaznivé rozhodnutie. Nie je sporné, že medzi účastníkmi bol založený pracovnoprávny vzťah, že dané predmety (diktafón, digitálny fotoaparát) spolu v hodnote 16.800,-- Sk dňa 14.9.2006 žalovaný fyzicky prevzal na výkon funkcie krajového redaktora, že ich žalobcovi nevrátil. Niet sporu ani o tom, že žalovaný mal povinnosť sa o zverené predmety starať riadne, predchádzať škodám, strate, zničeniu, poškodeniu, čo nepochybne žalovaný nedodrжал, a tak následky svojho správania je povinný znášať sám. Nebolo preukázané, že strata zverených predmetov vnikla úplne alebo sčasti bez zavinenia žalovaného, že by za stratu daných predmetov zodpovedal úplne alebo sčasti žalobca. Žalovaný nepreukázal žiadnym spôsobom, že by fyzicky vracal žalobcovi dané predmety pred pojednávacou miestnosťou a tento ich odmietol prijať. Skutočnosti uvádzané žalovaným v priebehu celého konania spočívajúce v tom, že sa mu náhle zhoršil zdravotný stav, že mu v tomto stave predmety boli odcudzené, nemajú pre prejednávánú vec žiaden právny význam. V prípade, že by sa tak stalo, v adhéznom konaní by sa sám mohol domáhať náhrady škody.

NS: R č. 26/1975 (Cpj 34/74)

Nevrátení vecí (náradí, nástrojů) pracovníkem organizaci rovněž soudy někdy nesprávně posuzují jako neoprávněný majetkový prospěch. Tu však jde o nároky podle ustanovení § 178 zák. práce.²²⁹ Pokud není prokázáno, že jde o věci ztracené (§ 178 zák. práce), není ovšem vyloučena ani ochrana vlastnického práva na vydání takové věci. Teprve potom, když tato žaloba není možná, poněvadž pracovník věci již nemá, vlastník může na žalovaném požadovat jako náhradu obecnou cenu věci.

Zákoník práce nemá však ustanovení, které by upravovalo nárok organizace na vydání věci. Ochrana vlastnického práva proti těm, kteří do něho neoprávněně zasahují, je ovšem v čs. právním řádu zakotvena jako jedna z hlavních zásad právního řádu, a to v občanském i hospodářském zákoníku 1).²³⁰ Z toho tedy vyplývá, že ta okolnost, že zákoník práce poskytuje organizaci ochranu jen ve formě náhrady škody za ztrátu svěřených předmětů vydaných na písemné potvrzení (§ 178 zák. práce), nebrání tomu, aby organizace mohla uplatnit nárok na ochranu vyplývající ze ... vlastnictví k těmto věcem, a to proti tomu, kdo věci neoprávněně zadržuje. Žalující organizace má proto nárok na vydání věci, které byly žalovanému svěřeny na písemné potvrzení, a to za předpokladu, že žalovaný ještě tyto věci má.

229V súčasnosti § 185 ZP – nevrátenie predmetu zvereného na písomné potvrdenie - osobitná zodpovednosť zamestnanca za škodu.

230V súčasnosti ObZ.

Tento nárok na ochranu vlastníctví se ovšem nepromlčuje ani nezaniká uplynutím doby (*analogické použitie ustanovení § 100 odst. 2 o. z., popřípadě § 10 hosp. zákoníku*). Promlčuje se ovšem, popřípadě zaniká uplynutím doby nárok na náhradu obecné ceny věci, popřípadě nárok na náhradu škody *podle ustanovení § 178 zák. práce* v tom případě, že žalovaný nemá již věc, jejíhož vydání se žalobce původně domáhal. Tyto promlčecí doby počnou běžet teprve tehdy, kdy se žalobce dozví, že žalovaný věc již nemá, což bude zpravidla až v soudním řízení o žalobě na vydání věci.

V případech **nevrácení věcí pracovníkem odcizené, jakož i v případech prospěchu získaného pracovníkem používáním věci pro soukromou potřebu, jde o odpovědnost za způsobenou škodu, popřípadě o uplatnění nároku vlastnickou žalobou, nikoliv však o nárok z neoprávněného majetkového prospěchu.**

Škoda v případě strateného predmetu

Náhrada škody v prípade strateného predmetu je v **plnom rozsahu** (zamestnanec si môže zvoliť, či obstará rovnaký predmet alebo uhradí škodu v peniazoch – pozri § 186 ods. 1 ZP). Plný rozsah neznamena, že sa má uhradiť pôvodná cena predmetu. Potrebné je riešiť otázku opotrebenia predmetu (hodnota) a zároveň možnosti obstarania nového predmetu - § 188 ZP - pri určení škody na veci sa vychádza **z ceny veci v čase vzniku škody**. *Výklad je v inej časti knihy. V tejto časti možno upriamiť pozornosť sa rozhodnutia súdov, ktoré sa výslovne týkali straty zverného predmetu.*

V tomto kontexte sa objavila aj otázka, či sa v prípade straty zverného predmetu hradí skutočná škoda alebo je potrebné do úvahy brať aj ušlý zisk.

NS: R č. 39/1961 (2 Cz 121/60)

Skutečná škoda, ktorou má zamestnanec nahradiť v prípade ztráty predmetů svěřených mu podle § 5 odst. 1 zák. č. 71/1958 Sb.,²³¹ je omezena na skutečnou újmu, která nastala na majetku podniku a nelze do ní zahrnovat ušlý zisk (§ 6 odst. 1); skutečnou škodou se rozumí běžná cena (§ 8 věta druhá), tj. zpravidla státní maloobchodní cena, anebo tzv. spotřebitelská cena. Jestliže hodnota věci není určena ve státní maloobchodní ceně²³², zjistí se skutečná hodnota tak, že se k pořizovacím nákladům připočte daň z obratu.²³³

Nelze-li ani tak hodnotu předmětu zjistit, určí soud výši náhrady škody volným uvážením (§ 94 o. s. ř.). Skutečná škoda se takto hradí v plné výši u nových předmětů,

²³¹ V súčasnosti § 185 ZP.

²³² Výslovné pravidlo, ktoré vyplývalo z vtedajšieho § 180 ZP: „Pri určení výšky škody na veci vychádza sa z ceny v čase poškodenia. Ak je ustanovená maloobchodná cena, vychádza sa z tejto ceny a prizerá sa na prípadné opotrebenie vecí.“

²³³ K otázke maloobchodných cien – viď. text v inej časti.

kdežto u starších předmětů se tato hodnota sníží o hodnotu představující skutečné opotřebení nebo jiné znehodnocení.

NS: V řízení nebyla především přesně zjištěna výše škody. *Podle § 6 odst. 1, podle § 8 věta první a druhá zák. č. 71/1958 Sb. je zaměstnanec povinen nahradit skutečnou škodu. Skutečnou škodou se obecně myslí zmenšení hodnoty majetku podniku (srov. důvodovou zprávu k §§ 6 a 10), tedy zmenšení majetku existujícího již v podniku.*

Při ztrátě předmětů svěřených zaměstnanci *podle § 5 odst. 1* v případě, že předměty byly svěřeny zaměstnanci na písemné potvrzení a kdy tedy rozsah náhrady škody *se řídí ust. § 8, skutečnou škodou se rozumí běžná cena (§ 8 věta druhá)*, tj. podle důvodové zprávy zpravidla státní maloobchodní cena nebo tzv. spotřebitelská cena (zjistitelná podle ceníku stát. maloobchodních cen). Jestliže hodnota předmětu není určena ve stát. maloobchodní ceně, zjistí se skutečná hodnota tak, že se k pořizovacím nákladům připočte daň z obrátu. Není-li ani takto možno hodnotu předmětu zjistit, určí soud výši náhrady škody podle volného uvážení (§ 94 o. s. ř.).

Takto zjištěná skutečná hodnota se hradí v plné výši u nových předmětů, kdežto u starších předmětů se tato hodnota sníží o hodnotu představující opotřebení. Při stanovení výše opotřebení nutno **vycházet ze skutečného opotřebení předmětu**; podpůrně lze použít údajů operativně technické evidence a inventurních údajů o pořízení předmětů, o běžných, případně generálních opravách atd.; *jako pomůcky lze použít také opotřebení vyjádřeného opravkou v účetní evidenci podle § 50 vyhl. min. fin. č. 102/1958 Ú. l., pokud ovšem jsou stanoveny obecné normy odpisů (tj. podle vyhl. min. fin. č. 65/1958 Ú. l. jen pro hospodářské a nikoliv rozpočtové organizace; srov. též § 43 vyhl. č. 102/1958 Ú. l. a částku 55/1958 Ú. l.)* a pokud oprávka učiněná v účetní evidenci by nebyla patrně v rozporu se skutečným opotřebením. **Zjištění výše opotřebení je ovšem zpravidla věcí znaleckou, neboť vyžaduje zvláštních odborných znalostí a zkušeností (§ 108 o. s. ř.).**

V souzené věci byla na žalovaném požadována pořizovací cena přístroje. To by bylo správné jedině za toho předpokladu, že by se jednalo o přístroje nové, u nichž se běžná cena kryje s cenou pořizovací. Jestliže však přístroje, které žalovaný převzal, byly již opotřebený a jestliže tímto opotřebením jejich hodnota klesla, snižuje se tím i jejich běžná cena, a to podle zásad shora uvedených.

5.6 Zavinenie straty predmetu zvereného na písomné potvrdenie

Zavinenie zamestnanca sa v prípade osobitnej zodpovednosti za stratu zvereného predmetu prezumuje (predpokladá), zamestnávateľ ho nemusí zamestnancovi preukázať. Prezumuje sa nedbanlivostné konanie, úmysel sa musí preukázať (rovnako ako pri hmotnej zodpovednosti za schodok).

Zamestnávateľ tu preukazuje, že zamestnanec prevzal predmet na písomné potvrdenie. Zamestnanec sa môže vyviníť zo zavinenia (exkulpovať), resp. zbaviť sa zodpovednosti (liberovať).²³⁴ Zamestnanec sa zbaví zodpovednosti za stratu: celkom, ak preukáže, že strata vznikla celkom bez jeho zavinenia alebo sčasti, ak preukáže, že strata vznikla sčasti bez jeho zavinenia. **Príklad:** Zamestnávateľ zamestnancovi nevytvoril podmienky na to, aby sa o predmet mohol riadne starať (napr. nemal možnosť vec uložiť na mieste, kde má prístup len on sám).

5.7 Príčinná súvislosť medzi konaním zamestnanca a stratou predmetu

Pri strate predmetu zvereného na písomné potvrdenie sa rovnako prezumuje aj príčinná súvislosť, t.j. že konanie, nekonanie/opomenutie zamestnanca je príčinou straty predmetu. V rámci vyvíňovania sa zamestnanec snaží preukázať, že strata nevznikla jeho konaním, nekonaním/opomenutím poukazujúc ako konal.²³⁵ **Príklad:** Zamestnanec uzamkol predmet v určenej skrinke, kľúče si zobral so sebou a kanceláriu zamkol (kľúče zobral so sebou). Ráno našiel kanceláriu nezamknutú, zámok nebol poškodený (musí sa skúmať ako sa dostal páchatel' do kancelárie – zistí sa napr. že kanceláriu nezamkla upratovačka). Následne páchatel' vylomil dvere na skrinke. Alebo skrinka bola nepoškodená (musí sa skúmať, aký bol skutočný stav – môže sa zistiť, že kópia kľúču bola na vrátnici a odtiaľ sa k nej dostal páchatel').

²³⁴K otázke pojmov „exkulpovať“ a „liberovať“ vid' v časti o zavinení pri schodku.

²³⁵Analogicky ako pri schodku. Zároveň podľa **KS v Ostrave: 16 Co 131/98 (SR 10/1998)**: zamestnanec preukazuje nielen skutočnosti nasvedčujúce tomu, že schodok mohol vzniknúť celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia, ale i príčinnú súvislosť medzi tými skutočnosťami a vznikom schodku; musí teda preukázať, že bez týchto skutočností by schodok nevznikol tak, ako vznikol – „Má-li se zaměstnanec zprostit odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, musí prokázat nejen existenci skutečností nasvědčujících tomu, že schodek mohl vzniknout bez jeho zavinění, ale i příčinnou souvislost mezi těmito skutečnostmi a vznikem schodku. Musí tedy prokázat, že bez těchto skutečností by schodek nevznikl tak, jak vznikl. Za důvod ke zproštění odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách proto nelze považovat zjištění, že určité okolnosti (např. nedostatečná personální obsazenost prodejny, ve které byl schodek vykázán) mohly mít vliv na vznik schodku, pokud není současně prokázáno, že příčinou schodku či jeho části skutečně byly. K nedostatům v pracovních podmínkách na pracovišti, o kterých nebylo prokázáno, že byly příčinou schodku nebo jeho části, lze přihlídnout jako k okolnostem, za nichž došlo ke vzniku škody, pouze při úvahách o snížení výše náhrady škody.“

6 Rozsah náhrady škody

6.1 Rozsah náhrady škody pri pracovnom pomere

§ 186 ZP upravuje otázky spôsobu náhrady škody a určenia rozsahu náhrady škody (napr. limity).

Zamestnávateľ sa rozhoduje, či bude žiadať náhradu škody (pozn. v niektorých prípadoch je zamestnávateľ povinný náhradu škody uplatniť)²³⁶ a v akom rozsahu (vyčíslí ju peňažným ekvivalentom). Zamestnanec má povinnosť uhradiť (ak to zamestnávateľ požaduje):

- **skutočnú škodu** (nie je povinný akceptovať výpočet zamestnávateľa, ak sa domnieva, že skutočná škoda je nižšia);
- **ušlý zisk** („ak by jej neuhradenie odporovalo dobrým mravom“) pri úmyselnom konaní (rovnako môže rozporovať výpočet ušlého zisku zamestnávateľa).

Na tomto mieste sa možno „právne“ pozastaviť nad konštrukciou v § 186 ods. 3 ZP: „Ak bola škoda spôsobená úmyselne, môže zamestnávateľ okrem skutočnej škody požadovať aj náhradu ušlého zisku, ak by jej neuhradenie odporovalo dobrým mravom.“ Použitie slova „jej“ je máťúce, pretože „jej“ vytvára väzbu na skutočnú škodu (väzba na ušlý zisk „jeho“ – mužský rod). O akej neuhradenej škode teda zákon pojednáva? Znenie § 179 ods. 3 Zákonníka práce č. 65/1965 Zb. (napr. rok cca 1996) ustanovovalo: „Ak ide o škodu spôsobenú úmyselne, môže zamestnávateľ požadovať aj náhradu inej škody, ak by jej neuhradenie odporovalo pravidlám slušnosti a občianskeho spolužitia“. Obdobne socialistická verzia znenia § 179 ods. 3 ZP „Ak ide o škodu spôsobenú úmyselne, môže organizácia požadovať náhradu aj inej škody, ak by jej neuhradenie odporovalo pravidlám socialistického spolužitia“. Je zjavné, že zákonodarca zabudol z dôvodu zmeny pojmu „iná škoda“ na „ušlý zisk“ nahradiť slovo „jej“ (škoda = ženský rod) na „jeho“ (zisk = mužský rod).

K uvedenému ustanoveniu možno urobiť aj ďalšiu poznámku. Je síce zrejme, že pracovné právo sa vyznačuje ochrannými ustanoveniami, a teda ušlý zisk je z hľadiska úhrady tejto inej škody zamestnancom na zváženie, ak však ide o úmyselné konanie zamestnanca je tiež na zváženie, či v tomto ohľade právna úprava „nezaspala“ pred rokom 1989, a táto väzba by nemala byť zrušená alebo upravená.^{237 238} Na druhej strane však

236 Napr. § 167 ods. 1 zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe: „Služobný úrad je povinný vymáhať náhradu škody, za ktorú mu štátny zamestnanec zodpovedá.“ Uvedené sa týka skutočnej škody, pretože § 167 ods. 2 zákona ustanovuje: „Ak bola škoda spôsobená úmyselne, môže služobný úrad požadovať od štátneho zamestnanca náhradu aj inej škody, ak by jej neuhradenie odporovalo dobrým mravom.“

237 § 442 OZ: „Uhrádza sa skutočná škoda a to, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk).“ § 257 ods. 3 ZP ČR: „Jde-li o škodu způsobenou úmyslně, může zaměstnavatel požadovat, kromě částky uvedené v odstavci 2, i náhradu ušlého zisku.“

238 Pre porovnanie § 257 ods. 3 ZP ČR už túto podmienku neobsahuje, ale na druhej strane moderačné právo „dôvody hodné osobitného zreteľa“ v § 264 ZP ČR nie je spojené len so skutočnou škodou.

Zákonník práce už neupravuje moderačné právo súdu, ktoré kedysi bolo v § 183 ZP²³⁹ (avšak netýkalo sa úmyslu). V OZ pre občianskoprávnu zodpovednosť je v súčasnosti v § 450 OZ (tiež sa netýka úmyslu).²⁴⁰

Rozsah náhrady škody pri skutočnej škode a pri ušlom zisku

V pracovnom práve sa pri všeobecnej zodpovednosti zamestnanca za škodu neuplatňuje pravidlo o totálnej náhrade škody, ako je to v § 442 a nasl. OZ, ale vychádza sa z **obmedzenej náhrady skutočnej škody**.

V prípade osobitnej zodpovednosti za škodu síce obmedzenie štvornásobkom priemerného mesačného zárobku nie je, ale tiež existujú určité limity, pokiaľ ide o rozsah náhrady škody (viď. napr. pravidlo o spoločnej hmotnej zodpovednosti v § 189 ZP a určenie podielov na schodku pre bežných zamestnancov). Požadovanie ušlého zisku v prípade nedbanlivostného konania nie je možné a je to možné len v prípade úmyslu (v kontexte vyššie uvedeného pravidla o dobrých mravoch).

Všeobecná zodpovednosť	
Nedbanlivosť	Skutočná škoda: max. suma rovnajúcu sa štvornásobku priemerného mesačného zárobku zamestnanca pred porušením povinnosti
	Ušlý zisk: nie
Úmysel	Skutočná škoda: neobmedzená
	Ušlý zisk: áno - neobmedzenie
- pod vplyvom alkoholu, - po požití omamných látok - po požití psychotropných látok (nedbanlivosť aj úmysel, resp. aj za podmienky vylučujúcej duševnú poruchu - § 180 ZP, ak sa uviedol do stavu sám)	Skutočná škoda: neobmedzená
	Ušlý zisk: iba pri úmysle - neobmedzené

239 § 183 zákona č. 65/1965 Zb. Zákonník práce: „(1) Ak bola škoda spôsobená z nedbanlivosti, môže zamestnávateľ alebo súd určiť výšku náhrady škody nižšou sumou, ako je skutočná škoda, prípadne ako je trojnásobok priemerného mesačného zárobku zamestnanca. Ak škoda bola spôsobená v opilstosti alebo po zneužití iných omamných prostriedkov alebo na zverených hodnotách, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať, alebo stratou zverených predmetov, môže byť náhrada škody takto znížená len súdom. Výška náhrady musí však byť najmenej jedna tretina skutočnej škody, a ak škoda presahuje trojnásobok priemerného mesačného zárobku zamestnanca, najmenej suma rovnajúca sa jeho priemernému mesačnému zárobku. (2) Pri určení výšky náhrady sa prizerá najmä na zamestnancov pomer k práci, na spoločenský význam škody, na to, ako k nej došlo, a na osobné a hospodárske pomery zamestnanca. (3) Náhradu škody nemožno znížiť, ak škoda bola spôsobená úmyselne.“

240 § 450 OZ: „Z dôvodov hodných osobitného zreteľa súd náhradu škody primerane zníži. Vezme pritom zreteľ najmä na to, ako ku škode došlo, ako aj na osobné a majetkové pomery fyzickej osoby, ktorá ju spôsobila; prihliadne pritom aj na pomery fyzickej osoby, ktorá bola poškodená. Zníženie nemožno vykonať, ak ide o škodu spôsobenú úmyselne.“

Oznamovacia a zakročovacia povinnosť - nesplnenie	
Nedbanlivosť	Príspevok na náhradu škody v rozsahu primeranom okolnostiam, ak ju nemožno uhradiť inak /napr. poistenie, od škodcu/ + príhľadne sa na to, čo bránilo splneniu povinností <i>Príspevok na náhradu škody by sa nemal týkať ušlého zisku, keďže nejde o úmysel (ZP to nerieši, hovorí o škode ako takej – prispieť na náhradu škody – je však sporné prispievať aj na ušlý zisk, keďže tu nie je zavinenie zamestnanca z hľadiska vzniku škody, ale z hľadiska nedodržania povinnosti, ktorá by škode zabránila alebo ju znížila)</i> Rozsah - najviac 4x priemerného mesačného zárobku (§ 181 ods. 1 ZP posledná veta)
Úmysel	ZP nerieši – ZP hovorí o vedomom neupozornení a o nezakročení, nerieši sa zložka nedbanlivosť/úmysel <i>Príspevok na náhradu škody by sa mohol týkať aj ušlého zisku, keďže ide o úmysel – ZP v § 181 hovorí o škode ako takej, nie o skutočnej škode alebo ušlom zisku</i>
- pod vplyvom alkoholu, - po požití omamných látok - po požití psychotropných látok (<i>nedbanlivosť aj úmysel, resp. aj za podmienky vylučujúcej duševnú poruchu - § 180 ZP, ak sa uviedol do stavu sám</i>)	Stav zamestnanca sa nerieši. <i>Príspevok na náhradu škody by sa nemohol týkať aj ušlého zisku, ak by išlo o nedbanlivosť a mohol týkať ušlého zisku, ak by išlo o úmysel</i> – ZP v § 181 hovorí o škode ako takej, nie o skutočnej škode alebo ušlom zisku. Rozsah - najviac 4x priemerného mesačného zárobku (§ 181 ods. 1 ZP posledná veta), pretože sa nerozlišuje medzi nedbanlivosťou a úmyslom.

Osobitná zodpovednosť podľa § 182/§185 ZP	
Nedbanlivosť	Skutočná škoda: neobmedzená – v plnej sume /resp. podiely cez § 189 ZP/ - vychádza sa z 189 ZP
	Ušlý zisk: nie
Úmysel	Skutočná škoda: neobmedzená – v plnej sume /resp. podiely podľa § 189 ZP, avšak aplikovateľné za istých okolností/ - vychádza sa z 189 ZP
	Ušlý zisk: áno – neobmedzená (musí tu byť väzba medzi schodkom/stratou a ušlým ziskom) – vychádza sa z § 186 ods. 3 ZP
- pod vplyvom alkoholu, - po požití omamných látok - po požití psychotropných látok (<i>nedbanlivosť aj úmysel, resp. aj za podmienky vylučujúcej duševnú poruchu - § 180 ZP - uviedol sa do stavu sám</i>)	Stav zamestnanca sa nerieši, pretože sa prezumuje zavinenie a schodok je výsledok hospodárenia sa dlhší čas. Platí to čo vyššie.

NS: R 12/1976 (Cpj 50/75)

7. Rozsah náhrady škody

V súdnom konaní rozsah náhrady škody posudzuje a podiely kolektívne zodpovedných pracovníkov určuje súd.

Pri zodpovednosti *podľa ustanovenia § 172²⁴¹* alebo *podľa ustanovenia § 176 Zák. práce²⁴²* ide **vždy o skutočnú škodu, vrátane schodku**. Rozsah náhrady sa rozlišuje podľa toho, či ide o všeobecnú zodpovednosť (§ 172 Zák. práce) alebo o hmotnú zodpovednosť (§ 176 Zák. práce). V prvom prípade je náhrada škody **obmedzená** na *trojnásobok²⁴³* priemerného mesačného zárobku pracovníka. Toto obmedzenie sa nevzťahuje len na škodu spôsobenú úmyselne alebo v opilstosti, ktorú si sám pracovník privodil.

V prípade hmotnej zodpovednosti pracovník zodpovedá za škodu zistenú pri vyúčtovaní zverených hodnôt v plnej výške.

Pri spoločnej zodpovednosti za schodok (§ 182 Zák. práce)²⁴⁴ určí sa jednotlivým pracovníkom podiel náhrady podľa pomeru ich hrubých zárobkov, pričom zárobok vedúceho a jeho zástupcu sa započítava v dvojnásobnej výške. Náhrada ostatných členov kolektívu nesmie však prevýšiť sumu rovnajúcu sa ich priemernému mesačnému zárobku. Ak sa neuhradí takto určenými podielmi celá škoda, zvyšok sú povinní uhradiť vedúci a jeho zástupca podľa pomeru ich hrubých zárobkov. Zodpovednosť ostatných pracovníkov je teda obmedzená na sumu zodpovedajúcu ich priemernému mesačnému zárobku (§ 47 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.).²⁴⁵

Okolnosti významné z hľadiska hmotnoprávných ustanovení pre určenie jednotlivých podielov kolektívne zodpovedných pracovníkov je súd povinný zisťovať v konaní o náhradu škody. Zistenie nemôže byť preto úplné a rozhodnutie náležité odôvodnené, ak súd nevykoná dôkazy potrebné na stanovenie záväzku jednotlivých žalovaných.

Správne postupujú tie sudy, ktoré nevychádzajú len z podielov vyčíslených v žalobe a tieto podiely vypočítavajú, aj keď žalovaný nevzniesol námietky. Je povinnosťou súdu rozsah podielu náhrady škody určiť na základe potrebných dôkazov vlastným výpočtom a tento postup vyjadriť aj v odôvodnení rozhodnutia.

241 V súčasnosti § 179 ZP – všeobecná zodpovednosť za škodu.

242 V súčasnosti § 182 ZP – hmotná zodpovednosť.

243 V súčasnosti štvornásobok.

244 V súčasnosti § 189 ZP.

245 § 47 nariadenia vlády č. 54/1975 Zb. znel: „Pri určovaní podielu náhrady jednotlivých pracovníkov, ktorí zodpovedajú za schodok spoločne, sa vychádza z ich hrubých zárobkov zúčtovaných za obdobie od predchádzajúcej inventúry do dňa zistenia schodku. Pritom sa započítava zárobok za celý kalendárny mesiac, v ktorom bola táto inventúra vykonaná, a neprihliada sa na zárobok za kalendárny mesiac, v ktorom bol schodok zistený. Ak bol však pracovník zaradený na pracovisko počas tohto obdobia, započítava sa mu hrubý zárobok dosiahnutý odo dňa, keď bol na pracovisko zaradený, do dňa zistenia schodku. Do hrubého zárobku sa nezapočítava náhrada mzdy.“

Niektoré súdy výpočtu podielov nevenujú náležitú pozornosť a nezadovažujú si podklady pre ich vymedzenie. Nie sú zriedkavé prípady, že podklady a postup pre určenie podielov, z ktorých súdy vychádzali, nemožno zistiť z obsahu spisov.

K otázke vplyvu alkoholu a opilstva

Zákonník práce používa spojenie „**pod vplyvom alkoholu**“. Posledné znenie zákona č. 65/1965 Zb. Zákoník práce v § 179 ods. 2 ustanovovalo „*Výška náhrady škody spôsobenej z nedbanlivosti nesmie presiahnuť u jednotlivého zamestnanca sumu rovnajúcu sa trojnásobku jeho priemerného mesačného zárobku pred porušením povinnosti, ktorým spôsobil škodu. Toto obmedzenie neplatí, ak bola škoda spôsobená v opilsti, ktorú si sám privodil, alebo po zneužití iných omamných prostriedkov.*“. V právnej úprave došlo k zmene z „opilsti“ na „pod vplyvom alkoholu“. Súdy používajú spojenie „opilst“ (veľká časť pracovnoprávných rozhodnutí súdov však bola založená na zákone č. 65/1965 Zb.). Odborná literatúra²⁴⁶ uvádza, že typickým prípadom prechodnej duševnej poruchy je stav opilsti. Podľa súdnej praxe sa musí jednať o ťažký stav opilsti, ktorý nezodpovedá bežným reakciám ľudského organizmu na alkohol. Stav podnapitosti (mierna opilst) je keď sú ešte zachované obvyklé rozpoznávacíe a rozumové mechanizmy. Nepredstavujú duševnú poruchu, takže vylučuje možnosť aplikácie § 423 OZ.²⁴⁷

Možno sa domnievať, že **aj v prípade škody je potrebné vychádzať z konceptu „opilstva“** vzhľadom na textáciu „**pod vplyvom alkoholu**“, t.j. ide o situáciu, kde alkohol mal na zamestnanca vplyv a nie o situáciu, kde tento vplyv nemal.²⁴⁸ Uvedené možno odlišiť aj od ďalšej časti vety „po požití omamných látok alebo psychotropných látok“, kde slovo požitie vyjadruje len konzumáciu a nie vplyv. **Príklad:** zamestnanec spôsobil škodu na stroji. Zamestnávateľ mu dal fúkať a zamestnanec nafúkal 0,1 promile (dal si iba prípitok, ten mu dokonca mohol ponúknuť aj „zamestnávateľ“ v rámci novoročného prípitku. Zamestnávateľ požaduje škodu bez obmedzenia. V súdnom konaní sa k tejto otázke bude vyjadrovať znalec, či takýto rozsah alkoholu vôbec mal nejaký vplyv na zamestnanca a čo vlastne znamená z biologického hľadiska takáto hladina. Iné posudzovanie by bolo v rozpore so spravodlivosťou, pretože ak alkohol na zamestnanca nemal vplyv, nemohol ani ovplyvniť jeho konanie, ktoré škodu spôsobilo. Zamestnanec teda škodu spôsobil „za triezva“.

246 ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M.: Občanský zákoník I. Komentár (2008), str. 1091. 247 § 423 OZ: „Kto sa uvedie vlastnou vinou do takeho stavu, že **nie je schopný ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky**, je povinný nahradiť škodu v tomto stave spôsobenú; spoločne a nerozdielne s ním zodpovedajú tí, ktorí ho do tohto stavu úmyselne priviedli.“

248 Rovnaký názor – vid. ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákoník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str.85.

Pozri aj: NS: R 43/1969,²⁴⁹ NS: R 11/1976,²⁵⁰ NS ČR: 21 Cdo 4733/2015²⁵¹)

Zároveň mierne problematické je spojenie „po požití omamných látok alebo psychotropných látok“, kde ustanovenie § 186 ods. 2 ZP vyjadruje konzumáciu „po požití“ a nie vplyv týchto látok na zamestnanca. Vzhľadom na ich charakter však možno predpokladať, že ich vplyv je daný ich povahou, resp. ich samotné požitie má trestnoprávny rozmer (hoci tiež je rozdiel medzi množstvom, ktoré sa požije).

249 NS: R 43/1969: *Opilstou postihnutého pracovníka, ktorá je dôvodom úplného alebo čiastočného zbavenia zodpovednosti organizácie za škodu spôsobenou pracovným úrazom, je už taký stupeň alkoholického opojenia, ktorý znamená významnejšie zníženie duševných funkcií a celkovej pohotovosti.*

250 NS SR: R 11/1976: *Výklad pojmu opilsta a otázky príčinné souvislosti mezi opilstou a úrazovým dějem*
 Pojem opilsta není v zákoně definován. Soudy při výkladu **pojmu opilsta** vycházejí správně z rozhodnutí uveřejněného pod č. 43/1969 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR, podle něhož opilstvím postiženého pracovníka, jež je důvodem úplného nebo částečného zproštění odpovědnosti organizace za škodu způsobenou pracovním úrazem, **je takový stupeň alkoholického opojení, který znamená významnější snížení duševních funkcí a celkové pohotovosti.** Pojem „opilsta“ ve smyslu ustanovení § 191 odst. 1 písm. b) zák. práce nelze vykládat jako „opilství“ v trestním právu; termín „opilství“ se vyskytuje v trestním zákoně¹³) jako pojmenování trestného činu podle ustanovení § 201 tr. zák. a tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo poté, co požil alkoholický nápoj, vykonává zaměstnání nebo jinou činnost, při níž by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku. **Stav opilsti podle citovaného ustanovení zánikou práce nemusí být dán již pouhým použitím alkoholického nápoje, nýbrž k požití alkoholického nápoje musí tu dojít v takové míře, že způsobí snížení duševních funkcí a celkové pohotovosti pracovníka.**

Úplné nebo částečné zproštění odpovědnosti organizace mimo jiné předpokládá, že utrpěný úraz je v příčinné souvislosti s opilstou pracovníka. O této příčinné souvislosti je třeba často provést i důkaz znalcem-lékařem, který může nejlépe posoudit vliv požitého alkoholu na snížení duševních schopností pracovníka. Svědecká pozorování ohledně chování pracovníka nemusí být vždy spolehlivým měřítkem. Je ovšem povinností soudu opatřit náležité skutkové podklady pro znalce.

251 NS ČR: 21 Cdo 4733/2015: *KS V Ostrave (jeho rozhodnutie NS ČR potvrdil): Skutečnost, že žalobce vstoupil na pracoviště zaměstnavatele pod vlivem alkoholických nápojů, je třeba obecně hodnotit v souladu s ustanovením § 106 odst. 4 písm. e) zák. práce jako porušení povinností vztahujících se k jím vykonávané práci. V daném případě se však s ohledem na okolnosti případu nejedná o závažné porušení pracovních povinností ve smyslu ustanovení § 52 písm. g) zák. práce. Přihlížíže k forenznímu stanovisku MUDr. I.D. (o jehož věcné správnosti není důvodu pochybovat) odvolací soud při hodnocení intenzity zjištěného porušení právní povinnosti vzal v úvahu okolnost, že žalobce byl u žalované zaměstnán 18 let bez jakéhokoli porušení pracovních povinností, a dále hodnotil též úroveň naměřených hodnot. Poukázal na skutečnost, že při vstupu na pracoviště (necelých 45 minut před plánovaným začátkem směny) to bylo 0,32, tj. na samé dolní hranici, která svédčí pro skutečnost, že dotyčný alkohol požil, ale je prakticky neovlivněn. Po další půlhodině bylo **naměřeno 0,23%, tj. nevýznamná hodnota která se blíží hladině 0,2, jež je považována za neprůkaznou s ohledem na možnou laboratorní chybu, resp. tzv. fyziologickou hladinu.** Jestliže po dalších 40 minutách byla rozbořem krve zjištěna **neprůkazná hladina 0,11,** mohlo se jednat podle názoru odvolacího soudu toliko o méně závažné porušení pracovních povinností, a to bez ohledu na to, že žalobce vykonával funkci vedoucího směny v provozu ocelárny, tj. v provozu se zvýšeným rizikem nebezpečí škody na zdraví. Vzhledem k tomu odvolací soud dospěl k závěru, že žalobce se vytýkaným jednáním nedopustil závažného porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci, ale pouze méně závažného porušení pracovních povinností, a nebyly tak splněny podmínky pro výpověď z pracovního poměru podle ustanovení § 52 písm. g) zák. práce.*

Zistenie priemerného mesačného zárobku pri nedbanlivostnom konaní

V § 186 ods. 2 ZP sa uvádza, že náhrada škody spôsobená z nedbanlivosti nesmie u jednotlivého zamestnanca presiahnuť sumu rovnajúcu sa štvornásobku jeho priemerného mesačného zárobku pred porušením povinnosti, ktorým spôsobil škodu.

Priemerný mesačný zárobok sa zisťuje na základe pravidiel podľa § 134 ZP /pozn. môže ísť aj o pravdepodobný zárobok/.

Príklad: je ustálené, že povinnosť bola porušená v januári a vtedy aj vznikla škoda – priemerný zárobok sa zoberie z IVQ predchádzajúceho roka, pretože podľa § 134 ods. 2 ZP – „Rozhodujúcim obdobím je **kalendárny štvrťrok predchádzajúci štvrťroku, v ktorom sa zisťuje priemerný zárobok**. Priemerný zárobok sa zisťuje vždy k prvému dňu kalendárneho mesiaca nasledujúceho po rozhodujúcom období a používa sa počas celého štvrťroka, ak tento zákon neustanovuje inak.“. Dobová dôvodová správa k § 18 zákona č. 71/1958 Zb. uvádzala: „Pri výpočte priemerného zárobku treba postupovať podľa zásad používaných pri výpočte požitkov po dobu dovolenky. Ak teda pracoval zamestnanec len časť rozhodného času, je nutné za základ výpočtu brať len zárobok dosiahnutý v odpracovaných dňoch. Ak nie je známa výška zárobku za časť rozhodnej doby pred zistením škody napr. preto, že za toto obdobie neboli ešte definitívne prepočítané prémie, berie sa za základ výpočtu tých posledných 6 mesiacov, za ktoré bol zamestnancovi zárobok vrátane prémie s konečnou platnosťou zúčtovaný a vyplatený.“²⁵² Hoci právna úprava je už iná, otázka nezúčtovanej mzdy je stále aktuálnou. Príklad: škoda zistená (január), zavinenie zistené, prerokovaná so zamestnancom do 1 mesiaca a použitý priemerný mesačný zárobok zo IVQ predchádzajúceho roka. V apríli sú však vyplatené odmeny, ktoré vyplývajú z výsledku zamestnávateľa za predchádzajúci kalendárny rok. Alebo v inom prípade sa vyplatí polročná odmena, celoročná odmena, 13. mzda, apod. Aký to má dopad na túto otázku? Odpoveď možno nájsť v § 134 ods. 7 ZP, t.j. plnenia sa nezapočítavajú spätne, ale len do príslušného rozhodujúceho obdobia a prípadne aj do ďalších rozhodujúcich období. Odmena za predchádzajúci rok teda neovplyvňuje výšku priemerného mesačného zárobku zo IVQ, ak je vyplatená v apríli ďalšieho roka.

Z § 186 ods. 2 vyplýva, že má ísť o maximálne štvornásobok priemerného mesačného zárobku pred porušením povinnosti, ktorým spôsobil škodu. V tomto prípade sa objavuje otázka, o aký moment ide? Kedy ide „o porušenie povinnosti, ktoré spôsobilo škodu“?

Príklad: Zamestnanec poškodil auto pri dopravnej nehode 2.9.2019, zamestnávateľ sa o tom dozvedel až po návrate zamestnanca (5.9.2019), výška škody je ustálená až na základe faktúry za opravu vozidla 7.10.2019. Do úvahy teda pripadajú tri momenty.

²⁵² § 18 zákona č. 71/1958 Zb.: „Priemerný mesačný zárobok sa vypočíta z hrubého zárobku, ktorý sa zamestnancovi zúčtoval za posledných šesť kalendárnych mesiacov pred zistením škody. Pritom sa neprihliada na jednorazové odmeny.“

V tomto prípade sa javí, že momentom pre určenie priemerného zárobku je porušenie povinnosti a nie okamih samotného vyčíslenia škody, a teda v tomto prípade 2.9.2019 / priemerný zárobok z IIQ roku 2019).

Pre porovnanie: Podľa § 188 ZP „Pri určení škody na veci sa vychádza z ceny veci v čase vzniku škody.“; čo súdy neviažu len na samotný vznik škody (škodnú udalosť, konanie), ale aj k momentu, kedy je škoda ustálená, resp. keď došlo k zníženiu majetku zamestnávateľa (napr. zaplatením pokuty orgánu, zaplatením škody tretej osobe) (vid'. ďalej v texte).

V praxi sa niekedy uprednostní určovanie priemerného mesačného zárobku v čase vzniku škody, či riešenia samotnej náhrady škody so zamestnancom. Tu je však potrebné doplniť, že existujú aj extrémnejšie prípady. Napr. vedúci zamestnanec v rozpore so zákonom/kolektívnou zmluvou zaradil zamestnanca do vyššej tarifnej triedy ako mohol alebo neoprávnene vyplatil odmeny. Do úvahy pripadá vydanie bezdôvodného obohate- nia týmito zamestnancami, ktoré je však podmienené ich vedomosťou o protiprávnosti (vid'. § 222 ZP). Škoda podľa súdov vzniká až okamihom nemožnosti aplikácie pravidiel o bezdôvodnom obohatení (t.j. keď je zjavné, že bezdôvodné obohatenie nebude vyda- né) (rovnako to platí o prípadoch, keď vznikne tretej osobe škoda, ale zamestnávateľ sa o ňu súdi, t.j. neuzná ju a až na základe právoplatného rozhodnutia súdu ju zaplatí – až vtedy dôjde k zníženiu jeho majetku). Vedúci zamestnanec, ktorý takéto rozhodnutie urobil však u zamestnávateľa dávno nepracuje (napr. dostal výpoveď, medzičasom odišiel). Ako možno aplikovať pravidlo priemerného mesačného zárobku, ak zamest- nanec v čase vzniku škody u zamestnávateľa mesiace nepracuje? A aký by potom mal byť pravdepodobný zárobok (ktorý sa modeluje na situácie, keď ešte pracovnoprávny vzťah trvá)? Napr. zamestnanec bol najprv odvolaný a potom prepustený, čo znížilo aj jeho posledný priemerný zárobok. Nemala by sa podmienka priemerného mesačného zárobku určiť ku dňu porušenia povinnosti – deň určenia vyššej tarify (resp. deň účin- nosti zmeny – od kedy má zamestnanec vyššiu tarifu) a deň rozhodnutia o priznaní odmeny? Vtedy osoba konala protiprávne a mala určitý priemerný mesačný zárobok. Pre doplnenie je potrebné uviesť aj nasledovné fakty:

§ 18 zákona č. 71/1958 Zb. o záväzkoch na náhradu škody spôsobenej zamestnancom porušením povinností z pracovného pomeru (vyhlásené znenie) – „Priemerný mesačný zá- robok sa vypočíta z hrubého zárobku, ktorý sa zamestnancovi zúčtoval za posledných šesť kalendárnych mesiacov pred zistením škody. Pritom sa neprihliada na jednorazové odmeny.“. § 179 ods. 2 prvá veta zákona č. 65/1965 Zb. Zákonník práce /vyhlásené znenie/ - „Výška náhrady škody spôsobenej z nedbanlivosti nesmie presiahnuť u jednotlivého pracovníka sumu rovnajúcu sa trojnásobku jeho priemerného mesačného zárobku.“. Toto znenie teda neob- sahovalo žiadne pravidlo. A znenie po novele č. 188/1988 Zb. účinnnej od 1.1.1989 „Výška náhrady škody spôsobenej z nedbanlivosti nesmie presiahnuť u jednotlivého pracovníka sumu rovnajúcu sa trojnásobku jeho priemerného mesačného zárobku pred porušením povinnosti, ktorým spôsobil škodu.“. K uvedenej zmene odborná literatúra²⁵³ uvádza: „V § 179 ods. 2 sa

253 JAKUBKA, J., KOTTNAUER, A., ŠUSTA, V.: Zákonník práce (1989), str. 201 – 202.

pre odstránenie pochybností výslovne ustanovuje, že výška náhrady škody spôsobenej z ne-dbanlivosti nesmie presiahnuť u jednotlivého pracovníka sumu rovnajúcu sa trojnásobku jeho priemerného mesačného zárobku pred porušením povinnosti, ktorým spôsobil škodu. Časté pochybnosti sa týkali otázok, či ide o trojnásobok priemerného mesačného zárobku v čase pred vznikom škody, alebo v čase, keď má pracovník škodu uhradiť, ak sa mu medzi tým podstatne zmenili mzdové podmienky, prípadne ak už odišiel do starobného dôchodku a nijaký zárobok už nemá.“ Je teda zjavné minimálne to, že nejde o čas, keď sa rieši samotná úhrada škody podľa § 186 ZP. Ďalšia dobová literatúra²⁵⁴ uvádza: „Podľa názoru väčšiny účastníkov otrokovického seminára pri určení výšky náhrady škody podľa ustanovenia § 179 ods. 2 Zákonníka práce treba vychádzať z priemerného mesačného zárobku platného pre pracovníka v čase vzniku škody, a nie v čase, keď sa o škode rozhoduje. Tento záver vyplýva z potreby fixovať čo najpresnejšie termín, z ktorého sa bude vychádzať pri výpočte priemerného mesačného zárobku podľa ustanovení § 30 a § 34 vykonávacieho vládneho nariadenia. Najlepšie tomu vyhovuje doba spôsobenia škody, pretože maximálna suma nebude potom závisieť od neskorších zmien v mzde, ktoré môžu byť i náhodné“.

Pre porovnanie však (aby situácia bola komplikovanejšia sa podiel náhrady podľa § 191 ZP v prípade schodku viaže na spojenie „pred vznikom škody“. Pri schodku je však ľahšie identifikovať kedy škoda vznikla – spravidla jeho zistením inventarizáciou, niekedy ale aj skôr (krádež je zrejma už pred vykonaním inventarizácie – vid. viaceré prípady pred súdmi v inej časti textu).

Vo vzťahu k vyššie uvedenému sa javí, že priemerný mesačný zárobok by sa mal zisťovať k okamihu konania (nekonania zamestnanca), napr. v prípade pokuty od orgánu štátu – ku dňu márneho uplynutia lehoty na vykonanie nejakej činnosti. Vzhľadom na textáciu „pred porušením povinnosti, ktorým spôsobil škodu“ sa nejaví, že má ísť o čas, kedy škoda vznikla, a že dôležité je až „dokonané protiprávne konanie“ so vznikom škody (medzi protiprávnym konaním a vznikom škody²⁵⁵ môže uplynúť aj čas niekoľkých rokov a zamestnanec už dávno u zamestnávateľa nemusí pracovať).

Rozsah náhrady škody v prípade viacerých protiprávných konaní zamestnanca

Obmedzenie náhrady škody v § 186 ods. 2 ZP sa týka jedného porušenia povinnosti, ktorým vznikne škoda. V prípade ďalšieho konania, ktorým sa spôsobí nová škoda, sa opätovne aplikuje maximálne obmedzenie, t.j. Zákonník práce tieto škody nesčítava.²⁵⁶

Príklad: jeden skutok = jeden limit, napr. poškodenie jedného stroja – marec 2019,

254FREUND, M.: Sprievodca pracovným právom (1983), str.184.

255Škoda = zníženie majetku zamestnávateľa, ktoré nastáva až zaplatením pokuty.

256Kedysi § 184 ods. 2 ZP č. 65/1965 Zb. pri nepodarku: „Škody spôsobené v jednom kalendárnom mesiaci sa pre určenie výšky náhrady škody spočítajú.“ a obdobne neskôr vypustený § 190 ods. 2 ZP: „Škody spôsobené v jednom kalendárnom mesiaci sa na určenie náhrady škody spočítajú.“

nové poškodenie stroja – máj 2019 (dve škody – dvoma skutkami).

Jedným konaním môže byť spôsobená škoda na rôznych veciach, nejde však o viac škôd, ale o jednu celkovú škodu. **Príklad:** *Zamestnanec pri dopravnej nehode poškodí kamión – rôzne časti, poškodí náklad, poškodí zvodidlá, poškodí iné auto.*

Zároveň však jedným konaním môže byť spôsobená škoda rôzneho druhu. **Príklad:** *poškodený kamión – všeobecná zodpovednosť za škodu (náhrada škody sa obmedzuje), prepravovaný tovar (ak sa poškodí – všeobecná zodpovednosť za škodu, ak následkom havárie dôjde k jeho odcudzeniu – otázka osobitnej zodpovednosti za škodu – zamestnanec mohol vytvoriť podmienky pre odcudzenie z nebanlivosti, kedy ku škode došlo – samotná havária, nezabezpečenie vozidla), vytečené palivo (ak je to hodnota zverená na vyúčtovanie – problém vyúčtovať hodnotu).*

Rozsah náhrady škody – rozdelenie náhrady škody pri gradácii následku

Odborná literatúra²⁵⁷ poukazuje, že osobitne problematické je určovanie spoluzodpovednosti zamestnancov v prípade, ak výška sankcie (resp. po uhradení škody) závisí od počtu opakovaného porušenia právnej normy a uvádza príklad s elektronickou registračnou pokladnicou. Prvé porušenie – pokuta, druhé porušenie – vyššia pokuta, tretie porušenie - ešte vyššia pokuta. V tejto súvislosti vyslovuje záver, že „zamestnanec, ktorý spôsobil prvé porušenie právneho predpisu, by sa nemal spolupodieľať na úhrade škody, ktorá vznikla porušením zo strany ďalšieho zamestnanca.“²⁵⁸ T.j. ide o vyjadrenie tej skutočnosti, že ak prvá pokuta je 500,-eur, druhá pokuta 1000,-eur a tretia pokuta 5000,-eur, zamestnanec č. 1 a č. 2 síce prispeli k tomu, že pokuta č. 3 je vo výške 5000,-eur, pretože vytvorili situáciu č. 1 a č. 2 (bez nej by bola pokuta len 500,- eur) ale nezavinili konanie č. 3. Nejde tu teda o priamu príčinnú súvislosť, ale nastúpila samostatná príčinná súvislosť, ktorá spôsobila škodu, a to konanie zamestnanca č. 3.

Môže však nastať aj situácia, kde konanie zamestnancov 1, 2 a 3 samostatne nie je protiprávnym konaním, ale ako celok spôsobí protiprávne konanie. V tomto prípade zamestnanci 1, 2 a 3 spoluzavinili vznik škody (musí sa však určiť miera ich zavinenia).

Rozsah náhrady škody pri ušlom zisku

Zákonník práce v tomto prípade neobsahuje obmedzenie náhrady škody. Zamestnávateľ však musí preukázať výšku zisku, ktorý mu ušiel pri pravidelnom chode vecí a nemôže to byť len hypotetický zisk, t.j. dôkazné bremeno je na ňom. *Viac pozri v časti o ušlom zisku.*

257 ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 87.

258 ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 87.

6.2 Rozsah náhrady škody pri dohodách o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru

Aj v prípade dohôd sa aplikuje všeobecná **zásada obmedzenej náhrady škody zamestnanca**. Podľa druhej vety § 225 ods. 1 ZP: „náhrada škody spôsobená z nedbanlivosti **nesmie presiahnuť tretinu skutočnej škody a nesmie byť vyššia ako tretina odmeny dohodnutej za vykonanie tejto práce okrem prípadov podľa § 182 až § 185.**“ Platí aj § 186 ZP (škoda pod vplyvom alkoholu, omamných látok alebo psychotropných látok) – nie je obmedzená výška náhrady škody – môže sa žiadať celá škoda.

Rozsah náhrady škody pri dohode o vykonaní práce

Základom pre náhradu je „odmena dohodnutá za vykonanie tejto práce“. Z tohto hľadiska možno uvažovať **pri dohode o vykonaní práce o celkovej odmene za výsledok.**²⁵⁹

Príklad: Celkový počet hodín na základe dohody o vykonaní práce je 300. Celková odmena za vykonanú prácu je 1500,- eur. Náhrada škody nesmie presiahnuť 1/3 odmeny, t. j. 500 eur. Ak by škoda bola napr. vo výške 900 eur, nesmie výška požadovanej náhrady škody presiahnuť 1/3 skutočnej škody, t. j. v tomto prípade 300,- eur. V prípade opakovaného spôsobenia škody ide o novú situáciu a opätovne sa môže posudzovať náhrada škody.

V prípade dohody o vykonaní práce môže nastať aj prípad, že zamestnanec **neodovzdá výsledok v dohodnutom čase**. V takom prípade má zamestnávateľ právo odstúpiť od dohody o vykonaní práce. Ak zamestnancovi priebežne za čas odovzdanej úlohy platil, ide skôr o ustanovenia o bezdôvodnom obohatení (§ 222 ZP), t. j. plnenie z právneho dôvodu, ktorý odpadol. V tejto súvislosti však plnenie zamestnanca spočívalo vo výkone (§ 222 ods. 3 ZP), a teda miera požadovaného bezdôvodného obohatenia by závisela aj od toho, do akej miery sú upotrebitelné výsledky práce zamestnanca. Vyplatená odmena sa javí ako bezdôvodné obohatenie (avšak s podmienkou, že zamestnancovi patrí peňažná náhrada za podmienok § 222 ods. 3 ZP) a škoda spočíva napr. v nákladoch, ktoré zamestnávateľ musí dodatočne vynaložiť, ak sa práca musí vykonať nanovo, zamestnávateľ je v omeškani voči iným subjektom atď.

²⁵⁹Pre porovnanie - § 361 ZP ČR: „Zjištění průměrného výdělku zaměstnance činného na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr se řídí tímto zákonem. **Je-li sjednána jednorázová splatnost odměny z dohody až po provedení celého pracovního úkolu, je rozhodným obdobím (§ 354 odst. 1) celá doba, po kterou trvalo provedení sjednaného pracovního úkolu.**“ § 362 ods. 1 ZP ČR: „Za mzdu nebo plat se pro účely zjištění průměrného výdělku považuje i odměna z dohody, odměna nebo jiný příjem poskytovaný zaměstnanci za práci v jeho zaměstnání konaném v jiném pracovním vztahu než v pracovněprávním vztahu uvedeném v § 3 větě druhé, nestanovi-li zvláštní zákon jinak.“ Zároveň z § 77 ZP ČR vyplýva, že právna úprava zodpovednosti za škodu pri pracovnom pomere sa vzťahuje aj na dohody a uvedené pravidlo osobitnej limitácie náhrady škody /tretinou dojednanej odmeny/ Zákoník práce ČR neupravuje. Český model sa v slovenských podmienkach javí ako neuplatniteľný ani analogicky.

Vo veci sp. zn. 6 C 384/78 (pozri judikát R 27/1980) sa zamestnávateľ domáhal u dvoch zamestnancov náhrady škody, ktorá mu vznikla v celkovej sume vtedajších 1 929,40 Kčs. Zamestnávateľ uviedol, že so žalovanými zamestnancami a ešte s ďalším zamestnancom uzavrel dohodu o vykonaní práce na vykonanie výkopu, polozenie potrubia, zahrnutie pieskom a zeminou a tlakové skúšky. **Zamestnanci vykonali len časť prác a po prijatí zálohy ďalej nepokračovali. Škoda vznikla jednak nekvalitným vykonaním prác, jednak zosunutím zemin po prerušení prác.** Vo veci bol schválený zmier, podľa ktorého sa žalovaní zaviazali zaplatiť každý 214,70 Kčs.

Súd vtedy skonštatoval, že tento zmier je v súlade s vtedajším zákonom (§ 235 ods. 1 ZP – dnes § 225 ZP) vzhľadom na to, že jedna tretina spôsobenej škody predstavovala 643,10 Kčs, pričom za ňu zodpovedali rovným dielom traja zamestnanci a vzhľadom na to, že táto suma bola podstatne nižšia ako tretina dohodnutej odmeny.

Príklad: Dohoda o vykonaní práce by bola uzatvorená od 3.12. do 16.12. Obsahom práce by bolo vystaňovanie nábytku z priestorov zamestnávateľa. Rozsah hodín bol 80 hodín. Práca sa nestihla vykonať do 16.12., keďže 10% nábytku by nebolo presťahovaných – dôvod bol na strane zamestnanca. Tu vzniká otázka, prečo bola uzatvorená dohoda o vykonaní práce a nie dohoda o pracovnej činnosti (ale nemožno vylúčiť, že takáto práca je zameraná na výsledok – aj sťahovacej spoločnosti sa platí za presťahovanie nábytku). V tomto prípade je 90% práce vykonaných, vzniká otázka, čo s 10% práce. Práca nebola vykonaná v dohodnutej dobe. Odstúpenie od dohody o vykonaní práce situáciu nerieši, pretože zamestnanec vykonal 90% práce, a teda nemožno mu nezaplatiť nič (§ 222 ods. 3 ZP – peňažná náhrada). Zamestnávateľ môže prevziať aj časť práce. Ak zamestnávateľovi vznikla škoda, napr. musí platiť dodatočné náklady za prenájom sťahovacieho vozidla, zamestnávateľ ju musí vyčísliť.

Rozsah náhrady škody pri dohode o pracovnej činnosti/ dohode o brigádnickej práci študentov

Pri **dohode o pracovnej činnosti a dohode o brigádnickej práci študentov** je to už problematickejšie, keďže napr. pri pracovnom pomere sa vychádza zo štvornásobku priemerného zárobku, ale dohody sa nevyznačujú pravidelnosťou práce a neaplikuje sa na ne § 134 ZP o priemernom mesačnom/hodinovom zárobku.²⁶⁰ V tomto prípade môže byť dohoda uzatvorená na najviac 12 mesiacov. Z tohto hľadiska sa javí byť

²⁶⁰ Pre porovnanie - § 361 ZP ČR: „Zjištění průměrného výdělku zaměstnance činného na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr *se řídí tímto zákonem*. Je-li sjednána jednorázová splatnost odměny z dohody až po provedení celého pracovního úkolu, je rozhodným obdobím (§ 354 odst. 1) celá doba, po kterou trvalo provedení sjednaného pracovního úkolu. § 362 ods. 1 ZP ČR: „**Za mzdu nebo plat se pro účely zjištění průměrného výdělku považuje i odměna z dohody**, odměna nebo jiný příjem poskytovaný zaměstnanci za práci v jeho zaměstnání konaném v jiném pracovním vztahu než v pracovněprávním vztahu uvedeném v § 3 věte druhé, nestanoví-li zvláštní zákon jinak.“ Zároveň z § 77 ZP ČR vyplýva, že právna úprava zodpovednosti za škodu pri pracovnom pomere sa vzťahuje aj na dohody a uvedené pravidlo osobitnej limitácie náhrady škody /tretinou dojednanej odmeny/ Zákonník práce ČR neupravuje. Český model sa v slovenských podmienkach javí ako neuplatniteľný ani analogicky.

ustanovenie naformulované tak, že základom pre posudzovanie je celková odmena dohodnutá pre dohodu o pracovnej činnosti a dohodu o brigádnickej práci študentov (keďže Zákonník práce neustanovuje iné pravidlo). To však môže byť problém, keďže často tieto dohody majú neurčitý obsah z hľadiska rozsahu „napr. najviac 10 hodín týždenne“, t. j. nie je vymedzená žiadna celková odmena za vykonanie práce. Odmena je poskytovaná za vykonávanie práce (priebežne) a nie za vykonanie (teda za výsledok).

Príklad: Študent uzavrie so zamestnávateľom dohodu o brigádnickej práci študentov v termíne od 1. 1. 2019 do 31. 12. 2019. Dňa 10. 3. 2019 si klient objedná od zamestnávateľa troch zamestnancov na 3 dni po cca 8 hodín/denne na sťahovacie práce. Odmena pre študenta za túto brigádu bude 3 eurá na hodinu. Študent odpracuje 1. deň 8 hodín, 2. deň 8 hodín a tretí deň spôsobí škodu po 2 hodinách výkonu práce. Spolu odpracoval 18 hodín. Vzhľadom na spôsobenie škody klient zamestnávateľa zastaví pridelovanie ďalšej práce a žiada od zamestnávateľa uhradenie škody (obchodnoprávny vzťah). Škoda je vyčíslená na 1500 eur.

Dosiahnutá odmena je $18 \times 3 \text{ eurá} = 54 \text{ eur}$. Aj keď má študent uzatvorenú dohodu o brigádnickej práci študentov do 31. 12. 2019, z dohody nevyplývajú žiadne povinnosti ohľadom pridelovania práce, a teda ani ohľadom dohodnutej odmeny za vykonanie práce z hľadiska garancie – garantovaný čas/garantovaná odmena. Jediným základom na výpočet náhrady škody sú teda dva údaje, najviac 1/3 z odmeny, t. j. z 54 eur (odmena), a najviac 1/3 zo sumy skutočnej škody, t. j. z 1500eur (skutočná škoda). Zamestnávateľ teda vymôže najviac 1/3 z 54 eur.

Ak by bola dohodnutá dohoda o pracovnej činnosti na 10 hodín týždenne za 3 eurá na hodinu alebo za napr. 150 eur mesačne na 6 mesiacov, dá sa uvažovať o výpočte celkovej odmeny za toto obdobie. Vyššie popísaná situácia však znamená skôr uzatvorenie posúdenia odmeny vo väzbe na konkrétny úsek (konkrétneho klienta).

V prípade dohody o hmotnej zodpovednosti (§ 182 ZP) a zverenia predmetu na základe písomného potvrdenia (§ 185 ZP) tento problém odpadá, pretože sa neaplikujú obmedzenia podľa § 225 ZP, ale pravidlá podľa § 189 ZP – schodok, § 188 ZP – škoda na veci.

§ 225 ods. 1 ZP odkazuje pri zodpovednosti za škodu zamestnanca na zodpovednosť ako je ustanovená pri pracovnom pomere. Zároveň uvádza len obmedzenie náhrady škody pri nedbanlivosti, pričom ale výslovne upravuje výnimku len pre zodpovednosť za schodok podľa § 182 ZP a za stratu podľa § 185 ZP, čím trochu mátie aplikovateľnosť práva, pretože ten si môže položiť otázku a čo nedbanlivosť pod vplyvom alkoholu a omamnej látky, aplikuje sa na ňu limit alebo nie? Možno sa domnievať, že pravidlá § 186 ZP platia aj pre tento prípad.

Zároveň v prípade škody spôsobenej úmyselne je aplikovateľný § 186 ods. 3 ZP:

Ak bola škoda spôsobená úmyselne, môže zamestnávateľ okrem skutočnej škody požadovať aj náhradu ušlého zisku, ak by jeho neuhradenie odporovalo dobrým mravom.

7 Spôsob náhrady škody

§ 186 ZP upravuje aj spôsob náhrady škody. Spôsobom náhrady škody je forma, akou sa škoda nahradí škodcom poškodenému.

Spôsoby náhrady škody

Zákonník práce výslovne vymedzuje **dva spôsoby náhrady škody**:

- 1) **náhrada škody uvedením veci do predchádzajúceho stavu (tzv. naturálna reštitúcia),**
- 2) **náhrada škody v peniazoch (relutárna náhrada).**

V praxi je možná aj kombinácia - vrátenie odcudzenej veci, ktorá je znehodnotená ak znehodnotenie nie je možné celkom odstrániť, rozdiel sa uhradí v peniazoch / pozri NS: R III/1967 (občianskoprávne konanie)/, resp. oprava veci a kompenzácia zníženej hodnoty v peniazoch. Takáto kombinácia však skôr vyplynula zo súdnych konaní, kedy sa riešilo, či oprava veci obnovila úplne pôvodný stav (t.j. vec má hodnotu aká bola v čase poškodenia – čítaj „v okamihu pred samotným poškodením“).

Volba spôsobu náhrady škody

V pracovnoprávných vzťahoch teda spôsob náhrady škody pri zodpovednosti zamestnanca za škodu **volí škodca – zamestnanec** (na rozdiel od občianskoprávnej zodpovednosti za škodu, kde spôsob náhrady škody volí škodca) – **avšak pozri aj znenie § 191 ZP – dohoda, kde sa dohaduje aj spôsob náhrady škody.**²⁶¹

Zároveň je potrebné sa zaoberať aj otázkou jednej škody spôsobenej dvoma škodcami. **Príklad:** *jeden stroj svojim konaním poškodí dvaja zamestnanci. Jeden preferuje peňažnú náhradu a jeden preferuje opravu veci. Zákonník práce túto otázku nerieši. Z hľadiska Zákonníka práce je škoda delená a nie solidárna – t.j. pôjde o dve dohody podľa § 191 ZP. To však neznamená, že jedna škoda nemôže vzniknúť z konania viac osôb (následok môže spôsobiť viac príčin – viac konaní zamestnancov).* V danom prípade je možné riešenie také, že vec dá opraviť jeden so zamestnancov, pričom náklady zaplatí v rozsahu svojho zavinenia a zvyšok zamestnávateľ a ten si to ako peňažnú škodu uplatní voči druhému zamestnancovi.

²⁶¹ Napr. škodca navrhne opravu veci, ale poškodený ju nechce prijať /chce peniaze/, a teda nechce uzatvoriť dohodu podľa § 191 ZP, hoci je to jeho povinnosť ako zamestnávateľa. Ak by však v žalobe žiadal o škodu v peniazoch, súd by sa mal zaoberať otázkou, či odmietnutie naturálneho plnenia bolo založené na objektívnom dôvode, t.j. či plnenie bolo možné a účelné. Ak áno a poškodený ho neprijal, mal by žalobu zamietnuť, pretože škodca nie je v omeškaní.

V praxi môže nastať aj situácia, že jeden zo zamestnancov škodu neuzná a druhý ju uzná. V takom prípade zamestnávateľ aj pri oprave veci môže od zamestnanca žiadať len jeho podiel. Vo zvyšku sa teda na oprave musí podieľať sám, inak sa oprava ani nemôže uskutočniť v rézii zamestnanca (nemôže znášať viac nákladov ako je jeho podiel, a teda zamestnávateľ by musel opravu zaplatiť sám a sumu nákladov rozdeliť podľa miery zavinenia). Rozdiel si v súdnom konaní musí uplatniť voči druhému zamestnancovi.

K otázke zákonnej preferencie spôsobu náhrady škody

Z hľadiska zákonnej preferencie spôsobu náhrady škody je konštrukcia § 186 ZP nie úplne jednoznačná „Zamestnanec, ktorý zodpovedá za škodu, je povinný nahradiť zamestnávateľovi skutočnú škodu, a to v peniazoch, ak škodu neodstráni uvedením do predchádzajúceho stavu.“ Na prvom mieste vety je „náhrada škody v peniazoch“ ale to je podmienené spojením „ak škodu neodstráni uvedením do predchádzajúceho stavu“. Z uvedeného ako by vyplývala povinnosť obnoviť primárne predchádzajúci stav. Časť odbornej literatúry však zastáva iný názor, že na prvom mieste je peňažná náhrada.²⁶² Avšak pri porovnaní § 186 ZP s § 442 ods. 3 OZ („Škoda sa uhrádza v peniazoch²⁶³; ak však o to poškodený požiada a ak je to možné a účelné, uhrádza sa škoda uvedením do predošlého stavu.“) sa javí, že pravda je niekde medzi. Dobová literatúra²⁶⁴ vysvetľuje, prečo bolo zvolené takéto riešenie: „Dôvodom tohto riešenia je v prvom rade okolnosť, že u záväzku zamestnanca k náhrade škody sa u väčšiny prípadov vyskytuje náhrada v rozsahu menšom, než je čiastka škody, a okrem toho možnosť uvedenia do pôvodného stavu bude dosť ojedinelá.“ NS: R č. 25/1990 zas k textu vtedajšieho Občianskeho zákonníka²⁶⁵ uvádza: „Z uvedeného výkladu vyplýva, že ustanovení § 442 odst. 1 o.z. neřeší jen otázku obsahu náhrady škody (hradí se zásadně jen skutečná škoda), ale v souvislosti s úpravou způsobu náhrady této škody obsahuje vlastně i pokyn pro řešení rozsahu náhrady škody. Jestliže totiž staví na první místo uvedení předešlý stav s tím, že jen tehdy, není-li uvedení v předešlý stav dobře možné, hradí se škoda v penězích, je třeba vycházet z toho, že náklady na uvedení v předešlý stav (jako základní forma náhrady) určují i rozsah náhrady odvozené. **Případná peněžitá náhrada musí proto odpovídat nákladům, kterých by bylo zapotřebí na uvedení do původního stavu.**

262 ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 83.

263 ŠVESTKA, J., DVORÁK, J. et al.: Občianské právo hmotné 2 (2009), str. 441 výslovné uvádza, že ide o preferenciu peňažnej náhrady čo platí od roku 1991. Podľa § 442 ods. 3 OZ iba poškodený môže požiadať o uvedenie do pôvodného stavu, nie škodca. Pre porovnanie predchádzajúca verzia § 442 (v tomto prípade ods. 1) ustanovovala: „Uhradzuje sa len skutočná škoda, a to uvedením do predošlého stavu; ak to nie je dobre možné alebo účelné, uhradzuje sa v peniazoch.“ Tento koncept však bol v českom novom Občianskom zákonníku zmenený, pretože do popredia sa dostala naturálna reštitúcia pred relutárnou náhradou – viď. § 2951 NOZ a dôvodová správa k nemu. § 2591 ods. 1 NOZ: „Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.“

264 WITZ, K. a kol.: Československé pracovní právo (1967), str. 342.

265 § 442 ods. 1 ZP (znenie účinné od 1.1.1989) „Uhradzuje sa len skutočná škoda, a to uvedením do predošlého stavu; ak to nie je dobre možné alebo účelné, uhradzuje sa v peniazoch.“

Autorovi tejto knihy sa teda javí, že škodca (zamestnanec) je k peňažnej náhrade zaviazaný, ak vec nevie, nemôže uviesť do predchádzajúceho stavu. Avšak škodcu právna úprava nezaväzuje vec uviesť do predchádzajúceho stavu, t.j. že by to mala byť jeho prvá voľba, nemusí sa o to teda pokúšať, ak by to aj bolo možné a účelné.

7.1 Uvedenie do predchádzajúceho stavu

Pojem naturálna reštitúcia – uvedenie do predchádzajúceho stavu

Uvedenie do prechádzajúceho stavu znamená, že sa má nastoliť stav, ktorý bol pred vznikom škody (ktorý predchádzal škode).

Prípadosm **uvedenia do predchádzajúceho stavu** je:

- a) napr. oprava veci, odstránenie poškodenia veci (napr. vymalovanie priestoru) (musí ísť o takú opravu, úpravu, ktorá vec skutočne uvedie do predchádzajúceho stavu – riadne a včas),
- b) ak ide o poškodenie alebo „úbytok časti veci“ – doplnenie – napr. strata súčiastky zo stroja – kúpa novej súčiastky,

V prípade zadováženia rovnakej veci zamestnávateľovi /pozn. Fekete²⁶⁶ ale uvádza, že tu nejde o naturálnu reštitúciu, pretože vec sa neuvádza do predchádzajúceho stavu, ale nastoľuje sa pôvodný majetkový stav poškodeného – toto je možné v prípade druho-vo určených vecí, napr. pri prevzatí veci na písomné potvrdenie dôjde k strate telefónu a zamestnanec zakúpi rovnaký telefón/.

Obdobne je sporné, či ide o obnovenie do predchádzajúceho stavu alebo o peňažnú náhradu situácia, kedy zamestnávateľ dá vykonať opravu a zamestnanec uhrádza náklady opravy ako peňažnú náhradu.

Dá sa povedať, že pri užšom ponímaní, o obnovenie do pôvodného stavu ide vtedy, ak tento stav obnovuje škodca. V širšom ponímaní sa pôvodný stav (napr. opravou) obnovuje aj vtedy, ak tak robí poškodený (zo súdnych rozhodnutí však vyplýva, že neexistuje korelácia medzi nákladmi, ktoré poškodený vynaložil na obnovenie predchádzajúceho stavu a ich vyjadrením v peniazoch, napr. to čo poškodený ušetril, pretože si opravu vykonal svojpomocne, ešte mal jeden náhradný diel, apod., pretože by došlo k jeho znevýhodneniu).

K otázke podmienky možnosti a účelnosti uvedenia veci do predchádzajúceho stavu

Zákonník práce výslovne nezmieňuje, že obnovenie predchádzajúceho stavu môže nastať vtedy, ak je to možné a účelné, ide však o podmienky ustálené v rozhodovaní súdov pri obnovovaní predchádzajúceho stavu. Z pravidla vymedzeného v § 442 ods.

266 FEKETE, I.: Občiansky zákonník I. Veľký komentár (2011), str.1164.

3 OZ sa nepriamo dá odvodiť jedno pravidlo. Aj v pracovnoprávných vzťahoch je možné uvažovať **o obnovení predchádzajúceho stavu len vtedy ak je to možné. Otázka účelnosti** je tiež otvorená. Je sporné, do akej miery musí zamestnávateľ prijať plnenie, ktoré pre neho nie je účelné.

Možnosť sa posudzuje z hľadiska **objektívnosti** (či je možné, aby sa povinnosť konať splnila - napr. povinnosť bola spojená s určitým časom plnenia) a **účelnosť z hľadiska hospodárnosti** (či sa splnenie pôvodnej povinnosti nemíňa účinku). Ak však vznikla škoda v peniazoch, uhrádza sa v peniazoch.

***Príklad:** Zamestnanec odcudzí vianočnú edíciu tovaru na vianočný trh pre príslušný rok. Nakoniec tieto veci vráti, ale až po tom, čo skončil ich účelný predaj (napr. po polroku). Prípadne ide o veci po záruke. Vrátenie do predchádzajúceho stavu, ktoré by spočívalo vo vrátení veci je možné, ale otázkou je samotná účelnosť. Samotná hodnota vecí pred odcudzením mohla byť napr. 10 000,-eur a hodnota vecí po vrátení napr. 1000,- eur alebo sú bezcenné. Vrátenie do predchádzajúceho stavu, síce formálne možné je (z hľadiska evidenčného stavu), ale nedôjde k plnej náhrade škody. Rovnako neúčelné sa javí vrátenie výpočtovej techniky – zamestnancovi je odcudzený 5 ročný notebook, ktorý mal byť už vyradený. Bez ohľadu na jeho nízku zostatkovú hodnotu sa môže javiť neúčelné, aby zamestnanec vracal vec, ktorá má byť následne vyradená, pretože rovnaká vec by vykazovala rovnaké funkčné a používateľské nedostatky /napr. použitá batéria, zastaraný operačný systém/.*

Uvedenie do predchádzajúceho stavu nie je vôbec možné, ak je daná určitá **jedinečnosť veci** (napr. originál zničeného obrazu).

K otázke, kto uvedie vec do predchádzajúceho stavu

Zákonník práce **požaduje výsledok**. Z tohto hľadiska nie je nevyhnutné, aby zamestnanec sám opravil vec, ale môže tak spraviť aj prostredníctvom tretej osoby (ak je to možné; nemožné to môže byť vtedy ak vstup do priestorov nie je možný pre tretie osoby), resp. to spraví zamestnávateľ na jeho účet (a náklady si uplatní – tu je otázne, či ide o obnovenie do predchádzajúceho stavu alebo o peňažnú náhradu – pretože zamestnanec poskytne len peňažné plnenie²⁶⁷). V niektorých prípadoch na uvedenie veci do predchádzajúceho stavu nemá zamestnanec kvalifikáciu, vzdelanie, oprávnenie, a teda sám vec uviesť do pôvodného stavu nemôže.

²⁶⁷K nákladom takejto opravy: vid'. námietka v konaní, ktorá by ale mala byť spojená aj s požiadavkou na vykonanie dôkazov (ktoré by mohol dať ale v súčasnosti vykonať aj súd, keďže ide o konanie, kde je prítomná slabšia zmluvná strana) - **KS Trenčín: 6 CoPr/4/2017**: Vo vzťahu k tvrdeniu žalovaného, že motorové vozidlo sa dalo opraviť aj lacnejšie, uviedol, že len samotné konštatovanie o tom, že suma za opravu mohla byť aj nižšia, nie je možné považovať za účinné popretie dôkazu, ktorý bol nielen tvrdený ale aj preukázaný (§ 151 ods. 2 CSP). Okrem uvedeného žalovaný nežiadal vykonanie dôkazu napr. dopytom na autoservis a výška škody bola dostatočne preukázaná faktúrou a rozpisom materiálu.

NS ČR: 25 Cdo 1030/2006 (občianskoprávne konanie): /pozn. autora a teda premisy sú naviazané na otázku upravenú v § 441 OZ/ Tzv. *naturální restituce vyloučena není, je však kromě žádosti poškozeného podmíněna tím, že tento způsob náhrady je možný a účelný*. V dané věci žalobce žádal o nahrazení škody uvedením do předešlého stavu a soudy obou stupňů se otázkou možnosti o účelnosti uvedení do předešlého stavu zabývaly. *Účelnost se posuzuje z hlediska hospodárnosti, možnost pak představuje kategorii objektivní, která je vyloučena tam, kde uvedení do předešlého stavu brání překážka objektivní povahy*. Soudy obou stupňů dospěly k závěru, že podmínka možné a účelné tzv. *naturální restituce není splněna, neboť mezi účastníky panují velmi konfliktní vztahy, které brání nezbytné součinnosti, jež je mezi škůdцем a poškozeným nutná při tomto způsobu reparace škody*.“

V praxi sa pri snahe zamestnanca obnoviť predchádzajúci stav môže naraziť na to, že zamestnávateľ takýto postup nechce pripustiť, často z objektívnych dôvodov. **Príklad:** zamestnanec stratí telefón značky X, dva roky starý a chce zaobstarať rovnaký telefón značky X, ale zamestnávateľ plnenie nechce prijať, pretože vec nie je v záruke. Je to v podstate patová situácia. Ak by zamestnávateľ išiel na súd, mal by problém zamestnanca žalovať o náhradu škody, pretože zamestnanec mu ju ponúkol ako obnovenie stavu (spôsob náhrady škody škodca). Na druhej strane zamestnanec by sa mohol dostať do situácie, že by sa zistilo (znalecky), že nejde o telefón rovnakej kvality, a teda, že nebol obnovený predchádzajúci stav – okrem toho, že vynaložil náklady na kúpu telefónu, v prípade prehry v súdnom konaní môže byť určené, že bude znášať aj trovy konania. Základom je teda dohoda strán o spôsobe náhrady škody, čo v konečnom dôsledku očakáva aj § 191 ZP, a teda právo škodcu voľiť spôsob náhrady škody je relatívne.

Dobová literatúra²⁶⁸ uvádza aj nasledovné: „*Odčinenie škody uvedením do predchádzajúceho stavu, ak nastalo včas a riadne, spôsobí zánik práva poškodeného na náhradu škody, pretože návrh bol uspokojený (§ 252 Zákonníka práce)*. *Naturálne plnenie je ponúknuté včas, ak zodpovedný pracovník v čase, keď sa od neho náhrada požaduje, prejavuje ochotu odčiniť škodu uvedením do predchádzajúceho stavu v primeranej lehote zodpovedajúcej povahe škody*. *Ak poškodený bezdôvodne odmietne včas a riadne ponúknuté naturálne plnenie, nemá zodpovedný pracovník povinnosť nahraďiť škodu v peniazoch*. *To isté platí, ak poškodený znemožnil škodcovi včas ponúknutú naturálnu reštitúciu tým, že mu bezdôvodne odmietol poskytnúť nevyhnutnú súčinnosť potrebnú na odčinenie škody uvedením do predchádzajúceho stavu*. *Ak odškodnený odmietne včas a riadne ponúknuté naturálne plnenie, alebo ak odmietne poskytnúť nevyhnutnú súčinnosť, zodpovedný pracovník sa neoneskorí so splnením svojho záväzku na náhradu škody*. *Súd v takomto prípade žalobu poškodeného v peniazoch zamietne ako predčasnú*.“ Dobová literatúra²⁶⁹ uvádza aj: „*Ak pracovník ponúkne organizácii naturálne plnenie na odčinenie spôsobenej*

268 FREUND, M.: Sprievodca pracovným právom (1983), str. 183.

269 FREUND, M.: Sprievodca pracovným právom (1983), str. 183.

škody skôr, než s ním organizácia prerokuje určenie výšky škody a oznámi mu ju, prípadne najneskôr pri oznámení výšky požadovanej náhrady škody, ak organizácia bezdôvodne odmietne toto riadne ponúknuté plnenie, pracovník sa neomešká s uspokojením nároku organizácie, ak jej neposkytne peňažnú náhradu vo výške, ktorú určila. Naturálna reštitúcia je ponúknutá včas, ak zodpovedný pracovník v čase, keď sa od neho požaduje náhrada škody, prejaví ochotu odčiniť ju, uvedením do predchádzajúceho stavu a má tiež potrebné predpoklady, aby tak urobil v primeranej lehote. Predpoklady a primeranosť lehoty posúdi v konkrétnom prípade súd.“

Určenie termínu opravenia veci – obnovenie predchádzajúceho stavu včas

Predmetom dohody o spôsobe náhrady – opravením veci (a teda uvedením do predchádzajúceho stavu) môže byť/mal by byť aj termín, dokedy sa má tak stať (požiadavka, aby sa plnenie poskytlo včas). Ak sa termín nedodrží, zamestnanec sa dostane do omeškania. Tu vzniká otázka, či zamestnávateľ musí naďalej trvať na plnení spočívajúcom v obnovení predchádzajúceho stavu alebo už môže požadovať peňažnú náhradu. Z § 186 ZP sa výslovne nejaví, že by zamestnávateľ mohol požadovať peňažnú náhradu, uvedené by však bolo možné spojiť so slovami „ak škodu neodstráni uvedením do predchádzajúceho stavu“. Ak bol na takéto konanie určený termín, ktorý zamestnanec zmeškal, javí sa, že zamestnávateľ má právo na peňažnú náhradu.

V praxi však situácia môže byť komplikovanejšia. **Príklad:** Zamestnávateľ a zamestnanec sa dohodnú, že zamestnanec dá poškodený telefón opraviť do záručného servisu. Dohodne sa aj termín tak, aby sa rešpektovali aj lehoty, ktoré má servis voči zákazníčkovi. Servis však telefón neopraví do danej doby, a teda zamestnanec nevie dať opravený späť zamestnávateľovi. Zavinenie nie je na strane zamestnanca (ktorý môže požiadať o jeho vydanie – telefón však nemusí byť na oprave ani v SR - vrátenie neopraveného telefónu však jeho situáciu nerieši). Možno sa domnievať, že za takúto situáciu bude zamestnanec zodpovedať, pretože ako škodca zodpovedá za to, že obnovenie predchádzajúceho stavu sa udeje včas.

Obnovenie predchádzajúceho stavu riadne

Druhou skutočnosťou, ktorá okrem toho, že obnova predchádzajúceho stavu musí nastať včas je skutočnosť, že obnovenie predchádzajúceho stavu musí byť riadne. Obnovenie predchádzajúceho stavu nenastáva vtedy, ak tento nový stav je kvalitatívne horší ako predchádzajúci stav. **Príklad:** Zamestnanec vráti opravený telefón. Telefón síce funguje, t.j. už sa zapne, displej nie je rozbitý ale samovoľne sa vypína.

V tomto prípade je zjavné, že vec má vady.

Druhým prípadom je situácia, že opravená vec má po oprave nižšiu hodnotu ako pôvodná vec. V takom prípade možno žiadať rozdiel ako skutočnú škodu v peniazoch.

Je na zamestnávateľovi, či sa uspokojí aj s plnením, ktoré stav neuvádza úplne do pôvodného stavu alebo bude požadovať: a) ďalšiu opravu veci – ak je možná/účelná, b) alebo bude žiadať rozdiel v hodnote ako skutočnú škodu alebo c) bude požadovať celú skutočnú škodu. Uvedený postup závisí aj od obsahu dojednania podľa § 191 ods. 2 ZP.

7.2 Náhrada škody v peniazoch

Pojem náhrada škody v peniazoch

Náhrada škody v peniazoch pripadá do úvahy, vtedy ak napr. 1) samotná škoda sa týka peňazí – odcudzenie peňazí, 2) ak je možné obnovenie predchádzajúceho stavu (napr. oprava veci, ktorú zabezpečí zamestnanec) ale strany sa dohodli na peňažnej náhrade /technicky oprava veci zamestnávateľom a preplatenie nákladov zamestnancom je škoda v peniazoch/, 3) ak obnovenie predchádzajúceho stavu nie je možné ani účelné.

V prípade náhrady škody v peniazoch: odčinenie škody sa robí v peniazoch.

Škoda môže vzniknúť nielen v eurách ale aj v inej mene (*napr. nevyúčtované pred-davky cestovných náhrad v švajčiarskych frankoch – prepočítanie na eura – podľa účtov-ných pravidiel alebo vrátenie peňazí v cudzej mene*). Primárne sa hradí škoda v eurách (Zákonník práce pravidlo o cudzej mene neobsahuje – V obchodnom zákonníku ide o § 732 ods. 1: „Dlžník je povinný splniť svoj peňažný záväzok v mene, v ktorej sa peňažný záväzok dojednal. Pri pochybnostiach je povinný v tej istej mene nahradiť škodu, na ktorú je zaviazaný pri porušení zmluvy alebo zániku záväzku.“).

Škoda môže vzniknúť aj na inej forme platidla, na cene – napr. nevrátenie strav-ných poukážok – vrátenie peňazí ale aj vrátenie stravných poukážok /nemusia byť tie isté, napr. už na ďalší rok a v inej hodnote za kus ale celková hodnota sedí/.

K otázke inflácie pokiaľ ide o hodnotu peňazí

V prípade škody v peniazoch sa objavuje aj otázka inflácie – napr. krádež peňa-zí v roku 2015 a rozhodnutie súdu v roku 2019. Inflácia sa nezapočítava a nezvyšuje škodu. Do úvahy prichádza ušlý zisk, ak by konanie bolo úmyselné (t.j. to čo by bol zamestnávateľ „zarobil“ ak by boli peniaze na účte, ale takéto posúdenie nie je automa-tické, zamestnávateľ nemusel mať peniaze uložené na účte – nemôže sa teda operovať s hypotetickým ziskom – *viď. časť textu o ušlom zisku*; zároveň v roku 2019 sa otvorila aj

kontroverzná diskusia o tom, či nastala doba záporných úrokov na účtoch, t.j. vklad na účet v sume 1000,- eur a v priebehu rokov poklesne tento vklad napr. o 1%.

7.3 K prípustnosti úrokov z omeškania

V praxi súdy v prípade neuhradenia škody zamestnancom pripúšťali aj úroky z omeškania,²⁷⁰ hoci otázka aplikácie úrokov z omeškania je kontroverzná oblasť pracovného práva, pretože chýba jednoznačné prepojenie medzi Zákonníkom práce a príslušnou časťou Občianskeho zákonníka - odkaz v § 1 ods. 4 ZP smeruje na všeobecné ustanovenia OZ, čo podľa úmyslu zákonodarcu v danom čase bola len I. časť Občianskeho zákonníka, ale časť praxe a súdov ju reinterpretovala, podľa názoru autora sčasti logicky – pretože ide o dlh, ktorý sa nezaplatil, ale v rozpore s úmyslom zákonodarcu tak, že ide aj o všeobecné ustanovenia napr. záväzkovej časti OZ, kde je upravený aj úrok z omeškania - § 517 OZ.²⁷¹

Pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 311/2001 Z. z. zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce úrok z omeškania výslovne upravoval (§ 256).²⁷² Z nového zákona nevyplýval úmysel zákonodarcu aplikovať § 517 OZ (či už z „nedbalosti“ alebo „úmyselne“). Z právno-teoretického hľadiska nie je úplne jasné o čo všeobecné súdy opierajú svoju argumentáciu, pretože vzťah medzi Zákonníkom práce a Občianskym zákonníkom je postavený na zásade subsidiarity Občianskeho zákonníka ku Zákonníku práce a na zásade *lex specialis* Zákonníka práce voči Občianskemu zákonníku. Zákonník práce zároveň v § 1 ods. 4 vymedzuje v akom rozsahu sa táto subsidiarita aplikuje. V prípade

270 Napr. **OS Rimavská Sobota: 14C 345/2012 – nevyúčtovanie cestovných preddavkov:** *Súd vyhovel tiež návrhu navrhovateľa na priznanie úrokov z omeškania vo výške 9 % ročne zo žalovanej sumy od 12.04.2012, nakoľko nahliadnutím do prehľadu základných úrokových sadzieb ECB sa zistilo, že ku uvedenému dňu bola účinná úroková sadzba 1%, ktorej zvýšenie o 8 percentuálnych bodov podľa § 3 ods. 1 nariadenia vlády č. 87/1995 Z. z. v platnom znení predstavuje 9%. Nárok na úroky z omeškania priznal súd od 12.04.2012, pretože splatnosť žalovaného nároku nastala 11.04.2012. Podľa § 36 ods. 7 zákona č. 283/2002 Z.z. o cestovných náhradách, zamestnanec je povinný do desiatich pracovných dní odo dňa skočenia pracovnej cesty alebo inej skutočnosti zakladajúcej nárok na náhrady podľa tohto zákona predložiť zamestnávateľovi písomné doklady potrebné na vyúčtovanie náhrad a vrátiť nevyúčtovaný preddavok, ak nie je v kolektívnej zmluve, alebo v písomnej dohode so zamestnancom dohodnutá, alebo vo vnútornom predpise zamestnávateľa určená dlhšia doba, najdlhšie však do konca kalendárneho mesiaca nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, v ktorom bola pracovná cesta alebo iná skutočnosť zakladajúca nárok na náhrady skončená.*

271 Kontroverznosť podčiarkuje to, že rôzne súdy rozhodli o úrokoch z omeškania rôzne.

272 Podľa § 256 Zákonník práce č. 65/1965 (posledné účinné znenie):

„(1) Účastník, ktorý včas a riadne neuspokojí nárok druhého účastníka, je v omeškani.

(2) Účastník, ktorého peňažný nárok nebol včas a riadne uspokojený, môže požadovať úroky z omeškania vo výške ustanovenej pre občianskoprávne vzťahy. Ak ide o omeškание s plnením veci, zodpovedá účastník, ktorý včas a riadne neplnil, za jej stratu, poškodenie alebo zničenie, okrem ak by k tejto škode došlo aj inak.

(3) K omeškaniu nedôjde, ak druhý účastník včas a riadne ponúknuté plnenie neprijme alebo neposkytne súčinnosť potrebnú na uspokojenie svojho nároku. Ak ide o plnenie veci, znáša nebezpečenstvo jej straty, zničenia alebo poškodenia.“

Zákonníka práce totiž nie je daná plná subsidiarita Občianskeho zákonníka, ale táto subsidiarita je limitovaná a de facto sa podobá na delegáciu (metódu, ktorá si vyberá časti iných zákonov, ktoré použije). § 1 ods. 4 ZP totiž z celého obsahu Občianskeho zákonníka akceptuje len všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka (I. časť) a iba v rámci nej aplikuje voči celému zákonu subsidiaritu. Je teda sporné, aby všeobecné súdy tento rámec prekračovali bez náležitého právneho zdôvodnenia, bez zdôvodnenia o čo presne sa v tomto kontexte opierajú, o ktoré zmocnenie v Zákonníku práce, alebo o ktoré konkrétne vyššie pravidlo práva. Negatívnym príkladom nech je rozhodnutie **KS BB 15Co/4/2019**, kde sa súd s otázkou vysporiadal nasledovným spôsobom: odvolací súd nepovažuje za dôvodný ani argument, že žalovaný sa dostal do omeškania, pretože plnil včas. **Okresný súd správne poukázal na § 1 ods. 4 Zákonníka práce, kedy sa v danom prípade vychádza z úpravy obsahnutej v Občianskom zákonníku.** /pozn. autora – problémom je skutočnosť, že to v zákone takto napísané nie je a ani tí, ktorí sa podieľali na zmene, resp. im príprava tejto zmeny bola prikázaná o takomto prepojení nevedia/ **Zákonník práce, ani iný pracovnoprávny predpis nezakotvuje výšku úroku z omeškania, preto sa postupuje podľa občianskoprávnych predpisov** /pozn. autora - nie je úplne zrejmé, prečo sa má postupovať podľa občianskoprávnych predpisov, keď právny vzťah je pracovnoprávny a nie občianskoprávny, navyše v prípade ide o štátnozamestnanecký vzťah, ktorý sa spravuje zákonom č. 55/2017 Z. z., ktorý v § 171 (pôsobnosť Zákonníka práce) vôbec neodkazuje na § 1 ods. 4 ZP (a ide o delegovanú pôsobnosť) a výslovne vymedzuje, ktoré paragrafy z Občianskeho zákonníka sa na štátnozamestnanecké vzťahy použijú/, ako správne postupoval okresný súd. Podľa § 517 ods. 2 OZ ak ide o omeškanie s plnením peňažného dlhu, má veriteľ právo požadovať od dlžníka popri plnení úroky z omeškania, ak nie je podľa tohto zákona povinný platiť poplatok z omeškania; výšku úrokov z omeškania a poplatku z omeškania ustanovuje vykonávací predpis. Dlžník sa dostane do omeškania vtedy, ak svoj dlh nesplní riadne, t.j. nesplní všetky náležitosti ustanovené o predmete, spôsobe, mieste splnenia toho, kto mal splniť alebo komu sa malo plniť a pod. a ak dlh nesplní včas t.j. v určenom čase (§ 559 OZ). Omeškanie dlžníka má zo zákona za následok zmenu práv veriteľa a povinností dlžníka, resp. ich doplnenie novými právami a povinnosťami. V dôsledku omeškania dlžníka dochádza zo zákona k zmene obsahu právneho vzťahu bez ohľadu na to, či dlžník omeškanie zaviniel, alebo nie. Žalobkyňa argumentovala, že žalovaný plnil včas, ale nie riadne. Odvolací súd len spresňuje, že žalovaný plnil včas len časť platu, ktorý nebol sporný, avšak s nárokovanou časťou bol v omeškaní, teda neplnil ju ani včas ani riadne.

Vyššie uvedený komentár nesmeruje k tomu, že úroky z omeškania by v pracovnom práve nemali existovať ako inštitút (pretože, kto nesplní včas, je v omeškaní a má znášať dôsledky z toho plynúce), ale k tomu, že právna argumentácia v tak spornej oblasti je vybavená vetami, ktoré sú všeobecné a vo svojej podstate nie sú pravdivé. Nie je pravda, že ak niečo neupravuje Zákonník práce, ide sa podľa Občianskeho zákonníka.

7.4 K prípustnosti započítania pohľadávky

V oblasti možnosti započítania pohľadávky, existuje rozhodnutie súdu, ktoré ho z povahy veci v pracovnom práve vylučuje, ale na druhej strane aj pri náhrade škody sa možno stretnúť s konaniami, kde si zamestnávateľ z titulu nevrátenia veci započítal mzdu zamestnanca alebo naopak zamestnanec si započítal svoju pohľadávku voči zamestnávateľovi. Započítanie tiež upravuje všeobecná časť ustanovení o záväzkoch (§ 580 a nasl. OZ).

NS SR: 2 Cdo 103/2008 – započítanie v pracovnoprávných vzťahoch – manko vs. kúpna zmluva „*Výpočet spôsobov zániku práv a povinností je v Zákonníku práce uvede-
ný taxatívne. Znamená to, že iným, v Zákonníku práce neuvedeným spôsobom, práva a povinnosti z pracovnoprávných vzťahov nezanikajú, a to ani vtedy, keby zamestnanec a zamestnávateľ prejavili v tomto ohľade súhlasnú vôľu. Pretože zákonník práce iné než uvedené spôsoby zániku práv a povinností nepozná, a pretože právnym dôsledkom započítania je zánik pohľadávky, predstavujú pohľadávky z pracovnoprávných vzťahov také pohľadávky, ktoré nemožno započítať a ani proti nim nie je možné započítanie jednostranným úkonom namietat.*“. Snaha o započítanie pohľadávky – viď. napr. **KS Prešov: 16 CoPr/11/2012**.

K tomu pozri aj: **ÚS SR: II. ÚS 494/2013** /náhrada mzdy a úroky z omeškania pri neplatnom skončení pracovného pomeru – KS nepriznal a ÚS SR to nevidel ústavnoprávne nekonformné/²⁷³ a **NS SR: 2 Cdo 76/2011** (opačne – úroky priznal).²⁷⁴

NS SR: 1 Cdo 5/2010: obmedzený rozsah zabezpečovacích prostriedkov podľa Zákonníka práce kogentnosť, nemožnosť vzdať sa práva, vydanie bezdôvodného obohatenia

...žalobca ako zamestnanec uzatvoril so žalovaným ako zamestnávateľom **dohodu o poskytnutí finančnej zábezpeky, v zmysle ktorej poskytol žalobca žalovanému sumu 1.200,-EUR za účelom zabezpečenia všetkých budúcich pohľadávok žalovaného** ako zamestnávateľa voči žalobcovi ako zamestnancovi, vzniknuté počas a po skončení pracovného pomeru so žalobcom. Táto zábezpeka bola uhradená formou jednostranného započítania s cestovnými náhradami, ktoré mali byť žalobcovi poskytnuté v priebehu trvania pracovného pomeru. Žalobca tvrdil, že takáto dohoda odporuje zákonu, a preto požadoval jej vrátenie z dôvodu bezdôvodného obohatenia.

Súd prvého stupňa došiel k záveru, že nárok žalobcu na zaplatenie sumy /pozn. autora časti/ je dôvodný. **Súd prvého stupňa uviedol, že dohoda o poskytnutí finančnej zábezpeky uzavretá medzi účastníkmi konania je neplatná.**

273 pre poznámu pozri prílohu č.1 (str. 292)

274 pre poznámku pozri prílohu č.2 (str. 294).

V pracovnoprávných vzťahoch existujú **len 3 taxatívne vymedzené spôsoby zabezpečenia práv a povinností, a to dohoda o zrážkach zo mzdy, ručenie alebo zriadenie záložného práva.**

V nadväznosti na ust. § 18 Zákonníka práce, ktoré umožňujú v pracovnom práve uzatvárať len zmluvy upravené v pracovnoprávných predpisoch, sa ust. § 20 ods. 1 Zákonníka práce považuje za kogentné vymedzenie druhov zmluvných zabezpečovacích prostriedkov.

Vo vzťahu k týmto výslovne vymenovaným druhom zabezpečovacích prostriedkov, **nemožno v pracovnom práve použiť subsidiárnu pôsobnosť Občianskeho zákonníka.** Práve preto dohoda o poskytnutí finančnej zábezpeky nemôže byť definovaná ako riadny a zákonom povolený prostriedok zabezpečenia práv a povinností v pracovnoprávných vzťahoch. Už zo samotného označenia účastníkov tejto dohody ako zamestnávateľa a zamestnanca je zrejmé, že predmetná dohoda vznikla v súlade s pracovnoprávnym pomerom žalobcu a žalovaného.

V bode 2.1. dohody je výslovne vymedzené, že finančná zábezpeka sa poskytuje za účelom zabezpečenia všetkých budúcich pohľadávok zamestnávateľa voči zamestnancovi, ktoré mali alebo mohli vzniknúť počas a po skončení pracovného pomeru a teda dohoda sa mala týkať jednoznačne pracovnoprávneho vzťahu medzi žalobcom a žalovaným. To znamená, že žalobca ako zamestnanec už vopred vyplatil žalovanému sumu za prípadné budúce škody s tým, že žalovaný mu nemusel preukazovať zavinenie, prípadne aj rozsah skutočnej náhrady škody. **Týmto sa žalobca vopred vzdal práva na tom, aby mu žalovaný v prípade vzniku škody preukázal jeho zavinenie a aj rozsah náhrady škody, čo v pracovnoprávných vzťahoch nie je prípustné.**

Žalovaným predložené dôkazy - zápis zo škodových komisií a ku škodám prislúchajúce faktúry nemožno považovať za relevantné dôkazy o zavinení žalobcu, pretože v týchto zápisoch je len samozrejmé, že škodová komisia škodu voči zamestnancovi odsúdila, pretože to bolo v jeho prospech. Žalovaný takto nemusel žalobcovi ako svojmu bývalému zamestnancovi vrátiť poskytnutú finančnú zábezpeku. Žalovaný nepreukázal akceptovateľným spôsobom zavinenie žalobcu, či už pri dopravnej nehode v Anglicku, resp. pri strate znaku M.. Toto zavinenie malo byť jasne dokázané bez možnosti akýchkoľvek pochybností, pričom žalovaný toto zavinenie žalobcu odvodzoval len zo spôsobu jazdy žalobcu pri predbiehaní a len zo sprostredkovaného vyjadrenia anglického vodiča, poskytnutého cez vlastnú poisťovňu a následne spoločnosť A. I. spol. s r.o., ktorá je sprostredkovateľom pri likvidácii poistných udalostí v zahraničí, avšak nemá oprávnenie rozhodovať o zavinení žalobcu. Toto zavinenie je možné založiť jedine na rozhodnutí príslušných orgánov (polície).

Zo strany žalovaného nebolo osvedčené postačujúcim spôsobom podľa ust. § 179 ods. 1 Zákonníka práce, že škodu zaviniel žalobca, pričom dôkaznú povinnosť vo vzťahu k protiprávnemu úkonu ku škode a príčinnej súvislosti má vždy poškodený. Rovnako pokiaľ ide o stratu znaku M., žalovaný nevedel uviesť, kedy k danej škode a ako mohlo dôjsť. O strate znaku sa dozvedel až od ďalšieho zamestnanca, ktorý prevzal vozidlo po žalobcovi, ale ani tu nie je zrejmé, či hneď po odovzdaní vozidla zamestnancovi, alebo neskôr. Nemožno teda jednoznačne definovať, či k strate znaku došlo pred alebo až po rozviazaní pracovného pomeru so žalobcom, prípadne či túto škodu nespôsobil práve ďalší zamestnanec, ktorému toto vozidlo bolo zverené. Tak ako v prípade dopravnej nehody bol žalovaný povinný žalobcovi preukázať jeho zavinenie, ako aj príčinnú súvislosť medzi vznikom škody a protiprávnym úkon žalobcu, čo neurobil. Ide pritom o zodpovednosť za škodu podľa § 179 ods. 1 Zákonníka práce, a nie o zodpovednosť podľa § 185 Zákonníka práce, za stratu zverených predmetov. Pri tejto všeobecnej zodpovednosti je zamestnávateľ povinný zavinenie zamestnanca preukázať. **Súhlas a zároveň žiadosť žalobcu podľa dohody na to, aby finančná zábezpeka bola žalovanému uhradená formou jednostranného započítania s cestovnými náhradami, je nutné chápať ako vzdanie sa práva žalobcu na budúce vzniknuté nároky na vyplatenie cestovných náhrad v rámci pracovnoprávneho pomeru.** Aj z tohto dôvodu považoval súd prvého stupňa dohodu za neplatnú. Dohoda svojím obsahom a účelom odporuje Zákonníku práce a obchádza ho, preto je potrebné tento právny úkon považovať podľa § 38 Občianskeho zákonníka za absolútne neplatný.

Súd prvého stupňa sa zaoberal aj otázkou, či v prípade nevyplatenia cestovných náhrad a kompenzovania týchto súm na finančnú zábezpeku došlo k riadnemu započítaciemu prejavu podľa § 580 Občianskeho zákonníka. Keďže žalobcovi neboli zo strany žalovaného vyplácané cestovné náhrady za mesiace máj a september 2005 a dohoda o poskytnutí finančnej zábezpeky, bola súdom vyhodnotená ako absolútne neplatná, o povinnosti žalovaného uhradiť žalobcovi sumu 1.200,-EUR titulom nevyplatených cestovných náhrad je daná a teda nárok žalobcu je plne dôvodný. Cestovné náhrady mali byť vyplácané spolu so mzdou vždy do konca nasledujúceho mesiaca, čo znamená, že celá suma 1.200,-EUR sa stala splatnou 31.10.2005. Nasledujúcim dňom, teda 1.11.2005 sa žalovaný dostal do omeškania s plnením svojho peňažného dlhu a preto žalobcovi prináleží v zmysle § 517 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka a s poukazom na § 3 Nariadenia vlády č. 87/1995 Z. z. úrok z omeškania s prihliadnutím na to, že dňa 5.4.2007 žalovaný uhradil žalobcovi čiastočne dlh v sume 28,46 EUR. Keďže žalobca si výšku úroku z omeškania neuplatnil správne, priznal mu súd prvého stupňa úroky z omeškania v súlade so zákonom, v prevyšujúcej časti tento nárok zamietol.

KS: potvrdil

Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvého stupňa v tom, že v pracovnoprávných vzťahoch **je možné uzatvárať len také zmluvy, ktoré sú upravené v pracovnoprávných predpisoch**. Ustanovenie § 18 Zákonníka práce má **kogentný charakter** a tento záver je možné z jeho obsahu vyvodiť. V pracovnom práve teda platí, že **nie je možné v pracovných vzťahoch ním regulovaných uzatvárať zmluvy nepomenované**. Z obsahu dohody o poskytnutí finančnej zábezpeky pritom nie je možné žiadnym spôsobom vyvodiť záver, že táto zmluva nebola uzavretá v súvislosti s pracovným pomerom žalobcu u žalovaného. **Pokiaľ teda táto zmluva bola uzavretá v rámci pracovného pomeru a v súvislosti s ním, nie je možné pripustiť argumentáciu žalovaného v tom, že sa jedná o nepomenovanú zmluvu podľa ust. § 51 Občianskeho zákonníka**. Podľa § 18 Zákonníka práce zmluva podľa tohto zákona alebo iných pracovnoprávných predpisov je uzatvorená, len čo sa účastníci dohodli na jej obsahu. Ide o kogentné ustanovenie Zákonníka práce a v Zákonníku práce neexistuje zatiaľ iný právny základ, ktorý by umožňoval uzatvárať nepomenovanú zmluvu v pracovnom práve.

Rovnako sa odvolací súd stotožnil s právnym názorom súdu prvého stupňa v tom, že **Zákonník práce neumožňuje rozšírenie okruhu druhov zabezpečovacích prostriedkov nad rámec tých, ktoré sú taxatívne vymenované v ust. § 20 Zákonníka práce**.

V pracovnoprávných vzťahoch nemožno pohľadávku veriteľa zabezpečiť iným spôsobom, a to ani na základe vzájomnej dohody zmluvných strán. Nemožno v rámci subsidiarity Občianskeho zákonníka rozšíriť druhy zabezpečovacích právnych úkonov do takého rozsahu, aký ponúka Občiansky zákonník. Z obsahu dohody o poskytnutí finančnej zábezpeky vyplýva, že finančná zábezpeka 1.200,-EUR sa poskytuje za účelom zabezpečenia všetkých budúcich pohľadávok zamestnávateľa voči zamestnancovi, ktoré vzniknú počas, alebo ktoré môžu vzniknúť po skončení pracovného pomeru (ČI. 2 dohody). Z týchto dôvodov je správny právny záver súdu prvého stupňa v tom, že dohoda o poskytnutí finančnej zábezpeky je **neplatná pre rozpor so zákonom (§ 39 Občianskeho zákonníka)**.

Za takejto situácie vzniká **povinnosť žalovaného vydať žalobcovi bezdôvodné obohatenie, ktorým je suma získaná ako majetkový prospech plnením z neplatného právneho úkonu podľa ust. § 222 ods. 2 Zákonníka práce**.

Subsidiárna pôsobnosť občianskeho zákonníka vo vzťahu k všeobecnej 1. časti Zákonníka práce je zakotvené v § 1 ods. 4 Zákonníka práce v tomto znení: Ak tento zákon v prvej časti neustanovuje inak, vzťahujú sa na tieto právne vzťahy všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka“; V znení účinnom do 1.9.2007 bola subsidiárna pôsobnosť Občianskeho zákonníka obsiahnutá v ods. 2 § 1 v znení: Ak tento zákon

v prvej časti neustanovuje inak, vzťahuje sa na tieto právne vzťahy Občiansky zákonník“ a v znení účinnom od 1.9.2007 do 31.12.2008 subsidiárna pôsobnosť Občianskeho zákonníka bola v tomto znení obsiahnutá v ods. 4 § 1. Táto subsidiárna pôsobnosť Občianskeho zákonníka zmenená, že to čo Zákonník práce neupravil špeciálne v prvej všeobecnej časti, t.j. v § 1 až § 40, sa spravuje všeobecnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka, t.j. ustanoveniami §§1 až 122 Občianskeho zákonníka. Inštitút započítania (kompenzácie) jednostranným právnym úkonom, ako aj dohodou je obsiahnutý v prvej hlave 8. časti Občianskeho zákonníka, t.j. v úprave záväzkového práva, na ktoré ustanovenia sa subsidiárna pôsobnosť Občianskeho zákonníka nevzťahuje.

8 Škoda na veci

Cena veci v prípade škody na veci

Zamestnanec môže spôsobiť škodu tak, že poškodí, zničí určitú vec alebo ak dôjde k strate zverených hodnôt – fyzické veci. V § 188 ZP ide o škodu na veci, nemyslí sa tým len poškodenie veci, ale aj zničenie, strata.²⁷⁵

Pravidlo o určení výšky škody na veci upravuje § 188 ZP. Podľa § 188 ZP „*Pri určení škody na veci sa vychádza z ceny veci v čase vzniku škody.*“²⁷⁶ § 188 ZP platí aj pri všeobecnej, aj pri osobitnej zodpovednosti zamestnanca za škodu. Ak ide o vec, ktorú má zamestnávateľ prenajatú, tak sa škoda určí vo väzbe na škodu, ktorá vznikne z právneho vzťahu nájmu veci.

Vec nemusí byť len hnutelná, ale škoda môže vzniknúť aj na nehnutelnej veci (znečistenie poľnohospodárskej pôdy – nemožnosť využívania pôdy, zníženie hodnoty pôdy). Znehodnotenie môže spočívať aj v tom, že zamestnávateľ ukradne predmet duševného vlastníctva a predá ho/zverejní ho, čím reálne zníži budúci zisk zamestnávateľa.

Vecou však nie je pohľadávka (pri nej sa vychádza z jej reálnej hodnoty).

V prípade škody na veci nemusí ísť len o vec vo vlastníctve zamestnávateľa, avšak v takom prípade sa škoda bude odvodzovať v kontexte toho, koľko oprávnené zaplatil zamestnávateľ vlastníčkovi veci.²⁷⁷

Nadobúdacia cena	cena v čase kúpy (obstarania) veci (predmetu)
Cena v čase vzniku škody	- vychádza sa z nej pri určovaní škody na veci, - ohľad na vek, opotrebenie, vady, na to, v akom rozsahu bola vec poškodená, zničená.
Škoda	majetkové hodnoty na uvedenie veci do predchádzajúceho stavu /kompenzácia (oprava, náhradná vec) – <i>avšak nie na ťarchu poškodeného, t.j. neberie sa ohľad na to, čo poškodený ušetril, pretože vec opravil sám alebo vôbec neopravil</i>

Odborná literatúra²⁷⁸ uvádza, že **existujú tieto formy určenia výšky škody**: objektívna hodnota veci, subjektívna hodnota veci, cena osobnej obľuby. Z hľadiska pracovného práva je zamestnávateľ spravidla právnickou osobou. Posledná forma určenia

275 Pozri aj FEKETE, I.: Občiansky zákonník I. Veľký komentár (2011), str. 1171.

276V ČR v občianskom práve už aj: § 2969 NOZ: „*Při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.*“

277 Pozri aj: **NS ČR: 25 Cdo 1331/2001** – majetok, ktorý nie je vo vlastníctve a škoda na ňom.

278FEKETE, I.: Občiansky zákonník I. Veľký komentár (2011), str. 1172.

škody neprípadá do úvahy ani z hľadiska občianskeho práva (avšak v ČR už nastala zmena).²⁷⁹ V praxi bude prevažovať prvá forma, ktorá je naviazaná na samotnú vec. Nemožno však vylúčiť, že napr. poškodením veci sa stane táto bezcennou alebo sa zníži hodnota ďalších vecí.

NS ČR: 25 Cdo 3010/2006: *Je treba zdôrazniť, že majetková újma vzniká vlastníku jíz samotným poškodením, ztrátou či zničením věci.*

Výše škody pak představuje majetkové hodnoty, jež je třeba vynaložit na uvedení věci do původního stavu, a to bez ohledu na to, zda finanční prostředky na opravu věci byly skutečně vynaloženy či nikoliv a zda poškozená věc byla opravena či nikoliv.

Ide pouze o jeden ze způsobů stanovení výše náhrady škody; dalším možným a frekventovaným způsobem stanovení výše náhrady za poškození věci je zjištění hodnoty poškozené věci v porovnání s její hodnotou před poškozením. Jiný způsob stanovení výše náhrady není uplatněním jiného, skutkově odlišného nároku, nýbrž jde stále o po skutkové stránce identický - nárok na náhradu za poškození věci.

V praxi sa neberie do úvahy celá vec, ale **len časť, ktorá bola poškodená**.²⁸⁰

„Doba poškodenia veci“

Základným (všeobecným) pravidlom je, že škoda na veci sa určí v čase jej poškodenia (v mnohých prípadoch sa bude vyžadovať znalecké posudzovanie). T.j. nevychádza sa z tzv. reprodukčnej ceny – čiastka, ktorú je potrebné vynaložiť na zhotovenie celej veci.²⁸¹

Aj v § 443 OZ aj v § 188 ZP je však použité širšie spojenie „**sa vychádza**“, čo umožňuje aj širší výklad. Odborná literatúra uvádza, že ak medzi časom poškodenia a časom rozhodovania súdu dôjde k podstatným cenovým úpravám,²⁸² tak sa nemôže brať ohľad. Iný časový faktor sa však aplikoval v rozhodovaní súdov len výnimočne.

Doba poškodenia veci nie je doba, kedy sa uplatnil nárok na súde alebo keď o ňom rozhoduje súd.

NS ČR: 25 Cdo 1706/2002 (občianskoprávne konanie): *Podle ustanovení § 443 obč. zák. se při určení výše škody na věci vychází z ceny v době poškození. Dovolatelům je třeba*

²⁷⁹Vid. vyššie v časti o „Škode a inej škode“ – zloženie skutočnej škody, LUBY, Š.: Základy súkromného práva. (1944), str. 190. V ČR však už v občianskom práve aplikuje § 2969 ods. 2 NOZ: „Poškodil-li škůdce věc ze svévolje nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní obliby.“

²⁸⁰FEKETE, I.: Občiansky zákonník I. Veľký komentár (2011), str. 1173.

²⁸¹ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL, J.: Občiansky zákonník (2006) /autor časti Saláč/, str. 777.

²⁸²FEKETE, I.: Občiansky zákonník I. Veľký komentár (2011), str. 1173.

prísvedčiť v tom, že formulace ustanovení § 443 obč. zák. umožňuje, aby byla výše škody posouzena a určena i podle jiného časového okamžiku, a to zejména tehdy, kdy by určení ceny v době poškození bylo v rozporu s dobrými mravy.

Jde o výjimku ze zákonné zásady, která byla právě v tomto případě soudem prvního stupně uplatněna. Zatímco přestavba hotelu, coby příčina vzniku poškození domu žalobců, byla ukončena v roce 1994, soud prvního stupně při určení výše náhrady nákladů potřebných k odstranění škodlivých následků přestavby vycházel z cen stavebních prací v roce 1996 s přihlédnutím k tomu, že ještě po roce 1994 byla prováděna měření ke zjištění rozsahu poškození domu a že žalovaný byl ochoten na své náklady potřebné práce provést. Dovedil proto, že rok 1996 je doba, ve které vzhledem k povaze vzniklé škody bylo možno z hlediska obou stran sporu spravedlivě požadovat provedení těchto prací.

NS: R 3/1984 (občianskoprávne konanie): *Pojem škody súdy vykladajú v praxi zhodne so stanoviskom uverejneným pod č. 55/1971 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovisk ako ujmu, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného, je objektívne vyjadriteľná v peniazoch a reprezentuje majetkové hodnoty, ktoré by bolo treba vynaložiť, aby došlo k uvedeniu veci do pôvodného stavu. Zásadne ide o náhradu skutočnej škody. Pri určení výšky náhrady škody súdy vychádzajú z ceny v čase poškodenia a nie v čase rozhodovania* (§ 443 O. z.).

Pri škode spôsobenej na starších opotrebovaných vozidlách správne postupujú súdy tak, že po vyjadrení znalca z odboru automobilizmu odpočítajú amortizáciu u tých nových častí a súčiastok vozidla zamontovaných do nich pri oprave, ktorými sa hodnota vozidla po oprave zvýšila.

NS ČR 25 Cdo 2885/1999: (občianskoprávne konanie): *Ustanovení § 443 obč. zák. stanoví, že při určení výše škody na věci se vychází z ceny v době poškození. Cena v době poškození znamená cenu v době, kdy škoda na věci vznikla, nikoliv v době, kdy byl nárok uplatněn nebo kdy o něm rozhoduje soud v řízení. Toto platí nejen v případě náhrady za poškození věci, ale i v případě náhrady škody, která vznikla ztrátou, zničením či odebráním věci jejím vlastníkov.*

Obdobne aj NS ČR: 25 Cdo 699/1999.

Nové, staršie, použité veci alebo opotrebené veci

Z hľadiska posudzovania je dôležité, či ide o novú vec alebo staršiu, resp. vec, ktorá je už použitá alebo opotrebovaná.

V prípade zničenej veci - ide o okamih jej zničenia a za čiastku (peniaze) je možné obstarat rovnakú alebo obdobnú vec /náhradnú vec/, pričom sa vychádza z obvyklej

ceny, t.j. ceny za ktorú je možné skutočne kúpiť vec rovnakého charakteru, kvality a stavu v danom mieste a v danom čase, a teda za cenu, ktorá sa odvíja od bežne fungujúcich vzťahov ponuky a dopytu.

V prípade veci, ktorá je už amortizovaná (t.j. jej účtovná hodnota je 0,- eur) nemožno vychádzať len z tejto hodnoty, pretože sa posudzuje skutočná a nie účtovná hodnota.

V prípade novej veci do úvahy nemožno brať len samotnú obstarávaciu cenu ale do úvahy je potrebné brať, či išlo o cenu obvyklú (t.j. v danom čase a mieste sa táto vec predávala – uvedené porovnanie cien je možné cez internetový porovnávač cien, kde je možno identifikovať približné a tolerovateľné pásmo – určitým návodom v niektorých prípadoch môže byť aj odporúčaná maloobchodná cena výrobcom). Ak zamestnávateľ kúpil vec nad reálnu cenu, rozdiel medzi cenou obvyklou a kúpnu (nadobúdacou) ide na jeho ťarchu.

Tou otázkou sa zaoberali aj sudy:

NS ČR 25 Cdo 376/2006 (občianskoprávne konanie): Cena obvyklá predstavuje cenu, za ktorou lze v daném místě a čase pořídit náhradní věc stejných kvalit, jde o cenu tržní, jež je ovlivněna nabídkou a poptávkou v daném místě a čase. **Takto stanovená náhrada zahrnuje proto i hledisko prodejnosti věci.** Okolnost, zda a za jakou cenu se poškozenému podařilo znehodnocenou věc prodat, nebo cena, jakou lze hypoteticky jejím prodejem dosáhnout, však sama o sobě není rozhodující veličinou, od níž by se odvíjel rozsah skutečné škody, neboť cena, za niž lze věc v době po vzniku škody prodat, je okolností nesouvisející se škodnou událostí, za niž škůdce odpovídá, a výše způsobené škody není závislá na tom, zda poškozený věc prodá či nikoliv a za jakou cenu. Nelze proto přisvědčit dovolatelům, že kromě již přiznané náhrady za znehodnocení pozemku by jim z důvodu neprodejnosti pozemku náležela ještě nějaká další náhrada skutečné škody, ať už v penězích nebo uvedením do předešlého stavu.

Správny je pak i záver odvolacího soudu, že vedle peněžní náhrady nelze za tutéz újmu požadovat navrácení do předešlého stavu, neboť poskytnutí finanční reparace vylučuje nárok na navrácení do původního stavu a naopak. Podle ustanovení § 442 odst. 2 obč. zák. se totiž škoda hradí v penězích; požádá-li však o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předešlého stavu.²⁸³ Toto ustanovení upravuje dva možné způsoby náhrady škody a je z něj zřejmé, že **jednu a tutéz škodu nelze odškodňovat oběma způsoby**; pro vyhovění požadavku na uvedení poškozené věci do původního stavu musí být navíc splněn předpoklad, že je to možné a zároveň i účelné, což jak vyplývá z výsledků řízení splněno nebylo.“

Náhradu za zníženie predajnosti (auto nabúrané zamestnancom a znížená predajnosť) právo SR nepozná.

²⁸³V pracovnom práve o spôsobe náhrady rozhoduje škodca.

NS ČR: 29 Cdo 963/2000 (občianskoprávne konanie): Žalovaný ztotožňuje pojem škody s prirodzeným opotrebením, t.j. se situáci, kdy vozidlo nevykazuje vnější znaky narušení svého původního stavu, ale je snížena jeho hodnota, protože již jeho jednotlivé funkční části byly používány. Jestliže v této situaci odvolací soud vykládal citovaná ustanovení všeobecných pojistných podmínek podle všech výše uvedených kritérií, nemohl dospět k jinému závěru, než k tomu, který je vyjádřen v jeho potvrzujícím rozsudku.

Pojem „škoda“ a „poškodit“ má v právním jazyce přesně vyjádřený stabilizovaný obsah, který zahrnuje zásahy do původního stavu věci, nikoli však postupnou ztrátu hodnoty věci způsobenou jejím užíváním.

Rovněž při systematickém výkladu se odvolací soud nedopustil pochybení, pokud jde o posouzení vzájemného vztahu odstavců 3 a 6 pojistných podmínek. Při systematickém výkladu pojistných podmínek nelze samozřejmě opominout článek 1 odst. 3 pojistných podmínek, který stanoví, že pojistnou událostí může být pouze událost nahodilá, která nemá charakter pravidelného důsledku užívání věci. Výkladem z opaku je potom nutno dospět k závěru, že skutečnosti, které nastávají pravidelně a nutně jako důsledek užívání věci, tj. především přirozené opotřebení této věci, nespĺňujú požadavek nahodilosti, a pojištění takových skutečností je proto vyloučeno. “.

V tejto súvislosti možno uviesť, že toto pravidlo by platilo aj v pracovnom práve pri § 185 ZP, t.j. pri vrátení veci prevzatej na písomné potvrdenie, že škodou (ale v zmysle § 179 ZP, pretože vec bola vrátená) by nebolo vrátenie veci v opotrebovanom stave (napr. telefón, notebook) – ak to zodpovedá prirodzenému opotrebeniu. Prirodzenosť opotrebovania sa samozrejme môže skúmať (má to význam spravidla len pri drahých veciach, ktoré si ešte zachovali hodnotu).

NS: R 27/1977: pri určovaní škody na veci: vychádza sa z ceny, ktorú mala vec v čase, keď škoda vznikla, t.j. nielen automaticky cena účtovná, ale v prípade pochybnosti – znalecký posudok.

NS ČR 25 Cdo 601/2007: (občianskoprávne konanie): Za škodu se považuje újma, která nastala v majetkové sfěře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. Skutečnou škodou na věci je nutno rozumět takovou újmu, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí; vyjadruje-li se škoda srovnáním majetkového stavu poškozeného před a po poškození, pak i rozsah náhrady v penězích musí zohledňovat výši prostředků (vyjádřenou v penězích) nutnou k obnovení původního majetkového stavu. Je tedy třeba vycházet z obvyklé ceny věci k okamžiku zničení (S 443 obč. zák.) s tím, že za částku odpovídající ceně zničené věci lze obstarat stejnou či obdobnou věc náhradní (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 1988, sp. zn. 1 Cz 82/88, publikovaný pod č. 25 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1990).

Musí přitom jít o cenu obvyklou, tedy takovou, za kterou lze skutečně koupit věc téhož charakteru, kvality a stavu v daném místě a čase, tedy o cenu odvíjející se od běžně fungujících vztahů nabídky a poptávky.

Je tedy zřejmé, že u škody vzniklé **zničením věci použité a částečně opotřebované** se musí zásadně vycházet ze shora charakterizované obvyklé ceny věci, a to v době jejího zničení (tehdy se majetkový stav poškozeného o hodnotu věci snižuje), **nikoliv z ceny, za kterou byla předtím pořízena, neboť tato hodnota nemusí zpravidla odpovídat tržní hodnotě věci k okamžiku odlišnému, tj. k vzniku škody.**

Pořizovací cena může být vzata za základ zjištění výše škody jen **tehdy, není-li pochyb o tom, že zároveň představuje cenu, ze kterou lze obvykle v daném místě a čase pořídit náhradu za zničenou věc.**

Zhodnotenie veci opravou

V prípade zhodnotenia veci opravou je potrebné túto čiastku odpočítať, inak by došlo k bezdôvodnému obohateniu poškodeného.

NS ČR: R 54/2003: Při stanovení výše škody vzniklé **poškozením věci použité a částečně opotřebované** musí být přihlédnuto **k obvyklé (tržní) ceně věci v době poškození a k rozsahu poškození**, přičemž od částky vyjadřující náklady na opravu věci musí být **odečtena částka odpovídající zhodnocení věci její opravou proti původnímu stavu.**

NS ČR: 25 Cdo 408/2005: (občianskoprávne konanie) *U škody způsobené na věci použité a částečně opotřebované se vychází z její obecné ceny v době poškození a z rozsahu poškození.*

Jak vyplývá z výsledků řízení, v důsledku škodné události došlo k poškození RTG přístroje, který byl v provozu nejméně 26 let, a jeho oprava si vyžádala výměnu dvou součástek, jež byly nahrazeny součástkami, jež žalobkyně měla již několik let v držení a které - jako již použité - získala koupí od svého manžela.

Odvolací soud zcela správně vycházel z právního názoru, že skutečnou škodou, která na RTG přístroji žalobkyni vznikla, **je tržní cena náhradních dílů a nákladů na opravu přístroje.** Tento názor je plně v souladu s judikaturou i s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1618/2001 (publikovaném v časopise Soudní judikatura pod č. 94/2003), na nějž dovolatelka odkazuje a v jehož odůvodnění se uvádí, že skutečnou škodou je majetková újma, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí, a že při škodě způsobené na starších, použitých či opotřebovaných věcech se vychází z obecné ceny, kterou měly věci v době, kdy k jejich poškození došlo.

*Nelze přisvědčit námitce dovolatelky, že skutečnou škodou jsou náklady na nové pořízení věci i tehdy, pokud přesahují cenu věci v době škody, **neboť pokud by opotřeбенé součásti byly nahrazeny součástmi novými, musí být od nákladů na opravu odečtena částka odpovídající zhodnocení věci jeho opravou oproti původnímu stavu, protože v opačném případě by poškozenému vznikalo bezdůvodné obohacení zhodnocením věci** (srov. R 54/2003).*

NS ČR: 25 Cdo 2659/2007: (občianskoprávne konanie)

Skutečnou škodou na věci je újma, ktorá znamená sníženie hodnoty věci v dôsledku jejého poškodení oproti stavu pred poškodením. Zásadne prichádzajú v **úvahu dva spôsoby určenia výše peňažní náhrady za škodu spôsobenou na věci.**

Buď porovnaní ceny obvyklé, jakou věc měla před poškozením, s obvyklou cenou po poškození, nebo náhrada nákladů potřebných k tomu, aby poškozený uvedl věc do stavu před poškozením.

U škody vzniklé na věci použité a částečně opotřebované se od částky vyjadřující náklady na opravu věci odečítá částka odpovídající zhodnocení vozidla jeho opravou oproti původnímu stavu, aby poškozenému nevzniklo bezdůvodné obohacení (§ 451 a násl. obč. zák.) zhodnocením věci, pokud by opotřeбенé součásti byly nahrazeny součástmi novými (srov. např. rozhodnutí publikované pod č. 25 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1990, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 347/2000, publikovaný v Souboru rozhodnutí NS pod č. C 871, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2009, sp. zn. 25 Cdo 567/2007).

V dané věci výši náhrady škody způsobené na voze soudy zvažovaly z hlediska nákladů potřebných k uvedení vozu do stavu před poškozením jeho opravou a je zcela správný názor odvolacího soudu, **že náhradu za cenu opravy s použitím nových náhradních dílů je třeba snížit o částku odpovídající případnému²⁸⁴ zhodnocení vozu.** Otázku rozsahu náhrady škody tedy odvolací soud v zásadě vyložil v souladu s ustanovením § 442, § 443 obč. zák. a jeho závěry nespočívají na nesprávném právním posouzení věci.

Avšak dovolateli je třeba přisvědčit v tom, že ke zjištění výše náhrady škody a zejména ke stanovení výše příp. zhodnocení věci neměl odvolací soud potřebný skutkový podklad. Ke zjištění výše škody vzniklé na havarovaném motorovém vozidle je totiž třeba odborných znalostí z příslušného oboru, neboť **vymezení ceny nákladů potřebných k uvedení do předešlého stavu v závislosti na rozsahu poškození vozu je nepochyb-**

²⁸⁴T.j. použitie nových dielov nemusí automaticky znamenať zhodnotenie vozidla. Ich použitie napr. môže byť nevyhnutné, pretože iné diely nie sú. Napr. **ÚS ČR II. ÚS 2221/07: Je třeba přihlídnout i k tomu, že v případě havarovaného vozidla, byť opraveného novými díly, je jeho skutečná hodnota vždy nižší než původní hodnota použitého vozidla.**

ne otázkou odbornou. Výši nároku lze samozřejmě určit i postupem podle § 136 o. s. ř., jestliže ji lze zjišťovat jen s nepoměrnými obtížemi nebo ji nelze zjišťovat vůbec, avšak i taková úvaha soudu musí být zdůvodněna a je pro ni zapotřebí skutkových podkladů, z nichž konečná úvaha vychází. Jestliže odvolací soud rozsah opotřebení, od něhož se odvíjí výše náhrady škody způsobené na voze žalobce, stanovil podle kalkulace provedené pojišťovnou, aniž její správnost jakkoliv ověřil, a neprovedl k tomu žádné dokazování, nelze takový postup považovat za správný.

Naložení s poškozenou vecou, význam nákladů na uvedení věci do předcházejícího stavu a vplyv na výšku škody – objektivně náklady nezávislé od náhodných skutečností

Z hlediska rozhodování soudů je nepodstatné, čo sa s poškozenou vecou deje ďalej, pretože je na poškodenom, napr. či vec ako takú odpiše alebo sa jej zbaví pod cenu, neopraví ju, daruje ju, apod.

NS sa v judikáte R 25/1990 venoval viacerým otázkam spojených s určením výšky nákladov na uvedenie do predchádzajúceho stavu. Napr. pri posudzovaní sa nemá brať do úvahy, či poškodený sám vec opravil (a teda mal nižšie náklady), pretože podľa súdu v dôsledku pričinenia poškodeného nemôže byť zvýhodnený škodca. A platí to naopak, ak by poškodený vynaložil neúmerne vysoké a neúčelné náklady, nemôže byť škodca poškodený. Zároveň, ak sa vec už neopravuje, nemôže sa pri náhrade škody vychádzať len z toho, za koľko by si túto vec bol schopný opraviť poškodený sám (pretože v konečnom dôsledku sám tak nie je povinný urobiť). A preto „Výšku peňažnej náhrady, vyjadrujúcej náklady na uvedenie do pôvodného stavu, je potrebné zaistiť a stanoviť objektívne a nezávisle od náhodných okolností nesúvisiacich so škodnou udalosťou“. Zároveň sa NS vyslovil, že „není zákonného podkladu a dôvodu pro zvýhodnění škůdce či poškozeného podle toho, jaký způsob náhrady bude v konkrétním případě přicházet v úvahu. Rozsah náhrady škody nemůže být ovlivněn jejím způsobem a při stanovení výše škody je proto třeba zásadně vycházet z nákladů (jejich ceny) na uvedení do původního stavu.“.

NS: R č. 25/1990 (1 Cz 82/88)

Pri stanovovaní výšky náhrady škody spôsobenej na veci je potrebné vychádzať z nákladov (ich ceny), ktorú treba vynaložiť na uvedenie veci do pôvodného stavu. Výšku peňažnej náhrady, vyjadrujúcej náklady na uvedenie veci do pôvodného stavu, je potrebné zistiť a stanoviť objektívne a nezávisle od okolností súvisiacich so škodnou udalosťou.

Ak nie je uvedenie veci do pôvodného stavu možné, potom vodidlom pre stanovenie výšky náhrady škody je výška nákladov, ktoré sú nutné na to, aby odškodnenie

bolo poskytnuté inak než uvedením veci do predchádzajúceho stavu (napr. náklady na obstaranie rovnakej alebo obdobnej veci).

Žalobca sa domáhal voči žalovanej organizácii - zamestnávateľovi, že dňa 15.12.1985 mu vznikla škoda na jeho automobile, keď zamestnanec žalovanej organizácie oneskorene uzavrel mechanické závory na železničnom priecestí a došlo preto k stretu lokomotívy s autom.

OS vychádzal z nákladov, KS bol názoru, že sa nemá vychádzať iba z odhadu výšky škody (t.j. koľko by to stálo v autoopravovni), ale koľko bolo účelne vynaložené na opravu následkov havárie (poškodený urobil opravu svojpomocne).

NS: Podľa ustanovení § 442 odst. 1 o.z. sa hradí len skutočná škoda, a to uvedením v predešlý stav; není-li to možné nebo účelné hradí se v penězích.

Skutočnou škodou podľa ustanovení § 442 odst. 1 o.z. je újma spočívajúci ve zmenšení majetkového stavu poškodeného a reprezentující majetkové hodnoty, které by bylo nutno vynaložit, aby došlo k uvedení věci do predešlého stavu. Jde vlastně o nastalé zmenšení (úbytek) majetku poškozeného, představované majetkovými hodnotami potřebnými k uvedení v predešlý stav, popřípadě k vyvážení důsledků vyplývajících z toho, že nedošlo k uvedení v predešlý stav (srov. stanovisko uveřejněné pod č. 55/1971 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 339-441).

Z uvedeného výkladu vyplývá, že ustanovení § 442 odst. 1 o.z. neřeší jen otázku obsahu náhrady škody (hradí se zásadně jen skutečná škoda), ale v souvislosti s úpravou způsobu náhrady této škody obsahuje vlastně **i pokyn pro řešení rozsahu náhrady škody. Jestliže totiž staví na první místo uvedení predešlý stav s tím, že jen tehdy, není-li uvedení v predešlý stav dobře možné, hradí se škoda v penězích, je třeba vycházet z toho, že náklady na uvedení v predešlý stav (jako základní forma náhrady) určují i rozsah náhrady odvozené.** Případná peněžitá náhrada musí proto odpovídat nákladům, kterých by bylo zapotřebí na uvedení do původního stavu.

Správnost uvedeného závěru je zřejmá i s ohledem na to, že **není zákonného podkladu a důvodu pro zvýhodnění škůdce či poškozeného podle toho, jaký způsob náhrady bude v konkrétním případě přicházet v úvahu.**

Rozsah náhrady škody nemůže být ovlivněn jejím způsobem a při stanovení výše škody je proto třeba zásadně vycházet z nákladů (jejich ceny) na uvedení do původního stavu.

V případech, z nichž uvedení do původního stavu není možné, nelze o stanovení skutečné škody (jako nákladů na uvedení do původního stavu) uvažovat. I pak je ovšem vodítkem pro vyčíslení škody **výše nákladů nutných k odstranění následků toho, že uvedení v předešlý stav není možné.**

Tak např. při **úplném zničení použité věci** je třeba vycházet z její ceny (§ 443 o.z.) s tím, že za částku odpovídající ceně zničené věci lze obstarat **stejnou či obdobnou věc náhradní.**

U motorových vozidel musí jít ovšem o cenu, za kterou lze skutečně koupit náhradní věc (obecnou cenu), stanovenou ve smyslu zásad uvedených v ustanovení § 339 odst. 2 o.z., a nikoli o účetní hodnotu zničené věci (srov. č. 27/1977, str. 312, Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Není naproti tomu **rozhodné, zda poškozená věc, jejíž uvedení do původního stavu je možné, je skutečně opravovaná či zda je oprava dokončena.** Tvrdit, že při stanovení peněžité náhrady nelze vycházet z nákladů na uvedení do původního stavu, jestliže není věc skutečně zcela opravena, a to poškozeným nebo na jeho náklad, by znamenalo popírat (v rozporu se shora uvedenými zásadami) určujícími povahu naturální restituce *vyplývající z ustanovení § 442 odst. 1 o.z. a činit výši škody závislou na zcela nahodilých okolnostech, které jsou pro ni právně nerozhodné.* Z hlediska rozsahu není způsobená škoda v jiné výši pro případ, že je poškozená věc opravována, a v jiné výši pro případ, že opravována není. **Výši škody nelze činit závislou ani na tom, zda poškozená věc někomu daruje, prodá nebo vymění a za jakou cenu (protihodnotu), neboť i tyto okolnosti jsou nahodilé a bez souvislosti s příčinou vzniku škody.**

Stejně tak (ze stejných důvodů) **nelze činit výši škody závislou na tom, zda poškozený, jenž si poškozenou věc opravuje, provede sám či nikoli, jak a za jaké ceny obstará náhradní díly apod.** Zásada, že je třeba vycházet ze skutečné ceny opravy, pokud byla provedena, tedy platí za předpokladu, že oprava byla provedena v plném rozsahu, a to opravnou k tomu určenou. I pak je ovšem třeba ještě zvažovat, zda cena byla stanovena správně, zda oprava byla provedena účelně a směřovala jen k odstranění následků škodné události a zda i po opravě není cena nižší než před vznikem škody (pak by výši skutečné škody představoval součet nákladů na opravu a rozdílu cen věci před poškozením a po opravě).

Uvede-li věc do původního stavu škůdce, na způsobu provedení opravy a s tím související výši nákladů nezáleží; rozhodující je výsledek.

Jestliže však opravu v potřebné míře a kvalitě zajistil poškozený, **nelze činit rozsah peněžité náhrady a tedy povinnosti škůdce závislý na tom, do jaké míry poškozený potřebné práce platí a do jaké míry je provádí sám, popřípadě za pomoci známých.**

V žiadnom prípade pak nelze, jak učinil odvolací soud, práce, které nebyly placeny, nebrat vůbec v úvahu s tím, že „výši jejich hodnoty nelze prokázat“. I tak totiž spoluurčující náklady na opravu její cenu a znalec by mohl hodnotu prací v rámci určité opravy vyčíslit. Rozhodující jsou ovšem **celkové náklady (cena) opravy.** Pro takový postup, který by činil výši peněžité náhrady škody závislou na osobním přičinění poškozeného a jiných na škodné události nezávislých okolnostech odstraňování následků škodné události, **není zákonného podkladu. V důsledku přičinění poškozeného nemůže být zvýhodněn škůdce.**

Stejně tak by ovšem nemohl utrpět újmu (platit na náhradu škody vyšší částku) proto, že poškozený vynaložil na provedení či zajištění opravy **neúměrně vysoké nebo neúčelné náklady.**

Výši peněžité náhrady, vyjadřující náklady na uvedení do původního stavu, je proto třeba zajistit a stanovit objektivně a nezávisle na nahodilých okolnostech nesouvisejících se škodnou událostí.

To je možné jen tehdy, **vycházíme-li z ceny opravy, kterou by účtovala v daném místě a čase příslušná opravná.** Takové náklady by vynaložil škůdce, pokud by je vlastním přičiněním nesnížil (což je nerozhodné), na uvedení do původního stavu. Jen při uvedeném objektivním způsobu stanovení výše nákladů na opravu a peněžité náhrady škody je tedy důsledně zajištěn určující charakter přednostního způsobu náhrady škody uvedením věci do původního stavu škůdcem.

NS ČR: 25 Cdo 2575/2000: (občianskoprávne konanie): *U škody vzniklé na věci použité a částečně opotřebované pak musí být přihlédnuto k obecné ceně věci v době poškození a k rozsahu poškození, přičemž od částky vyjadřující náklady na opravu věci musí být odečtena částka odpovídající zhodnocení věci její opravou oproti původnímu stavu (v opačném případě by poškozenému vznikalo bezdůvodně obohacení zhodnocením věci, pokud by opotřebované součásti byly nahrazeny součástmi novými).*

Stejně jako není podstatné, zda poškozený věc skutečně opravil či nikoliv (obsah pojmu škoda by tak byl popírán tím, že by se výše škody stávala závislou na zcela nahodilých okolnostech, které jsou pro ni právně nerozhodné srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 1988, sp. zn. 1 Cz 82/88 publikovaný pod č. 25 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1990), nelze ani rozsah náhrady škody činit závislým na tom, jak poškozený s věcí naloží, tedy např. zda ji někomu daruje, prodá nebo vymění a za jakou cenu (protihodnotu), neboť i tyto okolnosti jsou nahodilé a bez souvislosti s příčinou vzniku škody.

NS ČR 25 Cdo 347/2000: (občianskoprávne konanie)

U škody vzniklé na věci použité a částečně opotřebované pak musí být přihlédnuto k obecné ceně věci v době poškození a k rozsahu poškození, přičemž od částky vyjadřující

cí náklady na opravu věci musí být odečtena částka odpovídající zhodnocení vozidla jeho opravou oproti původnímu stavu (v opačném případě by poškozenému vznikalo bezdůvodné obohacení zhodnocením věci, pokud by opotřebené součásti byly nahrazeny součástmi novými). ***Zároveň však není podstatné, zda poškozený věc skutečně opravil či nikoliv, neboť výši škody nelze činit závislou na tom, jak poškozený s věcí naloží, tedy např. zda ji někomu daruje, prodá nebo vymění a za jakou cenu (protihodnotu), neboť tyto okolnosti jsou nahodilé a bez souvislosti s příčinou vzniku škody (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 1988, sp. zn. 1 Cz 82/88 publikovaný pod č. 25 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1990).***

Nelze proto přisvědčit námitce dovolatelky, že újma na majetku vlastníka poškozeného motorového vozidla představuje rozdílnost mezi obecnou cenou vozu v době poškození a částkou, za kterou bylo poškozené vozidlo prodáno. Jestliže v posuzovaném případě odvolací soud výši náhrady škody vzniklé poškozením ojetého vozidla žalobkyně určil podle nákladů potřebných k jeho uvedení do stavu před poškozením, tedy s přihlédnutím k hodnotě vozidla podle jeho stavu před havárií stanovil rozsah poškození za výši škody pak vedle hodnoty práce na opravě považoval hodnotu náhradních součástí nutných k opravě sníženou o tzv. amortizaci korespondující s rozsahem opotřebení vozu, vyložil otázku rozsahu náhrady škody v souladu s ustanovením § 442 obč. zák. a jeho závěry nespočívají v nesprávném právním posouzení věci.

ÚS ČR II. ÚS 2221/07:

Dle názoru Ústavního soudu z posudku jednoznačně vyplývá, jaká byla cena vozidla před jeho poškozením, jaké náklady je třeba vynaložit na uvedení vozidla do stavu před jeho poškozením a že v důsledku opravy, kterou bude vozidlo uvedeno do původního stavu, nedojde k jeho zhodnocení, naopak hodnota havarovaného, byť opraveného, vozu bude na trhu nižší.

Odvolací soud tak nejenže dovodil ze znaleckého posudku zcela jiný závěr, který nekorespondoval ani s jím prezentovaným možným rozsahem náhrady škody, ale dle názoru Ústavního soudu se otázkou skutečné majetkové újmy, která poškozenému v důsledku dopravní nehody vznikla, ani řádně nezabýval.

Pokud měl odvolací soud pochybnosti o výši majetkové újmy, a tedy i o správnosti závěrů znaleckého posudku, tj. o nezbytné výši nákladů na uvedení vozu do stavu před jeho poškozením, bylo namíste provést další dokazování, které by osvětlilo, zda provedením oprav skutečně došlo ke zhodnocení předmětného vozidla (tzn. například, zda oprava mohla být provedena i jiným způsobem než za použití nových náhradních dílů, zda nebyly v souvislosti s opravou poskytnuty např. kvalitnější či nadstandardní, ale nikoliv nezbytné díly či součásti vozu apod., zda došlo k výměně součástí vozidla, které se rychleji opotřebovávají a běžně je nutné je častěji vyměňovat, zda tedy nebyla zvýšena

užitnost vozidla, zlepšeny jízdní vlastnosti a zda se použitím nových náhradních dílů nezvýšila tržní cena vozidla).

Je-li za škodu považována újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a její výše je dána rozdílem mezi majetkovým stavem poškozeného před a po poškození, **musí i rozsah náhrady škody zohlednit výši všech nutných prostředků, které byl poškozený nucen vynaložit k obnovení původního majetkového stavu, v daném případě k opravě vozidla tak, aby bylo z technického hlediska stejně provozuschopné jako před škodnou událostí.**

Pokud obnovení původního majetkového stavu není možné jinak než za použití nových náhradních dílů, oprava byla provedena účelně a směřovala jen k odstranění následků škodné události, nelze přenášet povinnost k úhradě nákladů na uvedení věci do původního stavu na poškozeného a neodůvodněně jej znevýhodňovat oproti škůdci.

Je třeba přihlédnout i k tomu, že v případě havarovaného vozidla, byť opraveného novými díly, je jeho skutečná hodnota vždy nižší než původní hodnota použitého vozidla.

V neposlední řadě je třeba vzít v úvahu i to, že poškozenému ono diskutabilní tzv. „zhodnocení“ vozidla v podstatě bylo protiprávním jednáním vnuceno. V důsledku škodné události se tak dostává do situace, kdy ačkoliv na rozdíl od viníka škody si počínal v souladu s právem (v konkrétním případě neporušil dopravní předpisy), je nucen vynaložit ze svého značnou částku na to, aby své vozidlo mohl vůbec používat jako před škodnou událostí.

Skutečnou škodou se rozumí zmenšení existujícího majetku poškozeného ve srovnání se stavem, jaký zde byl před způsobením škody. **Jestliže poškozený má po provedení opravy havarovaného vozidla ve svém majetku vůz ve stavu odpovídajícím stavu před poškozením, dle znaleckého posudku opravou nedošlo ke zhodnocení vozidla,** avšak sám poškozený musel na uvedení vozu do předchozího stavu vynaložit předmětnou částku, je zřejmé, že se jeho majetková sféra v důsledku škodné události zmenšila.

Pokud tedy odvolací soud mechanicky (pouze odvozením od procenta vyjadřujícího základní amortizaci vozu) stanovil hodnotu nezbytné amortizace náhradních dílů na 60 % a konkrétní výši vzniklé škody se vůbec nezabýval, postupoval v dané věci svévolně, neboť pokud jde o stanovení majetkové újmy, nevycházel z řádně zjištěného skutkového stavu.

Ústavní soud v této souvislosti rovněž poukazuje např. na rozhodnutí Okresního soudu Plzeň-jih ze dne 29. 6. 2007 sp. zn. 4 C 212/2005 (publik. v Soudní rozhledy 1/2008, str. 19), týkající se obdobné problematiky, v němž bylo konstatováno, že **zhodnocení poškozeného automobilu opravou je zvýšením jeho obvyklé tržní hodnoty, nikoliv tzv. technickým zhodnocením či zvýšením technické hodnoty. Technická hodnota**, tj. vyjádření technických vlastností věci, je jinou kategorií než obvyklá tržní cena a z výše jedné hodnoty nelze automaticky odvozovat vyšší hodnoty druhé. Okresní soud obdobně konstatoval, že není možné po poškozeném požadovat, aby doplácel na nehodu, pokud opravou vozu, který by jinak poškozený nemohl v důsledku zavinění jiného užívat, nedošlo ke zcela zjevnému přínosu pro poškozeného.

Soud musí nejen respektovat právo, ale jeho výklad a aplikace musí směřovat k výsledku spravedlivému. Jinými slovy, právo musí být především nástrojem spravedlnosti, nikoliv souborem právních předpisů, které jsou mechanicky a formalisticky aplikovány bez ohledu na smysl a účel toho kterého zájmu chráněného příslušnou normou. V daném případě je smyslem a účelem ustanovení příznávajícího poškozenému právo na náhradu škody zajistit, aby mu v plné míře byla kompenzována majetková újma. V každém individuálním případě je proto třeba pečlivě srovnat majetkový stav poškozeného před vznikem škody a po provedení opravy poškozeného vozidla, přičemž rozsah náhrady v penězích musí zohledňovat vyšší veškerých jím vynaložených prostředků nutných k obnovení provozuschopnosti vozidla, tedy původního majetkového stavu. S ohledem na možný vznik bezdůvodného obohacení v důsledku opravy je pochopitelně nutné zvažovat i účelnost a nezbytnost nákladů vynaložených na uvedení poškozené věci do původního stavu.

Nezistenie presnej výšky škody

NS ČR: 7 Tdo 954/2002: Jestliže není možné zjistit přesnou výši škody, musí se zjistit alespoň minimální výše, přičemž tato minimální výše škody se musí opírat o provedené důkazy stejně jako každá jiná okolnost (srov. R 53/1978) a není možné ji určit odhadem.

V rozsudku musí být minimální výše škody určena číselně a není možné ji určit jen slovním opisem, např. že vznikla škoda v zanedbatelné výši (srov. R 42/1979).

Rovnako aj **NS ČR: 25 Cdo 2659/2007:** (občianskoprávne konanie): Výši nároku lze samozřejmě určit i postupem podle § 136 o. s. ř., jestliže ji lze zjistit jen s nepoměrným obtížemi nebo ji nelze zjistit vůbec, avšak i taková úvaha soudu musí být zdůvodněna a je pro ni zapotřebí skutkových podkladů, z nichž konečná úvaha vychází.

9 Náhrada schodku, náhrada straty predmetu

§ 189 ZP upravuje pravidlá pre úhradu schodku alebo škody za stratu zvereného predmetu.

9.1 Náhrada škody v prípade individuálnej hmotnej zodpovednosti za schodok

Schodok sa má zamestnancom nahradiť v **plnej sume**.

Príklad: Zistí sa teda výška schodku – inventarizáciou napr. 30.9., pričom schodok sa týka obdobia od 1.7.-30.9. Ku schodku došlo k 30.9., kedy zamestnanec nevyúčtoval zverené hodnoty. Použije sa priemerný mesačný zárobok, ktorý sa používa k 30.9. (t.j. z II kvartálu roka podľa § 134 ZP).

9.2 Náhrada škody v prípade spoločnej hmotnej zodpovednosti za schodok

Zákonník práce vymedzuje osobitné pravidlá pre určenie podielov náhrady škody pri spoločnej hmotnej zodpovednosti (§ 189 ods. 2 až 4 ZP). Dobová dôvodová správa k zákonu č. 71/1958 Zb. k tomu uvádza: „Keďže na predajniach je často veľmi ťažké zistiť, či schodok zaviniť predavač či vedúci, je spravodlivejšie, aby sa na prípadnom schodku podieľali všetci zúčastnení zamestnanci. Tým sa zvýši pocit ich zodpovednosti. Táto forma hmotnej zainteresovanosti na riadnom hospodárení prispieje nepochybne k zvýšeniu ochrany socialistického vlastníctva. Zvýšená zodpovednosť vedúceho je vyjadrená najmä tým, že zodpovedá za zvyšok škody, ktorý nebol uhradený príslušnými podielmi spoločne zodpovedajúcimi zamestnancami. Stanovenie podielu u zamestnancov so spoločnou hmotnou zodpovednosťou pomerom ich hrubého zárobku dosiahnutého v rozhodujúcom období umožňuje prihliadnúť aj k dobe ich prípadnej neprítomnosti (napr. pre chorobu, vojenské cvičenie a pod.) počas časti obdobia, v ktorom k schodku došlo. Pravdepodobná menšia účasť na schodku bude vyjadrená menším podielom náhrad.“ V súčasnosti takéto pravidlá nie sú dané.²⁸⁵

Platia tu tieto pravidlá (plus pravidlá z ďalších ustanovení):

1. zistí sa, či nie je zodpovedný aj zamestnávateľ (toto sa často zistí až pri spore na súde, ak ho zamestnávateľ neuzná skôr) a miera jeho zodpovednosti (napr. 50 % zamestnávateľ a 50 % zamestnanci),

Príklad: Ak bola škoda 8500,- eur, podieľa na zamestnancov je len 50% z tejto sumy.

²⁸⁵K zohľadneniu kratšieho odpracovaného času počas inventarizačného obdobia – vid'. časť o spoluzodpovednosti zamestnávateľa za škodu.

2. v rámci skupiny zamestnancov sa zistí, či schodok alebo časť zavinil niektorý zo spoločne zodpovedných zamestnancov (§ 189 ods. 3 ZP) /napr. krádežou, nedbanlivosťou/,
 - zamestnanec potom uhrádza schodok podľa miery svojho zavinenia (napr. 30 % je jeho vina, a teda on uhrádza 30 % aj vo väzbe na § 189 ods. 1 ZP),
 - zvyšnú časť schodku uhradia všetci spoločne zodpovední zamestnanci /vrátane toho, kto má určitú mieru zavinenia²⁸⁶/ podielmi určenými podľa § 189 ods. 2 a 3 ZP (napr. zvyšok 70 % sa podeli),

Príklad: Ak bola škoda 8500,- eur a určí sa podiel 30% zavinenia konkrétnym zamestnancom (nedbanlivosť v konkrétne dni, ktoré prispeli k schodku), ide o sumu 2550,- eur. Zvyšok 5950,- eur sa rozdelí medzi všetkých spoločne hmotne zodpovedných zamestnancov.

3. ak tu nie je ani prípad č. 1, ani č.2 (resp. v prípade č. 2 ten zvyšok, u ktorých sa priamo nezistilo zavinenie – u nich sa prezumuje vina) – jednotlivým zamestnancom sa určí podiel náhrady podľa pomeru ich priemerných zárobkov,²⁸⁷ pričom zárobok ich vedúceho a jeho zástupcu sa započítava v dvojnásobnej sume (§ 183 ods. 2 ZP).
Zároveň: podiel náhrady určený podľa § 183 ods. 2 ZP nesmie u jednotlivých zamestnancov s výnimkou vedúceho a jeho zástupcu presiahnuť sumu rovnajúcu sa ich priemernému mesačnému zárobku pred vznikom škody,
+ ak sa vyššie určenými podielmi neuhradí celá škoda, zvyšok je povinný uhradiť vedúci a jeho zástupca podľa pomeru svojich priemerných zárobkov.

Príklad: Na pracovisku so spoločnosťou hmotnou zodpovednosťou pracuje päť zamestnancov a z tohto je jeden vedúci a jeden jeho zástupca.

Škoda je 6 000 €. Nebolo zistené, že by za schodok zodpovedá sčasti alebo celkom konkrétny zamestnanec.

Priemerný zárobok vedúceho: 1 000 €, zástupcu: 900 €, zamestnanca č. 3: 700 €, zamestnanca č. 4: 650 €, zamestnanca č. 5: 620 €.

1. určenie pomeru zárobkov = zárobky spolu

$$2 \times 1\,000 + 2 \times 900 + 700 + 650 + 620 = 5\,770 \text{ €}$$

$$\text{Pomer: } 2 \times (1\,000 : 5\,770) = 0,3466\dots, 2 \times 900/5\,770, 700/5\,770, 650/5\,770, 620/5\,770.$$

2. určenie sumy, ktorá pripadá na zamestnanca (max. do výšky priemerného zárobku u zamestnanca č. 3 až 5)

²⁸⁶Zamestnancovi, ktorému sa pripísala určitá miera zavinenia – napr. 30%, hradí 30% schodku ale zahŕňa sa aj do výpočtu podielov podľa § 189 ods. 2 a 3 ZP v prípade zvyšku schodku 70%. Uvedené vyplýva z textácie § 189 ods. 4 ZP, kde je použité slovo „všetci“ – „Zvyšnú časť schodku uhradia všetci spoločne hmotne zodpovední zamestnanci podielmi určenými podľa ods. 2 a 3.“ – medzi nich teda patrí aj tento zamestnanec.

²⁸⁷§ 189 ods. 2 ZP používa spojenie „priemerný zárobok“ nie „priemerný mesačný zárobok“. V kontexte § 189 ods. 3 ZP sa však možno domnievať, že ide o pomer ich priemerných mesačných zárobkov.

Napr. zamestnanec č. 5: $650/5\ 770 = 11,265\ %$ zo sumy $6\ 000 = 675,91\ € > 650\ € =$ zaplatí $650\ €$ (25,91 € prejde do zvyšku), vedúci: $2 \times (1\ 000 : 5\ 770) = 34,66\ % = 2\ 000\ €$ (u neho obmedzenie nie je).

3. rozdelenie zvyšku medzi vedúceho a zástupcu podľa pomeru ich priemerných zárobkov

Spolu ich zárobky: $1\ 000 + 900 = 1\ 900$

Pomer: $1\ 000/1\ 900 = 0,5263$ (52,63 %) a $900/1\ 900 = 0,4736$ (47,37 %)

Ak by išlo o zavinenie zamestnanca č. 3 v rozsahu 30%. Od celkovej škody sa odpočíta suma 2000,- eur, tú uhradí tento zamestnanec a zvyšok (4000,- eur) sa rozpočíta na všetkých zamestnancov podľa pravidiel § 189 ZP.

Dojednanie iného podielu započítania miezd

§ 189 ZP je kogentný. Iný podiel náhrady škody nie je možné dohodnúť – a to ani v prospech zamestnanca, ani v prospech zamestnávateľa, ani vo vzťahu medzi zamestnancami. Pozri NS: Pls 2/61 (Rc 64/1961).

Započítanie mzdy zamestnanca, ktorý škodu zavinił

Ak škodu zavinił sčasti jeden zo spoločne hmotne zodpovedných zamestnancov, určí sa miera jeho zavinenia a určí sa podiel náhrady škody. **Zvyšná časť škody sa rozdelí medzi všetkých spoločne hmotne posudzovaných zamestnancov.** Z uvedeného teda možno odvodiť, že aj do tohto rozdelenia sa zahrnie zamestnanec, ktorý škodu zavinił. Pozri: NS: Pls 2/61 (Rc 64/1961).

Ak na pracovisku nebol ustanovený vedúci zamestnanec

Neustanovenie vedúceho na pracovisku so spoločnou hmotnou zodpovednosťou nemá za následok neplatnosť dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti. Všetci spoločne hmotne zodpovední zamestnanci majú však rovnaké postavenie členov kolektívu a zodpovedajú za škodu do výšky priemerného mesačného zárobku. Okolnosť, že vedúci nebol ustanovený, nemôže ísť na farchu členov kolektívu, ale ide na farchu zamestnávateľa.

Obvodný súd pre Prahu I: R č. 5/1963 (9 C 173/62)

Stanovení rozsahu náhrady škody v prípade, že ve smlouvě o kolektivní hmotné odpovědnosti nebyl ustanoven vedoucí.

Žalující podnik se domáhal na žalovaných, kteří **pracovali ve výčepu jako hmotně odpovědní zaměstnanci, náhrady manka**, které bylo zjištěno v inventurách za říjen

a listopad 1961

Soud především zjistil ze smluv o hmotné odpovědnosti, že všichni žalovaní podepsali smlouvu o hmotné odpovědnosti, a to jako smlouvu o odpovědnosti kolektivní. **Ve smlouvách není uvedeno, kdo z nich má být vedoucím kolektivu.**

Podnik sám se k dotazu soudu vyjádřil, že žádný ze žalovaných vedoucím v pravém slova smyslu nebyl. Pak ovšem **vzniká situace, že je tu kolektivní hmotná odpovědnost, že tu však není vedoucí kolektivu.** Je otázka, zda jen proto již smlouva o hmotné odpovědnosti je neúčinná.

Skutečnost, že nebyl ustanoven vedoucí, je nedostatkem, který má své pro podnik nepříznivé důsledky při stanovení rozsahu náhrady škody, nemá však za následek neúčinnost celé smlouvy. Podle § 4 odst. 2 zák. č. 71/1958 Sb.²⁸⁸ může smlouvu o hmotné odpovědnosti uzavřít i více zaměstnanců společně. **V tomto ustanovení není stanoveno, že by podmínkou platnosti bylo, aby některý z nich byl vedoucím.** Proto i smlouva o kolektivní hmotné odpovědnosti, v níž nebyl ustanoven vedoucí, vyhovuje podmínkám § 4 cit. zákona.

Tento závěr není v rozporu s ustanovením § 9 zák.²⁸⁹, který při výpočtu, jak se má manko rozdělit mezi členy kolektivu, počítá s tím, že je tu vedoucí, popřípadě i jeho zástupce. Existence vedoucího (zástupce) má důsledky při stanovení rozsahu náhrady škody, totiž, že při rozvrhu částek připadajících na členy kolektivu podle jejich výdělků, se plat vedoucího počítá dvakrát. Kdyby proto v tomto případě měl kolektiv vedoucího, byl by jeho plat započten dvakrát.

Pokud však vedoucí nebyl ustanoven, nutno vycházet z toho, že všichni kolektivně hmotně odpovědní zaměstnanci právě mají postavení členů kolektivu (prodávaců) a jako takoví odpovídají jen do výše průměrného výdělku za 1 měsíc. Jestliže totiž nebyla se žádným ze zaměstnanců kolektivně hmotně odpovědných uzavřena platná pracovní smlouva jako s vedoucím (jako s nově přijatým zaměstnancem) nebo jestliže žádný z těchto zaměstnanců nebyl platně přeřazen na tuto funkci (v případě, že šlo o zaměstnance v podniku již pracující) anebo jestliže žádný z nich nebyl ustanoven jako vedoucí ve smlouvě o kolektivní hmotné odpovědnosti, pak žádný ze zaměstnanců kolektivně hmotně odpovědných nemůže být zavázán k odpovědnosti za vzniklý schodek ve větším rozsahu, než jak odpovídá hmotné odpovědnosti prodáváče. Okolnost, že vedoucí nebyl do této funkce ustanoven platně, má význam jen z hlediska stanovení rozsahu náhrady škody. Okolnost, že vedoucí nebyl ustanoven, nemůže jít totiž na vrub členům kolektivu, ale je k tíži podniku, který smlouvu o kolektivní hmotné odpověd-

288V současnosti § 182 ods. 1 ZP, druhá veta.

289V současnosti § 189 ZP.

nosti také podepsal. Smlouvu tedy nutno vykládat se zřetelem k ustanovení § 31 obč. zák. tak, že ve vztahu k podniku došlo ke kolektivnímu závazku všech zaměstnanců společně hmotně odpovědných jako členů kolektivu.

Rozdíl mezi výší podílu, který připadal na vedoucího v případě, že by byl platně do funkce ustanoven, a výší podílu, který připadá na člena kolektivu, **připadá k tíži podniku jako jeho spoluzavinění.**

Ponechanie vedúceho zamestnanca vo funkcii

Zamestnávateľ po zistení schodku (manka) ponechal zamestnanca vo svojej funkcii. Pozri **NS: R 12/1963** - nevymenenie hmotne zodpovedného zamestnanca, na ktorého predajni bolo zistené ojedinelé, nie značné manko (schodok), nie je dôvodom spoluzavinenia podniku. Naopak (**KS v Košiciach: R č. 29/1961**),²⁹⁰ ak by sa zistili viaceré značné manká, má byť riešená otázka, či na tejto predajni nemal byť vymenený vedúci zamestnanec (aby manká v takomto rozsahu nevznikali) a tým aj otázka spoluzavinenia zamestnávateľa.

Ak jeden zo spoločne hmotne zodpovedných zamestnancov nezodpovedá za schodok

KS v Prahe: R 48/1959: *Ak ... niektorý zo zamestnancov, ktorý prevzal záväzok spoločne, za vzniknutý schodok nezodpovedá, celá škoda sa delí medzi ostatných zamestnancov a ak zostane len jeden zodpovedný, ako v danom prípade, zostáva zaviazaný sám za celú škodu, ak tu však nie je spoluzavinenie podniku.*

K priemernému mesačnému zárobku

Pojem priemerný mesačný zárobok vychádza z § 134 ZP. Základom je priemerný mesačný zárobok pred vznikom škody. *Úvahy o tom, kedy ide o situáciu „pred vznikom škody“ sú obsiahnuté v časti, ktorá sa venuje určeniu limitov zodpovednosti za škodu pri skutočnej škode.* V tejto časti vzhľadom na to, že vznik škody, presnejšie schodku sa zisťuje k určitému času – spravidla inventarizáciou, je jeho zafixovanie jednoduchšie. Ak sa schodok zistí inventarizáciou – vznik škody nastáva k okamihu jej uzatvorenia (napr. ak prebieha niekoľko dní, tak až k poslednému dňu). Ak sa inventarizácia uzatvorila 31.10., vtedy sa zistila škoda. Použije sa teda priemerný mesačný zárobok zamestnancov, ktorý sa používa k 31.10. (t.j. na základe § 134 spadá 31.10. do IVQ a teda sa použije priemer-

²⁹⁰ Krajský súd po prejednaní veci sa presvedčil, že súd prvej stolice správne hodnotil výsledky prevedeného konania, keď dospel k záveru, že aj žalujúci podnik sám, resp. jeho právny predchodca má tiež vinu na vzniku manka, **keď neodstránil žalovanú z funkcie vedúcej, hoci boli zistené značné manká.**

ný mesačný zárobok z IIIQ, ktorý sa používa od 1.10. do 31.12.).²⁹¹

Ak sa nemôže použiť priemerný zárobok (napr. zamestnanec ešte nebol v pracovnom pomere v IIIQ alebo neodpracoval v rozhodujúcom období minimálny limit aspoň 21 dní alebo 168 hodín), použije sa pravdepodobný mesačný zárobok (§ 134 ods. 3 ZP).

9.3 Náhrada škody v prípade straty predmetu zvereného na písomné potvrdenie

V princípe ide o škodu na veci – *vylučne v podobe jej straty*, a teda sa vychádza z pravidiel ustanovených v § 188 ZP. Škoda, ktorá týmto vznikla nie je z hľadiska jej náhrady obmedzená štvornásobkom priemernej mesačnej mzdy zamestnanca.

Podľa § 189 ods. 1 ZP sa strata **hradí v plnej sume**. Je však potrebné určiť, čo je plná suma, pretože § 189 ods. 1 ZP nemožno aplikovať bez väzby na ustanovenie, ktoré rieši otázku určenia škody na veci (aká je plná škoda na veci), a to je § 188 ZP. Tu sa ale vychádza už z pravidla „ceny veci v čase vzniku škody“. Otázne je, kedy v tomto prípade škoda vznikla, pretože sú dve možnosti:

- a) zamestnanec stratu veci zatají a až v čase, kedy ju má odovzdať sa prizná, že ju stratil – reálne však škoda vznikla v neustálenom čase,
- b) zamestnanec stratu veci nezatají (napr. z povahy veci nemôže, pretože bez nej nemôže vykonávať prácu alebo nechce túto skutočnosť zatajovať alebo prebieha inventarizácia a bol požiadaný o predloženie veci).

Z hľadiska pracovného práva sa prezumuje aj zavinenie aj príčinná súvislosť. Je otázne, či sa môže prezumovať aj otázka, kedy škoda vznikla. Z povahy veci takáto prezumpcia nie je možná, pretože nie je daný hypotetický dátum, kedy škoda vznikla (okamih nevrátenia veci je relatívny, pretože zamestnanec často nemá určené, kedy má vec vrátiť – napr. veci zverené na dlhodobé používanie vs. veci, ktoré sa vracajú na dennom základe).

Príklad: zamestnanec uvedie, že vec stratil niekedy medzi 5.9. a 10.10. Zamestnávateľ zistil škodu až dňom oznámenia. V tento deň zistil aj kto za ňu zodpovedá, a to z dôvodu prezumpcie zavinenia zamestnanca. Hypoteticky sa bude vychádzať z tohto dňa, ak sa nepreukáže, že škoda vznikla v iný deň – v deň oznámenia stratenia veci sa

²⁹¹ Pre porovnanie, pokiaľ ide o základ, právna úprava ČR má rovnaké pravidlá - § 260 ods. 1 až 3 ZP ČR, pokiaľ ide o otázku určenia priemerného zárobku, právna úprava ČR má už iné pravidlá: § 260 ods. 4 ZP ČR: „*Při určování podílu jednotlivých společně zavázaných zaměstnanců se vychází z jejich hrubých výdělků zúčtovaných za dobu od předchozí inventury do dne zjištění schodku. Přitom se započítává výdělek za celý kalendářní měsíc, v němž byla tato inventura provedena, a nepřihlíží se k výdělku za kalendářní měsíc, v němž byl zjištěn schodek. Jestliže byl však zaměstnanec zařazen na pracoviště během tohoto období, započítává se mu hrubý výdělek dosažený ode dne, kdy byl na pracoviště zařazen, do dne zjištění schodku. Do hrubého výdělku se nezapočítává náhrada mzdy nebo platu.*“

zamestnávateľ de facto dozvedel, že mu vznikla škoda (subjektívna skutočnosť vzniku škody) a v deň keď škoda vznikla by išlo o objektívnu skutočnosť vzniku škody. Javí sa, že z § 191 ZP možno odvodiť subjektívny aspekt vzniku škody (zistilo sa, že škoda vznikla a že za ňu zamestnanec zodpovedá).²⁹²

10 Uplatnenie náhrady škody

Z hľadiska Zákonníka práce nevyplýva pre zamestnávateľa povinnosť uplatniť si náhradu škody (*výnimky napr. zákon č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe*). V prípade, že si zamestnávateľ náhradu škody uplatňuje, musí postupovať podľa § 191 ZP (*osobitné predpisy majú svoju vlastnú právna úpravu – napr. zákon č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe*).

10.1 Konanie zamestnávateľa (poškodeného)

Zamestnávateľ nemusí (*je to jeho právo v súkromnej sfére*):

- požadovať náhradu škody,
- požadovať náhradu škody v celom rozsahu, v ktorom by mohol.

Ak zamestnávateľ požaduje, musí:

- 1) identifikovať (čo považuje za škodu), kvalifikovať (skutočná škoda, ušlý zisk) a kvantifikovať škodu (vyjadriť ju v peniazoch),
- 2) určiť, kto za ňu zodpovedá (a v akej forme – nedbanlivosť, úmysel), ak ide o niekoľkých zamestnancov, určiť mieru ich zavinenia, v prípade, že uzná aj svoju spoluzodpovednosť, tento podiel od škody požadovanej od zamestnancov odpočítať,
- 3) **určiť požadovanú náhradu škody, ktorú požaduje od zamestnanca (celú škodu, nižšiu škodu, a to aj vo väzbe na limity maximálnej náhrady škody, rozsah ušlého zisku alebo nebude žiadať ušlý zisk hoci by ho mohol žiadať),**

+ poškodený môže vyjadriť svoju predstavu o spôsobe náhrady škody (peniaze, obnovenie predchádzajúceho stavu, prípadne aj kombinácia), pretože ide o jeho vec, ktorá bola poškodená/resp. jemu vznik peňažná škoda (a on vie, čo potrebuje) a o forme, akou by sa mala realizovať (to nič nemení na tom, že spôsob náhrady volí škodca a má sa dohodnúť podľa § 191 ZP) – tieto svoje preferencie potom oznámi aj zamestnancovi v čase prerokovania (prípadne najprv písomne).

²⁹² Vid. aj výklad v inej časti textu.

Pracovné právo vychádza zo zásady, že **škodca rozhoduje o tom, akým spôsobom uhradí škodu** (platí len ak to povaha škody umožňuje – vid. vyššie možnosť, účelnosť), a teda ak sa zamestnávateľ rozhodne škodu okamžite odstrániť, zamestnanec môže namietat, že cena opravy je vyššia ako obvyklá cena opravy (vid. vyššie aj rozhodnutia súdov v tejto veci riešiace účelnosť opravy, prípadne, že išlo svojvoľu).²⁹³ Zamestnanec má právo na informácie, aby sa oboznámil napr. s cenou opravy, podmienkami opravy a pod.

- 4) **požadovanú škodu prerokovať** so zamestnancom,
- 5) **požadovanú náhradu škody oznámiť zamestnancovi najneskôr** do jedného mesiac-a **odo dňa, keď sa** zistilo, že škoda vznikla **a že za ňu** zamestnanec zodpovedá. Je to **poriadková lehota** – uplynutím právo ani nárok zamestnávateľa nezaniká. Premlčanie škody upravuje § 100 a nasl. OZ.
- 6) **požadovanú náhradu škody a obsah dohody o spôsobe jej úhrady vopred prerokovať so zástupcami zamestnancov** (teda pred jej uzatvorením so zamestnancom) – výnimka je náhrada škody nepresahujúca 50 eur.
- 7) **uzatvoriť so zamestnancom písomnú dohodu o spôsobe náhrady škody (ak zamestnanec uzná záväzok nahradiť škodu v určenej sume** /pozn. autora aj v tej, na ktorej sa strany dohodli/ **a ak s ním zamestnávateľ dohodne spôsob náhrady škody**/. /pozn. autora tu sa z textácie § 191 ods. 3 ZP javí, že by nemuselo pokrývať obnovenie do predchádzajúceho stavu, pretože § 191 ods. 3 ZP uvádza „uznať záväzok nahradiť škodu v určenej sume“ – „určená suma“ vyjadruje peňažný záväzok, nie konanie zamestnanca, ktoré spočíva v opravení veci alebo zabezpečení opravenia veci, pretože tam sa nemusí určovať suma náhrady. Zároveň za tým nasleduje spojka „a“ – „a ak s ním zamestnávateľ dohodne spôsob náhrady“. Otázne je, či išlo o úmysel zákonodarcu alebo o nedostatok/.

Vo fáze diskusií, prerokovania náhrady škody môže dôjsť aj k momentu, o ktorom v mnohých prípadoch rozhodovali sudy, a to či dochádza k uznaniu záväzku/dlhu, ako ho ustanovil zamestnávateľ, resp. či ide o nahradenie pôvodného dlhu novým dlhom (dohodou o sporných nárokoch podľa § 32 ZP, kde si strany vyjasnili veci medzi nimi sporné, existencia škody, druhu škody, výšky škody, apod.)

²⁹³Vid. námietka v konaní, ktorá by ale mala byť spojená aj s požiadavkou na vykonanie dôkazov (ktoré by mohol dať ale v súčasnosti vykonať aj súd, keďže ide o konanie, kde je prítomná slabšia zmluvná strana) - **KS Trenčín: 6 CoPr/4/2017**: Vo vzťahu k tvrdeniu žalovaného, že motorové vozidlo sa dalo opraviť aj lacnejšie, uviedol, že len samotné konštatovanie o tom, že suma za opravu mohla byť aj nižšia, nie je možné považovať za účinné popretie dôkazu, ktorý bol nielen tvrdý ale aj preukázaný (§ 151 ods. 2 CSP). Okrem uvedeného žalovaný nežiadal vykonanie dôkazu napr. dopytom na autoservis a výška škody bola dostatočne preukázaná faktúrou a rozpisom materiálu.

10.2 Konanie zamestnanca (škodcu)

Zamestnanec má právo:

1) uznať (neuznať) **svoje zavinenie** (že škodu spôsobil svojim zavinením), vrátane formy zavinenia²⁹⁴ a **výšku škody** (**jednostranný právny úkon = uznanie dlhu – pozri ale iné následky ďalej NS:R 97/1968**).

Podľa § 191 ZP sa nevyžaduje písomná forma uznania, ale pre účely § 110 OZ sa vyžaduje písomná forma (s následkom absolútnej neplatnosti). Zamestnanec môže uznať, že zaviniel škodu ale môže rozporovať formu zavinenia (napr. že spôsobil škodu z neobanlivosti a nie úmyselne),

2) urobiť vyhlásenie, že škodu uhradí – „uznať záväzok nahradiť škodu“

3) navrhnúť a určiť formu odstránenia škody (§ 186 ods. 1 ZP).

Na druhej strane, hoci to ZP priamo neupravuje, zamestnávateľ nemusí prijať svojpomocnú opravu stroja od zamestnanca (napr. nedôveruje oprave, vzniká otázka záruky, nedostatok kvalifikácie a pod.) Podľa názoru súdu – zamestnanec musí mať predpoklady na takéto odstránenie škody. Uvedenie do predchádzajúceho stavu má byť riadne a včas. Za zle vykonanú opravu (napr. v servise) voči zamestnávateľovi zodpovedá zamestnanec. Zamestnávateľ teda nie je nevyhnutne viazaný spôsobom odstránenia škody, ktorý zamestnanec navrhuje (toto má byť aj predmetom dohody - § 191 ods. 3 ZP „*a ak s ním zamestnávateľ dohodne spôsob náhrady škody*“).

Obnovenie do predchádzajúceho stavu teda musí byť možné, účelné, vykonané riadne a včas. Ak sú splnené tieto podmienky, zamestnávateľ nemôže bezdôvodne odmietnuť prijať plnenie (*vid. K následkom častí knižky o obnovení do predchádzajúceho stavu*).

4) uzatvoriť dohodu o spôsobe náhrady škody písomne. Ak zamestnanec uzná záväzok **nahradiť škodu v určenej sume**, zamestnávateľ musí so zamestnancom uzatvoriť pre tento účel **osobitnú dohodu o spôsobe náhrady škody** (§ 191 ods. 3 ZP) – v peňazoch, bankovým prevodom, v splátkach, zrážkami zo mzdy, prípadne uvedením do pôvodného stavu (*osobitná písomná dohoda nie je potrebná, ak škoda bola už uhradená*).

/pozn. tu sa z textácie § 191 ods. 3 ZP javí, že by nemuselo pokrývať obnovenie do predchádzajúceho stavu, pretože § 191 ods. 3 ZP uvádza „uznať záväzok nahradiť škodu v určenej sume“ – „určená suma“ vyjadruje peňažný záväzok, nie konanie zamestnanca, ktoré spočíva v opravení veci alebo zabezpečení opravenia veci, pretože tam sa nemusí určovať suma náhrady. Zároveň za tým nasleduje spojka „a“ – „a ak s ním zamestnávateľ dohodne spôsob náhrady“. Otázne je, či išlo o úmysel zákonodarcu alebo o nedostatok/.

²⁹⁴ Pokiaľ ide o formu, môže napríklad tvrdiť, že išlo o jeho neobanlivosť a nie úmysel.

Forma tejto dohody musí byť písomná, inak by bola neplatná (§ 17 ods. 2 ZP – doľžka neplatnosti).

V praxi sa však diskutuje aj o situácii, ak zamestnanec plnil a dohoda nebola uzatvorená, či ide o bezdôvodné plnenie, a teda bezdôvodné obohatenie na strane zamestnávateľa. Tu možno uviesť, že ak sa plní dlh, ktorý existuje, nejde o plnenie bez právneho dôvodu, a teda ani o bezdôvodné obohatenie, a teda táto vada formy nemôže spôsobiť tento následok.²⁹⁵

K otázke aplikácie § 191 ZP ak došlo ku skončeniu pracovného pomeru

§ 191 ZP popisuje postup, ako sa zamestnávateľ ale aj zamestnanec majú správať, ak dôjde vzniku škody a zisteniu, kto za ňu zodpovedá. Zákonník práce však z hľadiska svojho predmetu upravuje vzťahy pracovnoprávne. Zodpovednostné vzťahy síce trvajú aj po skončení pracovného pomeru (t.j. skončenie pracovného pomeru neovplyvňuje fakt, že škoda vznikla a zamestnanec za ňu zodpovedá), ale to neznamená, že osoby po skončení pracovného pomeru sú aktívne v tomto statuse, t.j. že § 191 ZP pokrýva aj bývalého zamestnanca a zamestnávateľa. Takáto úprava by musela byť výslovná, avšak otáznym by bol jej súlad s inými právnymi predpismi a s jej vykonateľnosťou. Po skončení pracovnoprávneho vzťahu, zamestnávateľ nemá dispozičné oprávnenie voči zamestnancovi – nemôže teda osobe prikázať, aby niekde prišla a niečo konala. Z tohto hľadiska postup podľa § 191 ZP by mohol byť len dobrovoľný (prípadne „dobrovoľný“ vo väzbe na presúdnú výzvu zamestnávateľa bývalému zamestnancovi, ktorý sa o tejto otázke odmietol baviť, hoci škodu zaviniť). Tu je potrebné povedať, že ak by bývalý zamestnanec a bývalý zamestnávateľ uzatvorili dohodu podľa § 191 ods. 3 ZP, nešlo by o neplatný právny úkon, pretože ide o realizáciu zodpovednostného vzťahu, ktorý, ako sa súd vyjadril, nekončí skončením pracovnoprávneho vzťahu. Zároveň nie je možné pripustiť, aby sa strany zodpovednostného vzťahu podľa Zákonníka práce dojednávali o zodpovednosti a jej riešení v medziach občianskeho práva.

10.3 Stanovenie výšky požadovanej škody zamestnávateľom

Fáze pred začatím konania voči zamestnancovi predchádza fáza vyšetrovaní príčiny/príčin a okolností vzniku škody, zisťovania výšky škody, konkrétneho zavinenia (napr. štúdium dokumentov, záznamov, vykonanie inventarizácie alebo mimoriadnej inventarizácie, zamestnanec zisťuje stav „vypočúvaním“ zamestnancov, apod.). V tejto fáze zamestnávateľ zisťuje, aká škoda vznikla, ako aj ďalšie skutočnosti, napr. v akom rozsahu ju môže a bude požadovať (t.j. či má silné „dôkazy“, či tam nie je aj jeho zodpovednosť). Zamestnávateľ môže mať vytvorenú aj tzv. škodovú komisiu, ktorá k prípadu zasadne, posúdi a stretne sa so zamestnancom, kde sa situácia (prípadne hneď aj škoda) prerokuje a navrhne riešenia zamestnávateľovi.

²⁹⁵ Pozri aj ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 93.

Táto fáza vyvoláva aj náklady – napr. zaplatenie znalca, náklady na mzdy škodovej komisie (ak nezasadá počas pracovného času, náklady na zastupovanie jej členov inými zamestnancami počas zasadnutia škodovej komisie). Časť odbornej literatúry uvádza, že náklady na stanovenie škody v prípravnej fáze zamestnávateľ voči zamestnancovi nemôže uplatniť. Ich uplatnenie je možné až na súde potom, čo zamestnanec odmietol uhradiť škodu.²⁹⁶

K otázke konfliktu záujmu

V tejto fáze vyvoláva § 262 ZP ČR jednu zaujímavú právnu a morálnu otázku aj v slovenskom kontexte. A to konflikt záujmu. Podľa § 262 ZP ČR: „Výši požadovanej náhrady škody určuje zamestnávateľ; spôsobil-li škodu vedoucí zaměstnanec, který je statutárním orgánem nebo jeho zástupce, sám nebo společně s podřízeným zaměstnancem, určí výši náhrady škody ten, kdo statutární orgán nebo jeho zástupce na pracovní místo ustanovil.“ Táto otázka môže mať význam aj v slovenských reáliách. Napr. riaditeľ školy je aj zamestnanec aj štatutárny orgán. Ak riaditeľ školy spôsobí svojím konaním škodu, nemalo by to byť na ňom, aby túto škodu vyčíslaval. Z tohto hľadiska možno použiť analogicky použiť § 7 ods. 3 ZP: „So zamestnancom, ktorý je aj štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu, dohodne podmienky podľa § 43 ods. 1 v pracovnej zmluve orgán alebo právnická osoba, ktorá ho ako štatutárny orgán ustanovila.“

Obdobne vedúci zamestnanec/zamestnanec, ktorý spôsobil škodu, by nemal byť členom škodovej komisie v čase, keď sa rozhoduje o škode, ktorú spôsobil.

10.4 Prerokovanie požadovanej škody so zamestnancom

Podľa § 191 ods. 2 ZP: „*Zamestnávateľ prerokuje požadovanú náhradu škody so zamestnancom a oznámi mu ju najneskôr do jedného mesiaca odo dňa, keď sa zistilo, že škoda vznikla a že za ňu zamestnanec zodpovedá.*“ Lehota v § 191 ods. 2 ZP jeden mesiac je **len poriadková** /nejde o preklúziu – vid. § 36 ZP/, a teda zamestnávateľovi nebráni obrátiť sa na súd (pozri napr. **KS Trenčín: 6CoPr/4/2017: nespĺnenie týchto povinností zamestnávateľom Zákoník práce nespája so žiadnou sankciou. S poukazom na ustanovenie § 36 Zákoníka práce, ktorý taxatívne ustanovuje prípady, kedy dochádza k zániku práva v pracovnom práve (preklúzii), je uvedená jednomesačná lehota iba poriadkovou lehotou, preto jej nedodržanie nebráni zamestnávateľovi náhradu škody uplatniť na súde, ako sa mylne domnieva žalovaný.**)²⁹⁷

296 ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákoník práce. ... Komentár. II. diel (2019), str. 92.

297 Obdobne aj FREUND, M.: Sprievodca pracovným právom (1983), str. 189: neprerokovanie výšky požadovanej náhrady škody s pracovníkom a odborovým orgánom nemá charakter procesnoprávnej podmienky, nedostatok ktorej by bránil uplatniť nárok v súdnom konaní. Ak však organizácia uplatňuje nárok na náhradu škody, výšku ktorej určila bez prerokovania s pracovníkom, ide o nárok, ktorého splatnosť ešte nenastala.

Dobová dôvodová správa k zákonu č. 71/1958 Zb. (§ 12 – 15) sa vyjadruje aj **k rýchlosti konania** zamestnávateľa a uvádza nasledovne: „*Otázky náhrady škôd musia byť riešené rýchlo a bez zbytočných prieťahov. Čím dlhšia doba uplynie od vzniku škody, tým horšie sa zodpovednosť posudzujú. Rýchle a správne vyriešenie dáva zamestnancovi istotu v jeho hmotných záujmoch. Preto zákon stanovuje jednomesačnú poriadkovú lehotu, v ktorej musí byť výška náhrady škody určená. Aj odborová organizácie má pôsobiť na to, aby bola táto lehota dodržiavaná.*“

Pojem „prerokovanie“

Zákonník práce obsahuje len málo formálnych pravidiel pokiaľ ide o oznámenie škody zamestnancovi a prerokovanie škody so zamestnancom. Toto prerokovanie nevyžaduje ani vytvorenie formálneho záznamu, hoci sa to v praxi deje, aby existoval podklad, že zamestnávateľ si splnil túto povinnosť. Nepodpísanie záznamu z prerokovania nemá vplyv na skutočnosť, či k prerokovaniu došlo.

Prerokovanie však musí mať určitú kvalitu, t.j. nemôže ísť o pro forma postup, kde sa len zamestnancovi oznámi škoda a má podpísať všetky papiere. Prerokovanie je forma dialógu a výmeny názorov s možnosťou zamestnanca vyjadriť sa. Nemá ísť teda o formálny výkon práva, ktorý je vadným výkonom práva.

KS Trenčín: 6 CoPr/4/2017: Zákonník práce pojem prerokovanie bližšie nedefinuje, súdna prax však vyžaduje preukázanie dôkazov o tom, že zamestnanec bol oboznámený so zistením vzniku škody, s okolnosťami, na základe ktorých dospel zamestnávateľ k záveru, že za škodu nesie zodpovednosť práve konkrétny zamestnanec, a samozrejme, zamestnanec musí byť oboznámený s výškou náhrady škody, ktorú zamestnávateľ od zamestnanca požaduje uhradiť. Oboznámenie zamestnanca nemá ani predpísanú formu, preto nie je vylúčené, aby si zamestnávateľ splnil svoju zákonnú povinnosť ústne.

Otázke prerokovania, ako vyplýva už z vyššie použitých citácií sa venoval **KS Trenčín** v prípade **6 CoPr/4/2017**.

KS Trenčín: 6 CoPr/4/2017: či došlo k prerokovaniu škody (forma, ústne, nedodržanie § 191 ods. 2 ZP a následky), havarijné poistenie

Podľa oznámenia poisteného o škodovej udalosti z poistenia zodpovednosti za škodu spoločnosti KOMUNÁLNA poisťovňa, a.s. dňa 10.5.2013 na ceste od Modrého kameňa pred osadou Riečky **došlo k škodovej udalosti takým spôsobom, že vodič vozidla SEAT zastavil pred výtľokom a žalovaný (zamestnanec – druh práce stavbyvedúceho a v popise pracovných činností mal aj vedenie referentského motorového vozidla), do neho zozadu narazil na motorovom vozidle žalobcu.** Ako dôvod vzniku škody je uvedené **zavinenie poisteného, s tým, že príčinou vzniku škody bola nepozornosť žalovaného.**

Žalobca vyzval žalovaného žiadosťou o náhradu škody spôsobenej zamestnancom zo dňa 22.04.2014 na úhradu škody, ktoré spôsobil dňa 10.05.2013 na služobnom motorovom vozidle vo výške 599,04 eur prevodom na účet žalobcu a to do troch dní od doručenia tejto žiadosti. Žiadosť žalovaný osobne prevzal dňa 24.04.2014.

Zamestnávateľ požadoval škodu (599,04,- eura). Dňa 11.07.2013 bolo žalobcovi oznámené, že žalovaný podal trestné oznámenie vo veci nevyplatenia mzdy za mesiac máj 2013 na OO PZ Trenčín – IS Trenčín vydal platobný rozkaz, zamestnávateľ dal odpor (súd odpor zamietol ako oneskorený).

Žalovaný bol zamestnancom žalobcu a škoda vznikla v dôsledku porušenia povinností pri plnení pracovných úloh pre žalobcu. Žalovaný vykonával pre žalobcu prácu stavbyvedúceho (a v popise pracovných činností mal aj vedenie referentského motorového vozidla), zavinene spôsobil pri dopravnej nehode škodu a za túto nesie zodpovednosť. V danom prípade vznik škody je v príčinnej súvislosti s protiprávnym úkonom žalovaného a spočíva v nepozornosti vodiča. Pokiaľ ide o zodpovednosť zamestnanca za škodu, je založená na subjektívnom princípe, pričom vždy ide o zodpovednosť za zavinenie (buď úmyselné, alebo nedbanlivostné). V súdnej veci bolo splnenie všetkých predpokladov všeobecnej pracovnoprávnej zodpovednosti žalovaného jednoznačne preukázané. Následne dňa 13.03.2014 došlo zo strany žalobcu k úhrade vyúčtovanej faktúry za opravu motorového vozidla.

Žalovaný s podanou žalobou nesúhlasil z dôvodu, že

- a) motorové vozidlo nemalo uzatvorenú havarijnú poisťku
- b) žalobca nesplnil svoje povinnosti podľa § 191 ods. 2 Zákonníka práce a**
- c) žalobca si v konaní o náhrade mzdy uplatňoval náhradu škody spôsobenú dňa 10.5.2013 na služobnom motorovom vozidle vo výške 599,04 eur + 614,40 eur a chcel túto škodu vykompenzovať s nevyplatenou mzdou a náhradami mzdy vo výške 1 796,94 eur.

Súd prvej inštancie poukázal na to, že skutočnosť, že motorové vozidlo nemá uzatvorenú havarijnú poisťku a taktiež ani skutočnosť, že so žalovaným nebol spísaný žiadny záznam, že súhlasí s používaním motorového vozidla, ktoré nemá uzatvorenú havarijnú poisťku, žiadnym spôsobom nezbavuje zodpovednosti zamestnanca za škodu, ktorú spôsobil zavineným porušením povinností pri plnení pracovných úloh. Na rozdiel od povinného zmluvného poistenia ide pri havarijnom poistení o dobrovoľné, nepovinné poistenie. Jeho uzatvorenie je na vôli vlastníka vozidla a jeho neuzatvorenie nemá vplyv na zodpovednosť zamestnanca za škodu, ktorú spôsobil zavineným porušením povinností pri plnení pracovných úloh.

Vo vzťahu k tvrdeniu, že žalobca so žalovaným neprerokoval požadovanú náhradu škody najneskôr do jedného mesiaca, keď sa zistilo, že škoda vznikla a že za ňu zamestnanec zodpovedá, súd uviedol, že **jednomesačná lehota je poriadkovou lehotou a jej nedodržanie nebráni zamestnávateľovi uplatniť náhradu škody na súde a taktiež, že § 191 ods. 2 Zákonníka práce nevylučuje, aby si zamestnávateľ splnil svoju povinnosť ústne.**

Dňa 10.05.2013 spôsobil žalovaný dopravnú nehodu, ktorá si vyžiadala opravu motorového vozidla.

Pre úplnosť súd prvej inštancie uviedol, že ak zamestnávateľ uplatňuje nárok na náhradu škody, ktorej výšku určil bez prerokovania so zamestnancom a s príslušným odborovým orgánom (teraz so zástupcami zamestnancov), a zamestnancovi výšku požadovanej škody vôbec neoznámil, **ide o nárok, ktorého splatnosť v zmysle zákonníka práce ešte nenastala.** V tomto prípade sa požadovaná náhrada škody stáva splatnou do troch dní odo dňa, keď návrh na začatie súdneho konania bol zamestnancovi doručený, a dôsledky omeškania nastanú až uplynutím tejto lehoty (V 2/1967).²⁹⁸

V prejednávanom prípade bol však žalovaný ako zamestnanec minimálne odo dňa 24.04.2014 oboznámený s výškou uplatňovanej náhrady škody a teda splatnosť nároku žalobcu už nastala. V predmetnom konaní si žalobca neuplatňuje náhradu škody na základe faktúry č. 13/0276 ale na základe faktúry č. 13/0172, a preto sa súd faktúrou č. 13/0276 nezaoberal.

Vo vzťahu k tvrdeniu žalovaného, že motorové vozidlo sa dalo opraviť aj lacnejšie, uviedol, že len samotné konštatovanie o tom, že suma za opravu mohla byť aj nižšia, nie je možné považovať za účinné popretie dôkazu, ktorý bol nielen tvrdý ale aj preukázaný (§ 151 ods. 2 CSP). Okrem uvedeného žalovaný nežiadal vykonanie dôkazu napr. dopytom na autoservis a výška škody bola dostatočne preukázaná faktúrou a rozpisom materiálu.

Konanie na KS: rozsudok OS je vecne správny. Na zdôraznenie správnosti KS dodal:

Ustanovenie § 191 ods. 1 Zákonníka práce výslovne vyjadruje, že zamestnávateľ je nositeľom práva vymáhať od zamestnanca ním spôsobenú škodu. Odsek 2 citovaného zákonného ustanovenia zakladá pre zamestnávateľa dve povinnosti vo vzťahu k požadovanej náhrade škody, a to povinnosť oznámiť ju zamestnancovi a povinnosť prerokovať ju so zamestnancom. Zamestnávateľ je povinný tieto dve povinnosti splniť najneskôr v lehote jedného mesiaca odo dňa, keď sa zistilo, že škoda vznikla a že za ňu zodpovedá konkrétny zamestnanec. Ako správne uviedol súd prvej inštancie, **nesplnenie týchto povinností zamestnávateľom Zákonník práce nespája so žiadnou sankciou.** S pouka-

²⁹⁸Uvedené je už sčasti prekonané pre odlišnú právnu úpravu.

zom na ustanovenie § 36 Zákonníka práce, ktorý taxatívne ustanovuje prípady, kedy dochádza k zániku práva v pracovnom práve (preklúzii), je **uvedená jednomesačná lehota iba poriadkovou lehotou, preto jej nedodržanie nebráni zamestnávateľovi náhradu škody uplatniť na súde, ako sa mylne domnieva žalovaný.**

Naviac, i podľa názoru odvolacieho súdu z vykonaného dokazovania vyplýva, že k prerokovaniu škody stranami v danej veci došlo.

Zákonník práce pojem prerokovanie bližšie nedefinuje, súdna prax však vyžaduje preukázanie dôkazov o tom, že zamestnanec bol oboznámený so zistením vzniku škody, s okolnosťami, na základe ktorých dospel zamestnávateľ k záveru, že za škodu nesie zodpovednosť práve konkrétny zamestnanec, a samozrejme, zamestnanec musí byť oboznámený s výškou náhrady škody, ktorú zamestnávateľ od zamestnanca požaduje uhradiť. Oboznámenie zamestnanca nemá ani predpísanú formu, preto nie je vylúčené, aby si zamestnávateľ splnil svoju zákonnú povinnosť ústne.

V súdnej veci sa žalobca dozvedel o výške skutočnej škody na základe faktúry zo dňa 12.07.2013, kedy už žalovaný nebol jeho zamestnancom. V tomto smere potom postupuje žalobcu, ktorý žalovaného písomne oboznámil s výškou škody a vyzval ho na jej náhradu listom zo dňa 22.04.2014, ktorý žalovaný prevzal dňa 24.04.2014, nie je čo vytknúť. **Skutočnosť, že žalovaný na tento list písomne nereagoval, nemôže byť kladená na ťarchu žalobcu v tom smere, že náhradu škody so žalovaným neprerokoval.** Odhliadnuc od uvedeného odvolací súd podotýka, že z obsahu spisu vyplýva, že žalovaný mal o tom, že si žalobca voči nemu uplatňuje nárok na náhradu škody, vedomosť už skôr, čo sám potvrdil.

Napokon nie je dôvodná ani odvolacia námietka žalovaného týkajúca sa havarijného poistenia vozidla žalobcu. Odvolací súd sa stotožňuje so záverom súdu prvej inštancie v tom smere, že na rozdiel od povinného zmluvného poistenia ide pri havarijnom poistení o dobrovoľné, nepovinné poistenie, ktorého uzatvorenie je na vôli vlastníka vozidla a jeho neuzatvorenie nemá vplyv na zodpovednosť zamestnanca za škodu, ktorú spôsobil zavineným porušením povinnosti pri plnení pracovných úloh. **Taktiež zamestnávateľovi Zákonník práce ani iný právny predpis neukladá povinnosť informovať zamestnancov (ani tých, ktorí majú v predmete pracovnej činnosti vedenie motorového vozidla zamestnávateľa) o tom, či na vozidlo má alebo nemá uzavreté havarijné poistenie.**

10.5 Prerokovanie škody so zástupcami zamestnancov²⁹⁹

Podľa § 191 ods. 4 ZP „Požadovanú náhradu škody a obsah dohody o spôsobe jej úhrady s výnimkou náhrady škody nepresahujúcej 50 eur je zamestnávateľ povinný vopred prerokovať so zástupcami zamestnancov.“

Prerokovanie ako pojem síce upravuje § 237 ZP, ale to ustanovuje takéto prerokovanie pre iné účely (a je transpozíciou tzv. všeobecnej smernice o informovaní a poradách).³⁰⁰

Obsahom prerokovania má byť požadovaná náhrada škody, ktorú zamestnávateľ určil podľa § 191 ods. 1 ZP a obsah dohody o spôsobe jej úhrady (náhrady) – napr. v peniazoch – splátky, jedna suma/ uvedením do predchádzajúceho stavu³⁰¹. Keďže prerokovanie je forma dialógu a výmeny názorov s právom zástupcov zamestnancov mať informácie a možnosť vyjadriť sa, musí mať aj potrebnú kvalitu – požiadavka na úplnosť podkladov, neprerokovanie len pro forma, prerokovanie skutočných čísel a faktov (napr. zmena po prerokovaní so zástupcami zamestnancov – požiadavka na nové prerokovanie) – najmä ide o okolnosti a príčiny vzniku škody, závery zamestnávateľa ohľadom nich, ohľadom páchatela, dôkazy. Zástupca zamestnancov môže poukázať aj na neustvorenie pracovných podmienok zamestnávateľom, a teda na jeho spoluzodpovednosť. Môže napr. poukázať aj na to, že na túto skutočnosť už v minulosti poukazoval.

Zamestnávateľ zástupcov pozýva spôsobom ustáleným u neho (písomne, elektronicky), v dostatočnom termíne vopred (určí alebo lehoty sú dohodnuté napr. v kolektívnej zmluve), pričom prílohou sú všetky relevantné dokumenty, ktoré zástupcovia zamestnancov potrebujú na zaujatie relevantného stanoviska.

Neposkytnutie súčinnosti zástupcami zamestnancov sa javí ako zneužitie práva (do istej miery aj ako úkon v rozpore s dobrými mravmi, pretože v prípade zisťovania a vyčísľovania škody sa takýto postup nejaví vhodný aj ak by išlo o určitú formu kolektívnej akcie).

Ak k prerokovaniu so zástupcami zamestnancov nedôjde, či už z viny zamestnávateľa alebo zástupcov zamestnancov, nespôsobuje to nemožnosť obrátiť sa na súd (nie je to teda podmienka začatia konania a priznania práva na súde).

²⁹⁹Veľmi podrobne je táto otázka rozpracovaná vo ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: *Zákonník práce. ... Komentár. II. diel* (2019), str. 93 – 95.

³⁰⁰Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/14/ES z 11. marca 2002, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre informovanie a porady so zamestnancami v Európskom spoločenstve

³⁰¹K otázke, či § 191 ods. 3 ZP pokrýva iba peňažnú náhradu alebo aj uvedenie do predchádzajúceho stavu – vid. vyššie.

Výsledok prerokovania so zástupcami zamestnancov sa môže formalizovať aj vo forme zápisnice.

Na prerokovanie sa pozýva ten zástupca zamestnancov, ktorý je príslušný na prerokovanie v kontexte § 229 ods. 7 ZP a § 232 ZP.

10.6 Dohoda o náhrade škody a spôsobe jej úhrady

Ide o dohodu v zmysle § 191 ods. 2 ZP. Dohoda sa uzatvára, ak zamestnanec uznal záväzok nahradiť škodu – buď samotne alebo toto vyhlásenie je súčasťou tejto dohody. Uznanie sa týka toho, že spôsobil škodu, formy zavinenia, výšky škody, ktorú spôsobil. V prípade schodku ide o uznanie je zodpovednosti (zavinenia) za schodok vo výške akej nastal alebo v rozsahu jeho príslušného podielu /ak by uznal viac ako na neho pripadá, je možné z toho v prípade sporu odvodíť, že uznal aspoň to, čo na neho pripadalo/.

Následne je potrebné dohodnúť ako sa škoda nahradí – napr. oprava, dokedy – môže sa dohodnúť, čo nastáva, ak sa predchádzajúci stav neobnoví do dohodnutého termínu (napr. splatnosť v peniazoch). V prípade peňažného záväzku ide o vyjadrenie dlžnej sumy, spôsobu splácania (naraz - splatnosť, v splátkach – počet splátok, výška splátok, termíny/splatnosť splátok) a formu platenia (hotovostne, bezhotovostne - určenie bankového účtu, zrážkou zo mzdy – pre tento účel je potrebné, aby bola uzatvorená dohoda o zrážke zo mzdy alebo aby dohoda podľa § 191 ods. 2 ZP obsahovala aj dohodu o zrážkach zo mzdy - § 20 ZP).³⁰²

10.7 Uznanie záväzku k náhrade škody a domnienka o existencii dlhu v čase uznania

V celom rade súdnych rozhodnutí sa súdy venovali otázke, kedy zamestnanec uznal škodu v určitej výške. Na to sa odvolával zamestnávateľ v súdnom konaní. Predmetom súdneho konania však vždy bolo, či zamestnanec skutočne škodu spôsobil (zavinil svojim protiprávnym konaním) a v akej výške. Uznanie záväzku má len dopad na dĺžku premĺčacej doby (§ 106 vs. § 110 ods. 1 OZ: „Ak právo dlžník písomne uznal čo do dôvodu i výšky, premlčuje sa za desať rokov odo dňa, keď k uznaniu došlo; ak bola však v uznaní uvedená lehota na plnenie, plynie premlčacia doba od uplynutia tejto lehoty.“) K tejto otázke sa vyslovil súd už v roku 1968.

302 Zrážanie zo mzdy nemusí mať pre zamestnávateľa zmysel, ak sa pracovný pomer končí alebo sa môže skončiť. V takom prípade je potrebné zvážiť pre budúcnosť aj dojednanie dohody o zrážkach zo mzdy podľa Občianskeho zákonníka (§ 551 OZ), ktorá sa predloží inému platiteľovi mzdy alebo príjmov. Toto môže mať význam aj vtedy, ak zamestnávateľ nie je jediným platiteľom príjmu. V niektorých prípadoch je praktická realizovateľnosť akéhokoľvek zrážania mzdy problematická, pretože zamestnanec má exekúcie a nemá už príjem na zrážanie (pozri § 131 ZP).

NS: R 97/1968 (6 Cz 7/68): uznanie záväzku k náhrade škody nie je samostatným zaväzovacím dôvodom ani sa ním nezakladá domnienka o existencii dlhu v čase uznania.

Uznanie záväzku k náhrade škody v požadovanej výške nemení nič na skutočnosti, že právnym dôvodom vzniku tohto záväzku môže byť len zavinené protiprávne konanie zamestnanca, s ktorým Zákonník práce spája jeho zodpovednosť za vzniknutú škodu; ak sa tak stalo písomnou formou, má však ten právny následok, že pre uplatnenie peňažného nároku platí desaťročná prekluzívna lehota (podľa § 110 OZ).

Otázku, či zo strany zamestnanca išlo len o uznanie záväzku k náhrade škody v požadovanej výške, teda o jednostranný právny úkon zamestnanca alebo o dohodu /pozn. autora o sporných nárokoch/, je potrebné postupovať podľa všeobecného ustanovenia o právnych úkonoch a o neplatnosti právnych úkonov.³⁰³

Žalobkyňa sa domáhala zistenia, že žalovaný nie je oprávnený vykonávať jej zrážky zo mzdy vo svoj prospech a že je povinný doplatiť jej na mzde za mesiace apríl až december 1966 sumu 3.600 Kčs do 3 dní ... Tvrdila, že u žalovaného pracuje ako obvodná lekárka a proti jej vôli jej bolo od apríla 1966 zrážané z pracovného príjmu po 400 Kčs mesačne. Keď sa proti tomu ohradzovala, oznámil jej žalovaný, že je oprávnený na vykonávanie zrážok v dôsledku dohody z 8. 3. 1966. Obsah písomného dojednania z uvedeného dňa nemožno však pokladať - podľa názoru žalobcu za písomnú dohodu o náhrade škody v zmysle § 185 a nadväzujúcich ustanovení zák. práce. Žalovaný požaduje po nej náhradu škody vo výške trojmesačného hrubého platu, t.j. 5.850 Kčs, z toho dôvodu, že vraj ho poškodila pri výkone lekárskeho povolania tak, že musel odškodniť pozostalých po zosnulom L. W. sumou 16.198 Kčs; žalovaný poskytol neprávom odškodnenie v uvedenej výške, pretože medzi neposkytnutím pomoci L. W., za čo bola žalobkyňa trestne odsúdená, a jeho smrťou nebola príčinná súvislosť.

NS: Soudy obou stupňů vycházely z názoru, že písemné ujednání účastníků z 8. 3. 1966, uzavřené v průběhu projednávání výše požadované náhrady škody ve smyslu

303 Uznání záväzku k náhradě škody podle § 185 odst. 4 zák. práce není samostatným zavazovacím důvodem, ani se jím nezakládá domněnka o existenci dluhu v době uznání. Uznání záväzku k náhradě škody v požadované výši podle § 185 odst. 4 zák. práce nemění nic na skutečnosti, že právním důvodem vzniku tohoto záväzku může být jen zaviněné protiprávní jednání pracovníka, s nímž zákoník práce spojuje jeho odpovědnost za vzniklou škodu; stalo-li se písemnou formou, má ovšem ten právní důsledek, že pro uplatnění uznaného peněžitého nároku platí desetiletá prekluzivní lhůta podle § 263 odst. 2 zák. práce.

Otázku, zda šlo ze strany pracovníka toliko o uznání záväzku k náhradě škody v požadované výši podle § 185 odst. 4 zák. práce, tedy o jednostranný právní úkon pracovníka, nebo o dohodu ve smyslu § 244 a 259 zák. práce, je třeba posuzovat podle obecného ustanovení § 240 zák. práce o právních úkonech a podle ustanovení § 242 téhož zákona o neplatnosti právních úkonů.

§185 zák. práce,³⁰⁴ nelze považovat za dohodu podle § 259 zák. práce,³⁰⁵ která by žalobkyni samostatně zavazovala k zaplacení částky 5.850 Kčs žalovanému; prohlášení žalobkyně o souhlasu s vyrovnáním této částky hodnotily jen jako uznání závazku nahradit škodu. Tento svůj závěr okresní soud vůbec, krajský soud toliko nedostatečně zdůvodnil; stalo se tak proto, že si soudy neuvědomily náležitě smysl a účel § 185 odst. 4 a § 259 zák. práce a nezjednaly si v důsledku toho pro své rozhodnutí potřebný skutkový podklad.

Uzná-li pracovník závazek nahradit škodu v určené výši a dohodne-li s ním organizace způsob úhrady, je organizace povinna uzavřít dohodu písemně, jinak je dohoda neplatná (§ 185 odst. 4 zák. práce). **Dohoda** podle § 185 odst. 4 zák. práce musí tedy obsahovat **uznání pracovníka nahradit škodu v určené výši a dohodu o způsobu úhrady škody v určené výši; jedním ze způsobů úhrady může být zaplacení určené a pracovníkem uznané náhrady škody srážkami ze mzdy ve smyslu § 246 zák. práce.**

Podle § 185 odst. 3 a 5 zák. práce je poškozená organizace povinna projednat výši požadované náhrady škody s pracovníkem a - až na některé výjimky - se závodním výborem ROH /pozn. autora - so zástupcami zamestnancov/ a oznámit ji pracovníkovi zpravidla nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy bylo zjištěno, že škoda vznikla a že za ni pracovník odpovídá.

Projednávání výše požadované náhrady škody s pracovníkem sleduje především účel seznámit pracovníka s nároky, které proti němu organizace hodlá uplatňovat, umožnit mu, aby k požadavku organizace vznesl své připomínky, a vytvořit předpoklady pro projednání výše požadované náhrady škody s odborovou organizací.

Projednání s pracovníkem před určením a oznámením výše náhrady je významné i z hlediska **výchovného působení** na pracovníka v oblasti náhrady škody, zejména pokud jde o jeho vztah k majetku a povinnosti předcházet škodám na tomto majetku.³⁰⁶ Tomuto cíli odpovídá také celá koncepce právní úpravy odpovědnosti pracovníka za škodu. Aby tento zákonem sledovaný výchovný účel mohl být dosažen, musí organizace dříve než přistupuje k určení výše náhrady škody - znát řadu skutečností rozhodných pro posouzení jak vlastní odpovědnosti pracovníka, tak i rozsahu škody a její náhrady. Významná z tohoto hlediska bývají vedle subjektivní stránky protiprávního jednání pracovníka, z něhož škoda vznikla, okolnosti, za nichž ke škodné události došlo (zejména, zda škoda nebyla způsobena také porušením povinností ze strany organizace nebo zda za ni není spoluodpovědný i jiný pracovník organizace), příčinná souvislost, výše

304V súčasnosti § 191 ZP.

305V súčasnosti § 32 ZP (dohoda o sporných nárokoch). § 259 zákona č. 65/1965 Zb. Zákonník práce: „Účastníci môžu upraviť nároky medzi nimi sporné dohodou, ktorá sa musí urobiť písomne, inak je neplatná.“

306Je otázne, či tento účel, keďže išlo o majetok v socialistickom vlastníctve, zostal relevantný aj po roku 1989.

skutečné škody, a v neposlední řadě i osobní, rodinné a hospodářské poměry pracovníka, které budou zpravidla organizaci známy z jeho osobního spisu. **Objasnění všech těchto rozhodných okolností sleduje ustanovení § 185 odst. 3 zák. práce³⁰⁷**, pokud stanoví, že organizace projedná výši požadované náhrady škody s pracovníkem. Teprve po tomto projednání má organizace potřebné podklady pro určení výše náhrady škody a její projednání s odborovým orgánem ve smyslu § 185 odst. 5 zák. práce.

Po oznámení výše požadované náhrady škody ve smyslu § 185 odst. 3 zák. práce může pracovník uznat svůj závazek nahradit škodu a dohodnout se s organizací o způsobu její úhrady. Pro vyřízení případu mimosoudně přímo v organizaci je nutné, aby pracovník svůj závazek k náhradě škody uznal a souhlasil rovněž se způsobem úhrady.

Uznání jako jednostranný právní úkon musí obsahovat souhlas s odpovědností pracovníka i souhlas s požadovanou výší náhrady škody. K platnosti uznání závazku v určené výši a dohody o způsobu její úhrady se vyžaduje (pod sankcí neplatnosti) **písemná forma**; od tohoto požadavku zákon upouští, jestliže pracovník, který svůj závazek nahradit škodu v požadované výši uznal, škodu ve skutečnosti již uhradil.

K uznání závazku pracovníka nahradit škodu ve výši určené organizací může dojít po jejím projednání a oznámení pracovníku podle § 185 odst. 3 zák. práce bez nějakého sporného jednání mezi účastníky, při kterém by docházelo ke střetu jejich stanovisek. Jsou to případy, kdy pracovník výši požadované náhrady škody bez dalšího uznává a organizace s ním dohodne způsob její úhrady. Takové uznání závazku k náhradě škody je jednou z nezbytných náležitostí dohody podle § 185 odst. 4 zák. práce, jejíž význam pro organizaci spočívá v tom, že **umožňuje vyřízení případu přímo v organizaci a pro případ sporu usnadňuje postavení organizace z hlediska dokazování.**

Uznání závazku k náhradě škody podle § 185 odst. 4 zák. práce není samostatným zavazovacím důvodem, ani se jím nezakládá domněnka o existenci dluhu v době uznání, jak tomu bylo např. při uznání dluhu podle § 297 o. z. z roku 1950, kdy uznání dluhu bylo jedním z institutů sloužících k zajištění existujícího závazku.

Uznání závazku nahradit škodu v požadované výši podle § 185 odst. 4 zák. práce nemění nic na skutečnosti, že právním důvodem vzniku tohoto závazku může být jen zaviněné protiprávní jednání pracovníka, s nímž zákoník práce spojuje jeho odpovědnost za vzniklou škodu.

S uznáním závazku k náhradě škody, stalo-li se formou písemnou, je ovšem spojen ten právní důsledek, že pro uplatnění uznaného peněžitého nároku **platí desetiletá prekluzivní lhůta podle § 263 odst. 2 zák. práce.³⁰⁸**

307T.j. v současnosti § 191 ZP.

308V současnosti § 110 ods. 1 OZ.

Jestliže po oznámení výše požadované náhrady škody a ještě dříve, než pracovník uzná svůj závazek k náhradě škody v určité výši a přistoupí na dohodu o způsobu její úhrady, **dojde mezi účastníky k jednání, kterým si vyjasňují svá rozdílná stanoviska k otázkám odpovědnosti pracovníka nebo jejího rozsahu, výše škody nebo příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním pracovníka a vzniklou škodou, tudíž k jednání směřujícímu k odstranění pochybností, rozporů a docílení vzájemných ústupků, nejde ze strany pracovníka o jednostranné uznání závazku k náhradě škody v určité výši**, jež by mělo význam jen jako nezbytný předpoklad k uzavření dvoustranné dohody o způsobu náhrady škody, **nýbrž jde zároveň o dohodu ve smyslu § 244 a 259 zák. práce,**³⁰⁹ již si účastníci upravili nároky mezi nimi sporné.

/Pozn. autora dohoda o sporných nárokoch podľa § 32 ZP – odstránia rozporné veci a tento stav nahrádza je pôvodný stav/

S takovou dohodou, mající povahu narovnání, je pak spojen zánik původního závazku pracovníka k náhradě škody a jeho nahrazení novým závazkem, jehož právní důvod tkví v dohodě (narovnání), nikoli v odpovědnosti pracovníka za způsobenou škodu.

Zda šlo ze strany pracovníka toliko o uznání závazku k náhradě škody v požadované výši podle § 185 odst. 4 zák. práce, tedy o jednostranný právní úkon pracovníka, nebo o dohodu ve smyslu § 244 a 259 zák. práce, je třeba posuzovat podle obecného ustanovení § 240 zák. práce o právních úkonech a podle ustanovení § 242 téhož zákona o neplatnosti právních úkonů.³¹⁰

Soudy obou stupňů vycházely z jiného právního názoru a nezaměřily dokazování z uvedeného hlediska. Neprovedly výslech žalobkyně jako účastnice řízení i svědecký výslech dr. A. G., který se žalobkyní 8. 3. 1966 za organizaci jednal a písemnost podepsal, tak, aby mohla být náležitě zodpovězena otázka, jakou povahu má písemné ujednání účastníků z 8. 3. 1966, popř. zda ob stojí jeho platnost i z hlediska § 242 odst. 1 zák. práce. K řešení této otázky poslouží zhodnocení textu ujednání, provedené ovšem až po podrobném výslechu žalobkyně a dr. A. G., případně dalších osob zúčastněných na jednání o náhradě škody, nebo písemností vztahujících se na věc s přihlédnutím k obsahu spisu, v němž bylo vedeno trestní stíhání žalobkyně pro trestný čin podle § 207 odst. 2 tr. zák., jakož i k obsahu dopisu žalobkyně žalovanému ze 14. 3. 1966 (a v této souvislosti i k § 245 odst. 1 zák. práce).

Teprve po náležitém zhodnocení povahy písemného ujednání účastníků z 8. 3. 1966 bude možno posoudit správně jeho obsah i pokud jde o dohodu o způsobu

³⁰⁹V súčasnosti § 32 ZP – dohoda o sporných nárokoch.

³¹⁰V súčasnosti definícia právneho úkonu (§ 34 OZ) a ustanovenia o neplatnosti právnych úkonov (ZP aj OZ).

úhrady náhrady škody formou srážek ze mzdy žalobkyňe *podle* § 185 odst. 4 a § 246 odst. 1 zák. práce.

NS: R 12/1976 (Cpj 50/75)

5. Uznanie záväzku na náhradu škody

Uznáním záväzku na náhradu škody podľa ustanovenia § 185 ods. 4 *Zák. práce*³¹¹ predlžuje sa premlčacia lehota na uplatnenie práva (§ 263 ods. 3 *Zák. práce*).³¹²

K platnosti uznania záväzku v určenej výške a k platnosti dohody o spôsobe jeho úhrady sa vyžaduje (**pod sankciou neplatnosti**) **písomná forma**. Písomné uznanie záväzku na náhradu škody je nevyhnutným predpokladom dohody *podľa ustanovenia § 185 ods. 4 Zák. práce*, ktorá umožňuje vyriešiť otázku náhrady škody a zodpovednosti za ňu priamo už v organizácii. **Uznanie samé podľa ustanovenia § 185 ods. 4 Zák. práce nie je ešte samostatným záväzovacím dôvodom a nezakladá sa ním ani domnienka o existencii dlhu v čase uznania. Je s ním však spojený ten právny následok, že uznaný peňažný nárok sa nepremlí pred uplynutím 10-ročnej premlčacej lehoty**³¹³ *podľa ustanovenia § 263 ods. 2 Zák. práce*).

Skutočnosť, že pracovník uznal záväzok v dohode uzavretej *v zmysle ustanovenia § 185 ods. 4 a ods. 5 Zák. práce*, hoci nebol poučený o tom, že ak dohodu neuzavrie, bude môcť namietať v súdnom konaní spoluvinu organizácie na vzniknutej škode alebo žiadať použitie zmierňovacieho oprávnenia, ktoré pred sporom organizácie použiť nemôže, nemá sama o sebe za následok neplatnosť takejto dohody *v zmysle ustanovenia § 242 Zák. práce*.

Súdy správne považujú uznanie nároku na náhradu škody *podľa ustanovenia § 185 ods. 4 Zák. práce* za dôvod, ktorý má za následok predĺženie premlčacej lehoty (§ 263 ods. 2 *Zák. práce*) a skúmajú okolnosti významné z hľadiska hmotnoprávnych ustanovení pre posúdenie zodpovednosti žalovaných na náhradu škody a pre určenie jej rozsahu. Nie je však správna prax tých súdov, ktoré vo veciach nárokov na náhradu škody uznaných podľa ustanovenia § 185 ods. 4 *Zák. práce* rozhodujú rozsudkom či *schvaľujú zmiery bez toho, aby skúmali právny dôvod vzniku nároku a jeho výšku*.

NS ČR: 21 Cdo 2697/2003: dohoda o škode podľa Zákonníka práce a uznanie dlhu podľa Občianskeho zákonníka, dohoda o urovaní

Žalovaný (asistent vedúceho predajne obuvi) porušoval svoje povinnosti z pracovného pomeru, pretože „neoprávnene inkasoval hotovosť od zákazníkov, ktorú neodvie-

311 V súčasnosti § 191 ZP.

312 V súčasnosti § 100 OZ a nasl.

313 Pozn. v súčasnosti ide o dobu.

dol do pokladne, a opakovane si privlastnil rôzny tovar, bez toho aby za neho zaplatil“, čím spôsobil škodu vo výške najmenej 300 000,- Kč. Žalobkyňa preto so žalovaným dňa 20.10.2000 okamžite zrušila pracovný pomer a toho istého dňa s ním uzavrela dohodu o náhrade škody *podľa ustanovenia § 185 ods. 3 Zákonníka práce*,³¹⁴ v ktorej žalovaný uznal svoj záväzok k náhrade škody čo do dôvodu aj výšky. Hoci sa žalovaný zaviazal nahradit škodu v 13 splátkach „podľa dohodnutého splátkového kalendára“, na stanovenú náhradu škody doteraz nič nezaplatil.

NS ČR: Dovolateľka - jak vyplývá z obsahu dovolání - nesouhlasí s právním názorem odvolacího soudu v tom, jak vyložil *ustanovení § 185 odst.3 a § 259 zákoníku práce*.³¹⁵

Výklad uvedených ustanovení se v judikatuře soudů již ustálil. Byl přijat názor (*srov. například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.3.1868 sp. zn. 6 Cz 7/68, které bylo uveřejněno pod č. 97 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1968*), který v první řadě zdůrazňuje, že **výši náhrady škody požadované po zaměstnanci určuje zaměstnavatel (§ 185 odst.1 zákoníku práce) a že zaměstnavatel je povinen projednat výši požadované náhrady škody se zaměstnancem a oznámit mu ji zpravidla nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy bylo zjištěno, že škoda vznikla a že za ni zaměstnanec odpovídá (§ 185 odst.2 zákoníku práce), a výši požadované náhrady škody a obsah dohody o způsobu její úhrady projednat** - s výjimkou náhrady škody způsobené vyrobáním zmetku nebo náhrady nepřesahující 1.000,- Kč - též s příslušným odborovým orgánem (§ 185 odst.4 zákoníku práce).³¹⁶

V případě, že zaměstnanec - poté, co mu zaměstnavatel oznámí výši požadované náhrady škody - **závazek uhradit takovou škodu bez dalšího uzná a souhlasí se způsobem úhrady škody, uzavře s ním zaměstnavatel písemně (pod sankcí neplatnosti) dohodu**; od tohoto požadavku zákon upouští jen tehdy, jestliže zaměstnanec, který svůj záväzok nahradit škodu v zaměstnavatelem požadované výši uznal, také škodu již uhradil.

Uznání závazku zaměstnancem nahradit škodu v určené (zaměstnavatelem požadované) výši je předpokladem pro uzavření dohody podle ustanovení § 185 odst.3 zákoníku práce, jejíž význam pro zaměstnavatele spočívá v tom, že v případě soudního sporu usnadňuje postavení zaměstnavatele z hlediska dokazování a že prodlužuje, bylo-li učiněno písemně, trvání promlčecí doby na 10 let (§ 263 odst.2 zákoníku práce).

314V SR § 191 ZP.

315T.j. v SR: dohoda podľa § 191 ZP vs. dohoda podľa § 32 ZP (o sporných nárokoch).

316Pozn. niektoré zmeny: vypustenie „spravidla“, vypustenie „vyrobenia nepodarku“.

Uznání závazku k náhradě škody podle § 185 odst. 3 zákoníku práce není samostatným zavazovacím důvodem a ani se jím nezakládá domněnka o existenci dluhu v době uznání, jako je tomu například v občanskoprávních vztazích podle ustanovení § 558 občanského zákoníku.

Uznání závazku nahradit škodu v požadované výši podle ustanovení § 185 odst. 3 zákoníku práce **nemění nic na skutečnosti, že právním důvodem vzniku tohoto závazku může být jen zaviněné protiprávní jednání zaměstnance, s nímž zákoník práce spojuje jeho odpovědnost za vzniklou škodu.**

Jestliže však po oznámení výše požadované náhrady škody a ještě dříve, než zaměstnanec uzná svůj závazek k náhradě škody v určené výši a přistoupí na dohodu o způsobu její úhrady, **dojde mezi účastníky k jednání, kterým si vyjasňují svá rozdílná stanoviska** k otázkám odpovědnosti zaměstnance nebo jejího rozsahu, výše škody nebo příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním zaměstnance a vzniklou škodou, tedy k jednání směřujícímu k odstranění pochybností, rozporů a docílení vzájemných ústupků, **nejde ze strany zaměstnance o jednostranné uznání závazku k náhradě škody v určené výši, jež by mělo význam jen jako nezbytný předpoklad k uzavření dvoustranné dohody o způsobu náhrady škody podle ustanovení § 185 odst.3 zákoníku práce, nýbrž jde zároveň o dohodu ve smyslu ustanovení § 244 a 259 zákoníku práce, již si účastníci upravili nároky mezi nimi sporné. S takovou dohodou, mající povahu narovnání, je pak spojen zánik původního závazku zaměstnance k náhradě škody a jeho nahrazení novým závazkem, jehož právní důvod spočívá v dohodě (narovnání), nikoli v odpovědnosti zaměstnance za způsobenou škodu.**

Otázku, zda šlo ze strany zaměstnance pouze o uznání závazku k náhradě škody v požadované výši podle ustanovení § 185 odst. 3 zákoníku práce, tedy o jednostranný právní úkon zaměstnance, a o uzavření dohody o náhradě škody podle tohoto ustanovení, nebo též o dohodu ve smyslu ustanovení § 244 a 259 zákoníku práce, je třeba posuzovat nejen podle obsahu dohody samotné, ale i za použití ustanovení § 240 zákoníku práce o právních úkonech a ustanovení § 242 zákoníku práce o neplatnosti právních úkonů. Na uvedeném právním názoru dovolací soud nemá důvod cokoliv měnit; i když byl přijat před delší dobou, je i v současnosti při zásadně stejné právní úpravě jako správný nadále přijímán.

Pozn. autora – NS ČR sa tu vyjadril k analogickej aplikácii Občianskeho zákonníka pre pracovnoprávne vzťahy, ale tento záver pre rozdiely vo vtedajšej právnej úprave ČR a SR sú použiteľné iba sčasti. V SR je toto prepojenie vymedzené cez § 1 ods. 4 ZP, ale odkaz smeruje len na všeobecné ustanovenia OZ, čo sa spája s prvou časťou OZ.³¹⁷

317 Názor dovolateľky o možnosti analogického použitia ustanovení § 558 občanského zákoníku v pracovněprávních vztazích není správný. Podle již ustálené judikatury (srov. například rozsudek

Z uvedené konstantní judikatury soudů v projednávané věci soudy obou stupňů vycházely. V souladu se zákonem dovodily, že nebylo - obecně vzato - vyloučeno, aby dohoda účastníků ze dne 20.10.2000 byla považována za dohodu o sporných nárocích („narovnání“) podle ustanovení § 259 *zákoníku práce*, avšak jen tehdy, kdyby bylo zjištěno (a tedy kdyby žalobkyně prokázala), že ještě dříve, než žalovaný uznal svůj závazek k náhradě škody v určené výši a přistoupil na dohodu o způsobu její úhrady, došlo mezi účastníky k jednání, kterým by si vyjasňovali svá rozdílná stanoviska k otázkám odpovědnosti žalovaného za škodu nebo jejího rozsahu, výše škody nebo příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním žalovaného a vzniklou škodou, tedy k jednání směřujícímu k odstranění pochybností, rozporů a docílení vzájemných ústupků. Svůj závěr, že dohoda účastníků ze dne 20.10.2000 představovala (pouze) dohodu o náhradě škody ve smyslu *ustanovení § 185 odst.3 zákoníku práce*, soudy nedovodily z chybného výkladu ustanovení § 185 a § 259 *zákoníku práce* (na základě nesprávného právního posouzení věci), ale na základě toho, že **žalobkyně své tvrzení o „spornosti“ požadované náhrady škody před uzavřením dohody (přes poučení, které jí bylo soudem prvního stupně poskytnuto podle ustanovení § 118a odst.3 o.,s.ř.) neprokázala.**

NS ČR: 21 Cdo 373/2003

Na základě dohody o náhradě škody označené jako Splátkový kalendář (Úhrada způsobené škody), kterou dňa 22.9.1995 uzavřela so žalovaným ako bývalým zamestnancom, voči žalovanému pohľadávku vo výške 231 431, - Kč s príslušenstvom. Žalovaný, ktorý u žalobcu pracoval na základe pracovnej zmluvy od 11.3.1992 do 15.8.1995 vo funkcii stavbyvedúceho-výrobného manažéra, spôsobil úmyselným konaním škodu na majetku žalobkyne v celkovej výške 910 210, - Kč; hoci svoju zodpovednosť za škodu písomne uznal a zaviazal sa ju nahradiť v splátkach najneskôr do 10.2.1996, zaplatil len sumu 678 779, - Kč.

OS: Po provedeném dokazování dospěl soud prvního stupně k závěru, že dohoda nazvaná jako Splátkový kalendář (Úhrada způsobené škody), kterou účastníci dne 22.9.1995 písemně uzavřeli, nepředstavuje uznání závazku zaměstnance k náhradě škody podle ustanovení § 185 odst. 3 zák. práce, ale že jde o dohodu o sporných nárocích

*Nejvyššího soudu ze dne 20.9.2001 sp. zn. 21 Cdo 2708/2000, který byl uveřejněn pod č. 69 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2002) právní úprava pracovněprávních vztahů, jež je obsažena především v zákoníku práce, vychází z úplné samostatnosti pracovního práva vůči občanskému právu (z tohoto důvodu zákoník práce obsahuje rozsáhlá obecná ustanovení, zejména vymezení subjektů pracovněprávních vztahů, způsobilosti k právnímu úkonům, zastoupení, úpravu právních úkonů, včetně jejich neplatnosti, zajištění práv a povinností z pracovněprávních vztahů, uspokojení nároku, lhůty a doby atd.), a právní předpisy proto ani nevymezují vztah mezi zákoníkem práce a občanským zákoníkem a neupravují analogické používání zákoníku práce v občanskoprávních vztazích či občanského zákoníku ve vztazích pracovněprávních. **Nebyla-li v pracovněprávních vztazích přijata obdobná úprava jako pro oblast občanskoprávních vztahů v ustanovení § 558 občanského zákoníku, není přípustné a bylo by v rozporu se zákonem (jeho smyslem a účelem) „nahrazovat“ záměr zákonodárce v tomto směru analogií práva (občanského zákoníku), která je pro pracovněprávní vztahy zásadně vyloučena.***

podle ustanovení § 259 *zák. práce*, která měla za následek zánik původního závazku žalovaného vůči žalobkyni z titulu pouhé náhrady škody; uvedenou dohodu nepovažoval za neplatnou z toho důvodu, že by nebyla uzavřena svobodně, jak namítal žalovaný. Poukázal i na závěry trestního řízení vedeného proti žalovanému pod sp. zn. 3 T 138/2000, z nichž vyplynulo že žalovaný svým jednáním způsobil žalobci škodu ve výši nejméně 439 511,- Kč . Vzhledem k tomu, že ke dni 22.9.1995 existoval závazek žalovaného zaplatit žalobkyni 910 210,- Kč do 10.2.1996, že žalovaný zaplatit pouze 678 779,- Kč a zbývajících částku 231 431,- Kč zaplatit odmítl, žalobě vyhověl.

NS ČR: S dovolatelem lze souhlasit v tom, že charakter sporného právního úkonu - listiny nazvané Splátkový kalendář (Úhrada způsobené škody), kterou dne 22.9.1995 účastníci písemně uzavřeli - je nutno posuzovat *podle ustanovení § 240 a násl. zák. práce.*³¹⁸

Podle ustanovení § 240 *odst. 1 zák. práce* právní úkon (pracovní smlouva, výpověď, dohoda apod.) je projev vůle směřující ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.

Projev vůle je třeba vykládat tak, jak to se zřetelem k okolnostem, za kterých byl učiněn, odpovídá pravidlům slušnosti a občanského soužití (§ 240 *odst. 3 zák. práce*).³¹⁹

Z ustanovení § 240 odst. 3 zák. práce vyplývá, že o obsahu právního úkonu může vzniknout pochybnost, a pro takový případ zákon formuluje výkladová pravidla, která ukládají soudu, aby výklad projevu vůle směřoval pouze k objasnění jeho obsahu, tedy ke zjištění toho, co bylo skutečně projevováno. Pomocí výkladu projevu vůle nelze nahrazovat nebo doplňovat vůli, kterou jednající v rozhodné době neměl nebo kterou sice měl, ale kterou neprojevil (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.10.1996 sp.zn. 3 Cdon 946/96, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č.29, roč. 1997). Takto musí soud postupovat i tehdy, interpretují-li účastníci ve svých přednesech či výpovědích v průběhu řízení projev vůle odlišným způsobem. Taková situace neznamená, že obsah projevené vůle nelze zjistit, neboť zájmy a postoje účastníků v průběhu soudního řízení již nemusejí odpovídat jejich původní vůli, kterou projevíli. Jde tedy o to, aby obsah projevu vůle, který jednající učinil, byl vyložen v souladu se stavem, který existoval v době, kdy byl učiněn. Při výkladu projevu vůle nelze ulpívat pouze na doslovném významu použitých výrazů; je třeba současně pečlivě přihlížet ke všem okolnostem, za kterých bylo slovní nebo jiné vyjádření učiněno.

Postup odvolacího soudu při výkladu projevu vůle účastníků v souvislosti s posouzením otázky právní povahy listiny ze dne 22.9.1995 je v souladu se shora uvedenými

318V SR § 34 OZ a nasl.

319V SR - § 15 ZP: „*Prejav vôle treba vykladať tak, ako to so zreteľom na okolnosti, za ktorých sa urobil, zodpovedá dobrým mravom.*“

výkladovými hľadiskami i s interpretačnými pravidlami zakotvenými v *ustanovení § 240 odst. 3 zák. práce*.

Otázku, zda šlo ze strany zaměstnance toliko o uznání závazku k náhradě škody v požadované výši, tedy o jednostranný právní úkon jako nezbytný předpoklad k uzavření dvoustranné dohody o způsobu náhrady škody podle ustanovení § 185 odst. 3 zák. práce, nebo o dohodu o sporných nárocích ve smyslu ustanovení § 244 a § 259 zák. práce, odvolací soud (i soud prvního stupně, jehož závěry převzal) posoudil podle ustanovení § 240 *zák. práce* o právních úkonech i *podle ustanovení § 242* téhož zákona o neplatnosti právních úkonů (srov. rozsudek býv. Nejvyššího soudu ze dne 28.3.1968, sp. zn. 6 Cz 7/68, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 97, roč. 1968).

Dospěl k závěru, že dohoda ze dne 22.9.1995 označená účastníky jako Splátkový kalendář je platnou dohodou o narovnaní podle ustanovení § 259 zák. práce, která měla za následek zánik původního závazku žalovaného vůči žalobkyni z titulu náhrady škody.

10.8 Ustanovenie podmienky v dohode o spôsobe náhrady škody

Česká prax³²⁰ si v kontexte rozhodnutia NS ČR: 21 Cdo 1161/2013 („výpověď z pracovního poměru, která je podmíněna tím, že vznik právních účinků spojených s doručením výpovědi je činěn závislým na nejisté skutečnosti, která může teprve nastat v budoucnosti, ale o níž není známo, zda vůbec nastane“ (v daném případě na výsledku soudního sporu o okamžitě zrušení pracovního poměru s tímž zaměstnancem pro totéž porušení „pracovní kázně“), je neplatným právním jednáním.“, položila otázku, či tento princíp je aplikovateľný všeobecne, t.j. aj na otázku spôsobu náhrady škody. Napr. v dohode bude uvedené, že zamestnanec má nahradiť škodu v splátkach do 6 mesiacov a ak tak nespraví, zamestnávateľ môže vykonať zrážky zo mzdy (zamestnanec súhlasí s úhradou škody zrážkami zo mzdy) – t.j. nie je jasné, či táto skutočnosť v budúcnosti nastane. V tejto súvislosti bola daná odpoveď, že takéto podmienenie je možné a bolo poukazané na nasledovné: „*Že lze právní jednání v pracovněprávních vztazích vázat, až na výjimky, na splnění určité podmínky, lze dovodit též z dosavadní judikatury dovolacího soudu. Např. ve svém rozhodnutí ... 21 Cdo 920/2006, připustil Nejvyšší soud takovou možnost ve vztahu k dohodě o odpovědnosti za svěřené hodnoty (v době jejího uzavření označované „dohoda o hmotné odpovědnosti“).*“

320 Stanovisko AKV č. 18, bod 18.

10.9 K zrážkam zo mzdy pre prípad škody a pred určením výšky škody

Jedným zo spôsobov náhrady škody v peniazoch je dojednanie o tom, že sa vykonajú zrážky zo mzdy. Takéto dojednanie musí obsahovať dohoda podľa § 191 ZP. V tejto súvislosti je potrebné dojednať aj dohody o zrážkach zo mzdy podľa § 20 ZP (a v nej napr. pravidlá, v akých čiastkach sa bude suma zrážať a po akú dobu). Ak zamestnanec spôsobí škodu, je potrebné napr. postupovať podľa § 191 ZP a zamestnanec musí uznať škodu – že ju zaviniel, formu zavinenia, výšku škody, spôsob náhrady, atď. Zamestnávateľ nemôže jednostranne oznámiť zamestnancovi výšku škody a pristúpiť k zrážke zo mzdy. § 131 ZP pre tento účel neobsahuje právny titul. Právnym titulom môže byť len dohoda podľa § 191 ZP v kombinácii s dohodou o zrážkach zo mzdy podľa § 20 ZP (môže to byť aj v jednom dokumente). Dojednanie dohody o zrážkach zo mzdy pre prípad budúcej škody je v rozpore so Zákonníkom práce, pretože dohoda o zrážkach zo mzdy podľa § 20 ZP je zabezpečovacím právnym inštitútom, ktorý je možné použiť len ak sa zabezpečuje skutočný dlh (záväzok, ktorý už vznikol zo zodpovednosti za škodu – t.j. povinnosť uhradiť konkrétnu škodu).

Dobová dôvodová správa k zákonu č. 71/1958 Zb. (§ 12 – 15) sa vyjadruje ak otázke preventívnych zrážok: „Ustanovenie, že škoda môže byť uhradená zrážkou zo mzdy len vtedy, ak zamestnanec uzná záväzok nahradiť škodu a súhlasí so zrážkami, chráni zamestnancov pred neodôvodnenými zrážkami zo mzdy z dôvodu náhrady škody. Uznanie musí mať vždy písomnú formu; inak je neplatné. Ak nedôjde k dohode, musí sa podnik obrátiť na súd.“³²¹

NS SR: 5 Sžo/57/2013: dohoda o zrážkach zo mzdy pre prípad škody

Napadnutým rozsudkom Krajský súd v Bratislave zamietol žalobu žalobcu, ktorou sa domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia NIP, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie Inšpektorátu práce Žilina, o uložení pokuty žalobcovi vo výške 300,- € **za porušenie ust. § 131 ods. 3 zákona Zákonníka práce za to, že vykonal zo mzdy za mesiac august 2010 ďalšiu zrážku zo mzdy presahujúcu rámec zrážok uvedených v § 131 ods. 1 a 2 Zákonníka práce svojim zamestnancom za náhradu škody /SHOP/**, každému vo výške 71,88 € bez písomnej dohody o zrážkach zo mzdy.

321 Rovnaký názor aj v stanovisku AKV č. 24, bod 10: „aby bylo vůbec možné dohodu o srážkách ze mzdy uzavřít, musí být najisto postaveno, že pohledávka na náhradě škody na straně zaměstnavatele skutečně vznikla (vznikne) a v jaké výši. ... není tedy možné, aby si zaměstnavatel zajistil dopředu (do budoucna) tímto způsobem náhradu potenciální škody, která mu může, ale nemusí vzniknout ztrátou předmětů svěřených zaměstnanci. Zaměstnanec má totiž možnost se odpovědnosti za ztrátu svěřených předmětů zcela, nebo zčásti zprostit (prokáže-li, že ztráta vznikla bez jeho zavinění) a navíc nelze předpokládat, jaká bude přesná výše škody.“

Krajský súd v Bratislave posudzujúc správnosť záverov správnych orgánov pri svojom rozhodovaní vychádzal z ustanovení § 131 ods. 1, 2 a 3 Zákonníka práce, § 189 ods. 1 a 2 Zákonníka práce, § 191 ods. 1, 2 a 3 Zákonníka práce, § 2 ods. 1 písm. a/ bod prvý zákona o inšpekcii práce a §19 ods. 1 písm. a/ zákona o inšpekcii práce a dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutia a postup žalovaného je v súlade so zákonom.

Krajský súd v odôvodnení svojho rozhodnutia mal za jednoznačne preukázané, že žalobca za mesiac august 2010 vykonal zrážku zo mzdy svojim zamestnancom, ktoré nespádajú pod rámec zrážok zo mzdy vymedzených v ust. § 131 ods. 1 a 2 Zákonníka práce, bez písomnej dohody o zrážkach zo mzdy, **pretože súhlas zamestnancov v zmysle bodu 8 písm. a/ pracovnej zmluvy, v ktorej súhlasili s vykonávaním zrážok zo mzdy v prípade, ak spôsobia škodu spoločnosti, ako aj dohody o hmotnej zodpovednosti a osobitné dohody o uznaní záväzku nahradiť škodu so zamestnancami, neoprávňovali žalobcu na vykonanie zrážky zo mzdy, pretože boli so zamestnancami uzavreté pred vznikom škody,** ktorá bola zistená inventúrou zo dňa 11.08.2010, t.j. v čase, keď nebola známa výška škody, a preto nemohli uznať záväzok, nahradiť škodu v určenej sume a súhlasiť so zrážkou zo mzdy v určenej sume.

Podľa názoru krajského súdu, zamestnanci so žalobcom **po tom, čo im bola známa výška škody, neuzavreli písomnú dohodu o zrážkach zo mzdy a preto žalobca svojim konaním porušil ust. § 131 ods. 3 zákonníka práce.** Krajský súd uviedol, že zamestnávateľ nedodrжал postup ohľadom spôsobu náhrady škody zamestnancami a ustálení jej výšky.

Žalobca: Podľa žalobcu nemožno stotožňovať škodu zamestnanca so spôsobením schodku na zverených hodnotách, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať podľa § 182 a nasl., pričom podmienky osobitnej zodpovednosti majú prednosť pred uplatnením ustanovení o všeobecnej zodpovednosti zamestnanca. Žalobca preto zastáva názor, že podmienky náhrady schodku spôsobeného zamestnancom na zverených hodnotách, ktoré je povinný vyúčtovať, nemohol krajský súd posudzovať podľa zásad všeobecnej zodpovednosti za škodu podľa ust. § 191 ods. 1, 2 a 3 Zákonníka práce, ale výlučne podľa kritérií podľa kogentného ust. § 189 Zákonníka práce. Uviedol, že z tohto hľadiska je vylúčené, aby mohlo dôjsť k náhrade schodku v nižšej výške, než bol spôsobený a v tomto zmysle by mohla byť uzavretá akákoľvek dohoda medzi zamestnávateľom a zamestnancom. Je toho názoru, že nie je prípustné, aby zamestnávateľ svojvoľne rozhodoval o tom, či a v akom rozsahu bude náhradu schodku požadovať, ako k tomu podľa jeho názoru nesprávne dospel krajský súd vo svojom rozhodnutí.

Vytykal krajskému súdu, že si osvojil tvrdenia správnych orgánov, že k zrážkam zo mzdy pristúpil žalobca nad rámec zákona a to bez ich súhlasu a písomnej dohody, keďže medzi zamestnávateľom a zamestnancami bola uzavretá písomná dohoda, ktorú uzavreli po ich nástupe do pracovného pomeru o tom, že zamestnanec súhlasí s vyko-

naním zrážok zo mzdy, v prípade vzniku škody alebo schodku, ktoré spôsobí spoločnosti na základe rozhodnutia škodovej komisie a to od dátumu, v ktorom rozhodovala komisia. Napriek skutočnosti, že žalobca uviedol, že obsah uzavretých dohôd so zamestnancami je jasný a zrozumiteľný, pripustil istú pochybnosť v možnosti uzavretia týchto dohôd o zrážkach pred vznikom a splatnosťou záväzku zamestnanca. Súd prvého stupňa sa mal podľa vyjadrenia žalobcu zaoberať otázkou platnosti dohôd uzavretých so zamestnancami, pričom určenia ich neplatnosti sa nikto nedomáhal. Dodal, že krajský súd vo svojom rozhodnutí nekonštatoval, že tieto dohody sú contra legem a preto bolo jeho povinnosťou vychádzať z ich obsahu.

NS SR: Z obsahu pripojeného administratívneho spisu Najvyšší súd SR zistil, že v zmysle bodu 8 písm. a/ pracovnej zmluvy, uzatvorenej so zamestnancami, títo súhlasili s vykonaním zrážok zo mzdy v prípade spôsobenia škody spoločnosti. Neoddeliteľnou súčasťou pracovných zmlúv boli aj dohody o hmotnej zodpovednosti, podľa ktorých v zmysle bodu 7, **spoločnosť je oprávnená vymáhať od zamestnanca náhradu vzniknutej škody, ktorú určí spoločnosť po vyčíslení skutočnej škody za predpokladu, že zamestnanec súhlasí s vykonávaním zrážok zo mzdy, resp. zrážky v prípade, ak počas trvania pracovného pomeru spôsobí zamestnávateľovi finančné, majetkové škody, prípadne iné straty na majetku spoločnosti.**

V konaní nebolo sporné, že bol zistený rozdiel na zásobách zistený pri kontrole stavu zásob dňa 11.08.2010 a v zmysle ust. § 189 Zákonníka práce boli zamestnanci povinní vzniknutý rozdiel nahradiť v sume určenej žalobcom. Sporným bol postup žalobcu ohľadom náhrady škody zamestnancami.

Najvyšší súd SR mal za preukázané, že zamestnanci mali podpísanú spoločnú hmotnú zodpovednosť a na základe **Dohody o uznaní záväzku nahradiť škodu a Rozhodnutia škodovej komisie, zamestnanci uznali spôsob a výšku náhrady škody** v sume 71,80 €, avšak tieto dohody **boli uzavreté pred vznikom škody** s p. L. dňa 01.12.2008, s p. I. dňa 01.02.2009, s p. J. dňa 31.01.2007, s p. F. dňa 11.10.2008 a s p. M. dňa 31.01.2007, **t.j. v čase, keď ešte nebola známa výška škody.** Z dôkazných listín (výplatných lístkov) vyplýva, že sa malo jednať o ďalšie zrážky zo mzdy, ktoré nespadajú pod rámec zrážok zo mzdy vymedzených v ust. § 131 ods. 1 a 2 Zákonníka práce a ktoré môže zamestnávateľ vykonávať iba na základe písomnej dohody o zrážkach zo mzdy so zamestnancom. Iná osobitná dohoda po vzniku škody však nebola uzavretá.

Dohoda o zrážkach zo mzdy je jedným z prostriedkov na zabezpečenie práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov, ktoré upravuje ustanovenie § 20 Zákonníka práce. Predmetné zabezpečenie podľa platnej právnej úpravy slúži na zabezpečenie majetkových práv zamestnávateľa a možno ho využiť len na zaistenie nároku, ktorý už vznikol. Zabezpečenie práv vznikne teda iba za predpokladu, že existuje záväzok zamestnanca voči zamestnávateľovi. Nedodržanie písomnej formy dohody je sankcionované

jej neplatnosťou. Z uvedeného vyplýva, že bez dohody o ďalších zrážkach zo mzdy nie je dané zamestnávateľovi oprávnenie vykonať zrážky zo mzdy zamestnanca. V zmysle uvedeného je irelevantné tvrdenie žalobcu, že súd prvého stupňa sa mal zaoberať otázkou platnosti dohôd, keďže dohody nespĺňali náležitosti potrebné k uplatneniu nároku na náhradu škody.

Najvyšší súd sa stotožňuje so záverom vysloveným v odôvodnení krajského súdu, **že zamestnanci nemohli uznať záväzok nahradiť škodu v určenej sume, pokiaľ im nebola známa výška škody.**

Námietku žalobcu o nesprávnom právnom posúdení krajským súdom považuje Najvyšší súd za právne bezvýznamnú, keďže v danom prípade sa neposudzovala otázka, či na základe uzavretých dohôd vznikla zamestnancom zodpovednosť za zistený rozdiel na zverených hodnotách.

11 Premlčanie náhrady škody

Túto otázku Zákonník práce neupravuje, ale aplikujú sa ustanovenia Občianskeho zákonníka o premlčaní.

§ 102 OZ: *Pri právach, ktoré sa musia najprv uplatniť u fyzickej alebo právnickej osoby, začína plynúť premlčacia doba odo dňa, keď sa právo takto uplatnilo.*

§ 106 ods. 1 OZ: *Právo na náhradu škody sa premlčí **za dva roky** odo dňa, keď sa poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá.* /pozn. subjektívna doba/

§ 106 ods. 2 OZ: *Najneskoršie sa právo na náhradu škody premlčí **za tri roky**, a ak ide o škodu spôsobenú **úmyselne, za desať rokov** odo dňa, keď došlo k udalosti, z ktorej škoda vznikla; to neplatí, ak ide o škodu na zdraví.* /pozn. objektívna doba/

§ 110 ods.1 OZ, druhá veta: *Ak právo dlžník **písomne uznal čo do dôvodu i výšky**, premlčuje sa za **desať rokov** odo dňa, keď k uznaniu došlo; ak bola však v uznaní uvedená lehota na plnenie, plynie premlčacia doba od uplynutia tejto lehoty.* /pozn. objektívna doba vo väzba na uznanie/

Pojem premlčanie

Premlčanie práva znamená, že hoci právo existuje, nemožno ho priznať, ak druhá strana uplatní námietku premlčania. **Napr. NS ČR: 21 Cdo 2958/2007: Soudní praxe i právní teorie promlčením rozumí marné uplynutí doby stanovené v zákoně pro vykonání práva; znamená výrazné oslabení subjektivního práva oprávněného účastníka, neboť promlčením sice jeho nárok nezaniká, nemůže však být soudem přiznán, jestliže povinný před soudem čelí uplatněnému právu námitkou promlčení. Nárok oprávněného účastníka trvá i nadále, stává se však prostřednictvím soudu nevyhmatelným.**

Premlčacia doba

Premlčacia doba /pozn. Občiansky zákonník ju výslovne pomenúva ako dobu, nejde o lehotu, ako v minulosti/ môže byť:

- subjektívna – vedomosť o škode (že vznikla) a o tom, kto za ňu zodpovedá,
- objektívna – keď došlo k udalosti, z ktorej škoda vznikla.

Príklad: *Poškodenie služobného auta na pracovnej ceste, dňa 9.10. avšak zamestnávateľ sa o tom dozvedel až po návrate zamestnanca 15.10. Po návrate sa však nemusí hneď dozvedieť, kto za škodu zodpovedá (zamestnanec, jeden zo zamestnancov, tretia osoba – to môže byť aj predmetom zisťovania polície – napr. neznáma osoba nacúvala do služobného auta a poškodila nárazníkom).*

NS: R 12/1976 (Cpj 50/75)

Nárok na náhradu škody ako nárok vyplývajúci z pracovnoprávných vzťahov treba uplatniť v premlčacích lehotách stanovených Zákonníkom práce. Súd správne aplikujú ustanovenia týkajúce sa uplatňovania práv na náhradu škody, najmä *ustanovenie § 263 ods. 3 Zák. práce*,³²² a začiatku behu lehôt³²³ ním upravených (subjektívnej a objektívnej povahy); *prihliadajú na ustanovenia vyhlášky č. 155/1971 Zb. a postupujú zhodne so závermi uvedenými v rozhodnutí uverejnenom pod č. 21/1969 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR.*

Okresný súd v Humennom vo veci sp. zn. 4 C 81/74 zistil, že sa žalujúca organizácia o schodku dozvedela po vykonanej inventúre ešte v roku 1972, žalobu o náhradu škody podala na súd až 21.1.1974, teda po uplynutí jednoročnej lehoty na uplatnenie náhrady tejto škody; preto žalobu na námietku premlčania uplatnenú žalovaným pracovníkom zamietol.

Naproti tomu Okresný súd v Nitre sa vo veci sp. zn. 5 C 385/74 otázkou premlčania nároku žalobcu z *hľadiska ustanovenia § 263 ods. 3 Zák. práce* nezaoberal a nepoučil žalovaného o možnosti namietať premlčanie.

Začatie plynutia premlčacej doby

K pojmov „vedomosť o škode a kto za ňu zodpovedá“ – začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby

Súdy sa zaoberali otázkou, kedy začne plynúť subjektívna premlčacia doba. Základnou otázkou je otázka ohľadom vedomosti o konkrétnej skutočnosti a či sa táto vedomosť týka samotnej škodnej udalosti (napr. havária vozidla) alebo škody (výška a konkrétna osoba). Súd zastávajú názor, že plynutie subjektívnej premlčacej doby/lehoty začne až okamihom vedomosti o samotnej škode a kto za ňu zodpovedá.

NS: R 16/1975 (5 Cz 12/74)

Pro počátek běhu jednoróční lhůty k uplatnění peněžitého nároku (§ 263 odst. 1 zák. práce) na náhradu škody organizace vůči pracovníkovi je rozhodné, kdy se organizace doví o již vzniklé škodě a nikoliv o škodné události.

Jde-li o škodu vzniklou organizací zaplacením peněžní částky odepsáním z peněžního účtu, může k této škodě dojít teprve odepsáním této částky z účtu plátce u peněžního ústavu.

322V súčasnosti § 100 a nasl. OZ.

323V súčasnosti doba.

Žalujúca organizácia sa domáhala proti žalovanému F.P. zaplateniu sumy 930,- Kčs a proti žalovanému F.K. zaplateniu sumy 1000,- Kčs z toho dôvodu, že musela zaplatiť inému subjektu (*pozn. Okresnému národnému výboru v K.*) sumu 1930,- Kčs ako regresnú náhradu z pracovného úrazu J.V., pričom túto nehodu zavinili žalovaní porušením bezpečnostných predpisov.

NS: Základným predpokladom k tomu, aby začala bežet promlčecí lhúta podľa ustanovení § 263 odst. 1 a 3 zák. práce,³²⁴ je vznik škody.

Pojem škody vykláda právni teorie i praxe tak, že se jí rozumí majetková újma, kterou lze objektivně vyjádřit v penězích. Škoda znamená tedy ve své podstatě zmenšení majetku poškodeného (srov. stanovisko uverejnené pod č. 55/1971 Sbíry soudních rozhodnutí a stanovisek).

Ke zmenšení majetku organizace nemůže tedy dojít okamžikem, kdy se organizace dozví, že bude musit na základě rozhodnutí příslušného orgánu regresní náhradu zaplatit, anebo kdy se na základě výzvy OÚNZ rozhodne, že náhradu zaplatí, nýbrž teprve tehdy, kdy z majetkových prostředků organizace byla regresní náhrada uhrazena (srov. rozhodnutí uverejnené pod č. 32/1974 Sbíry soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nelze tedy pokládat za správné závěry soudů obou stupňů, které zaujaly v projednávané věci, a zejména závěr o tom, že jednoroční lhúta stanovená v § 263 odst. 1 zák. práce začala bežet 6. 10. 1969, kdy byl odevzdán úctárně příkaz k proplacení regresní náhrady.

Ustanovení § 263 odst. 3 zák. práce předpokládá, že ke škodě již skutečně došlo; pouhá vědomost poškozeného o tom, že ke škodě dojde,³²⁵ **nestačí pochopitelně k tomu, aby toto zákonné ustanovení mohlo být aplikováno.**

V projednávané věci bylo tedy třeba zjistit, kdy byla regresní náhrada podle příkazu žalující organizace ... uhrazena odepsáním příslušné částky z jejího účtu ... Tímto dnem totiž teprve žalující organizaci škoda vznikla a od tohoto dne začala bežet jednoroční lhúta stanovená v § 263 odst. 1 zák. práce, když jinak ovšem organizaci bylo známo, kdo za tuto škodu odpovídá.

NS ČR:21 Cdo 2958/2007: preukázaná vedomosť zamestnávateľa o škode, čiastkové informácie

324V súčasnosti § 106 OZ.

325T.j. v budúcnosti bude musieť zaplatiť.

Žalovaný bol zamestnaný na základe pracovnej zmluvy zo dňa 28. 6. 1995 ako kornatník O. Č. a mal uzavretú dohodu o hmotnej zodpovednosti. Trestným rozkazom súdu bol odsúdený pre trestný čin sprenevery, ktorého sa dopustil tým, že od členov okresného poľovníckeho spolku prevzal v hotovosti peňažné prostriedky ako platby členských príspevkov a kurzovného adeptov, vrátane zápisného a použil ich pre svoju potrebu. Žalobcovi tak spôsobil škodu najmenej vo výške 146 400, - Kč. Žalovaný uplatnil aj námietku premlčania.

NS ČR:³²⁶ Súdnu prax i právnu teóriu **promlčením** rozumí marné uplynutie doby stanovenej v zákone pre vykonanie práva; znamená výrazné oslabenie subjektívneho práva oprávneného účastníka, pretože promlčením sice jeho nárok nezaniká, nemôže však byť súdom priznaný, pretože povinný pred súdom čelí uplatnenému právu námietkou promlčenia. Nárok oprávneného účastníka trvá i naďalej, stáva sa však prostredníctvom súdu nevymahateľným.

Počiatok promlčecíh ľhút v pracovnoprávnych vzťahoch je obecné (objektívne) určené ustanovením § 262 ods. 1 zák. práce,³²⁷ podľa nehož **ľhúta počiná bežet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé.**

Takto vymezovaný počiatok je vymezovaný objektívne, nezávisle na poškodenom zamestnanci (srov. slovo mohlo). Běh promlčecíh ľhút tedy počne **ode dne, kdy by obecně každý mohl právo uplatnit, jinak řečeno - kdy mohl podat žalobu (actio nata)**, pričemž **není rozhodující, zda snad daný subjekt byl v situaci, která mu uplatnění práva znemožňovala (nevěděl o právu, výkon práva mu znemožňovala nemoc apod.)**. Ide tedy o **objektívne určený počiatok běhu** promlčecíh ľhút, který se odvíjí od právnických skutočností popř. událostí, jejichž vznik či existence **jsou nezávislé na úrovni vědomí (znalostí) oprávneného účastníka odpovědnostního vztahu.**

Vedle této tzv. objektívni ľhúty zákon stanoví k uplatnění nároků z odpovědnostních práv také **ľhútu subjektívni**, u níž je **směrodatný subjektívne určený počiatok**. Počiatok běhu promlčecíh doby se tu odvíjí ode dne, **kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o odpovědné osobě.**

Obě dvě promlčecíh ľhúty (objektívni a subjektívni) počinají bežet a končí nezávisle na sobě. Obecně však platí, že nárok na náhradu škody je třeba uplatnit v době, **kdy ještě běží obě ľhúty**, tj. ľhúta objektívni a v jejím rámci ľhúta subjektívni; marným uplynutím jedné z těchto ľhút se nárok promlčuje, i když poškozenému ještě běží i druhá promlčecíh ľhúta. Výjimkou z tohoto pravidla představuje nárok na náhradu škody na zdraví (zejména při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání), k jehož uplatnění je

326 Obdobne aj **NS ČR: 21 Cdo 1026/2009.**

327 Vid. v SR § 101 OZ.

stanovena pouze subjektivní lhůta; subjektivní počátek promlčecí doby je tu dán především povahou práva na náhradu škody na zdraví, neboť následky vlastní škodní události se mohou projevit (a také se velmi často projevují) se značným časovým odstupem.

Vědomost poškozeného o škodě a o tom, kdo za ní odpovídá, jako předpoklady pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty, **musí být splněny kumulativně**.

O tom, kdo za škodu odpovídá, se poškozený dozví tehdy, když zjistí skutkové okolnosti rozhodné pro vymezení odpovědného subjektu.

O škodě se poškozený dozví tehdy, když zjistí skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit vznik škody a orientačně (přibližně) i její rozsah (tak, aby bylo možné případně též určit alespoň přibližně výši škody v penězích).

Při zkoumání, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, je třeba vycházet **z prokázané vědomosti poškozeného**; **nemusí však jít o zjištění (rozumí se jistotu v běžném slova smyslu), nýbrž postačuje, aby skutkové okolnosti, kterými poškozený disponuje, byly způsobilé takový závěr o možném vzniku škody a možné odpovědnosti škůdce učinit** (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2423/2006, uveřejněný v časopise Soudní judikatura ročník 2007, pod pořadovým číslem 159).

Z uvedených závěrů při posuzování, kdy počala žalobci běžet subjektivní promlčecí lhůta pro uplatnění žalovaného nároku, odvolací soud (i soud prvního stupně) vycházel. Dovedil, že žalobce se o tom, že škoda vznikla a kdo za ni odpovídá dozvěděl dne 19. 12. 2001, kdy ing. Š. seznámila Radu O. Č. s částečnými výsledky kontroly ohledně plateb členských příspěvků a kurzovního adeptů. S tímto závěrem koresponduje i výpověď předsedy žalobce Ing. K. R., který do protokolu při jednání před soudem prvního stupně dne 9. 5. 2006 vypověděl, že připojením se k trestnímu stíhání, jak je zaznamenáno v zápise č. 10/2001 ze dne 19. prosince 2001, mínili, že se budou moci připojit k předcházejícímu trestnímu stíhání, týkajícího se padělání vysvědčení i s nárokem náhrady škody ohledně chybějících peněz.

Je tedy zřejmé, že nejpozději uvedeného dne věděl žalobce nejen o škodě (k trestnímu stíhání se chtěl žalobce připojit i s nárokem náhrady škody ohledně chybějících peněz), ale i o tom, kdo za škodu odpovídá (chtěl se připojit k trestnímu stíhání žalovaného).

Okolnost, že toho dne získal teprve dílčí informace o vzniklé škodě jak výše uvedeno nemá na počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty vliv; stačí, že zjistil skutkové okolnosti, z nichž bylo možno dovodit vznik škody a **orientačně i její rozsah**.

Souhlasit **nelze ani s tvrzením dovolatele**, že s ohledem na princip presumpce nevin vědomost o tom, kdo odpovídá za škodu na svěřených hodnotách, žalobce získal také až okamžikem nabytí právní moci trestního příkazu (dne 15. 12. 2004). **Dovatel totiž přehlíží, že princip presumpce nevin je vlastní trestnímu právu**, zatímco jak výše uvedeno **při posuzování otázky, kdy se poškozený dozví o tom, kdo za vzniklou škodu odpovídá, je rozhodující okamžik, kdy zjistí skutkové okolnosti rozhodné pro vymezení odpovědného subjektu**. Nejde zde tedy vůbec o to, zda se škůdce dopustil jednání, jež naplňuje skutkovou podstatu některého z trestných činů, **ale pouze o to, zda svým (zaviněným) jednáním způsobil majetkovou ztrátu poškozeného** (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 871/2002, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, ročník 2004, pod pořadovým číslem 2). Námitka dovolatele, že subjektivní promlčecí lhůta začala běžet až okamžikem nabytí právní moci trestního příkazu (dne 15. 12. 2004) proto není důvodná.

Dovatel také nesprávně vykládá pojem řádně pokračuje v zahájeném řízení představující v ustanovení § 261 odst. 3 zák. práce³²⁸ podmínku pro stavení běhu promlčecí lhůty.

V právní teorii ani v soudní praxi není pochybností o tom, že ke stavení promlčecí doby podle ustanovení § 261 odst. 3 zák. práce dochází v době od zahájení řízení (nebo připojení se k řízení) o nároku, o jehož promlčení jde, do jeho pravomocného skončení za podmínky, že v tomto řízení je řádně pokračováno (poškozený nebrání řádnému pokračování řízení). V projednávané věci však jde o posouzení situace, kdy žalobce (poškozený) sice po připojení se (se svým nárokem na náhradu škody) k trestnímu řízení v jeho řádném pokračování nebránil (řádne v něm pokračoval), avšak po jeho skončení (pravomocném) nepodal žalobu v občanském soudním řízení bezprostředně poté, co se tuto skutečnost dozvěděl.

Cílem úpravy obsažené v ustanovení § 261 odst. 3 zák. práce (obdobně jako v ustanovení § 112 obč. zák.) je ochrana poškozeného žalobce v případě, že vlastnímu uplatnění nároku na náhradu škody předchází jiné (většinou trestní) řízení proti tomu, kdo škodu způsobil. Abyste předešlo zbytečnému duplicitnímu uplatňování stejného nároku v jiných řízeních, je zde zakotveno pravidlo, podle něhož je-li nárok již uplatněn v soudním řízení, není poškozený nucen (z obavy před promlčením svého nároku) uplatňovat nárok na náhradu škody v dalším řízení. Není totiž vyloučeno (a často se tak děje), že nárok poškozeného je uspokojen již v rámci jiného (většinou trestního) řízení. Odpadá pak nutnost vůbec

328V SR § 112 OZ: „Ak veriteľ v premlčacej dobe uplatní právo na súde alebo u iného príslušného orgánu a v začatom konaní riadne pokračuje, premlčacia doba od tohto uplatnenia po dobu konania neplynie. To platí aj o práve, ktoré bolo právoplatne priznané a pre ktoré bol na súde alebo u iného príslušného orgánu navrhnutý výkon rozhodnutia.“

žalobu o náhradu škody podávat. Má-li však toto dobrodiní pro poškozeného mít význam, je třeba mu též poskytnout jistotu v tom, že, bude-li podle tohoto ustanovení a informací soudních orgánů postupovat, nepovede tato právní úprava k jeho poškození. Lze totiž stěží předpokládat, že poškozený je osobou znalou všech přísných procesních i hmotněprávních postupů. Proto je třeba ustanovení § 261 odst. 3 zák. práce, právě s ohledem na zajištění ochrany práv poškozeného, vykládat tak, že poškozený v zahájeném řízení řádně pokračuje také tehdy, jestliže po skončení jiného (trestního) řízení v přiměřené lhůtě pokračuje v řízení podáním návrhu (žaloby) na uspokojení stejného nároku v občanském soudním řízení. Posouzení, zda bylo takto pokračováno v přiměřené lhůtě, bude vždy odvislé jak správně uvádí odvolací soud - od konkrétních okolností případu. Jestliže (podle okolností případu) poškozený v řízení řádně pokračuje podáním návrhu o uspokojení stejného nároku v občanském soudním řízení, promlčecí doba nepočne znovu běžet dnem právní moci rozhodnutí v předcházejícím řízení, ale její běh bude nadále přerušen až do pravomocného skončení tohoto (navazujícího) řízení. Kdyby však soud dospěl k závěru, že poškozený řádně v řízení nepokračoval, neboť po skončení jiného (trestního) řízení v přiměřené lhůtě nepokračoval v řízení podáním návrhu (žaloby) na uspokojení stejného nároku v občanském soudním řízení, započne (do té doby přerušená) promlčecí doba znovu běžet právní mocí rozhodnutí v předchozím řízení.

Z uvedených hledisek v projednávané věci sice vycházel i odvolací soud, avšak při posuzování konkrétních okolností případu dostatečně nezvážil, že žalobce je (jak připomíná v dovolání) dobrovolným sdružením, kde o všech podstatných otázkách rozhoduje kolektivní orgán, že jako takový není sběhlý v právních otázkách a že jeho postup (jak jej popisuje odvolací soud) odpovídá právě této skutečnosti. Ve své úvaze měl také akcentovat, že se žalobce pokoušel věc řešit mimosoudně, a proto vyzval žalovaného k dobrovolnému plnění. I když tedy odvolací soud obecně správně uvažoval okolnosti důležité pro posouzení toho, zda poškozený pokračoval v občanském soudním řízení v přiměřené lhůtě, tím, že do svých úvah nezahrnul také okolnosti výše uvedené, dospěl k nesprávnému závěru, že poškozený (žalobce) v přiměřené lhůtě v občanském soudním řízení nepokračoval, a že tedy je žalobou uplatněný nárok žalobce promlčen.

NS SR: 1 Cdo 82/2009 (R 16/2014)

Občiansky zákonník v citovanom ustanovení viaže premlčanie práva uplynutím subjektívnej dvojročnej premlčacej doby na podmienku vedomosti poškodeného:

a/ o škode (nie iba o protiprávnom úkone, či o škodnej udalosti) ako o určitej majetkovej alebo nemajetkovej ujme určitého druhu a rozsahu, ktorú možno objektívne vyčíslit v peniazoch do takej miery, aby poškodený mohol svoj nárok na náhradu škody uplatniť aj na súde; okamih vzniku škody, resp. vedomosť poškodeného o škode sa pritom nemusí zhodovať s okamihom škodnej udalosti či s protiprávnym konaním;

b/ o tom, kto za vzniknutú škodu zodpovedá, t. j. o zodpovedajúcom subjekte.

Začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby môže byť teda rozdielny vo vzťahu k vedomosti poškodeného o škodcov a k jeho vedomosti o škode. Nielen prax, ale aj teória (porovnaj napr. Ján Lazár a kolektív, *Občianske právo hmotné*. Tretie doplnené a prepracované vydanie. 1. zväzok. Bratislava 2006, str. 196, 205 - 206) túto dobu označuje ako subjektívnu [presnejšie - avšak na úkor stručnosti - by sa tu ale malo hovoriť o premlčacej dobe, ktorej začiatok plynutia je určený so zreteľom na poškodený subjekt, ktorým je žalobca, a to jeho vedomosť („dozvie sa“) o skutočnostiach vymedzených v § 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka; keďže ani táto premlčacia doba sama osebe ako právna skutočnosť - udalosť (čas) subjektívnu povahu, pravdaže, nemá].

Pri posudzovaní otázky, kedy sa poškodený dozvedel o tom, kto za škodu zodpovedá, ktoré posúdenie výlučne dovolateľ ako nesprávne namieta, treba vychádzať **z preukázanej skutočnej vedomosti poškodeného o tomto prvku (nestačí teda len možnosť dozvedieť sa o ňom)**.

Najvyšší súd Slovenskej republiky po preskúmaní veci dospel k záveru, že odvolací súd, pokiaľ rozhodoval o vznesenej námietke premlčania, postupoval v súlade s citovanými ustanoveniami Občianskeho zákonníka, keď svoje rozhodnutie založil na konkrétnych, výsledkami vykonaného dokazovania preukázaných skutočnostiach a tvrdeniach a jeho vyriešenie nastolenej otázky, kedy sa žalobca dozvedel, kto za škodu zodpovedá, nie je založené na chybnom právnom posúdení.

Názor žalobcu, že vedomosť, o tom, kto za vzniknutú škodu zodpovedá, získal žalobca až od 30. júna 2001, kedy nadobudol právoplatnosť rozsudok Okresného súdu Humenné sp. zn. 1 T 170/2001 z 31. mája 2001, ktorým bol žalovaný odsúdený pre trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1 Tr. zákona a žalobca bol ako poškodený odkázaný so svojím nárokom na náhradu škody na občianskoprávne konanie (a teda že k tomuto dňu sa viaže začatie plynutia premlčacej doby u práva na náhradu škody), nie je správny. Poškodený sa totiž dozvie o tom, kto za škodu zodpovedá, v okamihu, kedy preukázateľne získal informáciu o skutkových okolnostiach, na základe ktorých si môže urobiť dostatočný úsudok o tom, ktorá určitá (konkrétna) osoba za škodu zodpovedá. Nejedná sa tu preto o nespochybniteľnú istotu o takomto zodpovedajúcom subjekte a ani o stav právneho záveru o zodpovednosti tejto osoby. Žalobca ako právnická osoba získal informáciu o skutkových okolnostiach týkajúcich sa žalovaného ako za škodu zodpovedajúceho subjektu tak, ako to v odôvodnení napadnutého rozsudku opísal odvolací súd (prostredníctvom starostu L. B. pri preberaní úradu 29. novembra 2000 na zasadnutí obecného zastupiteľstva), nie teda až z rozsudku Okresného súdu Humenné sp. zn. 1 T 170/2001 z 31. mája 2001. Táto skutočná znalosť škodcu (presnejšie: osoby zodpovedajúcej za škodu; v danom prípade ide síce o tú istú osobu, avšak v určitých prípadoch ten, kto škodu spôsobil – „škodca“, nemusí za škodu zodpovedať a zodpo-

vedajúcim subjektom bude iná osoba), ktorou od uvedeného dňa žalobca disponoval, by už v tom čase nepochybne stačila na podanie žaloby. Nebol teda daný dôvod, aby sa plynutie tzv. subjektívnej premlčacej doby u práva na náhradu škody viažuce sa k nastolenej otázke, kedy sa žalobca dozvedel, kto za škodu zodpovedá, začalo odvíjať až od právoplatnosti uvedeného rozsudku, ako to požaduje dovolateľ. To, že žalobca v spomenutom trestnom konaní si svoj nárok na náhradu škody proti žalovanému uplatnil, iba dokladá zistenie, že mal informáciu o tomto zodpovedajúcom subjekte. Práve v spojitosti s trestným konaním žalobca opísal, ako a kedy, tieto informácie získal (na týchto vlastných žalobcových údajoch odvolací súd založil svoj právny záver o tom, kedy sa žalobca dozvedel, kto za vzniknutú škodu zodpovedá). Názor žalobcu, že subjektívna premlčacia doba v tejto právnej veci začala plynúť až od právoplatnosti uvedeného trestného rozsudku - 30. júna 2001 (t.j. že žalobca získal až od tohto dátumu pozitívnu vedomosť o žalovanom ako o tom, kto za vzniknutú škodu zodpovedá, a že preto sa jeho právo proti žalovanému nepremľalo), chybne stotožňuje (odvodzuje) začiatok plynutia tejto premlčacej doby s dátumom právoplatnosti rozsudku v trestnej veci žalovaného, prehliadajúc preukázanú skoršiu vedomosť žalobcu o žalovanom ako osobe – subjekte, ktorý za vzniknutú škodu zodpovedá.

Podľa § 112 prvá veta Občianskeho zákonníka, ak veriteľ v premlčacej dobe uplatní právo na súde alebo u iného orgánu a v začatom konaní riadne pokračuje, premlčacia doba od tohto uplatnenia po dobu konania neplynie.

Odvolací súd do plynutia subjektívnej premlčacej doby v súlade s citovanou zákonnou úpravou nepočítal čas tzv. adhézneho konania, t. j. čas od 15. februára 2001 (od uplatnenia si náhrady škody žalobcom v trestnom konaní) do 30. júna 2001 (do právoplatnosti rozsudku v trestnom konaní), kedy spočívala premlčacia doba (zastavilo sa dočasne jej plynutie). Aj napriek tomuto spočívaniu však táto dvojročná premlčacia doba, ktorá po právoplatnosti rozsudku v trestnom konaní opäť pokračovala (začala znova plynúť), ako to správne v dôvodoch napadnutého rozsudku uviedol odvolací súd, napokon uplynula (14. apríla 2003) a stalo sa tak ešte pred podaním žaloby na súd (2. mája 2003), kedy sa začalo konanie v tejto právnej veci podľa § 82 ods. 1 O.s.p. Toto spočívanie premlčacej doby (dočasné zastavenie jej plynutia) nemožno zamieňať s pretrhnutím doby, kedy sa za zákonom stanovených predpokladov plynutie doby zastaví, ale po odpadnutí prekážky plynutie doby nepokračuje (uplynutá časť lehoty sa nezohľadní), ale začína plynúť doba od nového začiatku. Opísaný vplyv uplatnenia si náhrady škody v trestnom konaní na plynutie premlčacej doby je v súlade s doterajšou konštantnou judikatúrou (porovnaj napr. R 31/1974) ako aj s právnou teóriou (porovnaj napr. Ján Lazár a kolektív, Občianske právo hmotné. Tretie doplnené a prepracované vydanie. 1. zväzok. Bratislava 2006, str. 208; Peter Vojčík a kolektív, Občiansky zákonník. Stručný komentár. Bratislava 2008, str. 235 - 236).

Začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby pri škode na veci

V ďalšom prípade súd riešil otázku, či plynutie subjektívnej premlčacej doby začalo odpísaním peňažných prostriedkov zamestnávateľa z účtu – zaplatenie opravy alebo skôr – vedomosťou o približných nákladoch a osobe, ktorá škodu spôsobila.

NS ČR: 21 Cdo 2620/2016: dopravná nehoda pod vplyvom alkoholu, poškodené služobné vozidlo, premlčanie pri škode na veci

Na základe dohody o bezplatnom poskytovaní služobného automobilu, uzavretej dňa 5.2.2003 medzi žalobkyňou ako zamestnávateľom a žalovaným ako zamestnancom, užíval žalovaný uvedený automobil na služobné aj súkromné účely. Dňa 2.4.2003 žalovaný pri riadení tohto vozidla zavinil pod vplyvom alkoholu dopravnú nehodu, pri ktorej bol automobil vážne poškodený. Opravu automobilu zaisťovala firma X, ktorá si za opravu vyúčtovala sumu 442 378, - Kč, na ktorú dňa 24.11.2003 vystavila žalobcovi faktúru so splatnosťou 8.12.2003, a žalobca túto sumu zaplatil. Dňa 3.9.2003 účastníci uzavreli dohodu, v ktorej žalovaný uznal svoju zodpovednosť za dopravnú nehodu a zaviazal sa uhradiť žalobcovi v splátkach vzniknutú škodu v celej jej výške. Presná výška škody bola žalovanému oznámená listom žalobkyne z 9.9.2004. Žalovaný však doteraz uhradil iba časť svojho dlhu vo výške 150 000,- Kč a zvyšok vo výške 292 378, - Kč napriek výzvam žalobkyne odmieta uhradiť.

NS ČR: Za tohoto skutkového stavu **řešil odvolací soud ... právní otázku, od kdy počíná běžet subjektivní promlčecí lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody způsobené na věci.**

Odvolacímu soudu lze přisvědčit, že pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty není významné, kdy se zaměstnavatel dozví o škodní události, nýbrž rozhodující je, kdy se dozví o již vzniklé škodě.

Jeho názor, že v daném případě došlo ke vzniku škody na majetku žalobkyne (její právní předchůdkyně) teprve v okamžiku odepsání částky 442.378,- Kč z jejího peněžního účtu dne 17.12.2003, kterou vynaložila na opravu poškozeného automobilu, však sdílet nelze.

Podle právní teorie i soudní praxe se škodou rozumí újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a je objektivně vyjádřitelná (vyčísliteľná) všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. Skutečnou škodou (§ 179 odst. 1 zák. práce) je nastalé zmenšenie majetku poškozeného zamestnávateľa oproti stavu pred škodnou udalosťou. Je mimo pochybnosť, že, jde-li o škodu vzniklou poškozenému zamestnávateľovi zaplacením peněžité částky odepsáním z peněžního účtu [např. zaplacením majetkové sankce (pokuty) nebo ručiteľského záväzku], může k této škodě dojít teprve odepsáním této částky z peněžního účtu u plátce peněžního ústavu, neboť teprve tehdy dochází ke zmenšenie majetku po-

škozeného (k tomu srov. rozsudek býv. Nejvyššího soudu ze dne 18.2.1974 sp. zn. 5 Cz 12/74, uveřejněný pod poř. č. 16 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1975, a rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.8.2009 sp. zn. 21 Cdo 3207/2008, na který jak vyplývá z dále uvedeného výkladu v projednávané věci nepřipadně odkazuje odvolací soud).

V posuzovaném případě, kdy se jedná o škodu způsobenou žalobkyní poškozením věci (osobního automobilu), je však situace odlišná. Skutečná škoda na věci představuje takovou újmu, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného zaměstnavatele oproti stavu před škodnou událostí a která představuje majetkové hodnoty, jež je nutno vynaložit k uvedení věci do předeslého stavu. Je-li poškozený zaměstnavatel vlastníkem věci, zahrnuje jeho majetkový stav také hodnotu věci před poškozením; v důsledku poškození případně úplného zničení či ztráty věci nutně dochází i ke zmenšení majetkového stavu, jehož obnovení vyžaduje prostředky odpovídající rozsahu poškození (zničení či ztráty) věci. **Poškození vozidla při dopravní nehodě nepochybně představuje vznik skutečné škody na věci,** neboť majetkový stav poškozeného se (již v okamžiku poškození) snižuje právě o hodnotu, kterou v důsledku poškození vozidlo ztrácí.

Skutečná škoda zde spočívá ve snížení hodnoty vozu, vyčíslitelném též cenou provedené opravy. **Škoda na věci (vozidle) však poškozenému vzniká bez ohledu na to, jak s poškozenou věcí (vozidlem) dále naloží, tedy zda ji opraví či nikoliv, neboť touto škodou je již zmíněné snížení majetkového stavu** (k tomu obdobně srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.1.2001 sp. zn. 25 Cdo 2146/2000, ze dne 28.2.2017 sp. zn. 25 Cdo 3019/2015 nebo ze dne 22. 3.2016, sp. zn. 25 Cdo 5173/2015).

Z toho vyplývá, že, **je-li v důsledku škodní události poškozena (zničena či ztracena) určitá věc,** vzniká poškozenému škoda (zmenšení majetkového stavu) **již v okamžiku, kdy k poškození (zničení či ztrátě) věci došlo; okolnost zda, popř. kdy poškozený vynaložil peněžní prostředky na opravu věci, přitom není významná.**

Uvedené vztaheno na posuzovanou věc znamená, že poškozené žalobkyní **vznikla škoda na předmětném služebním automobilu zn. Škoda Octavia SPZ 2A2 0695 již v okamžiku jeho poškození dne 2.4.2003 při dopravní nehodě zaviněné žalovaným, bez ohledu na to, kdy vynaložila peněžní prostředky na jeho opravu.** O odpovědném subjektu (žalovaném) nebylo od počátku pochyb. Protože pro podání žaloby o náhradu škody postačuje jak bylo uvedeno již výše - **i jen orientační (přibližná) znalost rozsahu (výše) škody,** je zřejmé, že vědomost o (již) vzniklé škodě žalobkyně nabyta nepozději dne 3.9.2003,³²⁹ kdy uzavřela se žalobcem dohodu, v níž je škoda na předmětném

329 Pozn. autora - soud má v této části rozhodnutí zle uvedené datumy, napr. „9.3.“ a má být „3.9.“ – autor ich pre účely knihy opravil.

služebním automobilu (zřejmě na základě zálohové faktury vystavené dne 4.8.2003 firmou, která provedla opravu tohoto automobilu) předběžně odhadnuta na výši 410.000,- Kč. Za tohoto stavu je odůvodněn závěr, že nejpozději **od tohoto okamžiku (tj. od 3.9.2003), kdy žalobkyně měla k dispozici všechny potřebné skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit jednak vznik škody, včetně jejího přibližného rozsahu, a jednak odpovědný subjekt**, je třeba odvíjet počátek běhu dvouleté subjektivní promlčení lhůty k uplatnění nároku na náhradu škody, již se žalobkyně v tomto řízení domáhá.

Dovodil-li odvolací soud, že žalobkyni počala plynout subjektivní promlčecí lhůta k uplatnění nároku, který je předmětem této žaloby, teprve od okamžiku, kdy z jejího účtu odešly peněžní prostředky určené na úhradu opravy poškozeného vozidla, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci. Veden nesprávným právním názorem se odvolací soud již nezabýval tím, jaký vliv na délku promlčecí lhůty z hlediska ustanovení § 263 odst. 2 zák. práce by eventuelně mohla mít dohoda účastníků uzavřená dne 9.3.2003. Nepřehlédne přitom, že obsahem dohody je nárok žalobkyně vyplývající z (bývalého) pracovněprávního vztahu se žalovaným, a proto je ji třeba posoudit podle pracovněprávních předpisů.

„Udalosť, z ktorej škoda vznikla“ - začatie plynutia objektívnej premlčacej doby

Súdy sa zaoberali aj otázkou, kedy pre účely objektívnej zodpovednosti za škodu „došlo k udalosti, z ktorej škoda vznikla“, pretože tento moment určuje začatie plynutia objektívnej premlčacej doby. Súdy zastávajú názor „udalostou, z ktorej škoda vznikla“ je nielen samotné porušenie vlastnej právnej povinnosti pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s nimi, ktoré následne viedlo ku vzniku škody, ale súčasne (popri tom) aj vznik škody samotnej. Uvedené odvodzujú od toho, že z protiprávneho konania ešte nemusí vzniknúť škoda (napr. dopravná nehoda pod vplyvom alkoholu je protiprávne konanie, zamestnávateľ je poistený, poisťovňa za zamestnávateľa uhradí škodu a v rámci regresného konania si nárok uplatní u zamestnávateľa, ktorý ho zaplatí – až tu vznikla škoda - škodlivý následok v podobe škody ako zníženia majetku zamestnávateľa).

NS ČR: 21 Cdo 1026/2009: vodič MHD pod vplyvom alkoholu spôsobil škodu na dvoch motorových vozidlách, poisťovňa z poistenia vyplatila škodu, z dôvodu alkoholu poisťovňa uplatnila nárok voči zamestnávateľovi, ten škodu požaduje od zamestnanca, premlčanie: kedy vznikla škoda – dopravnou nehodou alebo zaplatením poisťovni - udalosť, z ktorej škoda vznikla

Žalovaný (vodič) dňa 20.11.1997 pri riadení linkového autobusu MHD zavinil pod vplyvom alkoholu dopravnú nehodu, pri ktorej spôsobil škodu tiež na dvoch motorových vozidlách tretích osôb, ktorým Česká poisťovňa, a.s. z titulu zákonného poistenia zodpovednosti žalobcu za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla vyplatila na poistnom plnení celkom 231 162,- Kč.

S poukazom na skutočnosť, že škodu spôsobil poistený (jeho zamestnanec) po požití alkoholického nápoja, uplatnila Česká poisťovňa a.s. žalobou voči žalobcovi regresný nárok, o ktorom súdy právoplatne rozhodli tak, že žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť Českej poisťovni a.s. čiastku 231 162,- Kč s 10% úroky z omeškania od 29.12.2000 do zaplatenia. Uvedená suma bola z účtu žalobcu poukázaná na účet Českej poisťovne a.s. dňa 15.1.2004 a následne dňa 26.4.2004 uhradil žalobca Českej poisťovni a.s. aj úroky z omeškania vo výške 70 312,- Kč a trovy konania vo výške 9 250,- Kč. Okrem toho žalobcovi vznikli v tejto súvislosti aj ďalšie výdavky spočívajúce v úhrade nákladov štátu a súdnych poplatkov vo výške 13 401,- Kč. Úhradou uvedených súm v celkovej výške 324 125,- Kč vznikla žalobcovi škoda, ktorej náhradu teraz požaduje od žalovaného (ako jeho bývalého zamestnanca), ktorý ju však napriek upomienkam odmieta žalobcovi uhradiť.

NS ČR: S názorom odvolacího soudu, že objektivní promlčecí lhůta pro uplatnění nároku žalobce vůči žalovanému na náhradu škody ve výši 231.162,- Kč začala plynout „od dopravní nehody, tj. ode dne 20.11.1997“, neboť podle jeho názoru v daném případě „je třeba dopravní nehodu ve smyslu ust. § 263 odst. 3 zák. práce považovat za událost, z níž škoda vznikla“, nelze souhlasit.

Objektivní promlčecí lhůta pro uplatnění nároku na náhradu škody - jak plyne z ustanovení § 263 odst. 3 věty druhé zák. práce³³⁰ - činí tři roky, respektive 10 let u škod způsobených úmyslně, a **běží ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla**. Pro počátek běhu této lhůty **není významné, kdy se poškozený o škodné události dověděl; rozhodující z tohoto hlediska je pouze skutečnost, kdy objektivně - nezávisle na úrovni vědomí (znalostí) oprávněného účastníka odpovědnostního vztahu - došlo k události, která byla příčinou vzniku škody.**

Protože podstatou institutu promlčení je oslabení možnosti přiznání nároku soudem, protože nebyl uplatněn ve stanovené lhůtě (srov. § 261 odst. 1 větu první zák. práce), je pojmově vyloučeno, aby běh objektivní promlčecí lhůty mohl započít ještě předtím, než vznikl (mohl vzniknout) - a než mohl být uplatněn před soudem - samotný nárok na náhradu škody. **Jestliže tedy je vznik nároku na náhradu škody odvíjen od porušení právní povinnosti, nelze okamžik porušení právní povinnosti ztotožňovat s „událostí, z níž škoda vznikla“, neboť důsledkem porušení právní povinnosti ještě nemusí být (a často ani nebývá) vznik škody a vznik nároku, jako právní možnosti uplatnit své subjektivní právo, tj. domáhat se právní ochrany jeho realizace.**

Událostí, z níž škoda vznikla (§ 263 odst. 3, věta druhá, zák. práce), je proto třeba rozumět **nejen samotné porušení vlastní právní povinnosti při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, který posléze vedl ke vzniku škody, nýbrž**

330§ 110 ods. 1 ZP, druhá veta.

současně (vedle toho) i vznik škody samotné (k tomu srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.7.2007 sp. zn. 21 Cdo 2423/2006, uveřejněný pod č. 159 v časopise Soudní judikatura, ročník 2007).

V projednávané věci žalobce odůvodnil svůj požadavek na náhradu škody tím, že žalovaný porušil svoji právní povinnost, jestliže dne 20.11.1997 v rámci plnění pracovních úkolů řídil linkový autobus MHD po požití alkoholického nápoje, a s obsahem alkoholu v krvi ve výši nad 0,30 promile zavinil dopravní nehodu, při níž byla poškozena také jiná dvě motorová vozidla třetích osob.

Protože vlastníky těchto poškozených vozidel (za jejichž škodu odpovídal žalobce jako provozovatel dopravy podle ustanovení § 427 odst. 1 obč. zák.) následně plně odškodnila Česká pojišťovna a.s. z titulu zákonného pojištění odpovědnosti žalobce za škodu způsobenou provozem motorového vozidla, **nelze uvedené porušení právní povinnosti podle ustanovení § 5 odst. 2 písm. b) tehdy platné vyhlášky č. 99/1989 Sb., o pravidlech silničního provozu, případně § 135 odst. 4 písm. e) zák. práce,** (a s ním související dopravní nehodu) **samo o sobě považovat za událost, z níž žalobci škoda vznikla ve smyslu ustanovení § 263 odst. 3 části druhé věty před středníkem zák. práce. Nelze totiž přehlédnout, že, i když vlastní porušení právní povinnosti žalovaného při plnění pracovních úkolů, ke kterému došlo dne 20.11.1997, nepochybně vedlo ke vzniku škody, jejíž náhrady se žalobce touto žalobou domáhá, vznik samotné škody, spočívající ve zmenšení majetku žalobce, však zatím nenastal.**

Je jistě mimo pochybnost, že poruší-li zaměstnanec svoji právní povinnost neřídít vozidlo bezprostředně po požití alkoholického nápoje nebo v takové době po požití alkoholického nápoje, kdy by mohl být ještě pod vlivem alkoholu, odpovídá zaměstnavateli za škodu mu tím vzniklou podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce. Škoda, kterou je zaměstnanec povinen zaměstnavateli nahradit, může spočívat též v tom, že zaměstnavateli podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 492/1991 Sb., kterou se stanoví rozsah a podmínky zákonného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla ... vznikne povinnost nahradit pojišťovně částky, které vyplatila z důvodu škody způsobené provozem motorového vozidla, jestliže jeho zaměstnanec při plnění úkolů v pracovněprávním vztahu (srov. § 11 odst. 3 cit. vyhlášky) způsobil škodu po požití alkoholického nápoje, byl-li v krvi zjištěn obsah alkoholu ve výši nad 0,30 promile.

Ke škodě jako majetkové újmě, spočívající ve zmenšení majetku zaměstnavatele, pak v tomto případě může dojít až zaplacením příslušné peněžní částky pojišťovně, neboť teprve tehdy se závadné jednání zaměstnance, které zakládá regresní nárok pojišťovny vůči zaměstnateli podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 492/1991 Sb., projeví v majetkové sféře zaměstnavatele.

Uvedené vztažené na posuzovanou vec znamená, že **počátek běhu objektivní promlčecí lhůty** k uplatnění nároku žalobce na náhradu škody vůči žalovanému ve výši 231.162,- Kč je třeba klást ke dni 15.1.2004, kdy žalobce na základě pravomocného rozsudku zaplatil na účet České pojišťovny a.s. částku 231.162,- Kč jako regresní náhradu podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 492/1991 Sb.

Teprve od tohoto okamžiku - jak správně zdůrazňuje dovolatel - „mělo jednání zaměstnance na majetku zaměstnavatele škodlivý následek“ a došlo tak k události, z níž škoda vznikla (§ 263 odst. 3 části druhé věty před středníkem zák. práce).

Tentýž okamžik, kdy vznikl základ nároku na náhradu škody, je v daném případě rozhodný i pro počátek běhu **subjektivní promlčecí lhůty**, neboť zákon rovněž u subjektivně určeného počátku lhůty podle ustanovení § 263 odst. 3 věty první zák. práce předpokládá, že ke škodě již skutečně došlo; **pouhá vědomost poškozeného o tom, že ke škodě dojde, nestačí**. V této souvislosti dospěla soudní praxe již v minulosti k závěru, že pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty k uplatnění nároku na náhradu škody (§ 263 odst. 3 věta první zák. práce) je rozhodné, **kdy se zaměstnavatel dozví o již vzniklé škodě a nikoliv o škodné události**. Jde-li o škodu vzniklou zaměstnavateli zaplacením peněžní částky odepsáním z peněžního účtu, může k této škodě dojít teprve odepsáním této částky z účtu plátce u peněžního ústavu (srov. rozsudek býv. Nejvyššího soudu ze dne 18.2.1974 sp.zn. 5 Cz 12/74, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod poř. č. 16, ročník 1975).

Z uvedeného vyplývá, že **objektivní i subjektivní lhůta** pro uplatnění nároku žalobce na náhradu škody vůči žalovanému ve výši 231.162,- Kč **začaly plynout dne 15.1.2004** a k promlčení nároku žalobce by došlo marným uplynutím dvouleté subjektivní promlčecí lhůty,³³¹ tj. dnem 16.1.2006 (§ 266 odst. 3 zák. práce). Protože žaloba v této věci byla podána u soudu prvního stupně již dne 11.3.2004, nelze uplatněný nárok žalobce považovat za promlčený.

Náhrada škody v súdnom konaní, ak ešte nebola preukázaná zodpovednosť za škodu, výška škody alebo ešte k škode nedošlo

V nasledujúcich prípadoch ide o posúdenie uplatniteľnosti náhrady škody, ako aj o plynutie premlčacej doby, ak ešte škoda nevznikla, resp. o otázku, či už vznikla škoda. **Príklad:** Zamestnávateľ dostal pokutu od štátneho orgánu, ale ju ešte nezaplatil. Pokutu vo výške 500,- eur dostal 21.10. za svoje konanie 8.9. Zamestnávateľ vie, kto konanie zaviniť a kedy. Pokutu však ešte neuhradil - napr. vedie konanie na súde. Keďže ešte nedošlo ku škode, ktorá je znížením majetku zamestnávateľa, nemohli ešte začať plynúť príslušné premlčacie doby a nemožno ani nárok uplatniť na súde (ešte mu nevznikla skutočná škoda).

³³¹V SR ide o dobu – premlčaciu dobu.

NS: R 29/1983 (Sc 2/83)

Dovoláva-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat, návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne. To platí u práva (nároku) na náhradu škody i v případech, ve kterých není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.

Senát Nejvyššího soudu ČSSR zaujal ... stanovisko k zajištění jednotného výkladu ustanovení § 6 o. s. ř. v souvislosti s ustanovením § 106 o. z. a § 263 odst. 3 zák. práce³³², a to s tímto závěrem: Dovoláva-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; v takovém případě zamítne návrh na zahájení řízení. To platí u práva (nároku) na náhradu škody i v případech, v nichž není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.

Základním účelem institutu promlčení je působit na oprávněné osoby tak, aby v přiměřených lhůtách uplatnily svá práva (nároky), a čelit tomu, aby povinné osoby nebyly po časově nepřiměřenou dobu vystaveny nutnosti splnit své povinnosti. Institut promlčení (v souladu s celospolečenským požadavkem právní jistoty) takto brání dlouhodobému trvání práv a jim odpovídajících povinností, které mohou být, zejména pokud jde o jejich dokazování, spojeny s nejistotou, pochybností a sporností a tím i s případnými složitými soudními spory. Mají tedy oprávněné osoby zajištěnou možnost vykonat svá práva v určité době (lhůtě).

Uplynula-li zákonem stanovená promlčecí doba a oprávněná osoba v ní stanoveným způsobem u soudu své právo nevykonala, vzniká povinné osobě oprávnění vznést námitku promlčení a způsobit tak stav, že se oprávněná osoba nemůže s úspěchem domáhat u soudu svého práva. Důvodné vznesení námítky promlčení v občanském soudním řízení má totiž za následek, že soud nemůže oprávněné osobě právo (nárok) přiznat (§ 100 odst. 1 o. z. a § 261 odst. 1 zák. práce). V důsledku toho nezbyvá soudu, který zjistí, že námitka promlčení je důvodná, nic jiného než žalobu oprávněné osoby bez dalšího zamítnout.

Tak je tomu také v občanském soudním řízení, jehož předmětem je právo na náhradu škody podle ustanovení občanského zákoníku 2) (§ 420 a násl.) nebo nárok na náhradu škody podle ustanovení zákoníku práce 3) (§ 170 a násl. a § 187 a násl. zák. práce).

Pokud oprávněná osoba v návrhu na zahájení řízení (popřípadě v dalších návrzích) jednoznačně skutkově uplatňuje právo (nárok) na náhradu škody a jiné právní posouzení takto uplatňovaného práva nepřichází v úvahu, protože nejde o jiný právní vztah, a při tom ze skutkových zjištění učiněných v řízení vyplývá, že právo na náhradu škody

332V současnosti § 106 OZ.

oprávněnou osobou uplatněné (skutkově vymezené) je promlčeno, nemůže soud žalobě vyhovět, ale musí ji pro promlčení práva zamítnout.

Abyste bylo vyhověno požadavku uvedenému v ustanovení § 6 o. s. ř., podle něhož postupuje soud v součinnosti se všemi, kteří se zúčastní řízení tak, aby byl co nejučelněji zjištěn skutečný stav a aby ochrana práv byla rychlá a účinná, **postupuje takto soud i v takovém případě, kdy není ještě prokázána odpovědnost povinné osoby za škodu nebo výše škody.** Účelem občanského soudního řízení týkajícího se práva na náhradu škody je totiž **rozhodnout na základě účelně a hospodárně zjištěného skutkového stavu**, zda lze žalobnímu nároku vyhovět či nikoli, tedy rozhodnout, zda právo na náhradu škody je soudně vynutitelné. Je-li tato vynutitelnost odvrácena důvodnou námitkou promlčení, nemůže být již z tohoto důvodu uplatněné právo na náhradu škody soudem přiznáno. Zásada hospodárnosti řízení musí vést v takovém případě soud k tomu, aby se přednostně zabýval jen otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé.

Opáčný závěr by znamenal, že by soud měl provádět důkazy ohledně odpovědnosti za škodu nebo její výše přesto, že by bylo zjištěno, že by právo na náhradu škody, pokud by bylo dáno, bylo promlčeno. Soud by tedy měl provádět svědecké, znalecké a jiné dokazování a tím případně zvyšovat náklady řízení jenom proto, aby v odůvodnění svého rozhodnutí mohl uvést, že pro promlčení zamítá přesně zjištěné právo na náhradu škody, popřípadě uvést přesnou výši této škody. Výsledek, tedy zamítnutí žaloby pro promlčení práva na náhradu škody, by ovšem byl stejný. Takový postup by byl v rozporu s ustanovením § 6 o. s. ř., zejména se zásadou hospodárnosti řízení vyplývající z tohoto ustanovení.

Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno, nelze ovšem vyloučit, že uplatněné právo na náhradu škody může být soudem zamítnuto bez zřetele k uplatněné námitce promlčení, např. tehdy, **jestliže je uplatňováno právo, které zákon neupravuje nebo jestliže je zjištění neexistence práva hospodárnější než zjišťování předpokladů pro posouzení důvodnosti námítky promlčení.**

Právo (nárok) na náhradu škody nemůže tedy soud přiznat, dovolává-li se účastník řízení promlčení a toto právo je promlčeno, i když není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.

NS ČR: 21 Cdo 2647/2009: kedy došlo pri pokute k zmenšeniu majetkovej podstaty zamestnávateľa

K námitce, že již vznikem závazku (nikoli až jeho zaplacením) došlo k újmě v majetkové sféře žalobce vyjádřitelné v penězích, lze uvést, že otázkou existence škody spočívající ve zmenšení majetkové podstaty poškozeného se již soudní praxe v minulosti zabývala, a zaujala stanovisko, že **ke zmenšení majetkové podstaty žalující organizace**

nemohlo dojít již okamžikem, kdy bylo pravomocně rozhodnuto o uložení pokuty, nýbrž teprve tehdy, kdy z majetkových prostředků organizace byla pokuta uhrazena příslušnému úřadu.

Samotný závazek, i když je vykonatelný, nemůže být škodou ještě před jeho splněním už také proto, že není jisto, zda k majetkové újmě vůbec dojde.

Žalující zaměstnavatel může tedy žalovat svého zaměstnance o náhradu škody **teprve tehdy, až sám splní svůj závazek vůči příslušnému úřadu** v tomto případě Okresní správě sociálního zabezpečení Děčín - *srov. právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 6. 1973 sp.zn. 5 Cz 23/73, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1974, pod č. 32.*

NS ČR: 21 Cdo 2811/2013³³³

V posuzovaném případě závisí napadený rozsudek ... **mimo jiné na vyřešení právní otázky, kdy začíná běžet promlčecí lhůta uvedená v ustanovení § 263 odst. 3 větě druhé zák. práce.**

Tuto otázku hmotného práva vyřešil odvolací soud v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, která dospěla k závěru, že je **pojmově vyloučeno, aby běh objektivní promlčecí lhůty uvedená v ustanovení § 263 odst. 3 větě druhé zák. práce mohl započít ještě předtím, než vznikl (mohl vzniknout) - a než mohl být uplatněn před soudem - samotný nárok na náhradu škody, že okamžik porušení právní povinnosti nelze ztotožňovat s událostí, z níž škoda vznikla, neboť důsledkem porušení právní povinnosti ještě nemusí být (a často ani nebývá) vznik škody a vznik nároku jako právní možnosti uplatnit své subjektivní právo, že událostí, z níž škoda vznikla (§ 263 odst. 3 věta druhá zák. práce), je třeba rozumět nejen porušení právní povinnosti při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, které posléze vedlo ke vzniku škody, ale i vznik škody samotné, a že počátek běhu objektivní promlčecí lhůty je třeba vztáhnout ke dni, kdy by obecně každý mohl vzniklé subjektivní právo uplatnit poprvé (kdy mohl podat žalobu) [srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2007 sp. zn. 21 Cdo 2423/2006, který byl uveřejněn pod č. 159 v časopise Soudní judikatura, roč. 2007, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 8. 2009 sp. zn. 21 Cdo 3207/2008].**

Argumentuje-li žalovaný 2) v této souvislosti rozsudkem Nejvyššího soudu ... sp. zn. 25 Cdo 520/2009, pak přehlíží, že tento rozsudek se týká případu, v němž se promlčení práva na náhradu škody řídilo obchodním zákoníkem (*zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinným do 31. 12. 2013*), ve kterém je počátek běhu objektivní promlčecí lhůty k uplatnění práva na náhradu škody upraven jinak než v *ustanovení § 263 odst. 3 větě druhé zák. práce (srov. § 398 obchodního*

³³³Obsah případu vyššie v knihe pri časti o zavinení.

zákoníku). Protože není důvod, aby rozhodná právní otázka byla posouzena jinak, není dovolání proti rozsudku odvolacího soudu v uvedené části podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Odloženie začatia premlčacej doby dohodou strán

Český soud sa zaoberal aj otázkou možnosti odloženia začatia plynutia premlčacej doby dohodou strán – či je to prípustné alebo nie.

NS ČR: 21 Cdo 151/2016: škoda na aute, premlčanie, „jaký vliv na počátek běhu promlčecí doby může mít dohoda účastníků pracovního poměru, že náhrada škody způsobené zaměstnancem na svěřeném dopravním prostředku bude zaplacena až po provedení a vyfakturování opravy“

Žalovaná (vodička), poškodila dňa 9. 8. 2012 pri odchádzaní z rampy areálu Kauflandu pravé krídlo zadných dverí chladiarenského návesu. Pretože dodávateľ nebol schopný dodať náhradné diely, bola oprava návesu vykonaná až v lete 2014 a na opravu bola vynaložená suma 58 537,26,- Kč. Vzniknutú škodu žalobkyňa diskutovala so žalovanou, spísala s ňou predpis náhrady škody, v ktorom predpísala žalobkyni k náhrade čiastku 58 537,26,- Kč; žalovaná v tomto predpise uznala svoju zodpovednosť za vzniknutú škodu. Žalovaná však nič nezaplátila, pretože zjavne spoliehala na to, že za ňu bude plniť poisťovňa.

NS ČR: V projednávané věci soudy při rozhodování posuzovaly otázku, jaký vliv na počátek běhu promlčecí doby může mít dohoda účastníků pracovního poměru, že náhrada škody způsobené zaměstnancem na svěřeném dopravním prostředku bude zaplacena až po provedení a vyfakturování opravy.

V posuzované věci došlo k poškození návesu (k události, z níž škoda vznikla) dne 9.8.2012, a od této doby začala běžet objektivní promlčecí doba.

V rámci této objektivní promlčecí doby se žalobkyně **dozvěděla o škodě** a o tom, kdo za škodu odpovídá, následujícího dne 10.8.2012, kdy vedoucí technického oddělení žalované provedl obhlídku návesu a **odhadl náklady na výměnu vrat na částku 50 až 70 000,- Kč, a odtud započal běh subjektivní promlčecí doby.**

Odvolacímu soudu je třeba v tomto ohledu přisvědčit, že poškozený se **o škodě dozví tehdy, jakmile zjistí skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit vznik škody a orientačně (přibližně) i její rozsah** (tak, aby bylo možné určit přibližně výši škody v penězích).

Pro podání žaloby o náhradu škody **postačuje totiž i jen orientační (přibližná) znalost rozsahu (výše) škody, což vyplývá i z toho, že výše škody nemusí být zřejmá**

ani po provedení opravy, jak uvažuje soud prvního stupně, nýbrž že se zjišťuje (je-li sporná) v soudním řízení a definitivní závazný závěr o ní je obsažen až v pravomocném rozsudku. Proto je správný závěr, že **otázka splatnosti nemá pro počátek běhu promlčecí doby podle ustanovení § 106 odst. 1, 2 obč. zák. právní význam**.

Ve prospěch opačného názoru nelze důvodně namítat, že v případě, dohodnou-li se zaměstnavatel se zaměstnancem, že zaměstnanec zaplatí náhradu škody zaměstnavateli v budoucnosti, v okamžiku stanoveném určitým způsobem, pak taková dohoda má za následek, že počátek běhu promlčecí doby pro právo zaměstnavatele na zaplacení náhrady škody zaměstnancem a pro její konec se neřídí § 106 občanského zákoníku. S tímto názorem nelze vyslovit souhlas.

Je jistě správné, že si účastníci mohou upravit svá práva a povinnosti odchýlně od zákonné úpravy, jestliže to zákon výslovně nezakazuje a jestliže z povahy ustanovení zákona nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit (§ 4b zák. práce, § 2 odst. 3 obč. zák.).³³⁴

Zde přísluší v první řadě připomenout, že soudní praxe i právní teorie obecně rozumi promlčením marné uplynutí doby stanovené v zákoně pro vykonání práva; znamená to výrazné oslabení subjektivního práva oprávněného účastníka, neboť promlčením sice jeho nárok nezaniká, nemůže však být soudem přiznán, jestliže povinný před soudem čelí uplatněnému právu námitkou promlčení. Nárok oprávněného účastníka trvá i nadále, stává se však prostřednictvím soudu nevymahatelným. Stanovením doby k uplatnění práva zákon sleduje nastolení právní jistoty ve vztazích mezi účastníky. Smyslem promlčení je čelit komplikacím, které by mohly vznikat při časově neomezené možnosti uplatnit sporné právo u soudu a v důsledku toho zákon podle zásady, že každý má náležitě pečovat o svá práva (vigilantibus iura), stanoví časové omezení uplatnitelnosti práv, aniž by poškozeného těchto práv zbavoval.

Dovolatelka svůj názor, že si poškozený a škůdce mohou dohodnout počátek běhu promlčecí doby v závislosti na tom, jak si dohodnou splatnost náhrady škody, odvíjí z úvahy, že dojde-li ke změně obsahu závazku dohodou a dosavadní závazek je změněn novým ujednáním smluvních stran o termínu splatnosti, je třeba od tohoto nového termínu odvíjet rovněž počátek běhu promlčecí doby. Opomíjí však, **že zákon v ustanovení § 101 až § 110 obč. zák. stanoví počátek běhu promlčecí doby pro různé nároky, a stanoví jej rozdílně**.

Dovolatelka k této rozdílnosti náležitě nepřihlíží a tak směšuje závazky jako takové, resp. závazky z právních úkonů (závazky z kupní smlouvy v žalobkyňi zmiňované věci

³³⁴V SR platí toho pravidlo odchýlenia sa strán, len ak nie je v neprospech zamestnanca - § 1 ods. 6 ZP (a ak to zákon výslovne nezakazuje alebo z povahy ustanovenia nevyplýva nemožnosť odchýlenia sa).

sp. zn. 33 Odo 399/2005) se záväzky z protiprávneho jednaní (záväzky z deliktů), pro které je právní úprava promlčení stanovena rozdílně, kdy pro počátek běhu promlčecí doby není významný termín splatnosti záväzku, nýbrž den, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla, popřípadě den, kdy se poškozený doví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Vzhledem k uvedenému a s přihlédnutím ke smyslu a účelu promlčení, o němž byl podán výklad výše, je na místě závěr, že **povaha ustanovení § 106 obč. zák. o promlčení nároku na náhradu škody vylučuje, aby si účastníci pracovněprávních vztahů upravili dohodou odchylně od zákona skutečnosti, od nichž by měl být odvíjen počátek běhu promlčecí doby.**

Odvolacímu soudu lze přisvědčit i pokud jde o posouzení vznesené námítky promlčení z hlediska dobrých mravů. Ustálená judikatura (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.2.2011 sp. zn. 21 Cdo 85/2010, rozsudek ze dne 21.10.2015 sp. zn. 21 Cdo 529/2014 a další), včetně odvolacím soudem zmiňovaného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22.8.2002 sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, vychází z toho, že dobrým mravům zásadně neodporuje, namítá-li někdo promlčení práva uplatňovaného vůči němu, neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje. Za situace, kdy žalovaná sama neměla žádný vliv na to, kdy žalobkyně svůj nárok uplatní a kdy byla v tomto směru spíše pasivní, nelze dovodit, že by nějak ovlivnila nebo zavinila marné uplynutí promlčecí doby a že jde o vyjimečný případ, který by odůvodňoval odeprání práva uplatnit námítku promlčení.

Prerušenie a obnovenie plynutia premlčacej doby

V praxi môže nastať aj situácia, že zamestnávateľ si škodu uplatní v trestnom konaní – súd ho v rozhodnutí spravidla odkáže s nárokom na občianskoprávne (pracovnoprávne)/sporové konanie.

KS Bratislava: 3 Co/54/2013

Zamestnankyňa na účtoch viacerých klientov navrhovateľa vykonala neoprávnené transakcie, čím navrhovateľovi spôsobila škodu v žalovanej výške. Navrhovateľ bol v trestnom konaní odkázaný s nárokom na náhradu škody na občianskoprávne konanie.

KS: Ak účastník uplatní na súde svoj nárok a v začatom konaní riadne pokračuje, premlčacia lehota po dobu konania neplynie (§ 261 ods. 3 veta prvá Zákonníka práce)³³⁵. **Rovnaké účinky ako návrh na začatie konania má na plynutie (resp. spo-**

335V súčasnosti § 112 OZ: „Ak veriteľ v premlčacej dobe uplatní právo na súde alebo u iného príslušného orgánu a v začatom konaní riadne pokračuje, premlčacia doba od tohto uplatnenia po dobu konania neplynie. To platí aj o práve, ktoré bolo právoplatne priznané a pre ktoré bol na súde alebo u iného príslušného orgánu navrhnutý výkon rozhodnutia.“

čívania) **premlčacej lehoty uplatnenie nároku na náhradu škody v trestnom konaní podľa § 43 zákona č. 141/1961 Zb.**³³⁶ V prípade námietky premlčania vznesenej v konaní o náhradu škody, ktorému predchádzalo adhézne konanie, je preto potrebné posúdiť, či bol nárok na náhradu škody v trestnom konaní uplatnený, či bol uplatnený riadne a či poškodený v adhéznom konaní riadne pokračoval. Vzhľadom k § 43 ods. 2 veta tretia zákona č. 141/1961 Zb. musí byť z návrhu na náhradu škody uplatnenej v trestnom konaní zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje; tým sú vymedzené náležitosti riadneho návrhu poškodeného na náhradu škody v adhéznom konaní. Takýto návrh možno podať už v trestnom oznámení ako prvom procesnom úkone poškodeného. Riadne potom pokračuje v konaní ten, kto nebráni svojimi procesnými úkonmi jeho priebehu tak, aby toto konanie mohlo skončiť meritórnym rozhodnutím. **Ak poškodený v trestnom konaní nepodá odvolanie proti rozsudku súdu prvého stupňa a nezúčastní sa konania pred odvolacím súdom, nemožno na základe uvedeného vyvodit' záver, že nepokračoval riadne v trestnom konaní. Ak si poškodený uplatnil nárok na náhradu škody v trestnom konaní, avšak náhrada škody mu priznaná nebola a bol so svojim nárokom odkázaný na konanie pred súdom v občianskoprávnom konaní, pokračuje plynutie premlčacej lehoty po skončení tohto konania.**

.... navrhovateľ ako poškodený si už v podaní zo dňa 5.11.1998 (trestné oznámenie), doručenom dňa 6.11.1998, uplatnil nárok na náhradu škody; uviedol pritom jednoznačné dôvody a presnú výšku požadovanej náhrady škody. Odporkyňa v odvolaní nespochybnila samotné uplatnenie nároku navrhovateľa na náhradu škody v trestnom konaní. Namietla ale skutočnosť, že navrhovateľ v konaní riadne nepokračoval, pretože nevyčíslil a neodôvodnil výšku požadovanej škody, nepodával návrhy ani podania v trestnom konaní, nepodal ani odvolanie voči rozhodnutiu v trestnom konaní pre absenciu výroku o náhrade škody ani iný opravný prostriedok. Nárok navrhovateľa na náhradu škody čo do dôvodu a výšky však bol uplatnený v súlade s § 43 ods. 2 veta tretia zákona č. 141/1961 Zb. Samotné nepodávanie návrhov a podaní zo strany poškodeného v trestnom konaní a ani nepodanie odporu proti trestnému rozkazu či odvolania proti rozsudku neumožňujú vyvodit' záver, že nepokračoval riadne v trestnom konaní, ako odvolací súd uviedol vyššie. Na tomto základe možno uzavrieť, že nakoľko navrhovateľ si ako poškodený uplatnil dňa 6.11.1998 svoj nárok na náhradu škody v trestnom ko-

336 § 43 ods. 2 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdom (trestný poriadok) ustanovoval: „Poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola trestným činom spôsobená, je oprávnený tiež navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu. Návrh treba urobiť do skončenia vyšetrovania (§ 166 ods. 1 a 2). Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje.“ V súčasnosti § 46 ods. 3 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok: „Poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, je tiež oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu; návrh musí poškodený uplatniť najneskoršie do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje.“

naní, pričom v začatom konaní riadne pokračoval, **premlčacia lehota** v súlade s § 261 ods. 3 veta prvá *Zákonníka práce* **po dobu trestného konania neplynula**. Rozsudok Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 5 T 55/06, zo dňa 12.1.2009, v spojení s uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 1To 47/2009, zo dňa 24.6.2009, nadobudol právoplatnosť dňa 24.6.2009, pričom predmetné konanie bolo začaté dňa 20.12.2007. Ako potom správne uviedol súd prvého stupňa, **až právoplatnosťou uvedeného trestného rozsudku, v ktorom nebolo rozhodnuté o nároku navrhovateľa na náhradu škody, by sa obnovilo plynutie premlčacích lehôt**; návrh na náhradu škody uplatnenej v predmetnom konaní začatom dňa 20.12.2007 je tak uplatnený včas (subjektívna premlčacia lehota plynula odo dňa 30.10.1998 do 6.11.1998 a objektívna premlčacia doba pri prvom skutku plynula odo dňa 27.10.1997 do 6.11.1998).

12 K ďalším otázkam ohľadom náhrady škody

12.1 Moderačné právo súdu – zníženie náhrady škody

§ 183 ZP č. 65/1965 Zb. upravoval moderačné právo súdu. Napr. posledné účinné znenie zákona pred jeho nahradením zákonom č. 311/2001 Z. z. ustanovovalo:

„(1) Ak bola škoda spôsobená z nedbanlivosti, **môže** zamestnávateľ alebo **súd určiť výšku náhrady škody nižšou sumou**, ako je skutočná škoda, prípadne ako je trojnásobok priemerného mesačného zárobku zamestnanca. Ak škoda bola spôsobená v opilosti alebo po zneužití iných omamných prostriedkov alebo na zverených hodnotách, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať, alebo stratou zverených predmetov, môže byť náhrada škody takto znížená len súdom. Výška náhrady musí však byť najmenej jedna tretina skutočnej škody, a ak škoda presahuje trojnásobok priemerného mesačného zárobku zamestnanca, najmenej suma rovnajúca sa jeho priemernému mesačnému zárobku.

(2) Pri určení výšky náhrady **sa prizerá najmä** na zamestnancov pomer k práci, na spoločenský význam škody, na to, ako k nej došlo, a na osobné a hospodárske pomery zamestnanca.

(3) Náhradu škody nemožno znížiť, ak škoda bola spôsobená úmyselne.“

V súčasnosti Zákonník práce takéto ustanovenie neupravuje a použiteľnosť § 450 OZ je sporná pretože ide o šiestu časť Občianskeho zákonníka – čo je časť o zodpovednosti za škodu a za bezdôvodné obohatenie, II. hlavu - zodpovednosť za škodu, III. oddiel – spoločné ustanovenia o náhrade škody. Väzba v § 1 ods. 4 ZP je len na všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka (čím je myslená prvá časť Občianskeho zákonníka a aj pri širšom výklade by § 450 OZ nie je zaradení v časti s názvom „všeobecné ustanovenia“).

§ 450 OZ ustanovuje: „Z dôvodov hodných osobitného zreteľa súd náhradu škody primerane zníži. Vezme pritom zreteľ najmä na to, ako ku škode došlo, ako aj na osobné a majetkové pomery fyzickej osoby, ktorá ju spôsobila; prihliadne pritom aj na pomery fyzickej osoby, ktorá bola poškodená. Zníženie nemožno vykonať, ak ide o škodu spôsobenú úmyselne.“

12.2 Škoda v prípade právneho vzťahu s cudzím prvkom

Ustanovenie pravidiel o zodpovednosti za škodu sú kogentné, a teda v prípade vzťahu s cudzím prvkom (napr. zamestnanec je občan iného štátu ako SR a zvolí sa aj právo iného štátu, škoda spôsobená zamestnancom tretej osobe sa stala na území iného štátu) sa musí riešiť otázka aplikovateľných právnych predpisov. *Príklad: zamestnanec pri*

zahraničnej pracovnej ceste poškodil majetok nemeckého občana na území SRN. Tohto občana nemusí „zaujímať“ právna regulácia § 420 ods. 2 OZ SR, pretože škoda sa stala na území SR. Z tohto hľadiska je potrebné riešiť, akou právnou úpravou (ktorého štátu) sa bude spravovať vzťah medzi zamestnávateľom (osobou zodpovedajúcou za škodcu) a poškodeným, prípadne aj otázkou, či priamo za škodu nebude zodpovedať zamestnanec. /pozn. výklad tejto otázky presahuje rozsah tejto knihy/.

Zoznam použitej a odporúčanej literatúry

- BARANCOVÁ, H.:** Komentár k Zákonníku práce. 4. vyd., SPRINT vydavateľská, filmová a reklamná agentúra., Bratislava, 2005, 944 s. ISBN 80-89085-48-2
- BARANCOVÁ, H.:** Zákonník práce. Komentár. 2 vydanie. C.H.Beck. 2011. 1088 s. ISBN: 9788074004162
- BARANCOVÁ, H., SCHRONK, R.:** Pracovné právo. 4. vydanie, SPRINT vydavateľská, filmová a reklamná agentúra, Bratislava, 2007, 814 s. ISBN 978-80-89085-95-8
- BĚLINA, M. a kol.:** Pracovní právo, 5. Doplňené a podstatně přepracované vydání, C. H. Beck, Praha, 2012, 599 s. ISBN 978-80-7400-405-6
- BĚLINA - DRÁPAL a kol.:** Zákonník práce. Komentář. 1. vydání. C.H.Beck, Praha, 2012, 1636 s. ISBN: 978-80-7179-251-2
- BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A.:** Teorie práva. 2., přepracované vydání. ASPI Publishing, Praha, 2004, 347 s., ISBN 80-7357-030-0
- ELIÁŠ, K. a kol.:** Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou, 1. vydání, Nakladatelství Sagit, a.s., Ostrava, 2012, 1119s. ISBN 978-80-7208-922-2
- FAJNOR, V., ZÁTURECKÝ, A.:** Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi so zreteľom aj na banské právo a na právne predpisy o pozemkovej reforme (s príslušnými časťami návrhu čl. všeobecného zákonníka občianskeho, zhotoveného superrevíznou komisiou). III. vydanie pôvodného diela. Heuréka, Šamorín, 1998, 600 s. ISBN 80-967653-4-5.
- FEKETE, I.:** Občiansky zákonník. Veľký komentár. 1 diel (§ 1 - § 459), Eurokódex, 2011 (I.+II. 2589s.) ISBN 978-80-89447-50-3
- FEKETE, I.:** Občiansky zákonník. Veľký komentár. 2 diel (§ 460 - § 880), Eurokódex, 2011, (I.+II. 2589s.) ISBN 978-80-89447-50-3
- FREUND, M.:** Sprievodca pracovným právom. Riešenie sporných otázok, Práca - vydavateľstvo ROH, Bratislava, 1972, 195s.
- FREUND, M.:** Sprievodca pracovným právom. Riešenie sporných otázok, 2. prepracované vydanie, Práca vydavateľstvo a nakladateľstvo ROH, Bratislava, 1983, 304s.
- GALVAS, M. a kolektív:** Pracovní právo, 1. vydání, Masarykova univerzita, Brno, 2012, 752s. ISBN 978-80-210-5851-1
- HŮRKA, P. et al.:** Pracovní právo. Aleš Čeněk, Plzeň, 2011, 599 s. ISBN 978-80-7380-316-2
- KNAPP, V.:** Teorie práva. 1. vydání. C. H. Beck, Praha, 1995, 247 s., ISBN: 80-7179-028-1

JAKUBKA, J., KOTTNAUER, A., ŠUSTA, V.: Zákonník práce. PRÁCA, vydavateľstvo a nakladateľstvo ROH, Bratislava, 1989, 328s. ISBN 80-7094-032-8.

KRAJČO, J., SUČANSKÁ, D., PREISINGER, M.: Zákonník práce: Komentár. IURA EDITION, Bratislava, 2002. ISBN 80-89047-27-0.

LAZAR J. a kol.: Občianske právo hmotné. 1 zväzok, Prvé vydanie, Vydavateľstvo IURIS LIBRI, Bratislava, 2014, (I+II – 1415s.) ISBN 978-80-89635-08-5

LAZAR J. a kol.: Občianske právo hmotné. 2 zväzok, Prvé vydanie, Vydavateľstvo IURIS LIBRI, Bratislava, 2014, (I+II – 1415s.). ISBN 978-80-89635-08-5

LUBY, Š.: Výber z diela a myšlienok. Bratislava: IURA EDITION, s. r. o. 1998. 496 s. ISBN: 80-88715-31-8

LUBY, Š.: Základy súkromného práva. Bratislava: Knižnica Vysokiej obchodnej školy v Bratislave. 1944. 270 s.

LUBY, Š.: Prevencia a zodpovednosť v občianskom práve I. diel, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 1958. 664s.

LUBY, Š.: Prevencia a zodpovednosť v občianskom práve II. diel, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 1958. 508s.

PICHT, J., DRÁPAL, L. a kol.: Případové studie pracovněprávní, Nakladatelství C.H. Beck, s.r.o., Praha, 2015, 463s. ISBN 978-80-74000-582-4

PORUBAN, A., KOTIRA, P., ČAPKOVIČOVÁ, A., BALÁŽOVÁ, K.: Judikatúra vo veciach náhrady škody v pracovnom práve. Zo strany zamestnávateľa aj zamestnanca, Wolters Kluwer, s.r.o., Bratislava, 2016, 343s. ISBN 978-80-8168-426-5

ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J.: Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 1-6. Praha: ASPI, a.s., 2002. 5424 s. ISBN: 80-85963-60-4

ŠTEFKO, M.: Pracovní právo v kontextu občanského práva, Auditorium, Praha, 2012, 312 s. ISBN 978-80-87284-24-7

ŠVEC, M., DROBNÝ, M., SZABÓOVÁ, T.: Vzorý zmlúv a podaní z pracovného práva, 1. vydanie, Wolters Kluwer s.r.o., Bratislava, 2018, 635s. ISBN 978-80-8168-757-3

ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. Zákon o kolektívnom vyjednávaní. Komentár. I. diel. Wolters Kluwer SR s.r.o., Bratislava, 2019, 1460 s. ISBN 978-80-571-0105-5

ŠVEC, M., TOMAN, J. a kol.: Zákonník práce. Zákon o kolektívnom vyjednávaní. Komentár. II. diel. Wolters Kluwer SR s.r.o., Bratislava, 2019, 725 s. ISBN 978-80-571-0105-5

- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. et al.: Občanské právo hmotné 1., 5. jubilejní, aktualizované vydání. Wolters Kluwer, Praha, 2009, 459 s. ISBN 978-80-7357-473-4
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. et al.: Občanské právo hmotné 2, Díl třetí: závazkové právo. 5. jubilejní, aktualizované vydání. Wolters Kluwer, Praha, 2009, 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4
- ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL, J.: Občanský zákoník, Komentář, 10. jubilejní vydání, C.H. Beck, Praha, 2006, 1491 s., ISBN 80-7179-4864
- TEJKAL, J.: Zákoník práce v otázkách a odpovědích, Práce, Praha, 1968.
- ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M.: Občanský zákoník I. § 1-459, Komentář, 1. vydání, C.H. Beck, Praha, 2008, 1236 s., ISBN 80-7179-4864
- VYSOKAJOVÁ, M., KAHLE, B., DOLEŽÍLEK, J.: Zákoník práce s komentářem. Wolters Kluwer/ASPI, as.s., Praha, 2007, 472 s. ISBN 80-7357-224-9
- WITZ, K. a kol.: Československé pracovní právo. Učebnice, Vydání první, nakladatelství Orbis, Praha, 1967, 447 s.
- ŽULOVÁ, J., BARINKOVÁ, M., DOLOBÁČ, M.: Pracovné právo v poznámkach s príkladmi. Druhé doplnené a aktualizované vydanie, Wolters Kluwer, Bratislava, 2017, 415 s. ISBN 978-80-8168-686-3

Iné zdroje

Stanoviská Asociace pro rozvoj kolektivního vyjednávání a pracovních vztahů

Odkaz: <http://www.akvpracpravo.cz/stanoviska-1404041996.html>

Dôvodová správa k zákonu č. 71/1958 Zb. o závzkoch na náhradu škody spôsobenej zamestnancom porušením povinností z pracovného pomeru

Pozri: Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Národní shromáždění republiky Československé 1954 - 196 Odkaz: <http://www.psp.cz/eknih/>

OLŠOVSKÁ, A., NOVOTNÁ, M.: Ochrana zamestnanca v rámci zodpovednostných vzťahov pracovného práva. In: Zákoník práce a jeho variácie (vybrané inštitúty) (2016), Veda vydavateľstvo Slovenskej akadémie, vied, Bratislava, 2016, str. 168 – 189, ISBN 978-80-224-1569-9

Príloha č.1:

273 *Stážovateľka ďalej uviedla: «... Všeobecné súdy pri rozhodovaní vychádzali z ust. § 79 ods. 2 Zák. práce, v zmysle ktorého je súd oprávnený náhradu mzdy primerane znížiť (až nepriznať), pokiaľ celkový čas, za ktorý by sa náhrada mzdy mala poskytnúť presahuje 12 mesiacov. Súdy opomenuli (hoci odvolací súd bol na osobitosť a samostatnosť nároku na úroky z omeškania upozornený aj odkazom na judikatúru), že úroky z omeškania nie sú náhradou mzdy v zmysle ustanovení Zákonníka práce, ale osobitným nárokom podľa všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka. Podľa § 517 ods. 2 OZ „ak ide o omeškanie s plnením peňažného dlhu, má veriteľ právo požadovať od dlžníka popri plnení úroky z omeškania, ak nie je podľa tohto zákona povinný platiť poplatok z omeškania; výšku úrokov z omeškania a poplatku z omeškania ustanovuje vykonávací predpis“. Žiadne ustanovenie OZ nedáva súdu možnosť, aby primerane znižoval, prípadne vôbec nepriznal úroky z omeškania, na ktoré vznikol zákonný nárok. Súd môže posudzovať iba primeranosť náhrady mzdy – t. j. istiny, ktorú má zamestnávateľ vyplatiť zamestnancovi. Pokiaľ však zamestnávateľ túto náhradu mzdy včas zamestnancovi nevypláca (ide o pravidelné mesačné plnenie – viď NS SR 1 Cdo 116/08), vznikli zamestnancovi nároky na úhradu úrokov z omeškania z jednotlivých mesačných úhrad. Hoci tieto nároky vznikli v súvislosti s nevyplatením náhrady mzdy, nejde o nárok totožný s náhradou mzdy, ale ide o osobitnú a od náhrady mzdy odlišnú zákonnú sankciu, ktorá nemôže byť predmetom posudzovania primeranosti súdom v zmysle § 79 ods. 2 Zák. práce. Pokiaľ súd napriek uvedenému nepriznal zákonné úroky z omeškania s poukazom na ust. § 79 ods. 2 Zák. práce, postupoval v príkrom rozpore s jednoznačným a iný výklad nepripúšťajúcim znením zákonných ustanovení, a teda arbitrárne, čím porušil právo stážovateľky na spravodlivý a zákonný proces...“*

ÚS SR: *Ako vyplýva zo stážnosti stážovateľky, vychádzajúc z citovaných ustanovení právnych predpisov, dospieva stážovateľka (aj s poukazom na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 116/2008 zo 17. decembra 2009) k záveru, že z jednotlivých mesačných náhrad mzdy pri neplatnom rozviazaní pracovného pomeru patrí zamestnancovi vždy aj úrok z omeškania, pretože ich splatnosť je jednoznačne v zákone ustanovená a jej uplynutím sa zamestnávateľ dostáva do omeškania. Z toho stážovateľka vyvodzuje, že všeobecný súd nemôže tieto úroky z omeškania zamestnancovi nepriznať iba s poukazom na ustanovenie § 79 Zákonníka práce a ak takto postupuje, aplikuje tieto ustanovenia spôsobom nezlučiteľným so základným právom stážovateľky na súdnu ochranu.*

Ako vyplýva z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 116/2008 zo 17. decembra 2009, vychádzajúc z citovaných zákonných ustanovení, najvyšší súd dospel k záveru, podľa ktorého rozsudok priznávajúci náhradu mzdy z neplatného rozviazania pracovného pomeru má povahu deklaratorného rozsudku, t. j. iba potvrdzuje už jestvujúce hmotné práva a povinnosti [priznaním náhrady mzdy sa nekonštituuje žiadny nový právny stav, ale hmotnoprávnemu vzťahu sa iba (procesne) dodáva kvalita vykonateľného práva]. Povinnosť zamestnávateľa poskytnúť zamestnancovi náhradu mzdy z neplatného rozviazania (skončenia) pracovného pomeru – a s tým súvisiaca splatnosť tejto náhrady – teda nevzniká až súdnym rozhodnutím, ale vyplýva z citovaných ustanovení hmotného práva. Nevyplatenie náhrady mzdy v lehote splatnosti má za následok omeškanie s možnosťou požadovať úroky z omeškania vo výške ustanovenej pre občianskoprávne vzťahy. Pri omeškaní s náhradou mzdy z neplatného rozviazania (skončenia) pracovného pomeru platí preto výška úrokov z omeškania určená nariadením vlády Slovenskej republiky č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov pre omeškanie s plnením peňažného dlhu (nariadenie v § 3 a § 4 je vykonávacím predpisom k § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Pri rozhodovaní o priznaní úroku z omeškania nie je rozhodujúce, či žalovaný omeškanie zaviniel, resp. dôvod omeškania; na vznik nároku na úrok z omeškania stačí, že zákonom ustanovená lehota plnenia uplynula.

Hoci je pravda, tak ako na to poukazuje krajský súd v rozsudku č. k. 11 Co 34/2011- 425 z 29. januára 2013, že podstatou veci riešenou najvyšším súdom vo veci sp. zn. 1 Cdo 116/2008 bolo predovšetkým posudzovanie otázky, či náhrada mzdy nie je splatná ako celok, ústavný súd v súlade s obsahom citovaného rozhodnutia najvyššieho súdu, ale aj s názorom stážovateľky dospel k záveru, že zamestnávateľ sa dostáva do omeškania s vyplatením jednotlivých mesačných náhrad mzdy pri neplatnom skončení pracovného pomeru márnym uplynutím výplatného termínu v nasledujúcom kalendárnom mesiaci, z čoho vyplýva i to, že nasledujú-

cim dňom vzniká zamestnancovi právo na úrok z omeškania z príslušnej sumy náhrady mzdy. Napriek tomu záveru však ústavný súd nepovažuje rozhodnutie krajského súdu vo veci sťažovateľky za ústavne nekonformné.

Tak ako totiž správne uviedol krajský súd, účelom a zmyslom inštitútu náhrady mzdy pri neplatnom skončení pracovného pomeru (§ 79 Zákonníka práce) je v súlade s jeho satisfakčnou, sankčnou i sociálnou funkciou určiť s pomocou v zákone ustanovených kritérií sumu, ktorá ako celok má uvedené funkcie naplňať. Hoci je pravda, že náhradu mzdy a úrok z omeškania je možné vnímať do istej miery oddelene, pretože úrok z omeškania je skutočne, tak ako to uvádza sťažovateľka, majetkovou sankciou za omeškanie zamestnávateľa, v konečnom dôsledku oba predstavujú pre zamestnanca, s ktorým bol neplatne pracovný pomer skončený, peňažné zadostúčenie vo svojom celku. Úlohou všeobecných súdov pri určení výšky plnenia zamestnávateľa zamestnancovi v prípade neplatného skončenia pracovného pomeru je zohľadniť všetky okolnosti prípadu a na základe ich preukázania určiť sumu, ktorej zaplatenie uloží zamestnávateľovi. Hoci teda nepochybne pri formalistickom chápaní náhrady mzdy a úroku z omeškania ide o dva povahou odlišné nároky, v konečnom dôsledku ide o to, či celková priznaná suma zamestnancovi z hľadiska ústavných princípov zodpovedá funkciám inštitútu náhrady mzdy a požiadavke spravodlivosti. V tomto prípade okresný súd aj krajský súd k rozhodovaniu vo veci sťažovateľky takto i pristupovali a zaviazali žalovanú (zamestnávateľku) zaplatiť sťažovateľke sumu 49 781,52 €. Posudzujúc všetky okolnosti prípadu tak, ako boli zistené všeobecnými súdmi (ktorých zistenia nespochybnila ani sťažovateľka), nepovažuje ústavný súd sumu celkovo priznanú sťažovateľke za nedostatočnú alebo nezodpovedajúcu účelu a funkciám inštitútu náhrady mzdy, a to aj po zohľadnení skutočnosti, že od splatnosti náhrady mzdy v jednotlivých mesiacoch uplynul zjavne dlhý čas.

V prípade sťažovateľky teda nešlo o prípad, tak ako to naznačuje sťažovateľka, v ktorom by krajský súd svojím postupom umožnil presadenie zrejmej nespravodlivosti. Krajský súd, naopak, dôsledne zvažujúc všetky okolnosti prípadu zistené okresným súdom, poskytol ochranu právam sťažovateľky v ústavou predpokladanej kvalite.

Príloha č. 2:

274 NS SR: *Splatnosť a vyplácanie platu žalobcovi, ako štátnemu zamestnancovi bola ustanovením § 129 ods. 1 Zákonníka práce, ktoré sa cez ustanovenie § 149 zák. č. 312/2001 Z.z. (zákon o štátnej službe) aplikuje priamo, stanovená kogentne, t.j. vždy do 12. dňa kalendárneho mesiaca. Žalovaný, ktorý zodpovedá za uspokojenie platových nárokov žalobcu, uvedený termín výplaty platu nesporne nedodrжал, keď ho vyplatil až po sedemročnom oneskorení.*

Vo všeobecnosti platí, že v prípade, ak zamestnávateľ mešká s výplatom platu a plat neposkytne v dohodnutej dobe a v prípade absencie takejto dohody najneskôr do konca nasledujúceho kalendárneho mesiaca, je v omeškaní. Z dôvodu omeškania je povinný zamestnancovi uhradiť nielen plat, ale aj úroky z omeškania. Pretože osobitný zákon o plate, ale ani iný pracovnoprávny predpis nezakotvujú výšku úrokov z omeškania, v pracovnoprávných vzťahoch sa postupuje v týchto prípadoch podľa občianskoprávných predpisov (§ 1 ods. 4 Zákonníka práce); rovnako by sa preto malo postupovať aj v prípade omeškania zamestnávateľa v štátnozamestnaneckom pomere, aj keď citované ustanovenie § 149 zákona o štátnej službe výslovne neodkazuje na § 1 ods. 4 Zákonníka práce.

Súd totiž nie je absolútne viazaný doslovným znením zákonného ustanovenia, ale sa od neho smie a musí odchýliť v prípade, kedy to vyžaduje zo závažných dôvodov účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z princípov (zásad), ktoré majú svoj základ v ústavne konformnom právnom poriadku ako významovom celku. Pri tomto teleologickom výklade právnej normy je len nutné sa vyvarovať ľubovôle; rozhodnutie súdu sa musí zakladať na racionálnej argumentácii. Pri výklade a posudzovaní jednotlivých ustanovení právneho predpisu treba totiž rešpektovať ich význam z hľadiska účelu a zmyslu tohto predpisu ako celku, a nie izolovane tak, ako to urobil v prednávanej veci odvolací súd.

Žiadať vyplatenie platu aj s príslušným úrokom z omeškania nemožno považovať za čosi neobvyklého, nemravného či snád' dokonca protiprávneho, keď žiadna zo strán štátnozamestnaneckého pomeru nespochybňuje, že žalovaný plat žalobcovi vyplatil až so sedemročným oneskorením. Občiansky zákonník vychádza z úvahy, že úroky z omeškania plnia funkciu paušalizovanej náhrady škody (§ 519), ktorá veriteľovi vznikla tým, že nemohol po dobu omeškania zhodnotiť (využiť) istinu dlhu. Aj podľa judikatúry úroky z omeškania so splnením peňažného záväzku sú dennou náhradou škody za stratu možnosti disponovať s dlžnou sumou (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 4 Obo 319/1999 a pod.). Inštitút úrokov z omeškania vo všeobecnosti a aj v pracovnom práve plní charakter zabezpečovací, sankčný a kompenzačný a inak to nemôže byť ani v štátnozamestnaneckom pomere, lebo opakom by došlo k porušeniu rovnosti subjektov tohto závislého vzťahu a teda k porušeniu čl. 47 ods. 3 ústavy, či § 18 Občianskeho súdneho poriadku. Táto úvaha in dubio libertate, vychádza priamo z ústavného poriadku (čl. 1 ods. 1 ústavy) a ide o štrukturálny princíp liberálneho demokratického štátu, ktorý vyjadruje prioritu jednotlivca a jeho práva (slobody) pred štátom. Integrovanou súčasťou ochrany majetkových práv podľa čl. 20 ústavy a čl. 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je tiež ochrana legitímneho očakávania, teda ochrana majetku, na splnenie ktorého má oprávnený prinajmenšom legitímne očakávanie s ohľadom na konkrétne a individuálne okolnosti prípadu, ktoré vo svojom súhrne ho mali založiť; môže tak urobiť právna úprava či ustálená judikatúra, ktorú zakladá aj toto rozhodnutie.

Poznámky:

INDIVIDUÁLNE PRACOVNÉ PRÁVO IV.
Zodpovednosť za škodu a bezdôvodné obohatenie
II. diel
Osobitná zodpovednosť zamestnanca za škodu
Spôsob a rozsah náhrady škody
Premlčanie

Autor: JUDr. et. Mgr. Jozef Toman, PhD.
Recenzenti: prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.
doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M.

Vydavateľ: Friedrich Ebert Stiftung, zastúpenie v SR; Bratislava 2020
Návrh obálky: Jakub Filo
Rok a miesto vydania: Bratislava, 2020
Rozsah publikácie: 22 AH

Vychádza v náklade 200 ks.

Právne výklady a stanoviská obsiahnuté v texte publikácie sú subjektívnym názorom autora, nemožno ich stotožňovať s postojmi Friedrich Ebert Stiftung.